Přeložil:
TOMÁŠ KURKA

Herbert Brunnegger: Osení v bouři Vydání první.
Copyright © Leopold Stocker Verlag, Graz 2001, Austria
Originál edition published in Austria under the title: Brunnegger, SAAT IN DER STURM, Ein Soldát der Waffen-SS berichtet. All rights reserved.

Vydalo nakladatelství Baronet a.s., Izraelská 6, Praha 10, www.baronet.cz
v roce 2008 jako svou 1326. publikaci.
Přeloženo z německého originálu Saat in der Sturm
vydaného nakladatelstvím Ares Verlag, Graz v roce 2006.
Český překlad © 2008 Tomáš Kůrka.
Odpovědný redaktor Josef Frais.
Přebal a vazba © 2008 Ricardo a Baronet.
Ilustrace na přebalu © 2008 Martin Vančát.
Sazba a grafická úprava Ricardo, Přemyslovská 38, Praha 3.
Tisk a vazba s. r. o. Český Těšín.

Veškerá práva vyhrazena.
Tato kniha ani jakákoli její část nesmí být přetiskována, kopírována či jiným způsobem rozšiřována bez výslovného povolení.

Název a logo BARONET® jsou ochranné známky zapsané
Úřadem průmyslového vlastnictví pod čísly zápisu 216133 a 216134.

ISBN 978-80-7384-102-7

BARONET
Praha 2008

Herbert Brunnegger

Osení v bouři

Obsah:

Nejmladší voják Třetí říše 9
Naše vlajky na špatném místě 37
První nasazení 42
„... k tomu mi dopomáhej Bůh!" 47
Strážní služba 49
Na začátku křížové cesty 57
Tažení na západ 64
Zločin v Le Paradis 72
Okupační armáda ve Francii 83
Slunovrat 1941 92
Bahno a led 98
Demjanský kotel 141
Listopadové slunce 182
Zimní bitva o Charkov 190
Nej větší materiálová bitva v dějinách 205
Milizia Armata 228
Poslední dějství 242
Závěrečný akt 267
Slunovrat 1945 276
Doslov 293

„... zůstává jen vzpomínka.
Ovšem vzpomínání není lehké pro ty,
jimž tepnami proudí pravá krev. "

Paul Anton Keller

Nejmladší voják Třetí říše

Vlastně to proběhlo velmi hladce. 11. dubna 1938 se v sále hostince konal odvod dobrovolníků. Sešlo se nás 140 a pouze deset bylo uznáno schopnými služby u svazu Zbraní SS To-tenkopf. Já mezi nimi. Pod pojmem „svaz Totenkopf" jsme si sice nedokázali nic konkrétního představit, ale vzhledem k mimořádně přísným nárokům, kladeným při odvodu na dobrovolníky, nám bylo jasné, že se musí jednat o skutečně elitní jednotku.

Stále ještě mi tak úplně nedocházelo, že mám v kapse opravdový povolávací rozkaz. Obával jsem se, že brzy vyjde najevo omyl odvodní komise a já budu muset vytoužený dokument vrátit. Minimální věk pro vstup do SS totiž činil sedmnáct let a mně bylo teprve patnáct a tři měsíce. Ale na druhou stranu jsem měřil 1,76 metru, byl jsem silný a naprosto zdravý mladík. Takže jsem doufal, že se dostanu až do Berlína. Také se však mohlo stát, že můj podvůdek s věkem odhalí už na shromaždišti v Linci, vystaví mi zpáteční jízdenku a pošlou mě s ostudou domů!

Domov pro mne znamenal i všechny kamarády z dětství. S nimi jsem se divoce honil po zákoutích naší ulice, společně jsme jezdili na kolech a tajně se učili řídit motorku. Chodili jsme spolu do školy a postupně se začali ohlížet za děvčaty. A to všechno v naší staré dobré ulici, rámované pečlivě udržovanými i chudšími domky, které jí propůjčovaly charakteristickou tvář. Byli jsme stejní jako ty baráčky. Většina z nás pocházela z dělnických rodin, někteří kluci se i s rodiči přistěhovali z vesnic a občas se někdo z otců dopracoval k „lepšímu" povoláni. A stejně milé vzpomínky jako na ulici mám na celé město. Nevybledly ani po letech, i když mě osud zavál do sebevětších dálek.

Cestou na nádraží mě zastihlo nádherné jarní svítání. Červánky nežhnuly výhružně ostrými tóny, ale pokrývaly město jemnými dotyky růžového nádechu. Noční bouřka doznívala přeháňkami mírného deštíku. Ozvěna mých kroků se v této ranní hodině odrážela od žulové dlažby a od domů na kraji ulice. Měl jsem pocit, jako by spolu se mnou pochodovali všichni, s nimiž jsem byl ještě včera pohromadě.

Kráčel jsem podél oken mé tajné lásky a blížil se k druhému konci města. Po pravici šuměla zelená řeka Ybbs, tekoucí ze vzdálených hor. Prošel jsem hradební bránou pojmenovanou po řece a vzhlédl k latinskému nápisu, který odrážel svědectví o starých blahobytných časech: „Železo a ocel živí toto město."

O chvíli později jsem minul mohutnou městskou věž připomínající úspěšnou obranu proti Turkům. Nechal jsem za sebou kostel, v němž jsem během svého prvního přijímání zažil smrtelný strach. Edi, kluk ze sousedství a můj kamarád, si v poslední chvíli vzpomněl, že se dopustil smrtelného hříchu. Klečel jsem vedle něj před oltářem a s úděsem čekal, že se každou chvíli otevře země a Edi i se mnou sklouzne rovnou do pekla.

A pak už se přede mnou objevilo nádraží, ošklivé a bezútěš-ně umouněné jako vždycky.

Náš zvláštní vlak mířil bez zastávky temnou nocí směrem na sever, vstříc hlavnímu městu říše. Za okny se míhala mrazivá krajina, plochá až kam oko dosáhlo, skládající se ze spousty písku, uschlé trávy a borovic bez jakéhokoliv podrostu. Tady by se neschovala ani myš. Měl jsem pocit, že se dívám na zcela neromantické pole s řadami vedle sebe zasázených stromů. Skutečný les mi to v žádném případě nepřipomínalo.

Padla na mne tíseň, stejně jako na ostatní kamarády v kupé. Seděl jsem u okna a ospale zíral ven. Snažil jsem se v té cizí zemi zahlédnout alespoň něco příjemného. Ale viděl jsem pouze malé domky a bídné chalupy bez známek opravdového tepla domova. Z lesních mýtin vykukovaly vilky s plochými střechami, kolem nich líně plynuly potoky, jako by se nemohly rozhodnout, kterým směrem se mají dál vydat. Nikde žádný kopeček, skála nebo prýštící pramen. Zavřel jsem oči a bylo mi do breku.

Jak mě vůbec napadlo, abych se přihlásil dobrovolně? Teď jsem litoval, že mě každý úder kol o pražce posouvá o kus dál od vlasti. Rostoucí vzdálenost mi naháněla strach. Pokud mi i okolní krajina připadá cizí, s lidmi to asi nebude o moc lepší! Uvědomoval jsem si rostoucí zápach v kupé, sledoval uvadlé šedivé obličeje a všiml si uschlé sliny v koutku úst kolegy sedícího proti mně. Podobné pocity jsem ještě nikdy předtím nezažil.

Vlak dorazil na nádraží uprostřed Berlína. Nasedli jsme na nákladňáky, které se okamžitě rozjely a se řvoucími motory se hnaly

Berlínem směrem na sever. Zanedlouho jsme dorazili do Oranienburgu, města, které se mělo stát naším přechodným domovem. Silnice dlážděná ohlazenými kočičími hlavami a lemovaná prastarými borovicemi vedla kolem zámku. Alej se brzy změnila v les. Na pravé straně jsme viděli stezku pro pěší, mířící nahoru a dolů po mírných písčitých pahorcích. Na levé straně se trochu stranou krčily celkem přátelsky vyhlížející domky. A pak už se před námi otevřel pohled na obrovské cvičiště pokryté uválcovanou černou škvárou. Obklopovaly je dřevěné baráky. Náklaďáky sjely ze silnice a prohnaly se širokou bránou, po jejíchž stranách vlála říšská vlajka a černobílý prapor SS.

Vozy zastavily na cvičišti. Kolem nás procházeli slavnostním pochodovým krokem vojáci v černých uniformách, s holínkami a ocelovými přilbami. Na zádech měli tlumoky a přes rameno karabiny. Jako by celá pochodová kolona byla ovládána jedinou vůlí. Stovky vysokých bot se zvedaly naráz a stejně jednotně dopadaly na zem. Paže se pohybovaly s neuvěřitelnou přesností, zbraně spočívaly v rukou tak, jako by s lidským tělem vytvářely jediný celek. Rady mužů kráčely bez sebemenšího zakolísání a zaváhání. Jen pot prýštil zpod přileb a řinul se v malých potůčcích po tvářích a krcích.

Pochodový útvar zmizel v oblacích černého prachu a já se otočil na druhou stranu. Mnoho mužů tam kladivy roztloukalo na malé kousky kameny a úlomky cihel a zpevňovalo jimi povrch cvičiště. Dělníci vypadali podivně. Někteří na sobě měli navlečené zelené kalhoty a hnědé kabáty, nebo šedivé kalhoty a červené kabáty, případně obráceně. Takový pracovní oděv jsem ještě v životě neviděl. Na hlavy si nasadili lodičky, které rovněž vypadaly značně nepředpisově. Muži se v pravidelných rozestupech rozdělili po celém cvičišti. Musel jsem uznat, že se činili velmi pilně. Neviděl jsem nikoho, kdo by odpočíval.

Na povel jsme seskočili z vozů a seřadili se. Pořadovým krokem jsme zamířili k barákům. Četla se tam naše jména. Každý zvolal: „Zde!" a vystoupil vpřed. Nakonec nás rozdělili do útvarů po sto mužích a odvedli dovnitř. Patřil jsem od té chvíle k 6. rotě II. praporu 2. pěšího pluku SS. Ještě přesněji řečeno k 1. četě, 3. družstvu. Velitel roty se jmenoval hauptsturmfuh-rer Zollhofer. Velitelem čety byl obersturmfůhrer Schoner a družstvu velel unterscharfuhrer Joachim Fett. Dostal jsem se do ložnice s padesáti lůžky. Samozřejmě šlo o palandy. Okamžitě jsem si zabral jednu z horních pryčen. Našel jsem tam jenom pořádně nacpaný slamník z režného plátna a polštář ze stejného materiálu. U stěn se krčily úzké plechové skříňky. O každou se museli podělit dva muži. Uprostřed prostoru stály vedle sebe narovnané stoly s těžkými stoličkami bez opěradel. Jednoduché zařízení tohoto

druhu neponechávalo sebemenší prostor fantazii a individuálním úpravám.

Naše ubikace se podobala mraveništi. Jeden tísnil druhého, ve vzduchu se neustále vznášelo určité napětí. Velmi rychle jsem pochopil, že jsem nejmladší a proto musím mít i nejmen-ší nároky. Pokud jsem se odvážil ozvat a apelovat na spravedlivé zacházení, ostatní mě ihned odkázali do patřičných mezí. Navíc jsem si vyslechl ledacos o „mladém bažantovi", „mlíč-ňákovi", „zelenáči" a podobně.

Ozvalo se ostré zapískání a pokřik: „Příprava k obědu!" To znamenalo, že se musíme rychle umýt, učesat a vyčistit si nehty. Vyběhl jsem ven a všiml si, že pár kolegů stojí u skupiny pracujících „cestářů" a pokoušejí se s nimi bavit. Ale dělníci se jen mlčky oháněli kladivy a ani nevzhlédli.

Najednou se ozval strašlivý řev! Ke kolegům se hnal službu konající poddůstojník a nic nechápajícím kamarádům z plných plic nadával: „Podám na vás hlášení. Počkejte, jak vám to spo-čítaj! Bavit se s vězněma je přísně zakázaný! Jak se všichni jmenujete?!"

Stáli jsme jako zasažení bleskem. Takže to jsou vězni? Proto jsou tak divně oblečení. Proto se neodvažují ani na chvíli zastavit!

Jídelna se nacházela v jednom z větších dřevěných baráků. Byla nová a působila úpravným dojmem. Stoly se jen blýskaly čistotou. I tady se pohybovali vězni. Jakmile rota dojedla, sklízeli nádobí a čistili stoly. Od každého stolu šel jeden muž k výdejnímu okénku a vrátil se s velkou porcelánovou mísou naplněnou skvělým eintopfem. I nádobí se jen blyštělo. Vařili vojenští kuchaři v bílých pláštích, ale o jednodušší práce se starali poměrně čistě oblečení vězni.

Ke stolům jsme usedli se smíšenými pocity. Tlumeně, ale živě jsme diskutovali o aféře s odsouzenci. Všeobecně převládl názor, že stát se chová prakticky a hospodárně, pokud nasazuje vězně na užitečné práce. Jenom nám nebylo jasné, jestli jsou arestanti na noc odváženi do vězení v Berlíně nebo Oranien-burgu.

Pozorně jsme si ty lidi prohlíželi a všimli si určitých rozdílů. Na blůzách měli odznaky různých barev. Na prsou byly vidět červené, zelené, modré a hnědé trojúhelníky. Jen tři vězni z celé kuchyně a jídelny byli oblečení do starých známých pruhovaných vězeňských uniforem. Krátce po návratu do ubikace začínala první vyučovací hodina, nazvaná „Chování v oblasti kasáren, čtyřiadvacetihodinová služba a chování vůči vězňům". Teprve nyní jsme se dozvěděli to, co jsme měli vědět už při odvodu.

Těsně vedle obrovského kasárenského areálu se nacházel koncentrační tábor. Nepatřil však k Oranienburgu, ale už k sousednímu Sachsenhausenu, i když byl oddělen jen širokou silnicí. Jak prozrazoval už samotný název, jednalo se o sběrný tábor, v němž byly zadržovány „živly", které by mohly zpomalit nebo ohrozit budování německé říše. Našli by se mezi nimi především političtí odpůrci režimu, ale i kriminálníci, asociálové a třeba i věřící. Koncentrační tábor spravovalo velitelství SS, jež sídlilo přímo v táboře a vykonávalo svou službu zcela nezávisle na našich kasárnách. Ovšem občas byly jednotky z našich ubikací určovány k hlídání vězňů pracujících mimo tábor. Naši vojáci se museli k vězněným chovat velmi odměřeně, ale korektně. Jakákoli svévole byla přísně zakázána. I pouhé dotknutí se vězně by mělo za následek přísný trest. Pokud pravidla porušil trestanec, následovalo nahlášení jeho čísla velitelství tábora, které rozhodovalo o trestu. Vězni se k hlídkám nesměli přibližovat na méně než pět kroků. Nesměli se s nikým bavit a nic přijímat.

K takové službě jsme se hlásili? Tohle že měla být elitní jednotka určená k obraně říše? Za tyto úkoly jsem vyměnil své dětství?

Po vyučování se mezi námi ozvalo několik více či méně intenzivních projevů nespokojenosti. Nikdo nám při odvodu neřekl, že budeme muset mimo jiné hlídat koncentráčníky. Naše nálada klesla na bod mrazu. Hledali jsme nějaké vysvětlení a uklidňovali se, že je to pouze přechodná situace, protože ke strážní službě by přece nikdo nepotřeboval tak pečlivě vybrané muže.

Na zbytek večera jsme dostali volno. Mohli jsme si prohlédnout celý areál. Za hranice kasárenského komplexu jsme však během tříměsíčního „přijímače" směli pouze v sevřených formacích v rámci pochodového nebo sportovního výcviku.

Našemu rakouskému praporu byly přiděleny čtyři zeleně natřené baráky s lepenkovými střechami. Okna v bílých rámech propouštěla světlo do jednoduše zařízených místností. Ve velké ložnici jsme byli ubytováni pouze přechodně, později jsme se dostali do místností po dvanácti mužích. Mnohé v celém komplexu bylo zatím jen provizorní. Kromě našich ubikací stálo kolem asi dvacet baráků, v nichž bydleli vojáci, kteří už měli základní přijímač za sebou. Na rozdíl od nich jsme zatím nebyli ani čekatelé SS.

Na druhé straně cvičiště probíhala výstavba čtyř kasárenských bloků. Říkalo se, že tam bude později přemístěn náš prapor. S výjimkou škváry se nám nohy všude jinde bořily do jemného písku. Přetékal nám přes okraj bot a dostával se až do ponožek.

Během své průzkumné obchůzky jsme si všimli, že náš tábor je ze dvou stran obklopen řídkým borovicovým lesem, zatímco přední část sousedila se širokou silnicí vedoucí od Oranienbur-gu. Za silnicí se opět vypínal les rostoucí na písčitém podloží. Jen tak daleko „na svobodu" jsme mohli dohlédnout. Otočili jsme se a zamířili křížem přes cvičiště. Na druhé straně jsme prošli mezi baráky, abychom se vyhnuli nastoupené rotě, a najednou jsme stáli na široké zpevněné cestě, v jejímž uválcova-ném povrchu se blýskaly kousky slídy. Za touto vozovkou se tyčila třímetrová zeď z téměř bílých cihel. Její hřeben byl doplněn ostnatým drátem. Ve stometrových rozestupech přerušovaly stěnu čtyřhranné strážní věže se zasklenou kruhovou vyhlídkou a plochou střechou s reflektorem. Na území na druhé straně hrozivě směřovaly kulomety.

Užasle jsme se zastavili. To už určitě musel být koncentrační tábor. Možná jsme zašli moc daleko a dostali jsme se až do koncentráku? Tyroláci Siegfried z Imstu a Rudolf z Landecku, oba už více než dvacetiletí, mé obavy nesdíleli. „Cák si myslíš, že by ses protah jen tak řácky vnu?" prohlásili svým těžko srozumitelným nářečím. Zeptali jsme se procházejícího mladého vojáka, ale jen se na nás nechápavě podíval. Pokračovali jsme tedy po silnici a dostali se k široké bráně ze železných prutů. Byla vlastně zabudovaná do mohutné kamenné věže, rozkročené jako nějaký nelítostný strážce cesty ke svobodě. Nahoře byly zase umístěny kulomety a reflektory. U vjezdu stáli strážní v přilbách a se samopaly. Z bezpečné vzdálenosti jsme se snažili nakouknout do tábora. Viděli jsme stejné baráky jako naše. Mezi nimi rostly zelené trávníky, zmírňující strohé rysy dřevěných budov. Cestičky vysypané světlým pískem lemovala nízká dekorativní zábradlí, šikovně vyrobená z odpadového borovicového dřeva. V táboře se zřejmě zdržovalo jen celkem málo lidí, spatřili jsme jen pár trestanců zaměstnaných různými úklidovými pracemi.

Už jsme chtěli odejít, když jsme si všimli dlouhých kolon pochodujících postav. Byly od nás ještě dost vzdálené, ale blížily se. Přední oddíl zpíval písničku o „krásném Westerwaldu". Poznali jsme, že se jedná o stovky vězňů čítající pochodový útvar, eskortovaný vlevo i vpravo strážemi. Trestanci se přiblížili k bráně a zatočili vpravo. Jejich kápové zaveleli: „Čepice - sejmout!" Vězňové okamžitě strhli své pokrývky hlavy. Odhalili tak své dohola ostříhané lebky lesknoucí se potem. Brána vězně pohltila a oni spěchali na prostranství uvnitř tábora, kde se seřadili. Ale to už přicházely další skupiny, některé zpívající, jiné mlčky. Někteří trestanci vypadali celkem čerstvě, mnohým se však do obličejů vrylo vyčerpání. „Divadlo" probíhalo přibližně půl hodiny,

neustále provázené rozkazem: „Čepice - sejmout!" Pochodující útvary uzavírala velká kolona vězňů. Jejich vynucený zpěv zněl unaveně a byl spíše svědectvím o protrpěném dnu:

„... a ptejte se — a ptejte se:
kam má mysl točí se ? A říkám
vám, já říkám vám, k vlastni své
se já dívám! "

Úplně na konci spíše nesli než podepírali dva muži svého už zcela nemohoucího spoluvězně. Konečně i za nimi zapadla vrata.

Stísněně jsme se obrátili k odchodu. Před naším barákem jsme se posadili na lavici. Každý se zabýval vlastními myšlenkami, ale přitom jsme všichni mysleli na totéž. Večer byl najednou poznamenán něčím nedefinovatelně cizorodým. A nebylo to jen onou pro nás nezvyklou krajinou, i když i ta na nás tísnivě doléhala. Na obličejích svých kamarádů jsem poznal, že ani oni se nedokáží vyrovnat s tím, co jsme právě viděli. Nemluvili jsme o tom, ale všichni jsme stále ještě cítili pach pochodujících vězňů, v uších nám doznívaly jejich rádoby radostné, ale ve skutečností rezignací a vyčerpáním naplněné písně. Nedokázali jsme zapomenout na zhroucenou postavu nesenou do tábora klopýtajícími vězni...

„Hergot, sakra... No co to mělo bejt," vyrazil ze sebe konečně Rudolf z Landecku a v podstatě tím vyjádřil to, co jsme cítili všichni. Potřebovali jsme se svého zážitku zbavit, když už jsme s ním nemohli nic udělat. Takový byl náš první den v kasárnách.

Jekot píšťalky nás vytrhl ze spánku. „Vstávat!" rozléhalo se ložnicemi. Bylo pět hodin ráno. Podíval jsem se z okna na cvičiště zahalené do husté mlhy. Otřásla mnou zima. Vklouzli jsme do tenisek a tepláků, které jsme nafasovali minulý den večer, a vyrazili ven. Studená mlha mě probrala lépe než sprcha ledové vody. Čekala na nás desetiminutová rozcvička a pak přespolní běh blízkým lesem. Po návratu jsme ihned zamířili do umývárny, kde jsme ze sebe studenou vodou smývali pot a písek. Potom jsem byl pochopitelně jako nejmladší „poctěn" funkcí nosiče kávy. Spolu s dalšími jsem popadl dvě plechové konvice a napochodoval do kuchyně, abych si tam nechal nalít „černou břečku", jak jsme tomu říkali. Následně každý dostal k snídani komisařek a osminku másla. V osm hodin jsme nastoupili k rannímu rozkazu - naposledy v civilu. Potom jsme si měli jít vyzkoušet uniformy do skladu. Skladník, civilním dojmem působící scharfilhrer, si se zkoušením nedělal těžkou hlavu. Každému vtiskl do ruky prádlo, bílé

drilichové kalhoty a blůzu, pak se nám zběžně podíval na nohy a hodil nám rozš-majdané obrovské boty, narazil na hlavu polní čapku a do náruče nám naskládal kravatu, ponožky a sportovní soupravu, taky už pořádně obnošenou.

Sice jsme všichni pocházeli ze skromných poměrů, ale tohle jsme přece jen nečekali. Samozřejmě nám bylo jasné, že obyčejným rekrutům nikdo nebude dávat frak a cylindry, ale navléknout se do potrhaných uniforem nás stálo hodně přemáhání.

Drilichové kalhoty mi sahaly do půlky lýtek, blůza na mně visela jako na hastroši a končila někde pod zadkem. Čepice mi padala přes oči a vysoké holínky se zařezávaly až do podkole-ní. Odvážil jsem se proti nepadnoucím částem oděvu ohradit a vysloužil si sto dřepů s celou uniformou v náručí.

Pilně jsem „cvičil" a sledoval přitom skladníkova pomocníka, bledého staffelmanna, který zřejmě teprve nedávno ukončil svůj základní výcvik. Jeden ze Salcburčanů z horního Pinzgau si nedůvěřivě prohlížel nafasovanou uniformu a požadoval padnoucí boty. Staffelmann odsekl cosi o „blbcích z hor". Ještě ani nestačil nadávku dořící a dostal takovou facku, že se okamžitě svalil za svůj pult. Překvapením jsem přerušil svou

„gymnastiku". Scharfuhrer začal na Salcburčana řvát, až mu létaly sliny z úst. Franz Huber, tak se onen opovážlivec jmenoval, mlčel, jen si klidně otřel mokrou tvář a spokojeně se díval na vyjeveného „Prušáka", který se jen namáhavě sbíral na nohy. Od té doby si dával dobrý pozor na podobná vyjádření, pokud se někdo z „horalů" zdržoval v doslechu.

Franz byl nahlášen k raportu - to nebyl sám. Zdálo se, že se naše rota stane černou ovcí pluku. Včera jsme se pokoušeli nedovoleně bavit s vězni, a dneska jeden z nás vzal spravedlnost do vlastních rukou...

Po odchodu ze skladu jsme spíše připomínali karnevalové figurky než budoucí obránce vlasti. V těžkopádných holínkách se nám v hlubokém písku špatně chodilo, a to ještě více přispívalo k celkově komickému dojmu. Neměli jsme však čas na nějaké hloubání. Incident se staffelmannem měl svou dohru. Řevem jsme byli poháněni po cvičišti sem a tam. Jako šílení jsme padali k zemi a zase vyskakovali na nohy. Pot se nám ve špinavých čúrcích řinul po obličejích, funěli jsme jako valaši zapražení do těžkého pluhu. Mnohým v očním bělmu popraskaly žilky, nosy nám ucpával písek. Neměli jsme už ani dost dechu k nadávání. A pořád nám dunělo v uších: „Vztyk - klusem — k zemi! Čelem vzad — jedu na ty nohy, jedu, jedu! K zemi!" Postupně nás pokrývala vrstva škvárového prachu. Slunce nemilosrdně pražilo a

propocené prádlo se lepilo na těla. Zatínali jsme zuby a v duchu si říkali: „Vydržet! Nesmíme to vzdát!" Cítili jsme, že musíme táhnout zajeden provaz a všichni společně trpět za statečný čin jednoho z nás.

Z okraje cvičiště nás sledovalo několik šarží. Z jejich řady vystoupil šlachovitý, i když nevelký muž, a pomalu došel blíž k nám. Službu konající unterscharfúhrer zavelel: „Pozor!" Okamžitě jsme se vyrovnali do řady čelem k přicházejícímu důstojníkovi. Ihned jsme v něm poznali untersturmfúhrera Gradla, jenž s námi ráno běhal po lese. Už tenkrát jsme si všimli, že je chlapík samý sval a šlacha.

Poddůstojník podal hlášení a vysvětlil důvod naší drezúry. Untersturmfuhrer Gradl se mlčky zadíval na naše zašpiněné postavy a nařídil přerušit cvičení.

„Seřaďte se do půlkruhu!" nařídil. Rádi jsme poslechli.

„*Pánové*, řeknu vám rovnou, že i já pocházím z naší společné vlasti! Už mnoho let ale žiju mezi těmito lidmi, kteří vám asi připadají jako cizáci. Váš čin bych naprosto chápal, kdybych už dávno neznal nevázaný a někdy trochu nedomyšlený způsob mluvy obyvatel místních rovin. „Blbec z hor" je tady zcela obvyklým úslovím a nijak nesouvisí s naší národní svébytností. Samozřejmě toho, kdo není správně informován, může tento výraz urazit. Ale ani v takovém případě není možné, abyste si hráli na samozvané soudce. Stížnosti je třeba přednášet při raportu a vyřizovat je služební cestou. Takže, rota okamžitě nastoupí k obědu. Ve 13 hodin budete připravení k pokračování trestného cvičení!"

Stáli jsme jako opaření. Místo aby se nás ujal, poslal nás na další rasovinu!

Po krátké polední přestávce jsme podle rozkazu v teplácích nastoupili na cvičiště. Poklusem jsme běželi přes celý kasárenský areál ven do řídkého borovicového lesa. Na okrajích písčité cesty se krčily důvěrně známé keříky vřesu. Pod žhnoucími paprsky poledního slunce se z borovic uvolňovala zvláštní kořeněná vůně. Ale neměli jsme čas si ji vychutnat. Za chvíli nás už zase pálil do očí slaný pot a borovicovou vůni přehlušil pach zpocených těl.

Untersturmfúhrer Gradl odskočil od čela houfu a nechal rotu proběhnout kolem sebe. „Krokem!" No nazdar, za chvíli to začne a zase budeme rýt čumáky v zemi!

„Zpívat! *Volné a skvěle voják si žije...!"*

Takže si můžeme ještě chvíli vydechnout.

Po chvilce pochodu les ještě více prořídl a před námi se otevřel pohled na dlouhé jezero, na němž se hemžily motorové čluny a

plachetnice. Zahlédli jsme i pár dýmajících remorkérů táhnoucích lodě s nákladem.

Ještě víc jsme se divili, když jsme uviděli bledého Prušáka ze skladu s velkým rancem u nohou. Untersturmführer mu přikázal, aby pytel rozvázal. Ven se vyvalilo 120 plavek, které jsme si ihned rozebrali. Skladník po nás neklidně těkal očima a z čela se mu lil pot, takže zřejmě dostal taky pořádně za uši.

S radostí jsme naskákali do vlažné vody Lehnického jezera napájeného světle hnědými vodami Havoly. Po koupání jsme se blaženě natáhli na horký písek a byli ochotní vzít Braniborsko na milost. Teprve teď jsme si všimli, že se opodál shromáždila skupinka hezkých mladých děvčat. Naši Tyroláci okamžitě vycítili příležitost a začali navazovat první kontakty s domorodým obyvatelstvem naší hostitelské země. Notně využívali svůj tyrolský dialekt, což místním kráskám muselo znít velmi exoticky a mnohé jistě zasněně přemýšlely o hrdinech z „rozeklaných skal a horských úbočí". Šance synů našich velehor značně stouply. Já se svým pouze osmisetmetrovým waidho-fenským Schnabelbergem nemohl držet krok, nehledě na to, že patnáctiletý cucák by těžko někoho zajímal.

Na mrzutost s Průšákem jsme už zapomněli. Někdo prohlásil: „Dyk von to ten tupoun asi tak nemyslel!" A to byl počátek smíření, na jehož konci pruský staffelmann pozval jednoho z našich štýrských „Štajeráků" ke svým rodičům do Berlína, kde prý má i hezkou sestru! Untersturmführer Gradl pozoroval spokojeně naše sbližování a dosáhl toho, čeho jistě od začátku dosáhnout chtěl.

Uběhlo několik týdnů. Od rána do večera jsme se nezastavili. Náš unterscharfúhrer Fett se zarputile snažil z naší malé tlupy udělat disciplinovaný oddíl. Ale nebylo to snadné. Sice jsme si některé součásti uniforem vyměnili, ale pořád jsme spíš připomínali masopustní maškary než vojáky. Vůbec jsme nechápali, proč se moderní armáda jako ta německá sveřepě drží některých nepraktických maličkostí, například kravaty nebo mohutných holínek - říkalo se jim „močálové sněžnice". Na vysvětlenou příštím generacím: vojenská kravata je kus oděvu, vlastně ne, spíše by se mělo říci ozdoba, i když ani to není přesné! Zkrátka kravata neboli vázanka je zbytečné cosi, co se neustále někde zadrhává a překáží. Voják si ji věší na krk a na druhé straně si ji zastrkuje do kalhot. Jenže ta tkanička se každou chvíli uvolní a volně se pohybuje po krku nahoru a dolů. Jestliže si ji uvážete předpisově,

vydrží vám tak maximálně při pořadových cvičeních. Během výcviku a služby v poli se však okamžitě osamostatní a vlaje chvíli dozadu, pak zase dopředu nebo vás jemně přiškrtí. „Močálové sněžnice" se vám ostrými hranami zařezávají pod kolena, zastavují krevní oběh a visí vám na nohou jako olověné závaží.

A setkali jsme se i s dalšími zatraceně staromódními součástmi výstroje a výzbroje. Museli jsme se otravovat s vodou chlazenými „lehkými" kulomety z první světové války. Byly to pořádně těžké krámy, neskladné a nespolehlivé, protože se pořád dokola zasekávaly. 8. rota - složená především z Vídeňáků — dostala navíc ještě horší těžké kulomety. Nikoho z konstruktérů asi zatím nenapadlo, že by se i kulomety mohly chladit vzduchem jako samopaly!

Zanedlouho byly hotové naše nové ubikace - záblesk útěchy v kasárenském životě. Ne, že bych měl něco proti hezkým dřevěným barákům. Jiné jednotky v nich žily velmi spokojeně a dobrovolně by se z nich nestěhovaly. Ale nás bylo v jedné místnosti napěchováno padesát mužů. Takže jsme byli rádi, když nás rozdělili do menších skupin. Naše družstvo čítalo dvanáct rekrutů. Dostali jsme dvě ložnice s osmi a čtyřmi kavalci. K tomu nové matrace, velké stoly se stoličkami a dvojité skříňky na věci. Okamžitě jsme si pokoje ještě vylepšili pomocí květin, ubrusů a obrázků naší vlasti na stěnách. Na dívky zbylo místo na dvířkách skříněk. Na zeď jsme pověsili kytaru a našlo se i místo na harmoniku. Patřila Franzi Ungarovi ze štýrského Obdachu. V civilu býval lesním adjunktem a často na nás zkoušel svou mysliveckou latinu. Vykládal o nebezpečných lovech na kamzíky, kapitálních jelenech a dalších neuvěřitelných úlovcích, které však určitě sám neskolil. Ungar byl z nás nejmenší a musel proto stát na posledním místě v řadě, což ho značně rozčilovalo. Největší byl dlouhán Schimpfosl, kostnatý dřevařský pacholek z Tyrolska, tenký jako tyčka od plotu. Dělali jsme si z něj legraci, že se dal k SS jen proto, aby se konečně pořádně najedl. Vpravo ode mne stával Karl Wohlschlager ze Salcburska a pak dalších osm mladíků, o nichž není třeba se zmiňovat, protože patřili k naprosto nevojenským trubcům, jak opakovaně tvrdil náš unterscharfúhrer Fett.

Kromě našeho 3. družstva se 1. četa skládala z dalších dvou. Prvnímu družstvu velel unterscharfiihrer Wáschpfennig, kterého jsme

kolegům velmi záviděli. K druhému družstvu byl přidělen unterscharfiihrer Helmut Pandrik. Toho bychom naopak nepřáli ani největším nepřátelům. Druhé družstvo bylo každopádně nejlepší v celé rotě. Ale za tu cenu, že kluci neustále lítali jako nadmuté kozy a i v noci spali jen na půl ucha, aby dokázali včas vyskočit při nočním poplachu. Stejně si ale vysloužili jen nadávky do líných prasat. Pandrik byl totiž na rozdíl od poněkud laxního Wáschpfenniga a našeho někdy až příliš shovívavého unterscharfuhrera vojákem na druhou. Už svým vzhledem působil velmi nepříjemným dojmem. Zíral na nás vyboulenýma očima, přes úzké rty nepřeběhl nikdy ani sebemenší úsměv. Z tvrdých rysů obličeje čišela neoblomnost, bezohlednost, anebo lépe řečeno krutost. Tyranizování lidí mu dělalo viditelnou radost! Ze srdce jsme ho nenáviděli a on to cítil. Naopak z našeho unterscharfuhrera Fetta se vyklubal naprosto bezproblémový velitel, který se jen občas pokusil zahrát si na přísného nadřízeného. To pak velmi nahlas řval na celé cvičiště, ale tím zmátl jen cizí družstva.

Služba byla náročná a nijak nebrala ohled na naše, tedy spíše především na moje nezralé mládí. Nebo možná byl výcvik takto koncipován schválně, abychom se hned na začátku dostatečně „otužili". Program od pondělí do pátku vypadal následujícím způsobem:

05.00 budíček
05.05-05.30 rozcvička
06.30-07.00 úklid
07.00 ranní nástup a následně až do 12.00 pořadový výcvik
13.30—17.00 střelba a bojový výcvik
17.00-18.00 čištění zbraní, údržba uniforem
19.00—20.00 výuka (zbraňová technika, zdravověda, nacionálně socialistický světový názor)
21.00-22.00 úklid (ložnice, umývárna, WC a chodba)
22.00 kontrola ložnic službu konajícím poddůstojníkem

Pokud se v deset hodin večer vše neblýskalo čistotou nebo někdo ještě nestihl zalehnout do postele, následoval mimořádný výcvik v pyžamech.

Během večerní výuky jsme měli dost práce s tím, abychom neusnuli. Některá témata jsme poslouchali pořád dokola. Například přednášku o významu mytí nohou studenou vodou nebo o chování při styku se ženami za kasárenskou bránou. Mimořádně „zajímavé" bylo i poučení, že během jedné potřeby se doporučuje použití čtrnácti listů toaletního papíru. Není divu, že občas někdo únavou zaklímal a spadl ze stoličky.

V takovém případě byla výuka okamžitě přerušena a museli jsme za trest oběhnout borovicový les.

V sobotu bylo podle plánu od 15.00 hodin volno, stejně tak po celou neděli, s výjimkou úklidu. Kromě toho se v neděli a o svátcích posouval budíček až na sedmou hodinu.

Ovšem náš křivonosý výkonný rotmistr nás dokázal plně zaměstnat i během volných dnů. Při posledním sobotním nástupu ve tři hodiny odpoledne například nařídil na sedmou hodinu ranní v pondělí nástup se zbraněmi a veškerou výstrojí, a k tomu ještě kontrolu ložnic. To znamenalo, že jsme celý zbytek soboty a v neděli museli drhnout drilichové části oděvu, čistit do posledního smítka celou výstroj, vykartáčovat uniformy a nablýskat zbraně. Podlahy bylo třeba vysmýčit hrubými smetáky a sodovým louhem a nesměli jsme zapomenout ani na okna. Našeho výkonného rotmistra, stabschar-fuhrera Brommera, jsme posílali do horoucích pekel. Ale přese všechno se přece jen nedal srovnat s Pandrikem! Jen asi moc dobře věděl, že mladým klukům příliš volného času škodí, protože pak hloubají o zbytečných věcech, které stejně nemohou změnit. Byla to pravda. Brzy uplynula nejnáročněj-ší část výcviku a o víkendech jsme začínali mít alespoň trochu volna, i když jsme samozřejmě nemohli opouštět kasárna. V té době se mi začalo neskutečně stýskat po domově. Probouzelo se ve mně dítě, jež se zpěčovalo bezpodmínečnému přechodu do světa dospělých. Snil jsem o našem bukovém lese, kde jsem znal každičký kout, o studánce pod rozložitou lípou, kde jsme se večer scházívali s kamarády, stýskalo se mi po úzkých klikatých uličkách našeho milého města a také po hezkých děvčatech, za nimiž jsem se doma začínal otáčet.

Odešel jsem jako první. Kluci z okolí byli až na pár výjimek dělnické děti. Luxus jsme neznali, v létě jsme bosí běhali po horké kamenné dlažbě, po loukách a polích. Kradli jsme sedlákům jablka ze stromů a pak jsme je potají jedli. Rukama jsme chytali pstruhy a bělice v Urlbachu a opékali je nad žhavými uhlíky, koupali jsme se v ledovém Ybbsu - krátce a jednoduše užívali jsme si dětství plnými doušky.

A teď? Idyla skončila a já skočil rovnýma nohama do světa střízlivých povinností.

V oněch dnech jsme museli polní poštou domů poslat civilní oblečení. Udělal jsem to s těžkým srdcem, jako bych se definitivně loučil s minulostí a definitivně přetrhával pupeční šňůru, spojující mě s minulým životem.

Večer jsem seděl na okenním parapetu v naší ložnici, díval se ven a myslel na domov. Kaštany v Schillerově parku už určitě odkvetly. A v

lipové aleji se jistě vznáší příjemná vůně, v níž se procházejí páry mladých lidí.

Setmělo se. Od hlavní brány zaznívala večerka. Pomalu, a zdálo se mi, že i trudomyslně zazněl trojnásobný signál trubky a svolával vojáky do kasáren. Jako by říkal: „Chlapče, za-nech snění! Můžeš sice vzpomínat na včerejšek, ale život máš před sebou!"

Co mi asi budoucnost přinese? Ztratil jsem optimismus a přitom jsem nedokázal říci proč. Před několika dny jsem napsal matce: „Pokud by někdy osud dopustil, že bych musel žít ne jako dosud přede zdmi koncentračního tábora, ale za nimi, neměl by pro mne takový život smysl!" Byl jsem ještě naivní dítě. Vůbec jsem si neuvědomil, že je přísně zakázáno cokoliv o koncentračních táborech vynášet ven. Jestliže by cenzor mé řádky zachytil, mohl jsem opravdu velmi snadno vyměnit svou uniformu za vězeňský mundůr! Ale nemohl jsem si pomoci, neustále jsem přemýšlel o smyslu své existence zde, v bezprostřední blízkosti tábora. Chtěl jsem se stát vojákem bránícím říši. Proto jsem se rozhodl absolvovat tvrdý vojenský výcvik, ne k tomu, abych hlídal vězně.

Během večerního rozdílení úkolů nám bylo oznámeno, že naše četa je od zítřka přidělena ke strážní službě. Postavili jsme se před úřední desku v přízemí a studovali rozdělení stráží, i když jsme instrukcím prozatím příliš nerozuměli. Své jméno jsem nalezl v kolonce „kasárenská hlídka". Zbytek roty dostal za úkol střežit oblast koncentračního tábora. Střídání hlídek a nástup služby ve 12 hodin.

Další den dopoledne jsme prošli důkladným školením. Ještě jednou jsme byli poučeni o povinnostech strážných. Především vojáci pohybující se v koncentračním táboře byli upozorněni, že se musejí vůči vězňům chovat předpisově. Nikoho z interno-vaných nesmějí nechat přiblížit na méně než pět kroků a jakékoli vybavováni s nimi je zakázáno, protože by to mohlo mít za následek oslabení pozornosti. A nepozornost znamená ohrožení života. Byli jsme upozorněni, že v táboře je zadržováno mnoho kriminálnických recidivistů, kteří by se nerozpakovali použít jakoukoli lest, jen aby se dostali ven. Každá strážní skupina dostala jasné úkoly. Hlídky na věžích zaujmou svá místa ve třech. Jeden z nich bude vždy stát na pozorovatelně u

kulometu a reflektoru. V noci procházejí podél vnitřní strany zdi další hlídky, od tábora jsou bezpečně oddělené hustými drátěnými zátarasy. Rovnoběžně se zdí probíhá na zemi bílý pruh. Vězňům se dostalo náležitého poučení, že se jedná o „pruh smrti". Při jeho překročení následuje okamžitá palba. Nám však nadřízení důrazně nařídili, abychom stříleli teprve ve chvíli, kdy vězeň vyleze až na korunu zdi a tělem se jasně vysune směrem ven, takže po případném zásahu přepadne přes hradbu na druhou stranu. Dozvěděli jsme se, že jakákoliv předčasná nebo svévolná střelba bude pro nás znamenat nepříjemný výslech před vyšetřovací komisí. Zeptali jsme se, proč nemáme střílet už po překonání prvních drátěných zátarasů. Odpověď zněla jasně: Teprve když vězeň vyšplhá až nahoru a přepadne na opačnou část, uzná soud, že opravdu usiloval o útěk z tábora!

Pokud by ale nervózní strážný minul, dostal by se také do velkých problémů, protože uprchlík by okamžitě zmizel v blízkém lese. Namítali jsme, že ostřelováním vrchní části zdi bychom mohli ohrozit posádky na vedlejších věžích. Velitelé nám odpověděli, ať se prostě držíme nařízení, která jsme právě vyslechli. No jasně, u Prušáků platí, že rozkaz je rozkaz!

V případě práce vězňů mimo tábor bylo třeba kolem dotyčného místa vytvořit ze strážných velký půlkruh. Kromě toho byli ustanoveni další strážní, kteří měli dohlížet na trestance pracující v kasárnách. Jiní kontrolovali každé přijíždějící zásobovací auto a doprovázeli jeho řidiče během pobytu v táboře.

My, to znamená kasárenská stráž, jsme ještě jednou procvičili rituál střídání hlídek: signál trubkou nebo vířením bubnu, vztyčování a snímání vlajky.

Po obědě nadešel čas služby. Rota nastoupila před ubikacemi a nafasovali jsme ostré náboje. Poprvé v životě jsem držel v ruce zbraň připravenou případně zabít člověka. Táboroví strážní odpochodovali k bráně kasáren. Na mne vyšla druhá hlídka od dvou odpoledne do čtyř, pak od osmi do deseti, od dvou ráno do čtyř a od osmi do deseti. Každý návštěvník areálu se musel legitimovat. Kdokoliv se chtěl dostat ven, prokazoval se propustkou. Pokud by někdo bez povolení k vycházce přes noc dorazil až po večerce, musel bych ho nahlásit veliteli jeho roty.

Večer se konal nástup stráží u vlajkových stožárů: „Vlajku sejmout!" a ráno: „Vlajku vztyč!"

Přesně v poledne nás vystřídala další směna a odpochodovali jsme do ubikací. Doufali jsme, že si užijeme volné odpoledne, ale místo toho nás čekal nácvik zacházení s těžkým kulometem a plynovou maskou, kterou jsme v dohledné době měli nafasovat jako běžnou součást

výstroje. Během přestávky jsme se svalili do vřesu a bavili se o dojmech z první strážní služby. Zeptal jsem jednoho z ostrahy koncentračního tábora, jaké to bylo, hlídat vězně. Nejdříve nic neříkal a díval se někam do dálky. „Jen počkej a uvidíš sám!" Víc jsem z něj nedostal. No jo, asi chce být zajímavý, pomyslel jsem si a nechal ho na pokoji.

Za několik dnů přišla řada na mne. Hlídání vězňů z koncentračního tábora. Náš oddíl o přibližně padesáti mužích vyrazil v poledne k rozestavěné cihelně, která se nacházela několik kilometrů od tábora. Po příchodu na místo jsme kolem staveniště vytvořili řetězec strážných. Stál jsem pod prořídlými borovicemi a slunce se do mne opíralo vší svou letní silou. Marně jsem vyhlížel kousek stínu. Bylo mi jasné, že jen s notnou dávkou štěstí uniknu slunečnímu úpalu. „Staří mazáci" zkušeně ihned zabrali nejlepší místa, kde nebyli příliš vidět, a pokud si potřebovali odskočit, mohli na chvíli zmizet z řady, aniž by museli žádat o vystřídání. Velká poptávka byla po stanovištích, kde se něco dělo a člověk se mohl zabavit. Třeba pozorováním provozu na silnici nebo na vodním kanále. K oblíbeným úkolům patřily doprovody malých pracovních brigád na odlehlá pracoviště. Tam strážný viděl přicházet nadřízeného už na stovky metrů daleko a mohl se podle toho včas zařídit.

Jinak byla strážní služba dost namáhavá. Půl dne jste stáli na pražícím slunci nebo v dešti a nesměli jste v podstatě vůbec nic: „Strážnému je zakázáno, pokud není výslovně rozkázáno jinak, sedat si, lehat si nebo se opírat, jíst, pít, spát, kouřit, bavit se, kromě služebních instrukcí. Zakázáno je rovněž přijímání jakýchkoliv předmětů a opouštění stanoviště před vystřídáním."

K dalšímu strážnému jsem to měl přibližně osmdesát metrů. Vlevo stál mluvka Rudi a vpravo Siegfried, oba z Tyrolska. Si-egfried byl z nás nejstarší a měl ve svých názorech už celkem jasno. Výchova lidí jeho typu v „nové osobnosti", jak se požadovalo, nebývala úspěšná, pokud onen člověk sám nechtěl své smýšlení změnit.

My tři jsme se dohodli, že si k nohám přichystáme suchou větev a s praskotem ji rozšlápneme, jakmile spatříme blížícího se nadřízeného. Tento způsob varování jsme odkoukali od mazáků, kteří se vzájemně upozorňovali na „nebezpečí" i pískáním, tlesknutím rukou nebo nadměrně hlasitým hlášením, jako třeba: „Strážný číslo 15, během mé služby se nestalo nic mimořádného!"

Rudimu se ten den vařil mozek. Chytil totiž mizerné místo. Nikde ani keříček, odevšad na něj bylo vidět, slunce pražilo a pod „sněžnicemi" měl jen žhnoucí písek.

Postupně se alespoň začínalo na našem úseku něco dít. Přiblížila se k nám velká skupina vězňů a začala opodál kácet borovice, zbavovat je větví a kmeny odnášet. Trestanci se postavili vlevo a vpravo od kmene, podstrčili pod ním větve a za neustálého pobízení svých kápů nosili těžké kusy dřeva na určené místo.

Mezi dělníky jsem si brzy všiml staršího, menšího a útrapami už značně vysíleného muže s červeným trojúhelníkem na prsou. Jeho partner při nošení stromů byl naopak učiněný obr. Taky se zdálo, že se na rozdíl od staršího kolegy v této namáhavé práci vyzná. Společně s kápem se vyžíval v tom, že zubožného vězně nadmíru honil. Přitom se ještě vyzývavě díval mým směrem, jako by čekal blahosklonnou chválu za své počínání. Habán si na své straně vždy nechal delší konec větve a pak bez námahy klusal vedle kmene, zatímco starý nesl v podstatě celou váhu sám a každou chvíli zakopl a zhroutil se. Jen taktak stačil vyskočit, aby neskončil pod botami dělníků spěchajících za ním. Ale to už švihl vzduchem kápův obušek a dopadl nešťastníkovi na ruku, takže ten beze slova upadl znovu a ostatní ho chtěj nechtěj pošlapali. Stařík se nezdvihal ani jinak nereagoval na kápův řev. Hrubián tedy přispěchal a několikrát ležícího ubožáka pořádně přetáhl klackem.

V té chvíli jsem se přestal ovládat. Kašlu na předpisy! Ten bastard starce umlátí, a to - jak se zdálo - jen aby mi imponoval! Zařval jsem a kápo se zastavil. Horlivě strhl čepici z hlavy. „Ke mně!" nařídil jsem. Přiklusal jako rekrut. Sejmul jsem pušku z ramene a opřel ji o bok. „Tvoje číslo!" vyštěkl jsem. „Tak, a teď odneseš toho starýho do stínu. A jestli ještě jednou zjistím, že schválně likvidueš pracovní sílu, poženu tě k rapor-tu a pak zapomeň, že jsi byl kápo!"

Ten mizera se celý schoulil do sebe a bylo mi jasné, že jsem zvolil správný tón. Neměl jsem sice právo takto zasáhnout -přinejmenším na to neexistoval předpis, ale cítil jsem obrovské zadostiučinění. Doufal jsem, že kápo už dá pokoj, protože se bude bát obvinění ze sabotáže. To by nebylo nic příjemného.

Co mi ale tak vadilo? Že zločinec z povolání týrá zesláblého vězně? Taky, ale nejen to. Nejvíc se mě dotklo, že se kriminálník na mne díval tak, jako by za své hovadské chování čekal uznání a pochvalu. Kde to vlastně jsme? A co tady dělám? Jak je to vůbec možné? Jak to, že „politickým" velí recidivisti nej-hrubšího zrna?

Ještě dlouho jsem o všem přemýšlel a dospěl k následujícímu závěru: Političtí vězni patří na určitou dobu do koncentračního tábora, protože by jako štváči a sabotéři mohli narušovat budování říše. Úspěchy nacionálního socialismu je však přesvědčí o správnosti tohoto režimu a proto je později bude možné propustit domů.

Všichni ostatní - především kriminálníci - však do koncentráku nepatří a měli by být umístěni ve zvláštních pracovních táborech. Jejich zavírání do táborů s lidmi, kteří se provinili pouze zastáváním jiných politických názorů, degraduje samotnou podstatu nových myšlenek.

Odpoledne pak už proběhlo bez dalších mimořádných událostí. Naopak k děsivému incidentu došlo na jiném pracovišti, poblíž kanálu. V blízkém lese se ke strážnému přiblížil vězeň s hnědým trojúhelníkem na prsou. Voják asi kvůli vedru ztratil potřebnou ostražitost. Trestanci — Cikánovi - se podařilo odvést rozhovorem strážného pozornost, pak na něj nečekaně skočil a jediným úderem lopatou mu rozpoltil lebku. Vedlejší strážný vše nedůvěřivě sledoval ze vzdálenosti přibližně šedesáti metrů. Přepadení sice už zabránit nedokázal, ale střelou srazil uprchlíka k zemi. Mrtvý strážný měl smůlu. Na chvíli zapomněl, že tady proti sobě stojí dva zcela cizorodé světy. V pět hodin se řetězec strážných začal stahovat a zpráva o tragédii se rozběhla mužstvem. Nálada okamžitě zhoustla.

Náš poslední úkol spočíval v eskortování vězňů zpět do tábora. Seřadili jsme se po obou stranách pochodového útvaru, jen kousek od trestanců. Karabiny jsme měli v pohotovosti, opřené o sumky. Při přechodu mostů jsme se dostali až na dotek k vězňům. V té chvíli by nás přes veškerou ostražitost dokázali snadno přemoci a odzbrojit. I pokud by stačili zasáhnout samo-palníci, stejně by nedokázali zabránit hromadnému útěku. Přesto se téměř nikdo ani později uprchnout nepokoušel.

Nad pochodující kolonou se vznášel oblak světle hnědého prachu, který se poblíž koncentračního tábora měnil v černošedý. Cesta totiž byla posypána škvárou. Snažili jsme se co nejvíc uniknout prachu i zápachu vězňů, ale nebylo to moc platné. Koncentráčníci zachovávali během pochodu příkladnou disciplínu. Jejich pětistupy byly jako narýsované pravítkem. Před hlavní branou tábora Sachsenhausenu zabočil útvar vpravo a procházel kolem stráže u vrat. Kápo pochodující v první řadě zavelel: „Čepice — sejmout!" a nahlásil službu konajícímu důstojníkovi příchod své skupiny. Během průchodu byli vězni spočítáni a poté se shromáždili na „apelplacu", kam jsme my už neměli přístup. Teprve když všechny brigády dorazily do tábora, zazněl signál trubky a my se mohli vydat do kasáren. Ale tak daleko jsme zatím nebyli.

Stále ještě zaznívala hlášení: „Cihelna, brigáda k přesunu zeminy, 94 vězňů!" Pak jsem si všiml vozu taženého trestanci, kteří museli zastat práci obvykle vykonávanou zvířaty. A pak další: „Tábor SS, kuchyňská brigáda, 14 vězňů!" Spatřil jsem čtrnáct dobře živených mužů, nijak nepoznamenaných útrapami internace. „Tábor SS, brigáda k budování

cvičiště a cest, 108 vězňů!" Tyto vězně jsme viděli hned první den. Pot v jejich škvárově černých obličejích vyryl široké brázdy. Plíce měli plné prachu, srdce přetékající rezignací a pochopitelnou nenávistí, když se kolem nás vlekli po dnu prožitém na žhavém slunci.

Když poslední brigáda prošla bránou, nastoupili jsme všichni před vrata a čekali, dokud na nástupišti v koncentračním táboře neproběhlo konečné sčítání. Zvuk trubky konečně oznámil, že všichni vězni jsou na místě.

„Pušky, samopaly a pistole — náboj skryj!" Poddůstojníci od nás vybrali náboje, spočítali, zda jsou všechny, a dali nám rozchod. Po obvyklém čištění zbraní jsme si konečně mohli dát pohov.

Po jednoduché večeři jsme se v teplácích usadili na dřevěných lavicích před ubikacemi a bavili se o dnešním dni. Především samozřejmě o onom Cikánovi, který přepadl našeho strážného. Každý se s událostí pokoušel vyrovnat po svém. Kdokoli z nás mohl být příště na řadě. Jedni usilovali o svobodu a druzí si hájili právo na život.

Právo! O něm jsem už dlouho přemýšlel. Právo má vždy silnější! Kdo má moc, má i právo na své straně. A mocní si vždy upraví právo tak, aby jim vyhovovalo.

Dnešní případ byl zcela jasný. Cikán udělal všechno pro to, aby se dostal na svobodu, a strážný střílel. Nemusely ho trápit výčitky, protože dobře viděl, co se předtím stalo. Ale co když nějaký zoufalý vězeň zamíří rojnicí ven a nezastaví ho ani výstražné volání? Půjde úplně pomalu, krok za krokem. Nepoužije násilí, jenom třeba zašeptá: „Prosím, zastřel mě!" To se prý už stalo! Ten mladý voják rozhodně nepatřil mezi necitelné surovce. Zapřísahal starého vězně, ať se vrátí zpátky. Ale ten ho neposlechl. Strážný bez dovolení opustil stanoviště a šel kus cesty za starcem. Ovšem ten pokračoval tvrdohlavě dál, až se mezi stromy konečně dočkal vytoužené střely. Dostal se „na svobodu" a voják se možná stal doživotním zajatcem svého svědomí. Nebylo divu, zbavte se myšlenek na to, že jste zastřelili bezbranného starého muže!

Konečně přišel čas i na další úkoly vykonávané za pečlivého dohledu našeho unterscharfuhrera: desetikilometrový běh a ostré střelby.

Musím říci, že v černé uniformě jsem měl docela obstojnou figuru a pamětlivý neustálého napomínání naší „guvernantky v kalhotách" jsem dbal na to, abych i vzhledem dělal našemu družstvu čest. Na druhou stranu jsem bohužel patřil mezi velmi mizerné běžce a ve střelbě z pušky jsem dosahoval jen průměrných výsledků. Ostatní kamarádi

téměř hravě splnili podmínky pro získání armádního sportovního odznaku, ale mě se těch zatracených deset kilometrů stále nedařilo uběhnout v limitu. Možná jsem byl vůbec nejhorší běžec pluku. Naopak se ukázalo, že disponuji velkým talentem pro střelbu z kulometu, při níž nešlo o přesnost jednotlivých ran, ale spíše o to, aby střely mířící do cíle měly co nejmenší rozptyl. Díky neustálému nácviku, kterému jsem se věnoval i ve volném čase, se mi podařilo tuto zbraň mistrovsky ovládnout. Hlaveň, závěr a podavač nábojů jsem dokázal vyměnit za neuvěřitelně krátkou dobu, a to klidně i se zavázanýma očima.

Terče ve tvaru hlavy, poprsí nebo mužské postavy jsem „kropil" z jakékoliv polohy. Díky podpoře velitele roty, haupts-turmfuhrera Zollhofera, se střelba z kulometu stala jakousi mou sportovní vášní a dokázal jsem rotě na různých akcích „vystřílet" mnohé ceny a uznání.

V srpnu nás čekaly manévry na pobřeží Baltského moře. Ještě předtím jsme ale absolvovali několik třicetikilometrových pochodů a jeden více než šedesátikilometrový. Po něm jsme se dovlekli do kasáren sice za doprovodu vojenské kapely, ale s nohama značně poničenýma.

Vlak nás dopravil až do Usedomu. Do oblasti malého i velkého přístavu jsme přinesli pořádný rozruch. Nastěhovali jsme se do stanových táborů i do soukromí, kde nás místní lidé velmi přátelsky vítali. Na ubytování jsme byli velmi zvědaví. Každý doufal, že kromě příjemného přístřeší budou bytní disponovat i nějakou tou půvabnou dívkou. Většinou to tak ovšem nebylo, protože rodiče křehkých stvoření dávali své příbytky všanc mladým válečníkům jen velmi neradi. Ale někdy to bylo málo platné. Pokud vzal vojáky na byt soused, nějaká ta cestička k dívčím srdcím se už našla!

Během těchto týdnů jsme se naučili vyrovnávat s nástrahami přírody. Letní slunce do nás pražilo z modravé oblohy, vysoušelo kůži i hrdla. Pak se najednou od moře přihnala bouře a déšť nám v mžiku promáčel polní uniformy. Občas v noci ulétly celé stany a vítr nám serval z unavených těl i přikrývky, takže jsme museli za naprosté tmy na svých puchýři zdobených nohou honit celty a pokoušet se je vichřici vyrvat zpět.

Návštěvníci mondénních přímořských lázní stavěli na okraje cest kbelíky s limonádou nebo vinnými střiky, jimiž jsme si za dlouhých pochodů plnili své polní láhve. 1 přes úmorné vedro jsme se svým dobrodincům vždy odvděčili vojenskou písničkou. Nikdo z lázeňských hostů si přitom nevšiml, že máme ponožky přilepené potem a krví k podrážkám, nebo že se nám do zadnic zakusuje „vlk" a že máme klouby do krve odřené pískem. Mezi přihlížejícími zvědavci bývaly zatraceně

hezké dívky. K čemu by jim byl voják naříkající na zapařené pozadí? Jenom k smíchu! Takže jsme pochodovali s veselými odrhovačkami na rtech a přes veškeré útrapy to byly krásné a vzpomínek hodné dny. Po dvou týdnech bojového výcviku a pochodů nás přeložili do Wolgastu, tím naše první cvičení skončilo a odjeli jsme zpět.

„Doma" na nás opět čekal pořadový výcvik a samozřejmě ostraha koncentračního tábora. Postupně jsem prošel všemi stanovišti. V noci jsem stál na věžích nad jasně osvětleným táborem, hlídal jsem i pruh podél zdi koncentráku, střežil jsem hlavní bránu a doprovázel malé vězeňské brigády na jejich pracoviště v lese a na jiných místech. Sice jsem byl při doprovodu trestanců neustále ve střehu a připravený k obraně, ale stejně mi bylo jasné, že jsem koncentráčníkům v mnohých případech vydán na milost. Jak máte dodržovat „bezpečnostní odstup" v úzké podzemní šachtě uprostřed chlapů, kteří pokládají nové kabely? Přesto jsem se cítil celkem v bezpečí. Většinu těchto pracovních brigád tvořili političtí provinilci a bibličtí blouznivci.

Po určitou dobu se mi šikovně dařilo dostávat dozor nad stále stejným oddílem. Jednalo se lesní pracovní družstvo složené z přibližně osmi mužů středního a staršího věku, vesměs politických vězňů. Sice to bylo přísně zakázané, ale stejně jsem se s nimi neustále bavil, protože mě zajímaly jejich osudy a důvod internace. Brzy jsem zjistil, že hlídám „klub" intelektuálů, kteří spolu velmi přátelsky vycházeli. Pokud u toho nikdo jiný nebyl, všem jsem jim důsledně vykal, protože jsem tyto vážené docenty a profesory nechtěl urážet obvyklým tykáním. Postupně jsem se dozvěděl, proč se vlastně dostali do tábora - kvůli veřejnému zastávání svých politických názorů. Často jsme spolu diskutovali o politice a já se tyto „nevěřící" pokoušel přesvědčit, že jsou jistě internováni pouze dočasně. Jen do té doby, než bude z velké části dokončena výstavba nové říše, což bude jistě i pro ně důkazem správnosti nacionálně socialistické myšlenky. Opravdu jsem tehdy vážně doufal, že se i poslední váhavce podaří přivést ke „správné víře". Po skončení jejich práce bohužel zanikl i náš nezvyklý vztah mezi strážným a stráženými. Jednoho dne se už „profesorská" brigáda u táborových vrat neobjevila. Možná byli propuštěni nebo přiděleni k jednomu z velkých oddílů.

Brzy na podzim - stále ještě roku 1938 - jsme byli překvapivě odvezeni vlaky do Zossenu, respektive do vojenského výcvikového prostoru jižně od Berlína. Ve spolupráci s armádními jednotkami jsme cvičili útok a ostré střelby. Tisíckrát jsem proklel „lehký" kulomet, když jsem ho i s vodou klokotající v chladiči táhl po měsíční krajině cvičiště. Vlastně jsem si vytvořil vlastní nenáviděnou „svatou trojici", skládající se z vázanky, chlební-ku a kulometu. Kvůli kamarádově nepozornosti mi jednou do zpoceného obličeje vystříkla náplň z plamenometu. Výsledkem byla rychle se šířící vyrážka. Odvezli mě do lazaretu v Lichterfeldu a uložili na pokoj, kde si tři poddůstojníci léčili své kavalírské choroby. Já dostával denně na obličej mast a obklady, zatímco mí kolegové chodili na výtěry: dvakrát negativní, jednou pozitivní, takže ještě jednou celou kúru od začátku!

Po několika dnech mě z lazaretu propustili do ošetřování plukovního lékaře. „Namazaný" jsem nevypadal zrovna úchvatně a Schimpfosl si stěžoval, že mu během ranního rozkazu při povelu „vlevo hleď!" lítá moje mast kolem uší. Byl jsem osvobozen od služby a přidělen k lehčím pracím. Takže jsem celkem spokojeně zametal podlahu v ložnici, na chodbě a na záchodě, sbíral odpadky kolem ubikací a čistil našemu „výkoňákovi" boty. Dny mi díky mému hrdinskému zaměstnání ubíhaly rychle.

V těch dnech jsem dostal dopis od dvou přátel z rodného města. Byli o něco mladší než já. Jejich matka byla Židovka a starala se o malý krámek, který jen taktak stačil na skromné živobytí. Den před odjezdem jsem se byl s touto rodinou rozloučit. Matka a babička mě naléhavě prosily, abych pro ubohé Židy udělal, cokoliv budu moci. Babské tlachy, které není třeba brát vážně, myslel jsem si. Samozřejmě jsem věděl, že nacionální socialisté nemluví o Židech zrovna dvakrát hezky. Občas se totiž v naší ulici objevil uniformovaný příslušník SA a s hlasitým pokřikem rozdával protižidovské letáky. Ale my, kluci, jsme z něj měli spíše legraci.

Avšak zpátky k dopisu. Odpovídal vlastně na mé dotazy, jak to vypadá doma a jak kluci beze mne chytají pstruhy a prohánějí se na lodičkách po Ybbsu, koupou se v Urlbachu a hrají fotbal na Schorghoferově louce za tratí. Tam už zrají jablka a ze mne tady vychovávají nového člověka. Ale Bože, staří zase bědují, že mají strach z budoucnosti. Co by se jim asi tak mohlo stát? Ať si hledí své práce, nestarají se o politiku a nikdo jim nezkřiví vlásek na hlavě. Ale synové

byli z jiného těsta. Budoucnosti se vůbec nebáli. (Židovská část rodiny přežila nacistickou éru bez úhony, synové narukovali do wehrmachtu, ale také se dočkali konce války.)

Stejně se tehdy s lidmi dělo cosi podivného. Všichni jsme v našem starém dobrém městě žili hezky pospolu a přesto jsme byli najednou schopní se do sebe pustit pěstmi.

V přízemí našeho domu v ulici YbbsitzerstraBe 40 bydlel nezaměstnaný truhlářský tovaryš, člen tehdy ilegálních SS. V prvním patře bydlel tovární dělník, který byl funkcionářem sociálně demokratické strany. Vedle něj měl byt velmi solidní český krejčovský mistr, který vycházel se všemi. Jeho manželce mě dávali jako malého kluka na starost a ona o mne vždy velmi starostlivě pečovala. Pokud se ve vzduchu zrovna nevznášelo politické napětí, panoval v domě hluboký mír. Jakmile se ale situace v zemi zhoršila, vyhrabali nájemníci ze skrýší revolvery, navlékli se do svých rudých nebo černých barev a chvátali ven. V domovních vratech ještě vrhli zlobný pohled na pana domácího, který spěchal na shromaždiště ve své uniformě heimwehru.

Už jako dítě jsem nechápal, proč se lidé dělí na rudé, černé a hnědé. Proto mě tolik oslovila hesla nové říše: „JEDEN národ, JEDNA říše, JEDEN Vůdce!" Chápal jsem je jako ukončení svárů. Nerozuměl jsem tomu, proč by „socani" měli ze svých pozic mířit kulomety na lidi ve městě. Na druhé straně rukoval heimwehr a těžkými zbraněmi se chystal oplácet „rudým" stejnou mincí. A vše korunovala vládní armáda s dělo-střelectvem, ochotná ve jménu klidu a pořádku rozstřílet své bratry a otce na kusy. Na to byl prostě můj klukovský rozum krátký.

Ta epocha je už bohudík pryč. Ale oběti oněch let by měly být výstrahou nám všem.

Naše vlajky na špatném místě

Dojeli jsme do Weidenu. Odsud nás velké nákladní vozy odvážely k neznámému cíli. Auta se škrábala do kopců, směrem ke slunci vycházejícímu na obzoru. Takže nás posílají na východ, k českým hranicím.

„Pokaváď nás takhle řácky poženou dál, tak si dáme sváču už v Praze!" ozval se Kettenmaier z Vorarlberská. Projížděli jsme nevelkým

městečkem. Na tabuli jsme si přečetli, že se jmenovalo Flossenbúrg. Za ním auta zastavila. Byli jsme na místě.

Prohlíželi jsme si velmi primitivní baráky bez nejmenší známky komfortu. Podle rozkazu jsme začali vykládat své věci a zařizovat se. Ze začátku jsme byli dost rozmrzelí, ale za chvíli nás to začalo bavit a vymýšleli jsme, jak si naše ubikace co nejlépe upravit. Náš nový velitel družstva unterscharfuhrer De-riks poslal dva muže, aby „obstarali" všechno potřebné. Výslovně ještě dodal: „My tomu říkáme obstarat, ale když vás chytnou, tak budete obvinění z krádeže! Jasné?"

Obstarávalo se všechno: prkna, dřevotřískové desky, lepenka, hřebíky, provázky, pytle a z písárny roty se podařilo získat i svíčky a bateriovou svítilnu. Po našem nájezdu navíc výkonný rotmistr postrádal láhev koňaku.

Sotva jsme se alespoň trochu zařídili, došlo na rozdílení prvních hlídek: k ostraze ubikací a také koncentračního tábora! Brzy nám došlo, že se nacházíme v sousedství právě budovaného koncentráku. Sice byl ještě malý, ale zdálo se, že se čile pracuje na jeho podstatném rozšíření. Vězni za plotem z ostnatého drátu žili v podobně primitivních barácích jako my.

Koncentráčníci vypadali vyčerpaně a udřeně. Museli vykonávat tu nejtěžší práci. Holýma rukama lámali kámen a budovali z něj zeď kolem svého vězení.

V pět hodin odpoledne pochodovaly pracovní kolony zpátky do tábora. Co se poté dělo dál uvnitř koncentráku, to už jsme nevěděli. Vnitřní režim měli na starost lidé z „velitelství", kteří se k nám chovali dost rezervovaně a nemuseli poslouchat rozkazy našich nadřízených.

V sobotu jsem dostal za trest porci výcviku navíc. Byl jsem totiž přistižen při tom, jak si během hlídky cpu do chlebníku nasbírané klouzky, které jsem si po službě chtěl usmažit na sporáku vlastní výroby.

Kolegům končila služba ve tři odpoledne, pokud neměli hlídku u ubikací nebo koncentračního tábora. Jestliže obstáli pod pozorným zrakem službu konajícího poddůstojníka, směli zajít do blízkého městečka a třeba navazovat známosti. Velkých úspěchů jsme však nedosahovali, na rozdíl od Oranien-burgu, kde jsme se občas dostali i do Velkého Berlína. Na našem novém působišti se nás místní obyvatelstvo viditelně stranilo, i když jsme za bránu nechodili v

černých vycházkových uniformách, ale v obyčejných šedivých polních stejnokrojích.

Ohlásil jsem se na cvičišti poddůstojníkovi. Stál jsem v pozoru, obtěžkán vodou chlazeným kulometem z první světové války. Slunce mi pálilo na hlavu. Dostal mě na starost unterscharfiihrer Hintze, plukovní šampión v boxu. Nebyl žádné neviňátko a spíše se u něj občas projevovaly sadistické sklony. Naši poddůstojníci nás, nováčky z bývalého Rakouska, už sice nepokládali za nemožné slabochy a „měkkouše", ale stejně nám dávali zabrat.

Takže do toho! Poklusem z tábora a pak tryskem sem a tam. Hintze se za mnou pohodlně loudal směrem k Flossenbiirgu. Už jsem měl pocit, že mě chce prohnat přímo městem. Ale ne! Těsně před obcí ukázal na blízké oraniště. To bylo něco pro našeho Hintzeho! Honil mě po poli a já musel běhat a dělat přískoky v dlouhém plášti, s nasazenou plynovou maskou a „lehkým" kulometem na zádech.

Oraniště bylo mírně do kopce. Nahoru jsem vždycky vyběhl a zpátky na mne Hintze pokřikoval: „K zemi!" a „Vztyk!" Pořád jsem si šlapal na lem pláště, padal k zemi i nechtěně a kulomet mě mlátil po celém těle. Samozřejmě mě přitom pokaždé pořádně praštila do zad i torna a pouzdro na plynovou masku. Pokoušel jsem se nenápadně uvolnit filtr, abych se mohl lépe nadechnout. Skutečně se mi to podařilo, aniž by si Hintze něčeho povšiml. Ale stejně se mi dýchalo mizerně. Pak ke mně Hintze nečekaně přiskočil a filtr zase pevně utáhl. Byl příliš zkušený a došlo mu, že moje „odrovnání" trvá nějak moc dlouho.

Takže nanovo! Skákal jsem v podřepu nahoru s kulometem v ruce. V horku a rozměklé oranici to byla pořádná rasovina. Už po dvaceti metrech hopsání se mi zatmělo před očima a svalil jsem se dozadu na záda. Maska se mi přitom svezla z obličeje, takže jsem se mohl několikrát zhluboka nadechnout. Sebral jsem kulomet, nasadil spadlou přilbu a poskakoval tentokrát dolů. Nohy se mi chvěly vyčerpáním, takže jsem sebou každých pár metrů znovu praštil do hlíny. Lapal jsem po vzduchu a zablácenými zorníky masky si všiml, jak se kolem Hintzeho shromáždil zástup rozčilených mužů a žen a všichni mu něco vzrušeně vysvětlovali.

Zase se mi zatmělo před očima a tentokrát se navíc objevily bílé puntíky. Definitivně jsem „zhasl". Hintze mi sundal z obličeje masku. Cekal jsem, že bude pokračovat ve „výcviku". Ale zřejmě mi podle svého názoru dal do těla už dost a vrátili jsme se do tábora. Možná, že se dal raději na ústup kvůli těm sroceným civilistům. Uniformu a kulomet jsem pak čistil celou neděli.

Po několika týdnech strážní služby a tvrdého výcviku jsme byli posláni pryč. Na rozloučenou nám na stožárech vlály prapory s umrlčí lebkou a runami. Často jsem je sám vyvěšoval na povel: „Vlajku vztyč!" Byly to naše prapory a my je celou silou svého mladého srdce brali za své. Jenže vedle koncentračního tábora vlály na špatném místě!

Oproti očekávání jsme nebyli odvezeni do Oranienburgu. Železniční vagony nás odvážely na jih. „To nás zase strčej do ně-jakýho koncentráku," prohlásil Poldi ze Štýrska. Řekl nahlas to, čeho jsme se všichni báli.

Naše cesta skončila v Appenweieru mezi Rýnem a Schwarz-waldem. Toto malé městečko ničím nevynikalo, ale pohled na mapu nám prozradil, že se jedná o důležitý železniční uzel. Kromě nás tady zakotvily i ostatní roty pluku. Naše rota se ubytovala na slamnících ve velkém hospodském sále.

Okamžitě začal výcvik. Nacvičovali jsme útok i obranu ve všech možných obměnách. Jednoho dne jsme dostali nové přilby barvy polní šedi. Byly menší a lehčí a připadaly nám legrační. Už jsme si zvykli na své staré černé přilby ze světové války, ale brzy jsme museli uznat, že se s novými cvičí daleko lépe. Dostali jsme tedy nové plynové masky a přilby, ale hlavně jsme se konečně zbavili nepohodlných vázanek. „Vyšší místa" naštěstí uznala, že tato součást výstroje není k ničemu a vojákům pouze překáží. Mohli jsme nosit své pláště barvy polní šedi jako rozhalenky, což nám vyhovovalo především při neustálých pochodech. Kleli jsme jako špačci a dělaly se nám puchýře na všech možných částech těla, ale málo platné, byli jsme granátníci a pochodová výdrž byla stejně důležitá jako dobrá střelba.

Sice jsme tedy vynikali v dálkových přesunech po vlastní ose, ale přesto jsme toužebně očekávali naše přeřazení k motorizované pěchotě, jak nám kolující fámy slibovaly. Skromně jsme si představovali, že alespoň těžké tlumoky budeme moci přepravovat na autech.

Dny se v onom ročním období vyznačovaly mimořádně jasným počasím. Ze švarcvaldských vršků jsme dohlédli daleko za rýnské roviny až k Vogézám. Často jsem si na kolena položil mapu a prohlížel si francouzské Alsasko s německými názvy tamních měst a vesnic. Francouzský Štrasburk ležel na dosah a proti němu, na pravé straně Rýna, německý Kehl. Přemýšlel jsem o území, o něž se v uplynulých staletích mnohokrát bojovalo. Francouzský král Slunce je roku 1681 vyrval z rukou nejednotné německé říše. Němci získali Štrasburk zpět

ve válce z let 1870-1871, ale Francouzi ho opět zabrali po první světové válce roku 1919.

Po službě jsem se rád procházel po loukách a polích. Zemědělství jsem sice vůbec nerozuměl, ale cítil jsem se přitahován představami rodné hroudy a její obrany. Proto jsem se vlastně stal i vojákem. Voják a rolník, toto spojení určovalo můj život i v následujících desetiletích.

První nasazení

Šlo to rychle. Jednou jsem se vrátil z obvyklého výletu po švarcvaldské krajině a vzápětí jsme se dozvěděli o zrušení veškerých vycházek. Uprostřed noci nás probudil trylek píšťalky a volání službu konajícího poddůstojníka: „Vstávat! Za hodinu vyrážíme!"

S nadávkami jsme lezli z pelechů. Nejhůře nesl náš odjezd Kettenmaier, který si už tady stačil najít přítelkyni a dnes večer se měl jít představit rodičům. Jeho dívka nebyla zrovna dvakrát hezká, ale vyspělá, a zřejmě měla i jiné přednosti.

Od brzkých ranních hodin jsme mířili k neznámému cíli směrem na sever. Ani naši poddůstojníci nevěděli, kam jedeme. Předpokládali jsme, že nás zase vezou zpátky do Oranien-burgu. Raději bychom ovšem strávili zimu poblíž Schwarzwal-du, než v pro nás nezvyklém Braniborsku.

Z vlaku jsme ale vystoupili už v Žitavě. Psal se 8. říjen 1938. Německý wehrmacht vpochodoval do Sudet, které měl do 10. října kompletně obsadit. Ještě v noci se náš prapor shromáždil poblíž hraničního přechodu. Za svítání jsme poprvé vkročili na jeviště vojenských dějin.

Začalo drobně pršet, snažili jsme se mrzutě ukrýt před leza-vým mrholením a čekali jsme na rozkaz k pochodu. Po jednotlivých četách nám rozdávali ostré náboje. I přes nepříznivé počasí se kolem nás shromáždili lidé všech věkových skupin a s napětím očekávali příští události. Jak asi proběhnou příští hodiny? Postaví se nám česká armáda na odpor? Když jsme za svítání vyrazili, byli jsme připravení na všechno. Na přátelské přivítání sudetoněmeckým obyvatelstvem i na méně přátelské pozdravy z českých obranných linií.

Prapor se dal na pochod. Naše rota byla pověřena zajišťova-cími úkoly. Ocitl jsem se v čele praporu. Za naší skupinou následoval po sto metrech zbytek čety a v odstupu dalších sto metrů pochodovaly zbývající dvě čety naší roty. Za nimi, už ve větší vzdálenosti, se rozvinul celý prapor, skládající se z 5. a 7. roty a kulometné roty. K naší nelibosti jsme těsně před odchodem dostali zcela nového velitele. Vůbec se nám nelíbil. Bylo mu kolem třiceti a nepůsobil zrovna vojenským dojmem. Uniforma na něm visela a zbraň si nesl jako sváteční myslivec po nedělním honu. Každou chvíli měnil tempo pochodu, což nás velmi unavovalo. Ten chlap byl prostě k ničemu. S očima upřenýma na jeho svěšená ramena jsme ho následovali plní vzdoru.

Ještě se pořádně nerozednilo a už jsme prošli pod zvednutou závorou na české hranici. Všude panoval klid. Zvuk našich okovaných holínek se odrážel na dláždění. Raději bychom ale v té chvíli měli měkké podrážky. Nikdo nemluvil a uvědomovali jsme si, že se jedná o naše první ostré nasazení.

Ani po hodině pochodu jsme nenarazili na známky odporu a napětí postupně povolovalo. Naším prvním cílem se stala Česká Lípa. Nechávali jsme za sebou vesnice i městečka. Německé obyvatelstvo nás cestou bouřlivě pozdravovalo. Dozvěděli jsme se, že se čeští vojáci stáhli těsně před naším příchodem. Měli jsme je téměř na dohled, takže ještě mohlo dojít ke střetnutí! Zpráva o našem příchodu letěla před námi. Všude nás vítal hlahol zvonů. Lidé jásali nadšením, mávali nám a smáli se.

Do České Lípy jsme dorazili až večer, po pětapadesátikilo-metrovém pochodu. Na ulicích stáli radostí opilí sudetští Němci. Místy jsme ani nemohli davem projít. Dívky se nám vrhaly kolem krku a líbaly nás. Mne osobně tím uváděly do velkých rozpaků. Za prvé jsem se styděl a za druhé se bál, aby se mi v té tlačenici neodjistila puška a nestalo se neštěstí. Byli jsme vyčerpaní, ale přátelské přijetí nás velmi posilovalo a my zapomínali na bolest a pochodovali dál, obklopení aureolou osvo-boditelů. Už jsme se těšili, že se konečně budeme moci svalit na slamníky a pořádně si odpočinout. Jenže jsme museli dál. Prý „jen" dalších deset kilometrů ke křižovatce, kterou je třeba zajistit.

„Zachovat pochodový sled! Zajišťovací skupina vyšle kupředu skupinu tří vojáků, zachovat odstup třiceti metrů a zůstávat na doslech!" Vybraní tři muži zmizeli ve tmě. „Jděte až do Prahy!" volali jsme za nimi žertem.

Kráčeli jsme ztěžka, řemeny karabin nám už dávno rozedře-ly kůži na klíčních kostech až do živého masa. Kalhoty z hrubého plátna odíraly vnitřní strany stehen a řinoucí se pot nesnesitelně pálil.

„Už jen deset kilometrů, chlapi!" Náš velitel se svěšenými rameny, ten nemožný a nevítaný vetřelec, promluvil zcela čerstvým hlasem. Nebyla na něm znát stopa únavy. Vykračoval si zčerstva, jako by celý den jenom někde posedával. Přitom celou dobu šel s námi a navíc neustále odbíhal k veliteli roty, který s ním probíral situaci.

Náš Pouzar využil tmy a vypustil z chladiče kulometu vodu. Ulevilo se mu tak o několik kilo. Po třech kilometrech trmácení přistoupil k Pouzarovi nový velitel a vzal od něj kulomet, aby mu tak ulevil. V té chvíli samozřejmě vyšel podvod s vypuštěnou vodou najevo. Pouzar ji musel dolít a táhnout kulomet dál sám. Začínali jsme k novému „starému" cítit vzrůstající respekt.

Konečně, konečně se zdálo, že naše útrapy jsou u konce. Po překonání protáhlého pahorku jsme daleko před sebou uviděli světlo. Dopotáceli jsme se do vsi a zastavili se. Čekali jsme, až nás dojde zbytek čety. V té chvíli kolem projížděl důstojník v terénním autě a volal: „Chlapi, to ještě není konečná! Ještě devět kilometrů k další křižovatce!"

„Jdi do hajzlu!" ozvalo se ze tmy.

„Kdo to byl? Hlaste se!"

„Polib mi prdel!" zasyčel vztekle Puntigam. Důstojník chvíli marně ve tmě pátral po drzounech a pak s nadávkami odjel. Usínali jsme vstoje únavou, ale báli se lehnout na zem, protože už bychom se nedokázali zvednout.

Velitel někam na chvíli zmizel a vrátil se s mladou dívkou, která nám přinesla horkou kávu a pálenku. Dozvěděli jsme se, že v další vesnici je pro nás připraveno ubytování. To nám znělo jako rajská hudba.

Vzchopili jsme se k dalšímu pochodu. Vlekli jsme se nocí. Není mi vůbec jasné, jak jsme ten den dokázali ujít celých 74 kilometrů. Vesničané byli ještě vzhůru a čekali na nás. Dívky nás líbaly a nabízely nám víno i kořalku, ale nám už bylo všechno jedno. Svalili jsme se ve stodole do slámy a se zbraněmi v rukou okamžitě usnuli.

Probudil jsem se ve chvíli, když mi kdosi energicky zouval holínky a odtrhával mi ponožky přilepené krví k chodidlům. To se dal do práce náš

saniťák, jemuž pomáhala jedna z místních dívek. Nůžkami nám odstříhával odumřelou kůži a do živých ran sypal palčivý jódový prášek.

V poledne jsem se pokusil vstát, ale ihned jsem toho nechal, protože chodidla pálila jako žhavé uhlí. Bolest v zádech se skoro nedala vydržet. Ani kolegům se nedařilo narovnat. V rohu ležel náš velitel a spal. Od saniťáka jsem se dozvěděl, že v noci nikoho z našich neposlal na stráž a až do rána držel hlídku sám. Sice jsme si i nadále říkali, že na něm uniforma nemožně visí, ale oceňovali jsme, co všechno dokázal bez velkých řečí zvládnout.

Zbytek dne jsme strávili čištěním zbraní a večer už byl čas na nástup do hlídkové služby. Rozkaz zněl: Zadržet veškeré osoby, které by se v noci potloukaly po okolí. Na ty, kteří neuposlechnou trojnásobnou výzvu k zastavení, je nutné střílet. Na mne vyšla stráž od deseti večer do půlnoci a pak od čtyř ráno do šesti. První dvě hodiny uběhly celkem klidně. Z druhé strany bylo slyšet volání a povely. Během ranní hlídky se mi občas zdálo, že v mlze vidím přibližující se postavy, ale asi to byly jen přeludy a výplody mé zjitřené fantazie. Ale v té chvíli mě chytil za loket kolega z hlídky a ukázal do tmy. „Tamhle, vpravo! Krucinál, jsou už na kraji lesa!" Takže jsem se předtím nemýlil. Teď jsem jasně viděl skloněné postavy, blížící se směrem k nám. Musel jsem jednat, ale rychle. Už v příští sekundě k nám mohly přiletět odjištěné granáty!

„Stůj! Kdo tam?" zařval jsem do noci. „Heslo!" Nic, ani slovo. „Pal!" Vyslal jsem dopředu kulometnou dávku. Otočil jsem hlaveň doprava, k okraji lesa. Tam se k nám dostali nejblíž! A zase znovu pokropit louku!

Nábojový pás byl najednou prázdný. Rudl mi třesoucíma se rukama podal další. Několik perfektně nacvičených pohybů stačilo a další dávka byla připravená k odpálení. Zíral jsem napjatě do noci, připraven kdykoliv znovu střílet.

Velitel nařídil zastavit palbu a požádal o vyslání rozvědky. Průzkumníci se vrátili až po rozednění a hlásili, že na louce leží několik rozstřílených kusů srnčí zvěře... Dva naši myslivci, Maier a Ungar, se šli podívat, zda ještě někde nejsou zraněné srnky, kterým by dali ránu z milosti. O zvěř se nikdo nepřihlásil, takže nakonec připadla naší kuchyni a stala se vítaným zpestřením dosavadního jednotvárného jídelníčku.

Sám jsem musel k raportu a dostal jsem pořádně vynadáno. Kdybych podle předpisu zakřičel stůj a heslo třikrát, mohly srnky včas utéci. Ovšem vzhledem k obtížné situaci zůstal můj prohřešek bez potrestání.

„... k tomu mi dopomáhej Bůh!

Pochodovali jsme z mnichovského hlavního nádraží po deštivě mokrých ulicích k našim kasárnám ve středu města. Byl pozdní večer 7. listopadu 1938. Druhý den jsme měli složit přísahu Vůdci.

Už během příjezdu nás fascinoval čilý ruch na ulicích nočního města. Asfaltové vozovky skropené deštěm se leskly ve světle neonů. Po chodnících se procházeli lidé a kolem nich proplouvaly elegantní limuzíny.

Do toho poklidného obrazu vpadl dusot našich okovaných holínek a rovnoměrné vlnění tisíců matně lesklých přileb.

Následujícího dne přicházel prapor za praporem na rozlehlé náměstí před Feldherrenhalle. Nad jednotkami nastoupenými k přísaze se vznášelo velebné ticho. Krátce před půlnocí zazněly rozkazy: „Druhý pluk, k hlášení Vůdci, vpravo hleď!" S úderem půlnoci začala přísaha.

„Tobě, Adolfe Hitlere,
Vůdci a kancléři Říše,
přísahám věrnost a statečnost!
Tobě a nadřízeným, které sám jmenuješ,
slibuji poslušnost až k smrti.
K tomu mi dopomáhej Bůh!"

„... dopomáhej Bůh!" Poslední slova se odrážela od tmavé fronty domů obklopujících náměstí.

Kdy byla s větší upřímností a úctou vyslovena přísaha Vůdci národa? Kdy byla v jeho ruce vložena nadšenější důvěra, než v okamžiku tohoto slibu plynoucího ze stovek mladých hrdel? A kdy byla víra hůře zklamána?

Strážní služba

Tak zase „doma". První krok na dlouhé cestě ke generálským výložkám jsme měli za sebou. Z dvojnásobných nul jsme povýšili na obyčejné nuly. Černé na bílém se to projevilo i na nástěnce v chodbě, kde jsme na seznamu postoupili z čekatelů SS na esesmany. Na hodnostním označení se však nic nezměnilo a na výši žoldu taky ne. I nadále jsme dostávali 25 říšských marek měsíčně. Bohužel nás opustilo několik kolegů, kteří byli přeloženi jinam. Poprvé jsme tak zažívali loučení s důvěrně známými tvářemi.

Jednoho dne jsme i my ostatní nastoupili do osobního vlaku a odjeli na jakousi nenápadnou zastávku, odkud jsme pochodovali mnoho kilometrů na naše nové stanoviště. Měli jsme plnou polní a navíc nafasovali nové pláště. Podzim byl teprve na začátku a slunce zatím neztrácelo sílu. „Dofuněli" jsme na místo a hned nám bylo všechno jasné: Prázdný prostor s novými baráky uprostřed lesa, daleko od civilizace, obehnaný zdí a ostnatým drátem. To nejsou manévry, zase nás posílají hlídat koncentrační tábor!

„To je teda na hovno," nadával mrzutě Kettenmaier. „Zase jedna prdel světa!"

Při rozdílení mužstva roty nám k naší lítosti zůstal unters-charfúhrer Padrik. Celkově jsme měli mizernou náladu, začínal nevlídný podzim, museli jsme hlídat koncentrák a navíc nám velel Padrik. Co mohlo být horšího! Koncentrační tábory se začínaly nějak nepříjemně množit. Z mé původní roty byla jedna četa ještě z Oranienburgu odvelena do Buchenwaldu, kde prý vznikal další koncentrák. Věděli jsme do té doby o Dachau, Sachsenhausenu, Flossenbtirgu a odnedávna také o Buchenwaldu.

Jak to kdysi řekl starý profesor z „lesní brigády"? „Celé Německo se jednou stane velkým koncentračním táborem!"

Je to snad *naše* vina, že jsme zůstali vně ostnatých drátů? Bože můj, k čemu o tom přemýšlet. My jsme *pro* říši a *oni* jsou proti ní! Proto jsme venku a ti druzí za plotem. To je přece jasné! A kdyby vyhrál jejich politický názor, skončili bychom v táborech my. Možná...

Takto jsem uvažoval, zatímco jsem kráčel podél ostnatého drátu dvacet kroků tam a zase zpátky. Během nekonečných hlídek se dalo celkem dobře přemýšlet.

Co když budeme hlídat vězně navěky? Zdá se, že jsme byli od počátku určení právě k této strážní službě. I kamarádi, s nimiž jsme byli na přísaze v Mnichově, nezůstali ve městě, ale poslali je do Dachau. Proč jsme ale procházeli tak náročným výběrem a tvrdým vojenským výcvikem? Snad se přece jen někdy dostaneme k pořádné vojně.

Dvacet kroků doleva, dvacet kroků doprava. Ty dvě hodiny se ale táhnou! Když mi konečně skončila služba, měl jsem kovové části samopalu pokryté jinovatkou.

Krátce před Vánocemi nás vystřídala jiná jednotka a vrátili jsme se do Oranienburgu, kde bylo všechno k uzoufání šedivé. Špinavé sněhové vločky padaly na zamrzlé kaluže. Vzpomínali jsme na veselou zimu u nás v horách, se vším dětským dováděním na saních, lyžích a při stavění sněhuláků. V Oranienburgu se nám lidé zdáli i v zimě jaksi mrzutí.

Rota byla rozdělená na dvě skupiny, které postupně odjížděly na sváteční dovolenou. Měl jsem štěstí a dostal se domů hned na Vánoce.

Domů? Co to vlastně znamená? Rodný nebo rodičovský dům v obvyklém slova smyslu jsem nikdy neznal. Od narození jsem vyrůstal jen po různých dočasných útočištích. Světlo světa jsem spatřil ve vídeňské porodnici. Poté jsme bydleli porůznu kdesi jižně od Vídně. V té době mi asi bylo dost jedno, kde se zrovna nacházím. Byly mi dva roky, když jsme se přesunuli do mého milovaného Waidhofenu. Z té doby pocházejí mé první vzpomínky. Pamatuji si na věčně vlhký jednopokojový sklepní byt na ulici YbbsitzerstraBe 42. Později jsme se stěhovali do prvního patra, kde byl prostor už „luxusně" rozdělen dřevěnou příčkou na ložnici a obytnou kuchyň.

Byl jsem svěřen do péče svého strýce, dělníka na pile. Strýčka jsem měl rád, ale jeho manželka mi naopak nedávala možnost chovat k ní vřelé city. Během pěti let jejího působení na mou dětskou duši jsem zažil mnoho ošklivého. Ale o to více si z té doby pamatuji lidi, kteří se ke mně chovali hezky.

Tato doba naštěstí rychle uplynula. Po začátku školní docházky jsem nalezl útočiště ve vedlejším domě, číslo popisné 40. Setkal jsem se s vlídným přijetím a spořádanými poměry. Domácnost nepřekypovala hojností, ale to nebylo na škodu. V době této velmi vítané změny jsem v národní škole právě měnil břidlicovou tabulku za školní sešit.

Toto všechno se mi odehrávalo před očima, když jsem seděl v kupé u okénka a pozoroval ubíhající, nehostinnou krajinu.

Už večer budu doma. Přece jen to je můj domov! Vždyť mě tam rádi uvidí, a to stačí! Po desetihodinové cestě opačným směrem, než jsem přijel před osmi měsíci, jsem dorazil do svého města. Radost ze shledání se nedá

popsat. Všichni se divili, jaký fešák za tu dobu vyrostl z obyčejného školáka. Dny v kruhu důvěrně známých lidí i s mou matkou uběhly neuvěřitelně rychle. Vánoce byly jako vždy rodinným svátkem, vyznačovaly se pocitem sounáležitosti a slavily se bez velkých slov. Vánoční stromek dokázal nadchnout staré i mladé. Mezi svátky mě zastihl dopis od mé jednotky. Oznamovali mi v něm, že naše nová kasárna vyhořela a budeme tedy ubytováni ve staré kantýně. I proto jsem zpáteční cestu z první dovolené v mém životě nastupoval s velmi smíšenými pocity.

Braniborská zima - bohudík jen krátká — se chýlila ke konci. Pořád jen pršelo, občas se objevil tenký led a někdy padal šedivý sníh. Noční poplachy, cvičení a pochody byly stále častější. Nezřídka jsme zabloudili, klopýtali neznámou krajinou a promočení až na kost proklínali všechny svaté.

Přihlásil jsem se do řidičského kurzu. Byl to skvělý zážitek, když jsem se poprvé posadil za volant „přepravního vozu mužstva" a projel bránou. Měl jsem trochu problémy, abych se vešel tam, kde bylo místo pro tři automobily. Ale hlavně že jsem si pamatoval, kde je brzda. V prvních dnech řidičského kurzu jsem pochyboval, zda se skutečně budu učit řídit nebo jestli nejde jen o způsob, jak ještě více zlepšit mou fyzičku. Pokud totiž motor při podřazení s meziplynem žalostně zakvílel nebo jestliže jsem jel ve čtyřicítce na pětku a vůz začal skákat, následoval jednoduchý rozkaz: „Dvě míle ostrého klusu za tímhle našim parníkem!"

Unterscharfiihrer Brodkorb byl už v civilu učitelem jízdy a patřil k opravdovým mistrům svého řemesla. Proto jsme proti jeho „šikanování" neprotestovali. Navíc volil trasy jízd tak, abychom pokaždé poznali jiný kus Německa. Jednou jsme zajeli k lodní zdviži u finowského kanálu v Eberswaldu. Jindy jsme viděli berlínskou zoo nebo postupimský zámek Sanssou-ci. Taky jsme tábořili u řeky Havoly a po osvěžující koupeli si lépe pamatovali přednášku o technice vozidel. U jezera Mug-gelsee jsme probírali dopravní předpisy a u Wannsee jsme odpočívali před nácvikem nočních jízd. Projeli jsme všechny berlínské čtvrti, ve dne i v noci. Celkově se mi řidičský kurz velmi líbil a znamenal pro mne vítané zpestření vojenského výcviku. V červnu 1939 jsem ve svých šestnácti letech dostal řidičský průkaz opravňující mě k usednutí za volant osobních vozidel a přepravních vozů mužstva. Velmi jsem litoval, že tato část mého školení skončila.

Výkonný rotmistr těžce nesl, že jsem během kurzu nepodléhal jeho pravomoci, a dával si velmi záležet na tom, aby ze mne co nejrychleji vyhnal „šoférské manýry", jak se vyjádřil. Točil jsem se mezi bojovým a pořadovým výcvikem, prokládaným strážní službou. Na vycházku jsem se dostal jen občas, a to ještě pouze o víkendu. V civilu se ven nesmělo, ale to nám nevadilo, protože jsme občanskému oblečení stejně už dávno odvykli.

Jednou ráno jsme absolvovali mimořádné školení týkající se způsobu ostrahy koncentračního tábora. Během naší nepřítomnosti se zřejmě v Oranienburgu ledacos událo.

Kolegové nám prozradili, že i přes veškerá bezpečnostní opatření se jednomu z vězňů podařilo za pomoci zvenčí utéct. A nejen to, dostal se prý až do Anglie. Útěk organizovali cizí agenti a vše proběhlo tak nenápadně, že nedošlo ke střelbě ani jiným násilným činům.

Od té chvíle začala londýnská BBC vysílat detailní zprávy o poměrech v koncentračních táborech, na něž se nabalila i řada ne zcela pravdivých smyšlenek. O nás například Angličané hovořili jako o „hlídacích krvelačných psech". Nebylo nám jasné, jak jsme k tomu označení přišli, když jsme úzkostlivě dodržovali veškeré předpisy. Samozřejmě jsme nečekali, že nás Britové budou pokládat za samaritány, ale trochu víc objektivity by neškodilo.

V průběhu školení nám začalo svítat, že bezpečnostní opatření byla velmi zpřísněna. Po vyhlášení poplachu už nenastupovala pouze službu konající rota, ale hned celý pluk. Proto byly značně omezeny vycházky.

Stál jsem jako jeden z článků strážní rojnice, rozvinuté kolem velkého staveniště na okraji tábora SS. Vězni zde stavěli nové budovy, do nichž jsme se měli přestěhovat z našich dosavadních dřevěných baráků.

Bylo vedro. Konečně vězni odpochodovali zpátky do koncentráku. Cekali jsme na signál trubky z přibližně dva kilometry vzdálené hlavní věže tábora. Dnes to trubač nějak nezvykle protahoval. Už se setmělo a začínalo být jasné, že se stalo něco mimořádného. A to už se ozvala siréna ohlašující poplach.

Zůstali jsme na místě a posílily nás další oddíly mužstva. Rozsvítily se reflektory a hlídky prohledávaly veškerá zákoutí, kam světlomety svými paprsky nedosáhly. Vojáci obstoupili oblast o velikosti několika kilometrů čtverečních a systematicky ji prohledávali. Kolem projížděl automobil s

tlampačem a vyzýval uprchlého vězně k návratu. Došlo i k nasazení psů, ale ani ti nic nenašli. Když nás konečně vystřídali, uplynula už dávno půlnoc.

Další den ráno jsme se vrátili na svá původní stanoviště a měli dobrý přehled o pokračujícím pátrání. Každá hromada cihel byla přerovnána, každé prkno nadzdvihnuto. Půda byla na mnoha místech překopána, aby bylo jasné, že se tam nikdo nezahrabal. Strážní prohledávali kanály a kabelové šachty — marně. Zkontrolovány byly i všechny komíny - bez výsledku. Pátrací akce byla postupně ukončena, ale hlídky zůstávaly na svých místech. Byla přivolána zvláštní četa, jejíž příslušníci proměřovali všechny nové budovy, zda se jejich rozměry shodují s plány.

Slunce už stálo daleko na západě, když specialisté narazili na podezřelou zeď. Stěna měla být masivní, ale na poklep zněla dutě. Za několik minut byl uprchlík vytažen ven. Sice se nezdálo pravděpodobné, že by se dokázal zazdít bez cizí pomoci, ale mohl to úspěšně tvrdit, protože měl u sebe nářadí i zbytky malty.

Po odvolání pohotovosti jsme se dozvěděli, že vězni od svého návratu předchozího večera ještě pořád stojí na „apelplacu" uprostřed tábora — po dnu stráveném těžkou prací, dvacet čtyři hodiny bez jídla a pití, namačkaní na sobě a vystavení dešti. Začal jsem si myslet, že zprávy v anglickém rádiu říkaly možná leckdy pravdu.

Trýznění vězňů mělo mít zastrašující účinek. Navíc se dalo předpokládat, že ne všichni koncentráčníci prokáží solidaritu s uprchlíkem. Strážní počítali s tím, že buď svého kolegu prozradí, nebo si na něm později vybijí vztek. Nešťastníka zřejmě čekal značný tělesný trest i ze strany strážných, zcela jistě byl umístěn do separace a vysloužil si prodloužení pobytu v táboře. A velmi pravděpodobně si ho „vychutnali" obávaní kápové. Své domněnky jsem si nikdy nemohl ověřit, protože jsme se nedozvěděli, co se s chyceným vězněm ve skutečnosti stalo.

Než nastal podzim, zažili jsme ještě jeden poplach. Tentokrát nevysvětlitelným způsobem zmizel vězeň pracující v lesní brigádě. Spolu s několika stovkami dalších mužů kácel stromy na odlehlém místě, kde je nebylo možné dokonale hlídat.

Tentokrát byl uprchlík dopaden podstatně rychleji. Už za několik hodin ho přivolaní policisté objevili v zamaskovaném úkrytu na vysoké borovici. Kromě už zmíněného „Angličana" se nikomu dalšímu z koncentračního tábora uprchnout nepodařilo. Bez dokonale organizované pomoci zvenčí nebyl útěk myslitelný. I když vězeň unikl z tábora nebo odloučeného pracoviště, dál se bez prostředníků dostat nemohl.

Léto roku 1939 se chýlilo ke konci. Odbyli jsme svou poslední strážní službu a ukončili tento poněkud nedůstojný úsek vojenského života. Dostali jsme čtrnáctidenní dovolenou a odjeli domů. Toulal jsem se po místech svých dětských her, procházel se po stinném Buchenbergu, vykoupal se ve věčně ledové zelené vodě Ybbsu a ohřál ve vlažných pramenech url-bašského potoka. Užíval jsem si procházky po starém městě a promenádě a vychutnával si obdivné pohledy přítomných dívek a žen.

V těch dnech jsem překonal svou plachost, sebral veškerou odvahu svých šestnácti let a pozval dlouho zbožňovanou dívku na schůzku. Poslal jsem jí dopis, ale hned poté jsem ztratil kuráž a tajně doufal, že mi neodpoví.

Večer jsem přece jen zašel na domluvené místo a zastavil se u lavičky pod starými lípami. Zmateně jsem uvažoval, co budu říkat, pokud děvče opravdu přijde. Každopádně jsem si umínil, že se přesně v 19 hodin „urazím" nad její nedochvilností a spěšně vyklidím pole.

Minutu před sedmou jsem se rozhlédl alejí a nespatřil živou duši. To už nemůže stihnout, pomyslel jsem si. Počkal jsem přesně minutu a pak s úlevou vykročil. „Dobrý večer!" zaslechl jsem v té chvíli za sebou příjemný dívčí hlas. Asi jsem se ne-zatvářil nijak duchaplně, ale zmohl jsem se alespoň na to, že jsem také pozdravil. Dívka se mými rozpaky viditelně bavila, což mě velmi ranilo, protože jsem chtěl být za všech okolností brán vážně. Nakonec však její nenucenost přešla i na mne. Nastupující soumrak nám dodal odvahy a naše srdce se tak sblížila, že jsem se odvážil i prvního polibku v životě. Bohužel jsem se tak úplně netrefd a místo Eričiných nedočkavých rtů jsem jí políbil špičku nosu.

Na začátku křížové cesty

Dovolená skončila a s ní i léto roku 1939. Na politickém obzoru se blýskalo. Přes noc jsme dostali mnoho dalších přepravních vozidel a bývalých civilních osobních vozů, přelakovaných barvou polní šedi. Byl jsem v rámci roty přidělen k automobilu DKW, který měl sloužit veliteli 1. čety.

Nácviky nástupů se střídaly s jízdami v koloně po pozemcích tábora. Říkalo se, že část nově přidělených vozidel dostala místo šedé barvy civilní označení, byla napěchována municí a se silnou posádkou převlečenou za sportovce opustila v noci kasárna. O několik dnů později hlásila BBC následující incident: V gdaňském přístavu se z lana jeřábu utrhlo auto údajně naložené fotbalovou výstrojí a spadlo do moře. Ukázalo se, že bylo nacpáno minami.

V jednom z posledních srpnových dnů jsme zabalili do balíků vycházkové uniformy a všechno, co jsme nemohli vzít s sebou v tlumocích. Naše věci pak byly uloženy do skladu. Nakládali jsme pěchotní miny a trhaviny. Mužstvo fasovalo náboje do pušek a kulometů. Cítili jsme, že diplomacie je u konce a chystá se něco ožehavějšího.

1. září 1939: Právě jsem šel po rozlehlém cvičišti a blížil se k zelené budově jídelny, když se rozchrchlal tlampač pověšený na zdi. Vůdce hovořil k německému lidu. Mluvil o tvrdém zúčtování s Poláky utiskujícími německou menšinu. „Od dnešního rána, pěti hodin a čtyřiceti pěti minut, opětujeme palbu!!"

Mladí vojáci začali nadšeně jásat. Právě prožili hodinu zrození druhé světové války.

Poplach! Stokrát jsme ho nacvičovali a přesto byl dnes něčím nový. Okované boty rachotily po dřevěné podlaze. Za dvě hodiny jsme už podle předem vypracovaného plánu projížděli nočním Oranienburgem. Berlín jsme opouštěli už za svítání. Následující noc jsme dorazili do Vratislavi. Všude se to jen hemžilo nejrůznějšími vojenskými jednotkami. My řidiči jsme se svalili na sedačky a spali, zatímco se mužstvo staralo o doplnění paliva. Pak jsme pokračovali dál, ale ne už tak plynule, protože nás zdržovaly pochodující oddíly. Proti nám se prodíraly sanitní vozy se zraněnými. Kupodivu jsme neslyšeli dělostřelbu, ale jen občasné rachocení kulometu. V bažinaté krajině, kde se můj náklaďák bořil až po osy do bahna, jsme překročili polské hranice. V Ostrowu nás čekal první bojový úkol: zajištění a odzbrojení rozprášených polských jednotek. Pak jsme pokračovali přes Kalisz a Turek do Lodže. Čím dále jsme pronikali na polské území, tím větší jsme měli „kořist". Vyčerpaní polští vojáci se nám ve své bezvýchodné situaci vzdávali a nadávali na své velení, které jim líčilo protivníky jako neschopné zbabělce. O něco později jsme zatočili k severu, kde jsme měli pročesat lesy, v nichž se skrývala polská pěchota a jezdectvo. Ani tady jsme nenarazili na velký odpor. Bez proviantu a munice se daleko za frontou bojovat nedá. Ve Wloclawku jsme se konečně dostali k Visle, kde naše polské tažení skončilo. Dosud jsme žádnou velkou odvahu prokázat nemuseli a válku jsme zažili v podstatě jen z dálky.

Několik dnů po ukončení bojů s Polskem jsme už mířili zpět do vlasti. K našemu překvapení jsme však nejeli směrem na Berlín, ale na jihozápad. Najeli jsme podle pokynů na dálnici a kousek před Mnichovem nás dopravní hlídky nasměrovaly do Dachau. Tušili jsme čertovinu, stejně jako po našem nasazení v Sudetech.

Zase nás nadirigovali ke koncentračnímu táboru. Tentokrát jsme však nezůstali venku, ale poslali nás rovnou mezi vězeňské baráky. Všude to smrdělo dezinfekcí, takže jsme si říkali, že se alespoň deset let nemusíme bát ani moru. Kavalce byly sestavené do třípatrových paland a spáč v horním poschodí se ve spánku musel otáčet velmi opatrně, jinak si okamžitě narazil hlavu o strop. Vždy, když jsme nastupovali k rozkazu mezi baráky nebo odcházeli na jídlo do kantýny, dívali jsme se na nápis poblíž táborové brány: „Práce osvobozuje!"

Ukázalo se, že pro nás byla vyklizena část koncentračního tábora a my se nastěhovali do původně vězeňských baráků. S jejich ostrahou jsme neměli nic společného.

Ale i tak jsme zažívali nesmírně tvrdou službu. V koncentračním táboře Dachau vznikala divize SS Totenkopf jako samostatný, plně motorizovaný útvar. Otázkou bylo, zda divize musela být opravdu založená právě v Dachau?

A ještě něco se nám nelíbilo: Smrtihlav na našich límcových výložkách - což byl už rok a půl náš emblém - směli do budoucna nosit i strážní v koncentračním táboře. Jak se tedy budou odlišovat bojové jednotky od strážních? Sice nám to vadilo, ale na druhou stranu jsme tomu nevěnovali zvláštní pozornost. Tedy až na jednoho unterscharfuhrera — v civilním povolání právníka. „To je zas další Himmlerův výmysl!" říkali jsme a připsali vůdci SS další minusový bod. Stejně jsme ho neměli rádi už dřív.

Vznikající divize byla doplněná velkým počtem záložníků. Tito muži se osvědčili ve svých civilních povoláních a byli nasazováni na místa, kde mohli nejlépe zúročit své zkušenosti. Proto sloužili jako kuchaři, krejčí, ševci, řidiči zásobovacích automobilů trénu, nebo pracovali v kancelářích. Naopak bojové jednotky byly složené převážně z nás mladých, doplněných starými kozáky, od nichž jsme se mohli ledacos přiučit. Docházelo k přeskupování. Přišel jsem o staré kamarády a na jejich místa nastoupili jiní. Z původních rekrutů z Oranienburgu jsem nezůstal pohromadě ani s jediným.

Z 1. roty mě převeleli ke štábu praporu. Bohužel jsem si „nesedl" s novým velitelem, hauptsturmfuhrerem Kalthofenem. Na první pohled jsme se nesnášeli! Nepokládal jsem ho za vůdce svých mužů, ale za onen nový

druh bezohledných „panských typů". Z obličeje mu vyzařovala brutální tvrdost spojená s nebezpečnou inteligencí. Jednou mě kvůli maličkosti strašlivě „seřval" před nastoupeným mužstvem. Další den ráno pozdravil hauptsturmführer nastoupenou rotu obvyklým: „Heil Hitler, roto!" Vojáci odpověděli krátkým: „Heitler!" Já stál v první řadě a vzdorovitě mlčel. Kalthofen si toho všiml a přezíravě prohodil: „Kašlu na váš pozdrav!"

Na rozdíl od mladých dobrovolníků a starších záložníků, které bychom mohli označit za idealistické národní socialisty, byl hauptsturmführer Kalthofen fanatickým nacistou, který se snažil během povinné výuky přenést část svých názorů i na nás. U mnoha záložníků neměl valný úspěch, protože to už byli lidé s pevným míněním, a nás mladé, kteří spíše než v národní socialismus věřili ve sjednocené Německo, svým fanatismem spíše mátl.

K pocitu zmatku přispěla brzy i konkrétní příhoda. Onen už zmíněný unterscharfuhrer - v civilu právník s akademickým titulem - pronesl cosi, čím zřejmě „ohrozil" základy Velkoně-mecké říše. Byl nahlášen hauptsturmführeru Kalthofenovi, obžalován před nastoupenou jednotkou, odsouzen, degradován a velitel mu osobně strhl výložky SS. Poté byl právník potupně vyloučen z řad Zbraní SS, navlečen do vězeňského mundúru a odveden do sousedního koncentračního tábora.

V návalu dalších povinností jsme na incident brzy zapomněli. Seznamovali jsme se s novými zbraněmi. Místo starých kulometů z první světové války jsme dostali české, vzduchem chlazené lehké i těžké kulomety, do nichž se daly používat německé náboje. Pokud jsme si dříve připadali jako nosiči těžkých nákladů, nyní jsme se cítili jako „sportovní pěchota".

V listopadu vyzbrojování divize skončilo a byli jsme posláni do severního Virtemberska. Štáb I. praporu 2. pěšího pluku a 1. rota dorazily po dlouhé jízdě ledovou nocí do Láuffenu na Neckaru. Zcela zmrzlí jsme klopýtali tmou a hledali ve starobylém městečku přidělené ubytování v soukromých bytech. Na mém lístku stálo jméno Maria Stolpová a také ulice a číslo domu. Neměl jsem to daleko a brzy jsem zjistil, že mě poslali do hrázděného domečku, který jako by vypadl z pohádkové knížky. Přivítala mě přátelská paní s brýlemi na očích, trochu už shrbená věkem. Pro „své vojáky" už měla všechno přichystané: nádherně vytopenou světnici, teplé jídlo a měkkou postel v komoře pod špičatou střechou. Mladí vojáci si rádi hrají na tvrdé hochy, ale stejně rádi se nechávají rozmazlovat, takže se mi u paní domácí velmi líbilo.

Do domu naproti se nastěhoval kamarád Petereit. Ráno jsem vyhlédl z okna, abych mu připomněl ranní nástup. Petereita jsem sice neviděl, ale

místo něj se z okna vyklonila skvěle vypadající dcerka. Ten měl ale štěstí! Dívka se jmenovala Mathil-da.

V městečku jsme strávili několik týdnů. Obyvatelé nás přijali více než srdečně. Nebyli jsme pro ně příslušníky SS, ale prostě jen mladými vojáky, na něž čekají těžké časy. Všichni jsme cítili, že se blíží nelehké střetnutí. Muži je vyhlíželi s hrdým očekáváním, ženy dávaly najevo mateřskou ustaranost.

Zažívali jsme třeskutou zimu. Matka Stolpová mi upletla vlněné klapky na uši. Služba byla náročná a cvičili jsme bez ohledu na drsné počasí. Stovky metrů jsme se museli plazit po zmrzlé zemi a pak se po břicho brodit v ledové vodě místních potoků. Při návratu jsme i přes únavu zpívali, abychom se místním alespoň trochu odvděčili za jejich vstřícnost. Z polní kuchyně jsem své domácí vždy nosil ešus plný eintopfu, zatímco ona mi na oplátku vařila domácí jídla.

Abych nevyšel z řidičského cviku, dostával jsem na starost různé pojížďky po okolí Lauffenu. Ve Stuttgartu mi skoro upadlo dvojité kolo mého přepravního nákladáku, protože mechanici špatně dotáhli matice. V Heilbronnu jsem na zledovatělé vozovce dostal smyk a narazil do zdi. Bohužel jsem měl s sebou výkonného rotmistra, který samozřejmě strašlivě zuřil, a řádil i vedoucí autoparku. Řval na mne: „Už vám nikdy auto nesvěřím!" Byl jsem naštvaný, že mám takovou smůlu, ale kde jsem měl nabrat zkušenosti se zimními jízdami?

Vánoce roku 1939 jsme oslavili v Lauffenu a byly to první svátky strávené s jednotkou. Večer jsme se shromáždili ve slavnostně vyzdobené školní tělocvičně, kde bylo připraveno pódium s nádherným stromkem ozdobeným modrými svíčkami.

Promluvil k nám adjutant praporu a vyjádřil naději, že se příští rok zase všichni ve zdraví shledáme. Potom jsem jako nejmladší zapálil svíčky. Po slavnostním úvodu jsme zasedli k tabuli, jakou jsme během svého spartánsky vojenského života ještě nezažili. Všichni jsme se složili a ze statku jednoho ze záložníků koupili pořádné prase, z nějž naši kuchaři udělali skvělé řízky a pečeni. A k tomu jsme ještě navíc dostali oficiální vánoční příděl. Lauffenské paní potáhly stoly bílými prostěradly a ozdobily je jedlovými větvemi. Městská rada nám věnovala soudek vína a přispěla tak notným dílem ke slavnostní náladě.

Odešel jsem, když veselí vrcholilo, a posadil se s mou bytnou k jejímu malému stromku. Vyprávěla mi o svém dávno uplynulém dětství a já jí

ukazoval fotografie z mé vlasti. Bylo to velmi přátelské a rodinné doznění Štědrého večera.

29. ledna 1940 jsem s matkou Stolpovou oslavil své 17. narozeniny. Už druhý den jsme odjeli na cvičiště Můnsingen ve „švábské Sibiři".

V Lauffenu jsme zanechali srdečné a milé lidi a taky spoustu hezkých děvčat, s nimiž jsme se sblížili. Minulostí se stala i ranní káva podávaná v konvičce s vlněným příklopem proti vystydnutí. Na cestě do neznáma nás provázela mnohá přání všeho dobrého. Matku Stolpovou jsem už nikdy nespatřil. Ještě dlouho mi však do vzdálených zemí posílala balíčky a pozdravy, až se nakonec na lauffenském hřbitově uložila k poslednímu odpočinku.

Deset mužů z naší jednotky se oženilo s dívkami ze Švábska, ale jen jeden z nich se dožil konce války.

Vojenský prostor Můnsingen byl opravdovým vojenským táborem, kde nám rychle vyhnali z hlavy vzpomínky na téměř civilní život v Lauffenu. Čekalo mě odvelení ke všeobecně neoblíbenému spojařskému oddílu, což byla pomsta za mé řidičské eskapády. Brzy se ukázalo, že jako radista a radiotelegrafista jsem použitelný jen ve velmi omezeném rozsahu. Radiostanice pro mne zůstávaly nepřekonatelnou záhadou. Takže jsem sloužil jako telefonista. Pak jsem využil příležitosti a přihlásil se k obsluze protitankových kanónů, kam právě hledali dobrovolníky. Bohužel mi sklaplo, protože si nadřízení všimli, že se díky své silné postavě skvěle hodím k tahání 2 000 metrů dlouhého a těžkého kabelu od polního telefonu. Musel jsem tedy čekat na další příležitost, jak bych se mohl dostat pryč od spojařů. Sice mezi nimi bylo taky pár dobrých chlapů, ale přece jen jsem si představoval službu u jiné zbraně než telefonu.

Výcvik v Munsingenu zakončily velké divizní manévry s ostrými střelbami. Dostavila se i četná generalita wehrmachtu. Naši dělostřelci, minometníci, protitankoví dělostřelci i pěšáci se činili. Cílem byl betonový bunkr, na nějž se sneslo krupobití střel. Nad hlavy útočících rot střílely kulomety. Běželi jsme pod drahami střel a pokládali vedení od bojového stanoviště praporu k jednotlivým rotám. Ženisté se kryli v čerstvých trychtýřích, pronikali drátěnými překážkami a kladli ke střílnám bunkrů nálože. Po jejich explozi vyskočila pěchota a vrhla se do tisíckrát nacvičovaného útoku. Generálové s lampasy na kalhotách se zdáli

spokojení. Naše divize byla schopná nasazení v boji. Měli jsme však i prvního těžce raněného - zasáhla ho střepina granátu.

Z Munsingenu jsme se přesunuli do Winterbergu v Sauerlan-du. Zase jsme se nastěhovali do soukromých bytů. Tentokrát jsem nebyl přijat nikterak srdečně. Pán domu byl úředníkem Říšských drah a díky své funkci ve straně se choval značně na-foukaně.

Ve Winterbergu nás zastihlo jaro. Pokračovali jsme ve výcviku a utužovali své kamarádství. Ve Winterbergu jsem také vystoupil z katolické církve. Nikdo mě k tomu nenutil a jednalo se pouze o mé rozhodnutí. Mnoho kamarádů v církvi zůstalo. Stejně tak nás nikdo nenutil vstoupit do NSDAP. Sice nám rozdali dotazníky, ale skoro nikdo se nepřihlásil a nikoho to dál nezajímalo. Naší stranou byla jednotka a modlili jsme se ke svému přátelství ve zbrani.

Tažení na západ

Pod paprsky jarního slunce roztával poslední sníh, když byla všem jednotkám vyhlášena pohotovost. Krátce poté jsme se dali na pochod — k neznámému cíli. Svítání nás zastihlo na dvoře jakési školy, která byla vyklizena a určena k našemu ubytování.

Během dne kolovaly nejrůznější fámy: Pošlou nás do Heilbronnu. Postavíme se proti Maginotově linii. Pošlou nás do Norska. Nikdo nevěděl nic určitého. V noci jsme sledovali souboje našich protiletadlových flaků s francouzskými letadly. Nepřátelští letci se ve stříbrné mříži reflektorů potáceli jako zmatené můry a nakonec padali prostřílení k zemi.

Očekávali jsme bojové nasazení a o to větší bylo zklamání, když jsme se dozvěděli, že jsme určení jako záložní jednotky. 10. května totiž naše svazy překročily říšské hranice a zaútočily na západ. A my trčeli na místě!

Ale o něco později byl přece jen vyhlášen poplach! Velitelé praporů hlásili pohotovost k pochodu a ještě v noci jsme vyrazili. Transportní nákladní auta, motocykly, obrněná průzkumná vozidla, nízké terénní tříosé vozy s protitankovými děly a lehkými polními děly v závěsu, to vše zamířilo k hranicím na západě.

Za svítání jsme minuli Kolín a překročili Rýn. Pokračovali jsme směrem na Cáchy a pak dál přes Másu na Holandsko. Šíleným tempem jsme se přihnali k belgické hranici, kterou jsme poznali podle hlubokých vodních

příkopů a betonového bunkru hlídajícího most. Jeho střílny byly poznamenány stopami po ostřelování kulomety a kanóny. Z luk a polí přicházeli po skupinkách belgičtí vojáci s rukama nad hlavou. Posílali jsme je dozadu a sami se drali kupředu.

V jízdě jsme pokračovali i v noci. Objeli jsme Lutych a Na-mur (Namen). Občas se objevila nepřátelská letadla a shazovala bomby. Silnice byly ucpané zničenými vozidly. Objížděli jsme krátery a zdechliny koní a měli oči na stopkách, protože jsme nemohli rozsvítit reflektory. Během krátké přestávky jsme na první automobil připevnili bílé prostěradlo, aby se řidiči dalších aut mohli ve tmě alespoň trochu lépe orientovat. Slyšeli jsme motory ostatních kolon, jež se v kdesi v dálce valily po souběžných silnicích. Před námi šlehaly do noci záblesky dělostřeleckých salv a do toho poblíž vybuchovaly bomby, které měly zastavit náš postup. Na nebi se rýsovaly „perlové šňůry" svítících granátů rychlopalných flaků, jež odrážely neustále dotírající nepřátelské letouny.

Za svítání jsme zastavili v protáhlém údolí. Nemohli jsme přehlédnout důsledky stále silnějšího nepřátelského tlaku z křídel. Všude kolem stála hořící vozidla. Do praskotu vybuchující pěchotní munice se mísily bolestné výkřiky raněných. Černý kouř stoupal do ranního nebe a mísil se s červánky. Nad celým údolím se vznášel strašlivý mrtvolný zápach, vycházející především z bezpočtu koňských zdechlin. Mezi zelenými houštinami jsme viděli vyhořelé francouzské tanky, z jejichž průvla-ků viseli maročtí vojáci s kadeřavými vlasy shrnutými do čela. Jejich spálená těla získala barvu matně se lesknoucího uhlí. Na obličejích byly jasně patrné stopy posledního zoufalého výkřiku. Smrt zde slavila děsivé žně.

Z lesa na obou stranách údolí se ozvala silná střelba z pěchotních zbraní. Seskočili jsme z vozů a postupovali proti hnízdům odporu. Naše minomety ostřelovaly z příkopů u silnice nepřátelská postavení a zjednaly nám trochu volného prostoru. Nepřítel se stáhl dřív, než jsme stačili dorazit na okraj lesa.

Od silnice zazněl signál přikazující návrat. Stáhli jsme se zpět a minomety mezitím neustále postřelovaly postranní zalesněné pahorky. Pokračovali jsme v jízdě. Slunce vyšlo nad naše hlavy a začali jsme pociťovat únavu z probdělé noci. Padaly nám hlavy a usínali jsme vsedě. Okamžitě nás však probudilo dvoumotorové nepřátelské letadlo, které se prohnalo kolem a pokropilo naši kolonu dávkou z palubních zbraní.

Od překročení hranic nás trápila žízeň. Polní kuchyně se ztratila kdesi vzadu a na hledání studní jsme neměli čas. Naštěstí se automobily zastavily v jedné z vesnic. Vyběhli jsme do opuštěných domů a vynášeli ze sklepů víno na uhašení žízně a taky vodu na dolití chladičů. Přitom jsme si všimli, že místní opustili své domovy opravdu nakvap. Na stolech ještě stálo

připravené jídlo. Při hledání něčeho k pití jsme vrazili i do výstavné vily, kde bylo vše jako by připraveno pro nás: bohatě zásobená špižírna, zbytky anglické snídaně v jídelně a dokonce i vlažná voda ve vaně. Vtipálek Grúnwald ze sebe okamžitě strhl uniformu a se smíchem vlezl do lázně. Jenže kolona se dala do pohybu, takže skočil na vůz jen v holínkách, ocelové přilbě a vojenské známce na krku. Karabinu a oblečení si nesl v ruce. Někdy k sobě mají smrt a smích docela blízko. Ještě více jsme se chechtali, když Griinwald zjistil, že ve spěchu místo své našedlé vojenské košile popadl hedvábnou košilku paní domu. Nezbylo mu nic jiného, než ji na sebe navléci. Zabavování majetku civilního obyvatelstva bylo přísně zakázáno a hodnoceno jako rabování, za něž hrozily tvrdé tresty. Na druhé straně si voják mohl ponechat cokoliv, co nezbytně potřeboval pro další pokračování v akci. Takže záleželo na výkladu. K opravdovému rabování ale v naší jednotce nedocházelo. Možná až na případy, kdy jsme „přehlédli" studnu s vodou a občerstvili se něčím příjemnějším z blízkých sklepů.

Odpoledne začaly mezerami v našem pochodovém sledu pronikat menší nepřátelské jednotky. Díky hustému houští po stranách silnice se mohly nepozorovaně přiblížit a pak ve vhodnou chvíli proniknout na druhou stranu. Do boje s námi se nepouštěly. Měli jsme dojem, že protivník je silně otřesený a naším neortodoxním pojetím boje vyvedený z míry. Zdálo se, že tentokrát se o Flandry nebude bojovat tak zuřivě jako za předchozí světové války. Proti nepřátelské přesile jsme postavili svou pohyblivost a slavili úspěch.

Po okrajích vozovky se tísnili francouzští uprchlíci. Ženy, děti a staří lidé. Všichni měli ve tvářích vepsaný strach. Někteří naši záložníci — mnozí byli tátové od rodin - se snažili během přestávek navazovat s dětmi kontakt. Tabulka čokolády nebo pytlík bonbonů dokázaly zahnat strach. Pochopitelně jsme ve svých cizích špinavých uniformách a s krví podlitýma očima vypadali dost hrůzostrašně, a když jsme opět vyjeli, bylo na Francouzích vidět ulehčení, že první setkání s nepřáteli dopadlo dobře.

Ale chvilky zdánlivého klidu rychle utekly a už jsme nerozdávali čokoládu, ale s hrozivě napřaženými zbraněmi upírali zrak do houštin podél cesty, odkud mohla do našich řad přilétnout rychlá smrt.

Netrvalo dlouho a zleva se do jedoucích vozidel opřely dávky z kulometu. Jen jsme tušili, odkud přiletěly. Všude stejné skupinky stromů, křoví a houštiny. Opětovali jsme palbu, ale střídali víceméně naslepo. Vpředu vybočil z řady hořící transportní vůz a zatarasil silnici. Vojáci skákali dolů, protože automobil naložený střelivem mohl každou chvíli vybuchnout. Někteří vzápětí šplhali zpátky a tahali z plamenů bezvládné postavy svých kamarádů. Transportní vozidlo jedoucí za námi se převrátilo do příkopu a začal z něj stoupat kouř.

Rota se zformovala k útoku na návrší, odkud přicházela nej-silnější střelba. Rozestavili jsme minomety a poskytli útočícím oddílům palebnou podporu. Pokud by se nepříteli podařilo naši kolonu zastavit, dostali by se kolegové před námi do francouzské pasti. Došlo k tomu, čeho jsme se báli. Ztratili jsme kontakt s našimi vpředu. Vznikla mezera, do níž mohl vniknout protivník a rozdělit útočící klín na dvě části.

Do tlukotu našich zbraní se mísilo dunění nepřátelského dě-lostřelectva. Jeho granáty dopadaly na louku za silnicí a častovaly nás přívalem střepin. Ozýval se i třeskot lehkých kanónů. Zvedal se mi žaludek. Do řevu zraněných náhle zaječely letecké motory. Nad našimi hlavami se přehnal asi tucet stíhaček Morane. Bylo nám jasné, že se naše stanoviště stalo cílem prudkých protivníkových úderů z křídel.

Na silnici se objevovalo stále více kráterů vyrvaných do vozovky výbuchy bomb. S obavami jsme se rozhlíželi po francouzských letadlech. Báli jsme se, že se obrátí a vrhnou se přízemním letem na nás. A opravdu, vedoucí stíhačka vykroužila elegantní oblouk a celý houf se za ní seřadil. Motory hrozivě bručely a na okamžik mi blesklo hlavou, že mají podobný zvuk jako hejno zdivočelých sršňů. Nebylo možné váhat. Všichni jsme se bleskurychle vrhli do nejbližšího úkrytu. Grúnwald zakopl a padl prese mne. Nepřátelská letadla se hnala těsně nad silnicí přímo na nás. Každým okamžikem se z jejich hlavní za vrtulí a na křídlech mohl rozštěkat smrtonosný oheň. Vtom přišla nečekaná záchrana. Z nebe se snesla letka messerschmittů. Před našima očima se odehrával vzdušný souboj. Během několika minut smetli němečtí letci veškeré morany z oblohy. Jeden z Němců sestřelil hned tři Francouze najednou.

Ovšem to ještě nestačilo. Čtyři Me-109 zaútočily na nepřátelská děla a tanky, ukryté za lesem. Naši důstojníci využili příznivou situaci a zvedli nás do energického protiútoku. Vnikli jsme do francouzských postavení a stíhačky mezitím ničily zbývající tanky. Všude kouř, oheň a bezhlavě pobíhající splašení koně.

Nepřátelské vojáky letecký útok tak překvapil, že se nezmohli ani na útěk. Stáli před svými zákopy s rukama nad hlavou. Nařídili jsme jim sesbírat zbraně a naházet je do blízkého rybníka. Jejich saniťáci se starali o raněné. Jednomu z německy mluvících důstojníků jsme nařídili, aby se svou jednotkou odešel na silnici a čekal na další pokyny.

Naše těžce raněné jsme položili na kraj silnice, kde měli čekat na sanitky. Mrtvé se šedivými obličeji a podivně pokrouce-nými končetinami jsme odnesli o kus dál. Nějaký důstojník SS se zařadil se svými motocykly do čela kolony. Vyrazili jsme rychle kupředu, abychom se co nejrychleji spojili s jednotkami před námi. Na ojedinělé ostřelování z blízkých hájů jsme ani neodpovídali.

Náš úder směřoval na západ, ke Cambrai a Arrasu. Bylo velké vedro. Sice jsme si doširoka rozepnuli blůzy, ale i tak se nám po celém těle řinuly čůrky potu. Před městečkem, z nějž zaznívaly ozvěny prudkého boje, jsme dohnali náš prapor. Z blízkého obchodu jsme přinesli balík červeného hedvábí, z nějž jsme nastříhali šátky pro celou rotu. Pro naše prachem odřené krky to představovalo nepředstavitelnou úlevu.

Občas jsme museli zastavit, ale většinou se naše kolona valila nezadržitelně vpřed. Proti sobě jsme měli především anglické pluky, s nimiž nebyla lehká práce. Jednou se náš postup zastavil na delší dobu, čehož jsme rychle využili ke krátkému oddechu. Někde zblízka jsme slyšeli palbu z těžkých zbraní. S několika kamarády jsem poodešel kousek stranou, abych se dostal pryč z nejhoršího zvířeného prachu silnice. Položili jsme se do trávy na okraji mírně se svažující rokle a vyndali své chleby se sádlem. V klidu jsme žvýkali a vychutnávali chvíle klidu. Za chvíli jsme se podívali do údolí a strnuli. Dole probíhal boj tanků s protitankovými kanóny. Vypadalo to jako scény z kýčovitého válečného filmu. Kvůli úzkému prostoru nebylo možné nijak manévrovat. Nepřítel měl značnou početní přesilu, což jen stěží vyrovnávala naše protitanková děla ráže 37 mm, která se rozestavila mezi tanky Panzer IV. Sledovali jsme, jak granáty zasahují nepřátelské obrněnce. Na druhé straně jedna obsluha našich děl za druhou hynula v dešti nepřátelských střel. Statečnost a odvaha proti takové přesile nebyly nic platné. Za chvíli vzplály naše i nepřátelské tanky jako obrovské pochodně. Napočítali jsme dvacet plápolajících ocelových rakví. Teprve poté se začalo ukazovat, že Němci protivníka zatlačují. Uprostřed sledování fascinujícího divadla zazněl rozkaz k dalšímu postupu.

Neuvěřitelná válka! Hluboko pod námi, paralelně ke směru našeho postupu, se rozkládalo údolí, kde probíhala tanková bitva, které jsme neúčastně přihlíželi a cpali se namazanými chleby. Nijak se nás netýkala a po svačině jsme pokračovali dál.

Postupovali jsme dál na západ. Silnice byly dobré a dovolovaly nám rychlou jízdu. Na loukách postávaly krávy, zřejmě už několik dnů nepodojené. S bolavými vemeny se snažily uniknout z ohrad. Při průjezdu vesnicemi a městy jsme se dostávali do palby z kostelních věží a střech. Protivník se stáhl teprve po nasazení těžkých zbraní.

Za pochodu jsme zdokonalovali svůj způsob dobývání nepřátelských vesnic a měst. Nejprve jsme rozestavili minomety a protitankové kanóny co nejblíže obci. Poté opatrně nastoupila skupina motocyklů s kulometníky v sajdkárách. Pokud se „nic nehýbalo", kolona se prohnala dál. Jestliže se „něco hýbalo", pak většinou na kostelní věži. Angličané si v ostřelování z kostelů vyloženě libovali. Třeba to nějak souviselo s náboženstvím. V

takovém případě udeřily kanóny a minomety. Po zdolání hnízd odporu jsme pokračovali dál.

Než se setmělo, měli jsme Cambrai dávno za sebou a Arras zůstal severně od nás. O toto území se za první světové války zuřivě bojovalo a zdejší půda byla doslova prosáklá krví. Už odpoledne se čím dál častěji ozývaly varovné výkřiky: „Pozor, tanky!" Večer jsme dostali rozkaz k zaujmutí kruhové obrany poblíž malé vesnice. Naše spojařská skupina se nastěhovala do místního hostince.

Před svítáním dovnitř vrazila spojka: „Tomíci pronikají s tanky!"

Okamžitě jsme vyběhli k vozům. Ještě se pořádně nero-zednilo, nad krajinou visela mlha a znemožňovala rozhled. Po krátké jízdě jsme se dostali na křižovatku a zaujali postavení. Zamaskovali jsme se celtami a sítěmi a čekali na anglický protiútok. Pokud jsem dobře počítal, bylo 21. nebo 22. května. Čas a události však ubíhaly tak neuvěřitelně rychle, že jsem si nebyl jistý.

Dopoledne jsme strávili bez kontaktu s nepřítelem a byli jsme opět vystřídáni. Vyrazili jsme severozápadním směrem. Z dálky hřmělo nepřátelské dělostřelectvo a do toho práskaly tanky a protitankové kanóny. Na našem úseku se nic moc nedělo. Občas zarachotila dávka z kulometu a pokropila louky u cesty. To nás ale nemohlo zastavit. Naopak jiné části naší divize těžce zápolily s pronikajícími tankovými svazy.

V dalších dnech se útoky střídaly s obranou. Anglické jednotky ovládaly válečné řemeslo velmi dobře a také nám to náležitě předváděly. Jejich ústupové boje byly skvělou ukázkou dokonale zvládnuté taktiky. Britové ani na chvíli nepropadali panice a ustupovali spořádaně.

Postupně jsme je zatlačili na Bethune a za kanál La Basseé. Dostali jsme se k němu 25. května a zakopali jsme se mezi silnicí a kanálem, těsně před nějakým statkem.

Tomíci na druhé straně se omezovali na rušivou dělostřeleckou palbu a jinak se chovali klidně. Z našeho letectva jsme viděli jen jeden Fieseler Storch, který nad našimi hlavami kroužil několikrát za den. Kupodivu nás vždy vzápětí počastovalo nepřátelské dělostřelectvo velmi přesnými salvami. Letectvo nám sdělilo, že se v našem úseku žádný pozorovací letoun luftwaffe nenachází. Když se storch objevil znovu, sestřelilo ho naše protiletadlové dělostřelectvo. Jednalo se o ukořistěný stroj pilotovaný anglickým letcem.

Zločin v Le Paradis

26. května večer jsme byli informováni o situaci. Před námi ležel královský norfolkský pluk a královský skotský pluk britského expedičního sboru.

Naše 2. a 3. rota se zastavily těsně u kanálu. Můj spojařský oddíl patřil k 1. rotě a tím pádem spadal pod mého bývalého velitele roty. Spojení s bojovým stanovištěm praporu jsme navazovali pomocí lehkého polního telefonního kabelu.

Bylo ještě světlo, když se 2. a 3. rota v dešti a za prudké dělostřelecké palby pustily po provizorních ženijních mostech přes kanál a okamžitě dosáhly značných územních zisků. Ze-nisté pracovali na posílení přechodů přes vodu, ale my už pod ochranou tmy pronikali do blízkého města a budovali tam postavení.

Brzy ráno 27. května dostal můj spojařský oddíl rozkaz k okamžitému přesunu k bojovému stanovišti 3. roty, jejíž telefonisté byli vyřazení z boje. Velitel roty hauptsturmführer Knochlein si vybudoval bojové stanoviště ve starých zákopech z první světové války. Okamžitě jsme obnovili spojení s praporem. Museli jsme přitom na několika místech pospojovat poškozený kabel, přičemž nás Angličané ostřelovali z děl.

Jakmile se trochu zvedla mlha, pokračovali jsme v útoku. Minuli jsme ukazatel s nápisem Le Cornet Malo. Na kraji lesa zaujaly postavení minomety a kulomety a ostřelovaly nepřátelské cíle ve vesnici vzdálené několik set metrů od nás. Po obou stranách cesty opatrně postupovali vpřed naši střelci. Narazil jsem na mladého Angličana, do jehož opáleného obličeje se už vkrádaly stopy smrti. S nepopsatelně beznadějným výrazem v očích stál na zemním valu a z rány na krku mu prýštila světlá krev. Rukama se marně snažil ucpat tepnu a udržet unikající život ve svém těle. Snažili jsme se mu pomoci, ale marně.

Dál! Kulometná dávka překvapila skupinu vojáků postupujících z úvozu a změnila je v změť cukajících údů. Jeden z nich vstal, držel si dlaň na prostřeleném břiše a mával kamsi dozadu.

Odstřelovači na nás pálili ze střech vesnických domů a způsobovali nám značné ztráty. Donutili nás padnout k zemi a krýt se, kde se dalo. Naše kulomety zmlkly, protože kulometčíci se svalili mrtví stranou. Jen obsluhy minometů zůstaly v kráterech po granátech z první světové války uchráněné a zaměřovaly palbu na předpokládaná místa úkrytu nepřátelských střelců. Díky nim jsme dokázali alespoň odtáhnout zraněné. Za chvíli ale strhli Angličané iniciativu zpět na svou stranu. Teprve za několik hodin, během nichž se obránci Le Cornet Malo dostali pod palbu z dalších stran, se naší rotě podařilo uvolnit a proniknout do obce. Přeživší Britové se stáhli směrem k Le Parádís. Přesunuli jsme kupředu zásoby pěchotní a

minometné munice, zranění čekali na odvoz a prořídlé oddíly se dávaly znovu dohromady. Někteří vojáci se cpali jídlem z chlebníků a vůbec nemysleli na to, že průstřel břicha s plným žaludkem může mít fatální následky.

Mrtvé jsme položili na louku vedle silnice vedoucí do o něco větší vsi. Netrvalo dlouho a znovu nás zasáhly kulometné dávky neviditelných obránců. Nepřátelští střelci dokonale využívali možností terénu a ukrývali se v příkopech, houští, stozích slámy, osamělých statcích, ve vysoké trávě i mezi obilím. Po celém prostoru našeho úseku byla roztroušená maskovaná kulometná hnízda. Naše minomety byly málo platné, protože jejich obsluhy nevěděly, kde přesně se protivník skrývá. Pole před Le Paradis je rozlehlé a rovné. Angličané kladli statečný a houževnatý odpor. Opět jsme měli spoustu padlých a raněných. Znovu nás nepřátelská palba doslova přibila k zemi. Dopředu jsme se dostávali jen pomalu a neustále jsme se museli krýt. Angličané se před námi pomalu stahovali, ale trvale nás ostřelovali ze všech stran. Až k cíli útoku nám zbývalo ještě několik tisíc metrů a za loukou, která nám přece jen poskytovala určitý úkryt, se rozkládalo nepříjemně přehledné oraniště. Pokusit se je překonat bez palebné podpory by se rovnalo sebevraždě. Vzpomněl jsem si na cvičení, během nějž nás dělostřelectvo podporovalo přímo vzorově. Ale nyní jsme dunění našich ukořistěných škodováckých děl ještě ani nezaslechli. Kde sakra vězí...?

Velitel praporu sturmbannführer Fortenbacher přesunul své bojové stanoviště dále dopředu. Musel jsem popadnout cívku s kabelem a navázat nové spojení. S nadávkami jsem se plazil s těžkým kabelem na zádech. Jen jsem se dostal z pásu ostřelo-vaného Tomíky, vstal jsem a hledal nové bojové stanoviště praporu. Připojil jsem telefon a vydal se zpátky ke Knochleinově 3. rotě. Nepřítel se mezitím stáhl do Le Paradis a vyklidil předpolí. Posunuli jsme se blíž. Minomety a kulomety si zase mohly vybírat jasné cíle. Britové však i nadále kladli tuhý odpor a způsobovali nám značné ztráty. Všechny naše útoky se hroutily v zuřivé palbě.

Kde vězí naše tanky a děla? Zazvonil polní telefon, podal jsem sluchátko veliteli roty. Za námi se do palebného postavení přesunula houfnice, která měla zlomit nepřátelskou obranu. Za chvíli nad našimi hlavami opravdu prosvištěl první granát a udeřil do jednoho z domů. A pak už následovala rána za ranou. Obranná postavení se hroutila a pomalu jsme čekali, že Britové vyvěsí bílé vlajky. Trosky, oheň a kouř rámovaly místa výbuchů. Vyskočili jsme z provizorních okopů a rozběhli se k útoku.

Z několikapatrové mohutné budovy se opět rozštěkal kulomet a z okolních trosek ho následovaly salvy z pušek. Znovu padla řada kamarádů a opět jsme museli hledat úkryt za sebemenší vyvýšeninou nebo krtčí hromádkou. Neodvažovali jsme se zakopávat, abychom nepřilákali

pozornost britských ostrostřelců. Naše houfnice se odmlčela. Zatraceně, co se tam vzadu zase děje? Naštěstí se už za chvíli na největší budovu obce, odkud se ozývala nejsilnější palba, snesly další granáty.

Ze svého stanoviště jsem viděl, jak střelci na motocyklech využili dělostřelbu a z druhé strany pronikli do vesnice. Hauptsturmführer Knochlein zavelel k útoku. Pod ochrannou clonou dělostřelecké palby jsme se dostali až ke vsi, kde už se usilovně „činili" naši motocyklisté.

Váhavě se objevilo několik bílých praporů. Se značnou dávkou obezřetnosti jsme sledovali, jak Britové odcházejí do zajetí. Většina z nich byla raněná. Prudký boj o kanál La Basseé a Le Paradis skončil. Části anglického oddílu se podařilo uniknout na sever. Ostatní vycházeli se zdviženýma rukama z domů, sklepů a půd.

Pohřbili jsme své padlé do mělkých hrobů. Našli klid na místech, kde padli. Tři z nich jsme Uložili poblíž anglického kulometu, který je připravil o život. Dalších šest spočinulo u osamělého děla na břehu kanálu. Mnozí skončili v zahradách. Vytrhali jsme z plotů prkna a neumělými písmeny na ně napsali jména těch, kteří odpočívali v hrobech. Nikdo nemluvil, ale všem nám bylo jasné, že zítra může přijít řada na nás. Boj o kanál La Basseé stál naši divizi 157 mrtvých a více než 500 zraněných. Vozy trénu odjely dozadu pro střelivo a zásoby. Raněné jsme odnesli na hlavní obvaziště.

Právě jsem na poli smotával kabel, když jsem si všiml větší skupiny anglických zajatců, postávajících u jednoho ze statků. Přišel jsem blíž. Nezranění stáli, ranění seděli nebo leželi na zemi. Někteří mi ukazovali fotografie svých blízkých. Proč? Copak si mysleli, že je pošleme na dovolenou? Před zajatci byly umístěny dva těžké kulomety. Divil jsem se, proč jsou dvě tak cenné zbraně vyčleněny na hlídání zajatců, které jsme mohli zavřít do sklepa, kde by na jejich ostrahu stačil jediný muž. Pak mě ale napadlo cosi děsivého. Obrátil jsem se na jednoho z mužů od prvního kulometu a zeptal se, co se tady chystá. Odpověděl mi velmi lapidárně: „Postřílíme je!"

Myslel jsem, že si dělá hloupou legraci, a ptal se dál:

„Kdo to nařídil?"

„Hauptsturmführer Knochlein."

Hned mi bylo jasné, že věc je velmi vážná. Rychle jsem spěchal za svým oddílem, abych nemusel přihlížet popravě zajatců, kteří čekali na smrt s fotografiemi svých rodin v rukou. O den později - to už jsme bojovali dál na severu — nalezl 89 postřílených, neozbrojených anglických vojáků major Riederer ze štábu vrchního velitelství. Okamžitě vše nahlásil XVI. armádnímu sboru. Dostal však odpověď, že incident byl výsledkem „bojové operace".

28. květen 1940. Pomalu ustupující Britové se opevnili v Es-taires a tvrdě odráželi naše útoky. Lehké protitankové kanóny pronikly v krupobití střel anglických kulometů kupředu a ve volném terénu zahájily palbu na střelce ukryté v kostelní věži a na půdách domů. Vypukly požáry a přeražené dráty s elektrickým vedením se zhroutily na ulice a zablokovaly je.

Nad městem se vznášel hustý kouř. Dostali jsme rozkaz zaútočit bez ohledu na nepřátelskou palbu a pod ochranou protitankových kanónů proniknout do středu města. Hauptsturmführer Knochlein gestem přivolal svůj terénní vůz a vyskočil na levou zadní stupačku. Pak zamával na mne a ukázal na stupačku vedle řidiče. Jako telefonista jsem momentálně neměl co dělat, ale mohl jsem posloužit jako spojka. Hnali jsme se hořící obcí, přes popadané sloupy, kolem mrtvých vojáků a pošlých koní a hořících domů. Kulky se odrážely od domovních zdí a dlažby. Křečovitě jsem se držel auta a jen se v duchu modlil, aby mě nikdo nezasáhl. Náš řidič si na poslední chvíli všiml anglického děla ukrytého v postranní ulici a strhl vůz ze silnice do dvora. Uhnuli jsme v pravý čas, protože vzápětí se rozpoutal dělostřelecký souboj mezi naším a anglickým dělem. Dostat se mezi ně by znamenalo náš konec.

Za chvíli se nepřátelský kanón odmlčel. Vyskočili jsme znovu na vůz a dusivým kouřem pokračovali v šílené jízdě přes mělké krátery vyrvané do silnice výbuchy střel z našich minometů. Ostražitě jsme sledovali střechy a okna. Sice jsme neviděli odstřelovače, ale přesto nám kolem uší neustále hvízdaly kulky. Během krátké zastávky vystřelil hauptsturmführer Knochlein ze své pistole do skupiny vyděšených žen, které se snažily ukrýt v průjezdu.

„Vždyť jsou to ženský!" vyhrkl jsem bezděky. Velitel mě i přes hluk boje zaslechl. Blýskl po mně nevraživým pohledem. V té chvíli jsme netušil, že jsem si svou poznámkou vysloužil jeho mnohaletou zvláštní „pozornost".

Tomíci ochabli a jejich odpor slábl. V některých částech města se sice ještě bojovalo, ale my už mířili dál na sever.

Zastavili jsme uprostřed jakýchsi pahorků. Zase jsme tahali telefonní dráty spojující jednotlivé roty. V noci nám bylo dopřáno pár hodin klidu, ale spát jsme stejně nemohli, protože nás nepřátelské dělostřelectvo z prostoru Dunkerque častovalo rušivou palbou.

Dopoledne jsme pokračovali dál. Po strmých cestách jsme mířili do údolí. Daleko pod námi se rozkládalo město Baille-ul. Vítaly nás salvy těžkého dělostřelectva. Byli jsme ze srdce rádi, když jsme měli křivolaké uličky města za sebou. Cítili jsme se v nich jako v pasti. Pomalu jsme před sebou tlačili spořádaně ustupující Angličany. Celé Bailleul jsme obsadili až

v noci. Utrpělo značné škody a zdálo se, že ho obyvatelé už dávno opustili. Nepoškozené dveře a okna byly pevně uzavřené, nikde neprobleskovalo ani světélko. Naše protitankové kanóny zaujaly postavení na náměstích. Vozy zajely do chráněných dvorů. Polní kuchyně rozdávaly kávu a stravu.

Hluk boje ustával. Vyšlo slunce a trochu nás zahřálo. Po nástupu jsme pokračovali v jízdě, tentokrát jsme si nepřipadali jako ve válce, ale na výletě francouzskou jarní krajinou. Široko daleko žádný nepřítel, pouze slunce a příjemný vzduch. Umírání zůstalo kdesi daleko za námi.

Minuli jsme město St. Omer, zalité slunečními paprsky. Jen dál, k pobřeží! Neváhat a nezastavovat! 40 kilometrů od nás opouštěly zbytky britského expedičního sboru Francii. Angličané bojovali statečně — daleko houževnatěji než všichni ostatní naši protivníci během tohoto tažení.

Pobřeží jsme dosáhli mezi Boulogne a Calais. Naše rota se na několik dnů usídlila v Audresselles, malém městečku hned u moře. Divize byla pověřena obranou pobřeží mezi ústím řek Authie jižně od Boulogne a Aa severně od Calais.

Jednoho dne mě začaly svrbět ruce a vzal jsem si skládací člun, který se povaloval na terase „mého" domu. Vesele jsem vesloval na otevřené moře, ačkoliv jsem to nikdy předtím nezkusil a po našem domácím Ybbsu jsem se neplavil ani v neckách. Nějakou dobu jsem mířil rovnou do Anglie, ale pak jsem si vzpomněl na své suchozemské povinnosti. Chtěl jsem se obrátit, ale ve vlnobití to nebylo nikterak jednoduché. Jedna z velkých vln mě při mém nešikovném manévru spláchla do vody. S námahou jsem se vynořil a ke své hrůze viděl, že jsem dál od břehu, než bych zvládl doplavat. Člun se mezitím potopil a já osaměl uprostřed nehostinné vodní pustiny. Ze všech sil jsem se snažil dostat k malým domkům na břehu, ale zvětšovaly se jen nesmírně pomalu. Bojoval jsem s proudem a v té chvíli se mi hodil nesmírně tvrdý výcvik, který nás naučil používat silnou vůli a vydat ze sebe opravdu všechny síly. Po nekonečně dlouhé době a na samé hranici vyčerpání jsem konečně pod nohama ucítil písek. Zvládl jsem to!

Vzápětí mě strašlivě seřval důstojník roty protitankových kanónů, který mé dobrodružství sledoval. Pokládal mě za šílence nebo dezertéra.

V oněch dnech se odehrála i další zajímavá příhoda. Jeden z kamarádů padl během předchozích bojů do anglického zajetí, ale podařilo se mu z Británie uprchnout zpátky. Vyprávěl, že se k němu Angličané chovali velmi slušně. Francouzští vojáci ho v Dunkerque chtěli kvůli nedostatku místa na palubě hodit jednoduše do moře, ale ujali se ho Britové a dali mu svůj plášť od uniformy a přilbu, aby se napříště vyhnul podobně nebezpečným situacím. Po svém dobrodružném úniku přes La Manche byl okamžitě odvezen do Berlína, aby tam podal podrobné hlášení.

Klidných dnů jsme využívali k doplnění a dopravě zbraní a výstroje. Na dobrých francouzských silnicích se skvěle osvědčil Opel Blitz, používaný jako dopravní vůz mužstva. Stejně vynikající službu nám prokázaly české pěchotní zbraně.

Vzhledem ke ztrátám bylo nutné některé oddíly doplnit. Mezi padlými a raněnými se nacházelo i dost řidičů bojových vozidel. Tím pádem se mi naskytla příležitost zbavit se nenáviděné spojařské služby.

Zkusil jsem to - a povedlo se! Radostí bych skákal. Dostal jsem na starost Opel Blitz a s ním náklad mladých hrdinů a stejně mladého velitele družstva. Konečně jsem byl spokojený a ještě před odjezdem na jih jsem se s novým vozem důkladně seznámil.

Jednoho dne se naše kolona dala znovu do pohybu. Dnem i nocí jsme mířili na jihovýchod. Vojáci měli opět obličeje pokryté prachem a zanícené oči. Prach vnikal všude. Unavení řidiči jen s námahou bojovali proti spánku. Saniťáci rozdávali tablety pervitinu, který z nás uvolňoval poslední síly. Po požití tablety jsme se cítili tak svěží, jako bychom se právě probudili z posilujícího spánku. Odstupy mezi jednotlivými tabletami byly stále kratší. Blížili jsme se k okamžiku, kdy bylo možné očekávat celkové zhroucení.

Před námi prchaly rozbité francouzské divize a nechávaly nám napospas výstroj i zbraně. Kdysi mocná armáda se naprostou zhroutila. Proti nám pochodovaly nepřehledné zástupy zajatců.

Už dávno jsme překročili Marnu a Seinu a minuli Paříž. Během krátké zastávky si řidiči zdřímli a mužstvo se postaralo o doplnění paliva, vody do chladičů a o zásoby jídla a pití. Náš první sled vybojoval předmostí u Loiry a na mnoha místech ji překročil. Cílem postupu byl Lyon. Na rozdíl od Angličanů nás Francouzi nedokázali významněji zdržet.

Naše divize se hnala mezi Loirou a Saóne dál na jih. Kupředu! Pořád dál! Ve dne i v noci. Největší zátěž jsme bezpochyby snášeli my řidiči v rozpálených kabinách, rozžhavených nemilosrdným sluncem. Polykali jsme prach cest a téměř nevidoucíma očima zírali do oslepujících paprsků nebo naopak do neproniknutelné tmy.

Další pervitin! Nezastavovat! Dál a jen dál! Nestarali jsme se o světlice shazované francouzskými letadly. Nedokázaly nás zastavit ani padající bomby. Dál a dál!

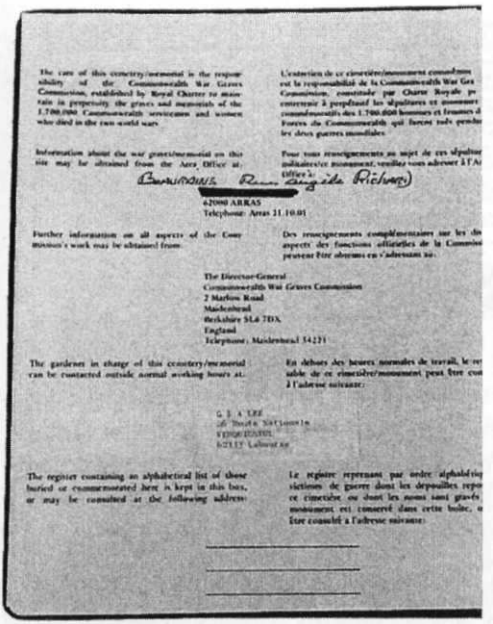
Za dne jsme viděli neustále stejný obrázek: francouzská vojenská vozidla a zbraně všeho druhu povalující se u cest, vyhořelé tanky se zuhelnatěnými mrtvolami, děla s mrtvými vojáky kolem. Jedné noci přestaly povzbuzující tablety konečně účinkovat. Starší řidiči se začali hroutit. Za svítání přišel rozkaz k zastavení. Zamaskovat auta a spát! Nemohli jsme však usnout. Rušilo nás vedro, ale ani naše napjaté nervy se nedokázaly uvolnit.

Někteří vojáci objevili poblíž našeho stanoviště potok a rychle ze sebe smývali veškerou špínu shromážděnou po dobu divoké jízdy od kanálu La Manche. Byl to úžasný pocit, moci si konečně obléknout čisté prádlo na umyté tělo! Teprve poté jsme ve stínu stromů dokázali na pár hodin usnout.

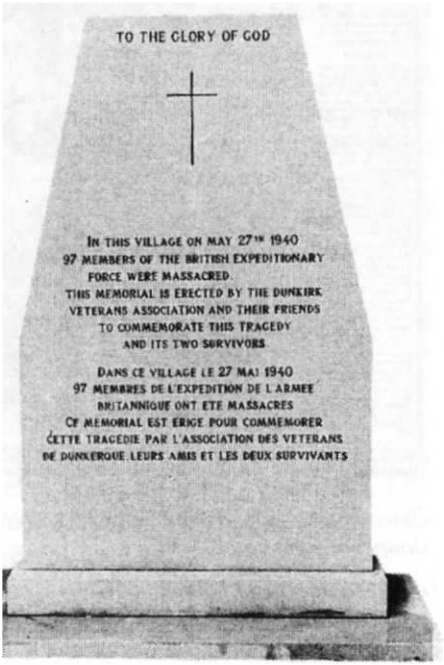
Večer jsme se odpočinutí vydali na další cestu. Zaslechli jsme nějaké pověsti o probíhajících rozhovorech o příměří. Ráno jsme se zastavili severozápadně od Lyonu. Zprávy o příměří se potvrdily. Rozhlas hlásil, že Francie žádá zastavení bojů! Náš průzkumný prapor se u Tarare zamotal do závěrečných střetnutí a právě tam jsme do francouzské půdy pohřbili své poslední padlé.

Dalšího dne byl prapor svolán k mimořádnému nástupu. V půlkruhu jsme se shromáždili kolem velitele pluku, stan-dartenfúhrera Bertlingera, který nám oznámil ukončení francouzského tažení. Myslím, že se psal 20. červen 1940. Během pouhých šesti týdnů jsme rozdrtili největší kontinentální velmoc Evropy. Připomněli jsme si cestu, kterou jsme v uplynulém období prošli: Catillon, Cambrai, Arras, Bethune, kr-veprolití u kanálu La Basseé a nakonec boje o předmostí na Seině a Loiře...

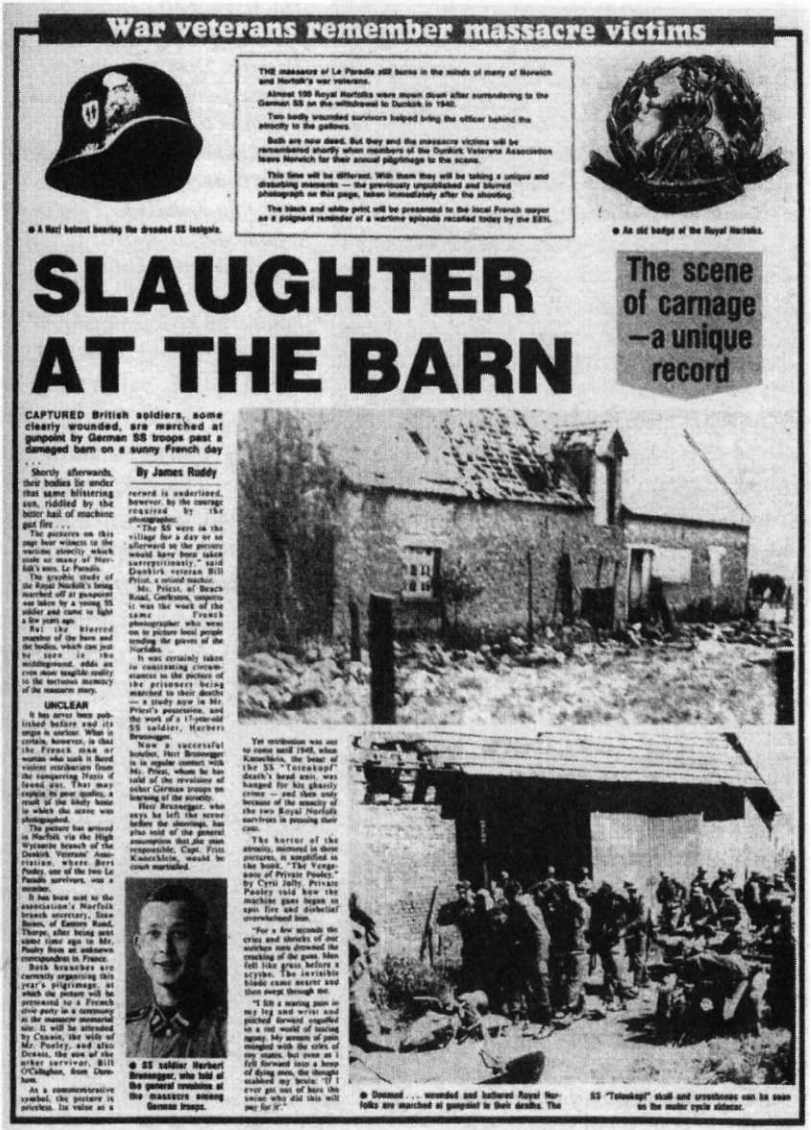
Po tiché vzpomínce na padlé kamarády jsme se rozešli. Většina plná triumfálního nadšení, někteří zamyšlení. Ale skoro všichni se shodovali v názoru, že válka brzy skončí. Po našich vítězstvích na východě, severu i západě musí Anglie ustoupit a uzavřít mír. Jen tak se vyhne kapitulaci.

Návštěvní kniha britského vojenského hřbitova v Le Paradis. Díky zde uvedené adrese jsem navázal kontakt s jedním bývalým důstojníkem z jednotek, proti nimž jsme v roce 1940 bojovali. Jedná se o funkcionáře spolku veteránů královského norfolkského pluku, a už mnoho let si dopisujeme.

Památník u kostela v Le Paradis připomíná oběti masakru z 27. května 1940. Mezi uvedenými 97 mrtvými je i osm Britů, kteří padli ještě během bojů.

War veterans remember massacre victims

THE massacre of Le Paradis still burns in the minds of many of Norwich and Norfolk's war veterans.

Almost 100 Royal Norfolks were mown down after surrendering to the German SS on the withdrawal to Dunkirk in 1940.

Two badly wounded survivors helped bring the officer behind the atrocity to the gallows.

Both are now dead. But they and the massacre victims will be remembered shortly when members of the Dunkirk Veterans Association leave Norwich for their annual pilgrimage to the scene.

This time will be different. With them they will be taking a unique and disturbing memento — the previously unpublished and blurred photograph on this page, taken immediately after the shooting.

The black and white print will be presented to the local French mayor as a poignant reminder of a wartime episode recalled today by the ESN.

A Nazi helmet bearing the dreaded SS insignia.

An old badge of the Royal Norfolks.

SLAUGHTER AT THE BARN

The scene of carnage —a unique record

CAPTURED British soldiers, some clearly wounded, are marched at gunpoint by German SS troops past a damaged barn on a sunny French day . . .

By James Ruddy

Shortly afterwards, their bodies lie under that same blistering sun, riddled by the bitter hail of machine gun fire . . .

The pictures on this page bear witness to the wartime atrocity which stole so many of Norfolk's sons, Le Paradis.

The grainy study of the Royal Norfolk's being marched off at gunpoint was taken by a young SS soldier and came to light a few years ago.

But the blurred snapshot of the barn and the bodies, which can just be seen in the middleground, adds an even more tangible reality to the notorious memory of the massacre story.

UNCLEAR

It has never been published before and its origin is unclear. What is certain, however, is that the French man or woman who took it faced violent retribution from the conquering Nazis if found out. That may explain its poor quality, a result of the hasty haste in which the scene was photographed.

The picture has arrived in Norfolk via the High Wycombe branch of the Dunkirk Veterans' Association, where Bert Pooley, one of the two Le Paradis survivors, was a member.

It has been sent to the association's Norfolk branch secretary, Stanley Bones, of Eastern Road, Thorpe, after being sent some time ago to Mr. Pooley from an unknown correspondent in France.

Both branches are currently organising this year's pilgrimage, at which the picture will be presented to a French civic party in a ceremony at the massacre memorial site. It will be attended by Chanel, the wife of Mr. Pooley, and also Dennis, the son of the other survivor, Bill O'Callaghan, from Cheltenham.

As a commemorative symbol, the picture is priceless. Its value as a record is underlined, however, by the courage required by the photographer.

"The SS were in the village for a day or so afterward so the picture would have been taken surreptitiously," said Dunkirk veteran Bill Priest, a retired teacher.

Mr. Priest, of Beach Road, Gorleston, suspects it was the work of the same French photographer who went on to picture local people tending the graves of the Norfolks.

It was certainly taken in convincing circumstances as the picture of the prisoners being marched to their deaths — a study now in Mr. Priest's possession, and the work of a 17-year-old SS soldier, Herbert Brunnegger.

Now a successful builder, Herr Brunnegger is in regular contact with Mr. Priest, whom he has told of the revulsion of other German troops on learning of the atrocity.

Herr Brunnegger, who says he left the scene before the shootings, has also told of the general assumption that the man responsible, Capt. Fritz Knoechlein, would be court martialled.

Yet retribution was not to come until 1948, when Knoechlein, the beast of the SS "Totenkopf" death's head unit, was hanged for his ghastly crime — and then only because of the atrocity of the two Royal Norfolk survivors in giving their case.

The horror of the attacks, mirrored in these pictures, is amplified in the book, "The Vengeance of Private Pooley," by Cyril Jolly. Private Pooley told how the machine guns began to spit fire and disbelief overwhelmed him.

"For a few seconds the cries and shrieks of our soldiers were drowned by the cracking of the guns. Men fell like grass before a scythe. The invisible blade came nearer and then swept through me.

"I felt a searing pain in my leg and wrist and pitched forward engulfed in a red world of tearing agony. My senses of pain mingled with the cries of my mates, but even as I fell forward into a heap of dying men, the thought stabbed my brain: 'If I ever get out of here the swine who did this will pay for it.'"

SS soldier Herbert Brunnegger, who told of the general revulsion at the massacre among German troops.

Doomed . . . wounded and battered Royal Norfolks are marched at gunpoint to their deaths. The

SS "Totenkopf" skull and crossbones can be seen on the motor cycle sidecar.

Článek z „Eastern Evening News" z 27. března 1985. Oproti tvrzení v druhém sloupci nejsem hoteliérem.

Okupační armáda ve Francii

Užívali jsme si dnů volna a měli dost času zabývat se fámami. Fáma číslo jedna říkala: „Pojedeme domů, do Říše! Mám to ze spolehlivých zdrojů!"

Podle druhé fámy jsme měli být převeleni zpátky do Oranienburgu, kde si doplníme stavy a udělají z nás strážní jednotku. A třetí fáma byla nejnepříjemnější: „Pošlou nás do Dachau!" Tak tam se rozhodně nikomu nechtělo. Brzy se objevila i zvěst číslo čtyři: „Všechno, co se říká, je blbost! Spojka od štábu pluku mi říkala, že se vrátíme do Švábska, kde jsme byli ubytovaní před manévry v Munsingenu!"

To by bylo skvělé. Už jsem se viděl u čerstvě prostřeného stolu ve světnici matky Stolpové v Lauffenu u Neckaru. Vysloveně jsem cítil vůni čerstvé kávy z konvičky přikryté vlněným poklopem...

Chlapče, chlapče! A co ta hezká Matylda z protějšího domu? Petereit se tam možná už neobjeví. A koneckonců, teď už je mi sedmnáct a ne jen šestnáct!

Jako obrovský had se naše divize valila k severu. Vůz za vozem, v přesných rozestupech. Vpravo od nás procházely oddíly zajatců, také směřovaly k severu. Kam asi jdou? Pravděpodobně do nějakého zajateckého tábora, kde je zapíší a pošlou domů. Budou zapotřebí k obnově zničené země.

Čím víc na sever, tím patrnější stopy nedávných bojů jsme potkávali. Zde se obránci ještě snažili klást opravdový odpor, ale přesto neměli šanci. S naší metodou bleskové války si Francouzi nevěděli rady. I jejich výzbroj do značné míry ustrnula na úrovni první světové války.

Večer jsme se stočili na západ. Vedle našeho auta se objevila spojka na motocyklu a volala: „Zapomeňte na švábský holky! Jedeme do Cherbourgu, tam se nalodíme a hurá do Norska!" Křičeli jsme na motocyklistu zpátky: „Polib nám prdel ty bl-bečku!" Jen se zasmál a byl pryč.

Zastavili jsme jen na chvíli a po večeři hned vyrazili dál za neznámým cílem. Zatemněné reflektory propouštěly jen úzký proužek světla, ale pořád to bylo lepší než jet úplně naslepo. Dopoledne jsme po 648 kilometrech zastavili v Moncoutantu, strávili zde několik dnů a pak se vydali dál. Tentokrát jsme už věděli, že míříme k jižnímu pobřeží Atlantiku.

Po výborných silnicích jsme jeli směrem ke španělské hranici. V některých městech jsme zastavili na pár hodin, jiná se musela smířit s naší několikadenní přítomností. K obyvatelstvu jsme se chovali disciplinovaně, což potvrzovaly i místní úřady. Jen jednou si na nás přišel stěžovat majitel zámku, v jehož parku jsme se usadili. V ozdobném rybníčku jsme si totiž vyprali své ponožky a spodky. Voda se okamžitě zbarvila dohněda. Žádná ze zlatých rybiček sice neuhynula, ale i tak se francouzský šlechtic nesmírně rozčiloval, že jsme mu mimo jiné zváleli vzácný trávník. Velitel praporu, sturmbannfúhrer Fortenbacher, nám vynadal do barbarů. Museli jsme po sobě pečlivě uklidit a urovnat trávu do posledního stébla a pak nám hrabě milostivě prominul.

Zastavili jsme v Brocasu, malém městečku asi 20 kilometrů severně od velkého města Mont-de-Marsan, kde se usídlil štáb pluku. Na další pochod jsme se vydali až za několik týdnů. Dostali jsme za úkol hlídat demarkační linii. Pořád jsem patřil ke štábu I. praporu. S jednou další rotou jsme se nastěhovali do vesnice Dornecy, ležící nějakých třicet kilometrů jihozápadně od Avallonu.

Vojnu jsme si tady opravdu „užívali". Všichni, kteří nesloužili na demarkační linii mezi Moulins a Chalon-sur-Saóne, byli neustále prohánění. Dostávali jsme pořádně do těla. Denně jsme absolvovali poplachy, nástupy v plné polní, kontroly zbraní a přepadové zdravotní prohlídky. Řidiči navíc museli nastupovat i se svými vozy. V slunečním žáru jsme leželi pod auty a párátky čistili každičký šroubek, hadříkem jsme leštili kovové části. Ale stejně to nebylo nic platné. Vedoucí vozového parku vždycky svým tenkým šroubovákem vyšťoural zapomenutý kousek špíny a vítězoslavně ho předváděl jako nějaký skvělý úlovek.

Když jsem už snad posté seřídil ventily na mém náklaďáku a opravdu nevěděl, co bych mohl ještě vylepšit, dostal jsem skvělý úkol. Svěřili mi odpovědnost za poštu praporu. Vybíral jsem zásilky, odvážel na polní

poštu do Avallonu, tam jsem přebíral došlou poštu a rozděloval ji rotám. Díky tomu jsem se vyhnul nepříjemným služebním povinnostem a každý den se projížděl nádhernou horskou krajinou. Zkoušel jsem, co můj terénní vůz dovede, a v úzkých zatáčkách se opájel kvílením pneumatik. Měl jsem pocit, že auto dokonale ovládám a vůbec nemyslel na to, že by se mohlo i něco stát.

19. srpna se vybarvilo tak krásné počasí, že ani nemohlo být lepší. Slunce se smálo z blankytně modré oblohy a shlíželo na okolní hory.

Kromě pošty jsem měl ve voze Herberta Fleischera a Víde-ňáka Stotzeka. Odvážel jsem je k zubaři. Užívali jsme si jízdu a vítr nám v otevřeném autě hvízdal kolem uší. Dojeli jsme na místo, kde silnice opouštěla hory a svažovala se do údolí. Chtěl jsem vyzkoušet, co dokážu z automobilu vymáčknout. Sešlápl jsem naplno plynový pedál a za chvíli ukazovala třepotající se ručička tachometru rychlost 120 km za hodinu. Trochu jsem ubral, abych netrápil motor. Proti nám jel Ford Eifel wehrmachtu. Řidič se neobtěžoval vrátit na svou půlku silnice a zatlačil mě až na krajnici, kde jsem si všiml malých hromádek písku nametených místním cestářem. Hergot! Ty hromádky nebyly tak malé, jak se zdálky zdálo. Brzdit! Vůz se dostal do smyku, zatímco Ford Eifel prosvištěl kolem prostředkem silnice.

Neviditelná ruka zdvihla pravou stranu vozu do výšky a praštila jím napříč silnicí. Stotzek, Fleischer a pytle s poštou vyletěli velkým obloukem ven. Auto se několikrát převrátilo, zatímco jsem se křečovitě držel volantu. Když utichl třeskot, seděl jsem pořád ještě zaklíněný na místě řidiče, a auto, respektive to, co z něj zbylo, leželo převrácené na boku u červené cihlové zdi.

Během chvilky u nás zastavil lékař, který náhodou projížděl kolem, ošetřil nás a odvezl do polního lazaretu v Avallonu. Bohužel jsem byli v takovém stavu, že jsme mu zapomněli poděkovat.

Všichni tři jsme měli obrovské štěstí. Nejméně jsem odnesl nehodu já. Utrpěl jsem pouze otřes mozku, pár odřenin a zhmožděnin. Fleischer a Stotzek proletěli křovím u cesty a museli zůstat v lazaretu několik týdnů. Moc jim to však nevadilo, protože se alespoň vyhnuli nudné službě. Nikomu z nás nezůstaly trvalé následky.

Před návratem k jednotce jsem se zašel podívat do dílen na to, co zbylo z mého auta. Ještě nikdy jsem neviděl tak zdemolovaný vůz. Na jedné straně se utrhla obě kola a zbytek kapoty se změnil v hromadu pomačkaného plechu. Funkční zůstala pouze houkačka a baterie. Zázrak, že auto nevybuchlo a nesho-řelo. Musel se nade mnou vznášet mimořádně

schopný anděl strážný. V hloubi duše jsem se zapřísahal, že se už nikdy nebudu chovat tak lehkomyslně.

Hned po převozu do nemocnice nás přišli vyslechnout polní četníci. Všichni tři jsme tvrdili, že jsem jel nanejvýš 55 až 60, nebo snad možná 65 kilometrů v hodině. Nikdo tomu pochopitelně nevěřil.

Po návratu k jednotce mi přidělili prastarý trofejní nákladák značky Citroen. Když jsem s tou utahanou šunkou za úděsného skřípění per a astmatického supění motoru vyjel na silnici, byl jsem všem jen pro smích.

Nic však netrvá věčně. Z Německa dorazily posily a také nová auta. Připadl na mne Opel Blitz roku výroby Í940 a spolu s ním jsem se dostal ke 4. rotě. Následně jsme byli vystřídaní a z demarkační čáry přeložení k Bordeaux.

Začala další kapitola mé vojenské dráhy. Dostal jsem se do roty složené z nadšených mladíků a na druhé straně ze zkušených záložníků. Všichni bez výjimky jsme se ale semkli kolem velitele, hauptsturmfúhrera Schródela.

Po příjezdu do osm set kilometrů vzdálené vesnice Haget-mau, nacházející se přibližně osmdesát kilometrů od španělských hranic, jsme nalezli jen prázdnou louku. Nastěhovali jsme se tedy do stanů a taky to šlo. Se zpětnou platností jsem byl k 1. červnu 1940 jmenován rottenfuhrerem. Znělo to dobře: rottenfuhrer Brunnegger dosáhl jako nejmladší německý voják hodnosti odpovídající desátníkovi.

Místní obyvatelstvo si vztah k nám vyjasnilo rychle. Muži a ženy se chovali neutrálně. Děvčata rezervovaně. Co jiného jsme mohli čekat, byli jsme přece okupanti? Zato hostinští z malých šenků v úzkých uličkách nás jako dobré zákazníky viděli rádi. Dělali jsme velké útraty, a to nejen za víno, a chovali se slušně.

Brzy jsme vybudovali nové baráky a přístřešky pro auta. Bohužel jedné neděle došlo k nepříjemnému incidentu. Danzer, který si za svou odvahu ve funkci motocyklové spojky vysloužil Železný kříž 1. třídy, se opil a pokusil se znásilnit ženu, do jejíhož bytu vnikl. Francouzka se mu vytrhla a volala z okna o pomoc. Danzera zatkla hlídka SS a odvezla do rychle upraveného arestu SS.

Událost byla nahlášena praporu a odsud oznámení pokračovalo přes pluk až ke štábu divize. S Danzerem to vypadalo zle! Vloupání do cizího bytu, pokus o znásilnění, opilost, urážka vážnosti zbraní SS... To ho mohlo stát hlavu. V nejlepším případě mu hrozilo vyloučení z jednotky a následná vazba v koncentračním táboře. To nám bylo jasné a Danzerovi taky.

V den, kdy měl být odvezen k výslechu na štáb divize, našel službu konající poddůstojník jeho celu prázdnou. Poplach! Všichni vojáci roty začali prohledávat celý tábor. V té chvíli odněkud vyjel Danzer na své důvěrně známé motorce, prohnal se bránou a zmizel na silnici vedoucí na východ. Zie-genfuB, Moller, Druckenthaner a PapenfuB vyrazili za ním. Byl vyhlášen poplach pro celou divizi. Jenže i přes silniční zátarasy a motorizované hlídky pročesávající celé okolí zůstal Danzer nezvěstný. Ne nadarmo patřil k nejlepším motocyklistům divize.

Několik týdnů po Danzerově útěku se k hlídce na demarkační čáře přiblížila spojka na motocyklu. Jezdec zastavil a podal strážnému obálku s rozkazem. Voják se po ní natáhl a v tu chvíli řidič přidal plyn a zmizel za blízkou zatáčkou v zemi nikoho. Byl to uprchlý Danzer. Za několik měsíců ho zatkli v Marseille a vydali německým úřadům.

Dostal se do Dachau, kde byl proti němu veden soudní proces. Danzera obvinili mimo jiné i z dezerce. Výsledkem bylo vyloučení z řad SS a poprava.

Koncem srpna jsme dostali nové kulomety typu MG-34. Oproti českým měly mnohé výhody, ale i nevýhody. Nejprve jsme byli nadšení tím, že nové zbraně nemají zásobníky, ale kulometné pásy, takže jsme mohli najednou vystřílet místo třiceti i více než sto padesát ran. Jenže brzy jsme přišli také na to, že jsou podstatně těžší a neskladnější než české kulomety, na něž jsme už byli zvyklí.

Na podzim jsme opustili své útulně zařízené baráky a přesunuli se do Bazas, kde nás ubytovali ve vyklizeném klášteře. Do cel jsme naskládali munici a výstroj a haly jsme se pokusili zú-tulnit natolik, aby se v nich dalo jakž takž přebývat. Studené kamenné podlahy jsme pokryli prkny a k oknům postavili kamna s kouřovody vyvedenými ven.

V té době se rozdávaly řády a vyznamenání za odvahu prokázanou během francouzského tažení. Jen na naši divizi zosobněnou v postavě velitele se nedostalo. Veřejným tajemstvím bylo, že je to kvůli masakru anglických zajatců v Le Paradis. Stejně ale nedošlo k soudu a potrestání zločinu.

Osobně si často kladu otázku, zda jsem mohl vraždě nějak zabránit. Nikdy nezapomenu na obličeje těch mužů, kteří mi před oči strkali fotografie svých rodin. Válka je jedna věc, ale zločin druhá...

Brzy jsem dostal za úkol vozit lékaře praporu, dr. Ehrsama, kterému se ovšem říkalo jedině „doktor Hrůza". Jezdil jsem s ním ke vzdáleným rotám v pohodlném šestiválcovém opelu „Super Six" nebo hbitém trofejním citroenu. Dr. Ehrsam naháněl strach už pouhým svým obrovitým zjevem. Z širokých ramen mu vyrůstala mohutná lebka s tmavými vlasy a dlouhými jizvami přes čelo a tváře. I bručivý bas se k němu dokonale hodil. Při vizitách na marodkách rád spouštěl na marody hromobití a proto si vysloužil svou přezdívku.

Moje autonehoda z Avallonu měla ještě dohru. Není divu, došlo při ní ke dvěma těžkým zraněním a auto bylo na odpis. Doktor „Hrůza" mi sdělil, že na základě soudního příkazu mě musí vyšetřit a zjistit případné důvody mého řidičského selhání. Odpoledne ve tři hodiny jsem tedy vstoupil do ordinace.

„Svlíkni se, ty tupoune!" přivítalo mě doktorovo hromování. Odložil jsem blůzu a čekal na prohlídku. Dr. Ehrsam mezitím cosi pilně zapisoval do zprávy.

„No tak jak to bylo s tou bouračkou? Cítil jsi něco neobvyklého, nebo tě něco tělesně omezovalo, nebo jsi trpěl oslabením reakcí?" Nevěděl jsem, co mám říct a doktor pokračoval: „Možná, že se ti dělaly mžitky před očima?"

Teď jsem pochopil!

„Jasně, velký mžitky, pane doktore!"

„No, to jsem si myslel! Takže se zase obleč a prohlídka skončila. Ale jestli si myslíš, že mě budeš z auta vyhazovat stejným stylem jako ty dva nebožáky, cos je vezl k zubaři, tak tě nakopu do zadku, že si měsíc nesedneš! Je ti to jasný, ty trubče?!"

„Podle rozkazu, hauptsturmführere!" Pochopil jsem, že jsem se lékaři zalíbil. Do zprávy totiž napsal, že jsem trpěl poruchami zraku v důsledku příliš rychlého růstu...

Někdy v té době jsme začali nacvičovat naloďování. Během hodiny musela být celá jednotka na palubě. Povídalo se, že se chystá invaze do Anglie. Z menších plavidel jsme přestupovali na velké lodě a obráceně.

Měli jsme se vylodit mimo oblast přístavů a proto bylo zapotřebí přiblížit se k pobřeží v malých plochých člunech. Naší úlohou bylo rozšíření předmostí vybojovaných parašutisty. Jenže potom nácvik potichu skončil a o invazi se přestalo mluvit. „Angličani nám asi nedali povolení k přistání," reptal náš ZiegenfuB.

Na počátku zimy napadl v jižní Francii sníh, což bylo v těchto zeměpisných šířkách dost neobvyklé. Ten nám s sebou přinesli Němci, říkali místní lidé.

Před Vánocemi jsme začali chystat oslavy. Rotní prase, které jsme už dávno vykrmovali odpadky z kuchyně, nabralo celých 120 kilo a ujali se ho naši zkušení řezníci a kuchaři. Vína bylo v oblasti Bordeaux dostatek, a té nejlepší kvality. V pokladně jsme na ně měli dost peněz, protože každý, kdo se dočkal povýšení, musel zaplatit patřičné zápisné.

Do prázdného klášterního sálu jsme nanosili židle a stoly, které jsme pokryli bílými ubrusy vypůjčenými v okolních hostincích a ozdobili jedlovými větvemi. Jeden z unterscharfuhre-rů, v civilu učitel hudby, nacvičoval sborový zpěv za doprovodu klavíru. Propadali jsme dojetí, jen jsme zaslechli první tóny koled.

O Štědrém večeru stáli všichni vojáci roty mlčky u stolů. Vzápětí vstoupil velitel s ostatními důstojníky. Na jeho znamení jsem jako pořád ještě nejmladší v rotě zapálil bílé svíčky na stromku.

Hauptsturmführer Schrodel hovořil krátce a bez velkých slov. Připomněl padlé kamarády a přečetl jejich jména. Všichni jsme si v paměti vybavili ony květnové a červnové dny, strávené boji kolem Catillonu a Cambrai, Arrasu a Bethune, kanálu La Basseé a Paradis. Velký dojem na mě udělalo to, že se Schrodel zmínil i o pocitech matek mrtvých vojáků.

Jen nás mrzelo, že nikdo nedostal dovolenou, i když situace vypadala celkem klidně. Pobřežní jednotky sice občas ostřelo-valy nepřátelské průzkumné čluny, ale jinak se nic nedělo, jen občas vysoko na nebi přelétl anglický výzvědný letoun.

Tak jsme trávili čas popíjením více či méně ostrých nápojů a já si stále dokola četl dopis od své Eriky. Přišel přesně na

Štědrý večer a dostal jsem v něm i fotku, kterou jsem ihned dal do rámečku a postavil na stolek.

Trochu na mne zapůsobilo také silné víno a pod návalem sentimentality jsem do svého nového diáře na rok 1941 vepsal pár jednoduchých veršů. Možná jsem už tušil, jak složitý to bude rok? Ze slavících kamarádů shromážděných kolem mne se jeho konce nedožil každý třetí.

Slunovrat 1941

Rok 1941 nás hned zpočátku překvapil šedí a zamračeným počasím. Francie je v létě nádherná, ale v zimě o to fádnější. Jedinou významnější událostí, přerušující nudně plynoucí dny, byla oslava mých osmnáctých narozenin, na niž jsem pozval pár kamarádů. Ale naštěstí už v únoru se začaly ukazovat první známky blížícího se jara.

A znovu se množily nejrůznější fámy a zvěsti. Prý přece jen dojde k invazi do Anglie, zastavení nácviku je pouhým zastíra-cím manévrem. Pak se zase v hledáčku úvah objevilo Norsko.

Počátkem května jsme opravdu opustili náš klášter a vyrazili směrem na sever. V Bordeaux nás naložili na otevřené železniční nákladní vagony a rozjeli jsme se směrem do vlasti.

Užívali jsme si nádhernou jízdu jarní krajinou a na studený klášter okamžitě zapomněli. Cestou Francií jsme několikrát míjeli místa, kterými jsme si probojovávali cestu vpřed před pouhým rokem. Za námi zůstaly hroby padlých.

Konečně Německo! Zelená pole a louky připravené k první senoseči. Na vinicích pracovali lidé, ženy a dívky nám vesele mávaly...

Někteří kamarádi viděli z vlaku svá rodná místa, ale samozřejmě nesměli vystoupit. Nemohli ani dopředu informovat o svém průjezdu příbuzné, protože cíl naší cesty byl stále ještě přísně tajný.

Durynsko, Sasko a pořád dál! Už se začalo říkat, že nám Rusko povolilo průjezd svým územím, abychom bránili ropná pole v Baku. Další den ráno jsme už projížděli nádhernou je-zerní oblastí Západního Pruska. Pak vlak zastavil a poslední kilometry jsme už urazili ve svých vozech. Zastavili jsme v malé vesnici. S Fiffem, Mickem a Buwim jsem se nastěhoval k přátelským rolníkům. Přidal se k nám ještě Ziegenbeinchen. Vzali jsme s sebou z Francie dostatečné zásoby vína a tak jsme provozovali čilý výměnný obchod — mok z Bordeaux za místní husy. V okolí byla navíc spousta rybníků a jezer, kde jsme si mohli sami lovit ryby. Ideální země!

Podnikli jsme dva nádherné výlety do Královce a Malborku, odkud to byl jen kousek do Buwiho rodiště Riesenburku, ale nemohl tam zajet, protože nedostal opušťák. Chudák Buwi, nesměl ani napsat domů, aby ho rodiče a hlavně jeho dívka přijeli navštívit. Zatracená situace!

Za několik týdnů jsme byli přemístěni dále na východ, až k litevské hranici. Naše rota se ubytovala ve velkém hřebčinci a zbytek praporu se rozložil po okolních statcích. Zase se objevily nové fámy: Sovětský svaz prý na pětadvacet let postoupil Ukrajinu Německé říši k hospodářskému využití. Na oplátku pomůže Německo Rusům s výstavbou průmyslu. Naše

jednotka se měla přeměnit v pořádkový oddíl. To by se nám docela líbilo, a okamžitě jsme se k této myšlence upnuli.

Nastaly horké dny června roku 1941. Služba nebyla nijak náročná, ale nikdo nesměl opustit rotu. Auta byla naložená pochodovou výstrojí. Všechno kromě polních zavazadel bylo naloženo na zvláštní náklaďák. Začínali jsme pochybovat, že informace o postoupení Ukrajiny jsou pravdivé. K čemu by taky pořádkové oddíly potřebovaly těžká polní děla nebo moždíře? O válce proti Sovětskému svazu jsme neuvažovali, vždyť jsme s ním měli uzavřenou smlouvu o přátelství. Ale kam nás tedy k čertu pošlou? Snad přece jen do Baku. Válka s rozlehlým Ruskem nám připadala prostě nemožná.

Unavilo nás vedro i přemíra vína a tak jsme se uložili na slámu. Mick, Buwi a Bfiff, jak se začalo říkat Fiffovi, ještě nerozhodně posedávali s kamarády před stodolou a zpívali za doprovodu harmoniky. Dokořán otevřenými vraty jsme se dívali daleko do stmívající se červnové krajiny. Ke zpívajícím vojákům se připojili lidé ze statku a nakonec naši Tyroláci předvedli i něco ze svých tanců. Vyhrabali jsme se ze slámy a přidali se ke všeobecnému veselí.

Uprostřed zábavy zazněl ostrý tón píšťalky. Co to má znamenat? Poplach takhle pozdě večer? Všichni ztichli. Ve vzduchu se vznášelo zvláštní napětí. Cítili jsme, že se cosi blíží. Službu konající poddůstojník vyzval civilisty, aby opustili prostory roty. Pak unterscharfiihrer zavelel do ticha: „Ve 22 hodin, tedy za deset minut, nastoupí celý prapor k vyslechnutí Vůdcova rozkazu. Nástup na mýtině za statkem. 4. roto, nástup!"

V deset hodin nastoupil prapor do čtverce před svým velitelem. Mezitím nastala úplná tma. Na cestě zastavilo auto a vystoupil z něj velitel pluku. Krátce se pozdravil s důstojníky a posvítil si na list papíru.

„První prapore, kamarádi! Mým úkolem je přednést vám Vůdcův rozkaz."

Pauza a napětí, až nám začala bušit krev v uších.

Vůdcův rozkaz z 21. června 1941:

„Vojáci východní fronty!

Po měsících starostí a vynuceného mlčení nastala hodina, v níž k vám, mí vojáci, mohu promluvit otevřeně. Na našich hranicích stojí 160 ruských divizí. Už několik týdnů dochází k narušování těchto hranic, a to nejen u

nás, ale i vysoko na severu stejně jako v Rumunsku. Ruské hlídky už pronikly na říšské území a byly zahnány až po delší palbě.

V tomto okamžiku, vojáci východní fronty, nastává vzepětí, jemuž co do rozměrů a rozsahu na světě dosud nebylo rovno. Ve svazku s finskými divizemi stojí naši kamarádi s vítězi od Narviku u Severního ledového moře.

Na východní frontě stojíte vy. V Rumunsku na březích Prutu, na Dunaji až po břehy Černého moře se spojili němečtí a rumunští vojáci hlavy státu Antonesca. Pokud se tato největ-ší fronta světových dějin dává do pohybu, neděje se tak jen proto, aby byly vytvořeny předpoklady pro definitivní ukončení velké války, nebo jen proto, aby byly chráněny ohrožené země, ale proto, aby byla zachráněna celá evropská civilizace a kultura.

Němečtí vojáci! Vstupujete do tvrdého a odpovědného boje. Neboť osud Evropy, budoucnost Německé říše a bytí našeho národa je od této chvíle ve vašich rukou. Ať nám všem v tomto boji pomáhá Bůh!

Adolf Hitler"

Válka se Sovětským svazem. 160 ruských divizí na německých hranicích. Bolševické nebezpečí, které je třeba odrazit! To vše se mi v té chvíli honilo hlavou.

Nikdo nejásal, nikdo nedával najevo radost z budoucích bojů. Spíše nás rozhořčovala domnělá záludnost Rusů, kteří využili náš boj s Anglií k tomu, aby nás zákeřně přepadli. Věřili jsme, že není jiná možnost než je předejít, dokud přesila ještě není tak hrozivá. Teď jsme ještě měli naději, že ruský kolos skládající se z evropských i asijských zemí srazíme rychlými údery na kolena.

Rychle jsme balili věci, fasovali koňak, cigarety a čokoládu. K tomu i „panensky nedotknutelnou" železnou dávku, jak říkal vtipně ZiegenfuB. Byla to malá konzerva vepřového, kterou jsme uložili do tlumoku. Přes přilby jsme natáhli maskovací povlaky a přehodili přes sebe maskovací blůzy. Kolegové nervózně zkoušeli, jestli mají dobře připevněnou plnou polní. Já jako řidič ji naštěstí nepotřeboval. Musel jsem mít u sebe jenom staromódní bodák, ale ten jsem nenápadně odložil do bedny se zavazadly.

Připojil jsem se k motocyklistům. Vydatně jsme si přihýbali z láhve tříhvězdičkového koňaku, bánili z cigaret a zpívali nějakou námořnickou odrhovačku. Všechno bylo lepší než nějaké plané mudrování.

V rohu seděl Moller s přilbou posunutou do týla. Rukama nervózně trhal stéblo slámy a šeptal si: „Kurva, kurva, z tohohle maléru se už nedostáném!"

„Přestaň blbnout, ty sejčku! Když budeš zticha, tak si pak můžeš v hromadným hrobu lehnout až úplně nahoru!" okřikovali ho ostatní.

Ve čtvrt na čtyři ráno udeřilo dělostřelectvo do ruských pozic, tisíce hlavní po celé šířce fronty plivaly svůj smrtonosný oheň. Lesy vzplály a sklady pohonných hmot vybuchovaly. S prvními paprsky slunce přiletěly bombardéry a štuky, provázené rychlými stíhačkami a bitevníky. Tankové svazy pronikly už v prvních hodinách hluboko do nepřátelského území.

Netrpělivě jsme čekali na povel. Nic není pro vojáka horšího, než dny a hodiny čekat na rozkaz k útoku. Když už je jednou v bitevní vřavě, pak z něj strach a nervozita rychle spadnou.

Konečně zaznělo: „K vozům!" Nastalo krátké hemžení. „Nasedat!"

„Startovat!" Stovky motorů zaburácely.

„Odjezd!" Kolona se zatemněnými světly se dala do pohybu. Vzpomněl jsem si na závěrečná slova Vůdcova rozkazu: „Ať nám všem v tomto boji pomáhá Bůh!"

Cítili jsme, že to ještě zdaleka nebude konec. Naše tankové svazy sice pronikly daleko dopředu, ale možná až příliš rychle. Cekali jsme větší odpor. Jenže až k silně opevněné Stalinově linii zbývalo ještě několik set kilometrů. Teprve tam to začne být opravdu vážné.

Po dlouhých dnech motorizovaného přesunu jsme překročili Západní Dvinu (Daugavu). Nad naším konvojem se neustále vznášel hustý oblak prachu. Nosili jsme sice ochranné brýle, ale i tak se nám zanítily oči a to nám znesnadňovalo řízení. Dnem i nocí jsme se trmáceli po rozbitých vozovkách. V noci jsme zase museli mít úplně vypnutá světla. Na rozdíl od Francie jsme však nejeli po upravených silnicích, ale po děravých prašných cestách. Orientoval jsem se pohledem vzhůru. „Silnici" lemovaly stromy a proti světlejší obloze jsem nejasně rozeznával jejich koruny. Mezi nimi se nacházela jízdní dráha. Pár metrů doprava nebo doleva nehrálo roli. Proti nám stejně nic nejelo. Důstojník na sedadle spolujezdce vedle mne sledoval situaci vpředu, abych nenarazil do nákladáku před námi.

Tentokrát jsme nedostávali pervitin, ale stejně jsme se museli hnát za našimi tankovými svazy, protože se blížila chvíle, kdy budeme poslaní na špici. Během zastávek jsme s auty zajížděli do lesa a do křoví a maskovali

je proti pohledu shora. Měli jsme velké obavy z ruského letectva, především pro jeho značnou početní převahu.

Jednou jsme se právě rozjeli, když se objevila spojka na motocyklu a hlásila blížící se ruské bombardovací svazy. Podle rozkazu jsme ani v případě napadení nesměli přerušit jízdu. Za chvíli se skutečně objevilo přibližně třicet dvoumotorových bombardérů a napadly nás z boku. Všechny bomby ale dopadly na bažinatou louku vpravo od cesty - Rusové se ani jednou netrefili. Něco takového by se německým letcům nikdy nestalo. Uvažovali jsme, že asi budeme muset dosavadní respekt před nepřátelským letectvem zásadně přehodnotit. V tu chvíli se přihnala letka stíhaček Messerschmitt a napadla odlétající bom-bardéry. Téměř všechny ruské letouny se v plamenech zřítily k zemi. Jeden silně kouřící stroj se plochým klouzavým letem přibližoval rovnou k nám. Viděli jsme, jak letci šplhají z kabiny, lehají si na křídla a pevně se drží. Neměli padáky. Letadlo velmi klidně a pomalu doplachtilo mezi blízké olše.

Naše kolona se plazila klikatě dál k severovýchodu. Kolem nás se střídaly bažiny, písek, borovicové lesy, louky, břízy, olše a tu a tam pár nízkých chalup se zahrádkami. Pak jsme uviděli prvního ruského vojáka. Ležel na zádech napříč přes cestu. Vyhaslé oči upíral do nebe, vedle hlavy se leskla malá kaluž zaschlé krve. Nevelké podsadité tělo vězelo v olivově zelené uniformě. Auta se mrtvole vyhýbala širokým obloukem. Nekonečná osamělá země a opuštěný mrtvý. Dojemný pohled pro toho, kdo ho dokázal vnímat.

Bahno a led

Divize v příštích dnech překonávala potoky a řeky na staré ruské hranici pomocí brodů a nouzových přechodů. Blížili jsme se k Sebeži a tím pádem i ke Stalinově linii. Představovali jsme si ji podobně jako Maginotovu linii nebo Západní val.

Setkali jsme se s ženisty, kteří byli nasazení poblíž Daugav-pilsu. Jejich rotmistr mi vyprávěl o odstaveném nákladním vlaku, jehož uzavřené dobytčáky byly prostřílené kulometnými salvami. Vagony byly přeplněné mrtvolami nejrůznějšího věku. Koho nezasáhly kulky, ten se udusil výpary

z tlejících těl. Zpráva se rychle rozkřikla a vnesla do boje s Ruskem nový prvek.

6. července jsme se dostali k obávané Stalinově linii. Skládala se z bunkrů roztroušených po loukách, polích i v lese. Teď byla řada na nás, abychom ukázali, co dokáží pečlivě vycvičení mladí vojáci.

Výzvědné oddíly brzy narazily na předsunuté ruské pozice. Rusové se skvěle zamaskovali a měli jsme první ztráty. Většinu z našich padlých dostali odstřelovači ukrytí na stromech.

Daleko z týlu se ozvalo těžké ruské dělostřelectvo. Granáty však dopadaly daleko dozadu, kde se ukrýval náš trén.

Předsunutá postavení jsme brzy zdolali. Výslechy zajatců nám pomohly při určení polohy dobře zamaskovaných bunkrů. Útok naší pěchoty podporovaly kulometné oddíly a minomety. Zajel jsem se svým terénním autem do prohlubně a z bezpečí sledoval dění. Skoro mi připomínalo manévry v Munsingenu. Z postavení na návrších pálily kulomety přímo do střílen bunkrů a minomety pokrývaly svou palbou prostor před kryty a oslepovaly tak jejich obránce. Toho využili ženisté a vyhodili do vzduchu předsunuté drátěné překážky a umožnili pěchotě přístup až k opevnění. Sledoval jsem malé třínápravové nákladní automobily táhnoucí protitankové kanóny ráže 37 mm a lehká pěchotní děla 75 mm, blížící se k opevněné linii až na nejpříznivější vzdálenost. Obsluhy pak bleskurychle svá děla vypřáhly a pálily na bunkry, jež nedokázala dobýt pěchota přímým útokem. I přesto protivník opětoval palbu ze svých nepřístupných pozic a způsoboval mezi našimi odvážnými dělostřelci značné ztráty. Jeden z řidičů třínápravových tahačů lehkých pěchotních děl zajel se svým vozem do úkrytu v mé malé prohlubni. Podle dialektu jsem poznal, že je z Horních Rakous. Pocházel z místa nedaleko Mickova rodiště. Sám Mick se svou sajdkárou křižoval kdesi po okolí, dopravoval k jednotkám kulometnou munici a odvážel na obviaziště lehce raněné.

Za chvíli se k nám přihnala jiná motocyklová spojka a hlásila: „Rozkaz od hauptsturmfuhrera Schródela! Naložte auto střelami do minometu a jakmile odpor povolí, projeďte se dvěma minometnými oddíly mezi bunkry!"

No, nic moc! Napěchovat auťák vysoce výbušnými granáty a prohnat se kolem stále ještě pálících bunkrů! To bychom se taky brzy mohli podívat do nebe. Jenomže ne vcelku. Raději jsem se napil na kuráž z láhve koňaku.

Jakmile jsem vyjel z bezpečné kotliny, okamžitě to těsně vedle párkrát pořádně prásklo. Neměl jsem se kde ukrýt a tak jsem naplno sešlápl plyn. Pod vysokými borovicemi jsem naložil bedny se střelami. Bylo to celkem třicet plechových krabic a v každé tři osmdesátimilimetrové granáty. Odsunul jsem nebezpečný náklad až do nejvzdálenějšího místa vozu. Ještě jsem se vyptal, kde mám zastavit oněm dvěma oddílům mino-metníků. Prý dřepěli v prohlubni před první linií bunkrů, které už údajně byly dobyty. Skvělé! Jde to jako ve filmu. Připadal jsem si jako hrdina a pořádně si znovu přihnul z polní láhve.

Dojel jsem k úkrytu, kde mě kolegové přivítali nadávkami, protože jsem k nim přilákal pozornost ruských dělostřelců.

Raněné jsme nechali na místě a zbylých deset mužů se dvěma minomety vyšplhali do auta, kam jsme se skoro nevešli. Vyjeli jsme kupředu. Snažil jsem se udržet na úzké lesní cestě a i přes nepřátelskou palbu se prohnal kolem bunkrů. Jenže pak se přímo proti nám objevil kládový kryt a jeho posádka nás počastovala pořádným „nášupem" ze všech hlavní. Bleskurychle jsem zařadil zpátečku a odcouval až k nejbližší křižovatce lesních cest.

Dohodli jsme se, že postavíme jeden minomet, ten se zastřílí a pak pošle granát rovnou do improvizovaného bunkru, který nás právě zahnal zpátky. Pak se proženu se svým vozem kolem a zmizím za nejbližší zatáčkou. Plán to byl skvělý a klapl na výbornou. Jen jsem musel počkat, až budu mít obě skupiny zase pohromadě. Mezitím jsem ztratil kontakt s rotou. Šlápl jsem tedy na plyn a snažil se naše dohnat.

Bunkry ani další opevnění už kolem nebyly vidět. Snad jsme tedy už prorazili skrz linii. Podle rozkazu jsem obě skupiny vysadil několik set metrů před první vesnicí. Jenže za chvíli se přihnalo několik dělostřeleckých granátů, které vybuchly těsně před postavením našich dvou minometů. Palebný přepad nás stál tři zraněné. Nouzově jsme je ošetřili a ihned jsem je odvezl na hlavní obvaziště. Jel jsem stejnou cestou zpátky. V lese jsem minul náš protitankový kanón. Jeho velitel na mne volal: „Kde se tady, do prdele práce, bereš?!" Odpověděl jsem jednoduše: „No, přijel jsem támhle zepředu, unterscharfúhrere!" Informoval jsem ho o postavení našich minometů i o dělostřeleckém ostřelování.

Jeden z nás byl na špatném místě. Kanón měl být na předsunuté pozici, to by ale znamenalo, že je příliš vzadu, nebo naopak my jsme s minomety zajeli moc dopředu. Možná jsem se nechal zmást vyjetými kolejemi na cestě a hnal se špatným směrem?

S raněnými jsem pokračoval k opevněné linii. K našemu překvapení se nepříteli podařilo znovu obsadit některé už dobyté bunkry. Na plný plyn jsem projížděl nebezpečné úseky a naštěstí bez úhony. Vyložil jsem raněné, počkal, až pěchota definitivně vyřídí protivníka a vydal se zpátky k minometné jednotce.

Nastala noc, ale boj neustával, spíše naopak. Vítr k nám přinášel kouř z hořících vepřovicových chalup a stodol. Hořely i části lesa a do toho se přidávaly pochodně plápolajících rozstřílených tanků.

Se svým adlerem jsem byl určen „ke zvláštnímu použití" a pendloval jsem po nebezpečných cestách sem a tam. Naše roty měly postupovat bojem kupředu a zdolání zbývajících hnízd odporu přenechat zadním jednotkám. Po překonání nepřátelské obrany jsme už za denního světla pokračovali k severu.

Mohli jsme se trochu rozhlédnout po okolní krajině. Bažiny a lesy vystřídala žitná pole, sahající až k obzoru. Mezi nimi rostla i kukuřice. Malá jezírka lemovaná břízami lákala k osvěžení. Rychle jsme ze sebe strhli uniformy, vrhli se do příjemně teplé vody a smyli ze sebe prach, pot a bahno.

Zrovna když jsem byl ve vodě, přihnal se na své třistapade-sátce Triumph náš ZiegenfuB a volal: „Přeji hezký den, pane barone! Ráčíte si přát anglickou snídani?" Přitom si svlékal svůj motocyklový gumák a nechal si na sobě jenom spodky. Kupodivu si na chvíli odložil i ocelovou přilbu, což dělal jen zřídkakdy. Před odjezdem z Francie mu totiž kartářka řekla, aby si dával pořádný pozor na hlavu. Vzal si z tašky noviny a odešel trochu stranou do stínu dubu vykonat svou ranní potřebu.

Náhle se ozval jekot blížícího se granátu a vzápětí už vzduchem svištěly střepiny. Všichni jsme se vrhli k zemi, i ZiegenfuB, který se natáhl rovnou do výsledku své látkové výměny. Vystrčili jsme hlavy a všimli si, že na druhé straně jezera ujíždí přes návrší pryč dělo s koňským spřežením. Raději jsme se stáhli za malý násep, kde na nás ruské granáty nemohly. Jen ZiegenfuB se musel odvážit do jezera a vyprat si své spodky.

Sebeš a Dubrovku jsme nechali daleko za sebou a směřovali podél řeky Velikaja na sever. Během jednoho z následujících dnů jsme dorazili na velkou křižovatku už velmi pošramocené silnice. Rozcestí bylo velmi zvláštním způsobem ostřelováno. Přesně každé dvě minuty přiletěl těžký granát a vybuchl na vozovce nebo poblíž v okolí. V pauze mezi výbuchy se

však auta mohla pokusit prokličkovat kolem kráterů. Měli jsme tedy půl minuty na příjezd, minutu na projetí křižovatkou a půl minuty na opuštění nebezpečného prostoru. Někdy čas nestačil, jak dokazovaly trosky hořících vozidel u cesty. Naštěstí ruští dělostřelci neměnili zvyklosti a už několik hodin tvrdošíjně posílali své střely na křižovatku přesně po dvou minutách. ZiegenfuB tudy dnes projel už dvakrát.

Sunul jsem se k rozcestí stále blíž. Přede mnou stála jen tři auta. Možná mi zbývá už jen šest minut života? Rozhlížel jsem se, zda bych nebezpečné místo nemohl někudy objet. Okolní louky však byly rozbahněné a navíc poseté přelámanými stromy.

Už jen čtyři minuty! Kdyby ty granáty alespoň neměly tak velkou ráži! Třesoucíma se rukama jsem svíral volant. Teď! Na plný plyn!

Hnal jsem auto rozstřílenou silnicí, na okrajích kráterů jsem několikrát zapadl až po osy do bahna a přímo uprostřed křižovatky mi vysadil motor! Protočil jsem startér, nic! Znovu a ještě jednou! Vzýval jsem všechny svaté. Nebe mi místo nich seslalo Ziegiho s jeho triumphem. Přeskočil jsem na zadní sedadlo a pryč! Prásk, granát vybuchl padesát metrů před mým bezmocně stojícím adlerem, který blokoval celou cestu. Možná předtím střepina poškodila benzinový přívod na spodku vozu?

Ihned po dalším výbuchu jsem zase naskočil za Ziegenfu-Be a hnali jsme se zpátky k autu. Zajel jsem pod kapotu. Z hadičky opravdu vytékal pramínek benzinu. Chvějícíma se rukama se mi podařilo poškozené místo nouzově spravit. A teď rychle dovnitř a startovat. Tak chytni, ty pitomá káro! Motor zabublal a naskočil. Ziegi vypadl, aby mi nepřekážel v cestě.

Rozjezd. Stihnu to ještě? Nezůstanu zase někde trčet? Kola se protáčela. Vůz se jen neskutečně pomalu propracovával dopředu. Stihnu to? Stihnu?

Prásk! Třásl jsem se po celém těle, když jsem konečně zmizel z dosahu granátů. Teprve teď jsem si všiml, že čelní sklo je provrtáno střepinami a silně mi krvácí ruka. Přijel ZiegenfuB a společně jsme dopili mou láhev koňaku. Až v té chvíli jsem si uvědomil, že mám v autě náboje do minometů. Nechybělo moc a mohl jsem se vydat na let do nebe!

Rotu jsme dohnali před Opočkou. Hauptsturmführer Schrodel mě pořádně seřval a poslal dál. V hořící Opočce na nás zaútočily nepřátelské tanky. Musel jsem okamžitě přivézt munici našim protitankovým kanónům bojujícím kdesi vpředu. Kličkoval jsem mezi hořícími domy a hledal cestu. Všude se ozýval křik raněných, výhled znemožňoval hustý kouř a do toho kolem práskaly výbuchy. Jen nevjet do cesty Rusům!

„Kde jsou naši?" volal jsem na potácejícího se raněného. Ukázal za sebe do změti slaměné střechy a dřevěných trosek. Vítr na chvíli odvál kouř a spatřil jsem roztrhaná těla v kalužích krve. Jeden z dělostřelců klečel a

zvracel na mrtvoly svých kamarádů, vzápětí se zhroutil i on. Dělo se zdálo neporušené. Shodil jsem náboje z vozu a naložil dovnitř jediného z obsluhy, který přežil. A teď rychle pryč! Cestou jsem potkal další raněné. Bezvládné jsem položil na sedačky a kdo se dokázal udržet, chytil se za kapotu nebo vyskočil na stupačky. Museli jsme počítat se silným nepřátelským protiútokem. Proti ruským tankům a jejich velkorážním kanónům byly naše „stříkačky" 37 mm naprosto bezbranné. Rusové, ale například i Finové, používali stejný Kruppův model 47 mm!

Nedaleko od hlavního obvaziště se nacházel muniční sklad. „Ale je to střelivo jenom pro III. prapor!" snažil se mne odehnat jeho velitel. „Ale jo, kam myslíte, že s tím pojedu?" lhal jsem ostošest. Zatímco mi do vozu nakládali náboje, sedl jsem si do příkopu a rychle do sebe nacpal pár obložených chlebů. Ve skladu jsem si z bedny pro všechny případy vzal ruční granát a pověsil si ho na opasek. Poháněl jsem s plnou pusou chlapy, aby sebou hodili, protože nám nebezpečně nízko nad hlavou svištěly granáty.

Náhle něco prásklo do větví blízkého stromu a ucítil jsem ránu do žaludku. Průstřel břicha! Svalil jsem se na zem, lapal po dechu a horečně si rozepínal přezku opasku. Z proděravěného granátu se sypal žlutý prášek. Střepina prošla granátem, prorazila přezku a zastavila se až v koženém řemenu. Od smrti mě dělil nepatrný kousek. Pokud by střepina zasáhla rozbušku granátu, došlo by k explozi a já bych se dostal do nebe roztrhaný na kusy.

Kdyby chyby! Ve staré vojácké písničce se zpívá, že život je jako hra v kostky a nikdo neví, co mu kdy padne.

Vojáci mé roty přijali dodávku střeliva s nadšením. I díky tomu se Ivana podařilo vrhnout zpátky za Velikoju a do večera jsme měli Opočku na této a druhé straně řeky pevně v rukou. Bojové jednotky zajišťovaly město a dávaly se dohromady po těžkých ztrátách. Průzkumné oddíly mezitím udržovaly dotyk s ustupujícím nepřítelem.

Ještě v noci 12. července jsme se k jeho pronásledování přidali i my. Terén byl těžko průchodný a naše vozy se musely držet na vozovce. Směřovali jsme k Ostrovu. Na obloze se občas objevily nepřátelské bombardéry, jejichž hvězdicové motory vydávaly charakteristický zvuk. Zdálo se však, že jim silný vítr dělá nepřekonatelné potíže. Nijak zvlášť jsme se jich proto neobávali. Navíc byla ještě tma.

Po rozednění nás navštívil starý dvojplošník U-2. S přiškrceným motorem se pomalu sunul podél naší kolony. V rachotu našich aut jsme ho téměř neslyšeli a všimli jsme si ho na poslední chvíli. Pilot prokázal

obrovskou odvahu a tak nás zaskočil, že jsme na něj nestačili ani vystřelit. Shodil ještě malou bombu na první náklaďák a zmizel za blízkým lesem.

Průzkumný letoun nám neměl uniknout. To jsme si uvědomili naplno o půl hodiny později. Právě jsme na chvíli zastavili a auta sjela z vozovky pryč, když se náhle rozštěkaly lehké protiletadlové flaky. O kus dál a v poměrně velké výšce prolétával někam do zázemí svaz bitevníků I1-2. Naši protiletadloví kanonýři zůstali i poté u svých děl. Tušil jsem, že to ještě nebude všechno, a raději jsem se svým adlerem zajel dál do lesa, pryč od ostatních vozidel.

Za pět minut byly iljušiny zpátky. Přihnaly se přízemním letem a každý z nich shodil celkem čtyři sta kilogramů malých tříštivých bomb. Jejich piloti se ve své práci dokonale vyznali. Zachovávali šikovný odstup, aby nevletěli do roje střepin vymrštěných bombami letadla před sebou.

Na horizontu se shromáždili k novému náletu. Během obratu začal jeden stroj hořet a zřítil se jako kámen k zemi. Naši dělostřelci se činili a i v dešti střepin pokračovali v palbě. Rusové se vraceli! Tentokrát se na nás hnali v ostrém úhlu. Z křídel každého letounu se zablesklo a rakety ráže 82 mm se s ohnivým ohonem hnaly ke svým cílům. Naše flaky odpověděly svými dvacetimilimetrovými protipancéřovými granáty. Jednomu iljušinu se podařilo ustřelit velký kus výškovky. Okamžitě se stočil na stranu a zabodl se do země. Druhý stroj za sebou táhl kouřovou stopu a daleko od nás vybuchl.

Dva nálety, tři sestřely. To nebyla špatná bilance a naši dělostřelci si na své hlavně namalovali další bílé kruhy. Ovšem ruské útoky způsobily velké škody. Ze všech stran se ozývaly výkřiky povolávající saniťáky. Les začal na několika místech hořet. Museli jsme svá auta co nejrychleji dostat dál od hořících vraků. Situace byla vážná. Jeden z muničních vozů vybuchl a cisterna s pohonnými hmotami plápolala neuhasitelným plamenem. Nad obrazem zkázy se vznášel černý kouř. Neměli jsme k dispozici dostatek sanitek na odvoz všech raněných. Proto jsem dostal rozkaz, abych svým adlerem odvezl lehce zraněné na obvaziště. Naložil jsem tři na sedačky a pár dalších umístil na stupačky.

Ujeli jsme několik set metrů, když se nad námi opět objevily bitevníky. Zřejmě udělaly velký oblouk a teď se vracely od západu. Kanóny a kulomety se pustily do shromážděných vozidel. Naše flaky byly v té chvíli oslepené kouřem a nemohly zasáhnout.

Byl jsem si jistý, že se iljušiny zase vrátí a bleskurychle zajel s autem do otevřené stodoly, kde jsme se mohli celkem bezpečně ukrýt. Odsud jsme sledovali dění. Rusům dodalo odvahy to, že se tentokrát nesetkali s odporem, a seřadili se k novému náletu. To už se ale ozvaly naše

protiletadlové kanóny a jeden z bitevníků se začal nebezpečně potácet. Vybočil stranou a narazil do sousedního letounu. Oba se s vyjícími motory zřítily k zemi. Zbylé čtyři stroje znovu palubními zbraněmi pokropily tábořiště a pak zmizely směrem k východu.

Našel jsem hlavní obvaziště a vyložil raněné. Po návratu k rotě jsem se dozvěděl, že první útok I1-2 ťříštivými bombami sice zničil hodně vozidel, ale nezpůsobil příliš velké ztráty na životech, protože se většina vojáků stačila schovat v lese. Jenom mezi posádkami protiletadlových kanónů byli mrtví a ranění. Nejničivější účinky měl útok raketami namířenými přímo do lesa. Mnoho zranění způsobily i štěpiny vyrvané z větví a kmenů.

Podobně probíhaly i následující dny. Nezadržitelně jsme mířili na sever, obtěžováni bitevníky a bombardéry, ale také lehkými průzkumnými tanky, které se občas vynořily z křoví, vypálily a zmizely dřív, než je mohly naše protitankové kanóny vyřídit.

Zhruba řečeno jsme postupovali podél řeky Velikaja. Obilná pole byla vystřídána listnatými i jehličnatými pralesy. Počasí se střídalo, někdy nás unavovalo palčivé vedro a jindy přišel prudký několikadenní liják. Stále hůře nás trápili komáři. Sice jsme nafasovali moskytiéry, ale moc nepomáhaly.

Ostrov padl, ale nepřátelský odpor sílil. Ztráty na lidských životech byly vyšší, než by odpovídalo získanému území. Rusové se šikovně skrývali ve svých důvěrně známých lesích, odkud vycházeli na noční přepady.

Jednoho večera jsme zastavili na lesní cestě severně od Ostrova. Okolní půda byla písčitá, ale pevná, takže vozidla mohla sjet stranou a ukrýt se pod stromy. V noci jsme nemohli jet dál, protože bychom se vystavovali příliš vysokému nebezpečí ruských útoků. Navíc jsme neměli dobré mapy a už ve dne nám dělala orientace v terénu značné problémy. Prapor zaujal kruhovou obranu. Mick, Buwi a Bfiff se na motocyklech rozjeli k jednotkám, aby jim předali rozkazy. Až do jejich příjezdu jsem v tmavě šedém písku vyhrabával hluboký kryt, kde bychom byli bezpeční před hloubkovými nálety. Postaral jsem se taky o nafasování zásob a o pohonné hmoty do našich vozidel. Zaprášení tři kamarádi přijeli až po setmění a stačilo jen, aby se nacpali eintopfem a praštili sebou do díry, kterou jsem jim připravil.

Bfiff a já jsme měli společnou hlídku od jedné do tří hodin v noci. Mick a Buwi byli na řadě před námi. Když nás vzbudili, dozvěděli jsme se, že se nevrátil jeden řidič od trénu. Zřejmě ve tmě zabloudil. Mick s Buwim

hlásili, že z lesa zaslechli nejasné zvuky, ale po ztraceném řidiči se neobjevila ani stopa. Naše hlídkové stanoviště bylo předsunuté ještě před řídkou zajišťovací rojnici. Snažili jsme se s Bfiffem orientovat podle hvězd, abychom pro všechny případy věděli, kde je vpředu a kde vzadu. Jenže pak se dosud jasná obloha zatáhla a my najednou nevěděli, z kterého směru jsme přišli. Stáli jsme k sobě obrácení zády, abychom se pojistili proti nečekaným překvapením přicházejícím z noční temnoty. Nemluvili jsme, protože i šepot se v naprostém tichu rozléhal na mnoho metrů daleko.

„Kameráte!" zaslechl jsem tichý šepot. Bfiff to musel slyšet taky, protože se mne dotkl loktem a já jeho znamení opětoval. Co nejopatrněji jsme si připravili karabiny a zdálo se nám, že přitom děláme nesnesitelný rámus.

Naslouchali jsme do noci, ale už se nic neozvalo. Krev mi napětím pulzovala ve spáncích. Začal jsem se bát a Bfiffovi jistě nebylo lépe. Náhle z hlubin lesa zazněl strašlivý, hrůzyplný řev. Takto křičí jedině člověk zasažený nejhlubší bolestí nebo podléhající smrtelnému strachu. Křik se neskládal ze slov, ale pouze z přerývaného jekotu. Nekonečného!

Z jednoho směru jsme uslyšeli tlumené německé rozkazy. Teď jsme alespoň věděli, kde je náš tábor. Řev zesílil a pak postupně slábl až umlkl. Co se stalo? Začalo pršet. Kapky deště bubnovaly do listů, přileb a gumových plášťů a přehlušovaly všechny ostatní zvuky.

Stíny noci ustupovaly prvním červánkům a déšť ustal tak náhle, jako začal. Od tábora jsme zaslechli startující a zahřívající se motory. Ale to už pro nás přiběhl Ziegenbein.

Prapor už byl připravený k odjezdu. Buwi a Mick už nachystali horkou kávu a namazané chleby. To nám přišlo velmi vhod.

Přijela motospojka a přivezla hlášení. Poté se dvě čety vydaly prohledat oblast, z níž se v noci ozval onen uši drásající řev. Vozidla se zase stáhla do krytů pod stromy. Průzkumný oddíl se vrátil za necelou hodinu. Našel opuštěné tábořiště ruské jednotky a taky našeho pohřešovaného řidiče. Byl přivázán k pokácenému stromu, z rozřízlého břicha se mu vyvalily útroby.

Místo hlavy měl krvavou kaši, nos, uši, jazyk a oči chyběly. Kromě toho Rusové nešťastníkovi uřízli pohlavní orgány. Naši ho přinesli do tábora. Otřeseně jsme se shromáždili kolem mrtvoly. Zbledli jsme hrůzou a někteří zvraceli.

Někde v té době je možná třeba hledat počátek následujících válečných zvěrstev. Německý voják by snad nebyl schopen takovéto ohavnosti, ale zase celé řady jiných ano. Boj na obou stranách začal být veden opravdu nemilosrdně.

Postupovali jsme na sever a zanechávali za sebou hroby s březovými kříži. Ve chvilkách klidu jsme zkoušeli počítat, kolik z nás už padlo nebo bylo raněno. Brzy jsme toho však nechali, protože jsme ztratili přehled. Získávali jsme bojové zkušenosti, ale bylo nás v rotě čím dál méně. Posily však nepřicházely.

Jednoho rána překvapila jedna z našich čet nepřátelskou rotu odpočívající na lesní mýtině. Velitel naší čety chtěl zabránit kr-veprolití a místo okamžitého využití výhody překvapení a rychlého útoku vyzval Rusy, aby se vzdali. Rudoarmějci opravdu poslechli a složili zbraně. Jenže pak využili chvilku nepozornosti a svých pušek se zase zmocnili. Než je stačili použít, skolila mnohé z nich palba našich kulometníků. Rusové zbraně okamžitě zase odhodili a jeden ze sovětských vojáků křičel nejčistší němčinou: „Nestřílejte! Zastavte palbu!" Ukázalo se, že je to sibiřský Němec a jmenuje se Josef Wahl. Byl stejně mladý jako my. Po výslechu na štábu divize byl Wahl se svým souhlasem zařazen do naší jednotky a díky jazykovým znalostem nám prokázal neocenitelné služby.

Bažinatý les zůstal za námi. Lesní cesta se změnila v udusanou vozovku a nakonec - jaký div - v širokou dlážděnou silnici. Zase jednou po dlouhé době jsme se mohli pořádně rozjet! Po levé straně vykukovalo z mlhy nějaké město a daleko za ním se pod modrým nebem zrcadlilo stejně modré - moře!

Kdybychom tady alespoň na pár dnů nebo hodin mohli zůstat! Jenže jsme museli dál. Alespoň že jsme se zbavili bažin, nekonečných lesů a hlavně komárů. Jenže silnice nečekaně skončila a byli jsme zase uprostřed bahna a moskytů.

Kolem 14. července jsme dosáhli Porchov. Nepřítel se stáhl a momentálně se nebojovalo. Tady taky skončil náš slavný 2. pluk. Kvůli těžkým ztrátám byl rozpuštěn a jednotlivé čety doplnily 1. a 3. pluk. Bohužel to pro mnohé z nás znamenalo odtržení od dosavadních kamarádů, s nimiž jsme už ledacos prožili.

S Buwim, Mickem a Bfiffem jsem se dostal k 12. rotě III. praporu 3. pěšího pluku, tedy zase ke kulometné a minometné rotě. Adler mi zůstal a stejně tak Buwi se nemusel zbavit své třistapadesátky BMW a Bfiffovi zůstala jeho dvěstěpadesátka Puch. Mimochodem, podíval jsem se do mapy a zjistil, že to, co vypadalo jako moře, bylo ve skutečnosti Čudsko-pskovské jezero.

Drželi jsme se severně od řeky Šelon tekoucí do Ilmeňského jezera. Během následujících nocí se tvrdě bojovalo v neprostupných lesích. Na bojeschopnosti jednotek se negativně projevilo nedávné přeorganizování. Vojáci ještě nebyli sehraní a velitelé si nepamatovali jména nováčků.

1. srpna jsme obsadili Utorgoš, důležitou křižovatku silnic a železnice mířící do Leningradu. Za Utorgošem jsme se zakopali a polní kuchyně využila vhodnou příležitost k výdeji teplého jídla.

S ešusy na kolenou nás překvapil dělostřelecký přepad ruských polních děl ráže 76,2 mm. Během odmlky v palbě jsem se snažil zakopat co nejhlouběji do země. Bfiff využil toho, že kuchařští špekouni utekli od kotlů, a nabral si pořádný nášup. Rusové odpálili ještě několik salv, ale naštěstí nám nezpůsobily ztráty.

Přemýšlel jsem, kde asi mají schovaného svého dělostřeleckého pozorovatele, který řídil palbu? Určitě je někde za našimi liniemi. Krátce jsem se rozhlédl, aniž bych vylezl z okopu. Ani nikdo z ostatních se neodvažoval vystrčit nos. Nevěřili jsme, že by to už byl konec. Jen Bfiff seděl ve svém mělkém příkopu, hlava s přilbou vyčuhovala ven a pohybovala se nahoru a dolů v rytmu pilně pracující lžíce.

Ozval se další výbuch a Bfiffův ešus odletěl stranou. Ráz na ráz se snesly další granáty. Během další pauzy jsme skočili k Bfiffovu okopu. Ležel tam se skelným pohledem a neslyšně pohyboval rty. Přilbu měl provrtanou střepinou. Opatrně jsem mu ji sundal a všiml si, že v ní zůstal malý kousek mozku. Běžel jsem pro auto, které naštěstí zůstalo bez úhony. Kamarádi mezitím přenesli Bfiffa na nosítka. Položili jsme ho napříč přes adlera a Buwi s Mickem ho za jízdy drželi. I přes vybuchující granáty jsme se dostali v pořádku na obvaziště. Přítomný lékař nám nedával naději. Bfiff náhle začal strašlivě řvát. Vyrážel ze sebe rytmické výkřiky. Bez přestávky a pořád ve stejných intervalech. Celé tělo přitom leželo naprosto nepohnutě. Křičel i ve chvíli, kdy už jsme ho museli opustit.

Večer jsme se za ním zašli podívat znovu. Pořád ještě naříkal, sice slaběji, ale stále ve stejném rytmu. Nakonec už jen chrčel a zanedlouho dodýchal. Opustil nás první z naší užší party. Ještě za stmívání jsme ho doprovodili na poslední cestě a uložili do hrobu vykopaného ženisty.

O několik dnů později jsem byl přeložen ke štábu I. praporu. Šel jsem se ohlásit k adjutantovi a ihned si všiml i velitele. Byl to hauptsturmfúhrer Knochlein, onen muž, který nařídil masakr v Le Paradis, a na nějž jsem nedisciplinovaně zakřičel: „Vždyť to jsou ženský!", když do jejich hloučku vystřelil z pistole.

Ani Mickovi se nevyhnulo převelení. Dostal se k 4. rotě „mého" praporu a zase sloužil se svou pětistovkou DKW jako motocyklová spojka. Jen Buwi zůstal u dvanácté roty. Teď jsme byli definitivně roztržení, ale i tak jsme o sobě nadále věděli. Spojky jsou neustále na cestách a není pro ně problém občas si zajet a zastavit se na kus řeči s kamarádem.

Po krátké přestávce se náš úder stočil velkým obloukem na severozápad směrem k Luze. Když pršelo, brodili jsme se bahnem, když žhnulo slunce, trápil nás všudypřítomný prach. Měl jsem za úkol vozit ordonančního důstojníka štábu praporu. Mimo jiné jsme dostali rozkaz prověřovat cesty, po nichž by prapor co nejsnadněji postupoval vpřed. Tento untersturmfúhrer (hodnost odpovídající poručíkovi) nebyl tak docela podle mého gusta. Jmenoval se dr. Grútte a byl to profesor botaniky! Botanik - copak takový člověk může být správným vojákem?

Hned naše první setkání neproběhlo šťastně. Ohlásil jsem se a dr. Grútte mi podal svůj ešus a poslal mě k polní kuchyni pro jídlo. Skoro mi došla řeč. Copak jsem jeho pucflek? Untersturmfúhrer Grútte se stal důstojníkem zřejmě jen díky vzdělání, jinak by svými schopnosti stačil leda tak na „posledního sračkáře mezi zelenejma bažantama". Pak bych ho posílal pro jídlo já.

Polní kuchyně stála dokonale zamaskovaná v nejhustším křoví. Ten den bylo skvělé „žrádlo": šťavnatá pečené s brambory na loupačku a kyselé zelí. Přistrčil jsem kuchaři ešus dr. Grútta a nechal ho naplnit ve zcela záměrném pořadí. Nejprve kus pečené, pak brambory ve slupce, na to zelí a všechno pěkně zalít dvojitou porcí omáčky. Podruhé mě profesůrek pro jídlo nepošle!

Untersturmfúhrer se podíval na směs v ešusu a já čekal, že spustí hromobití. Jenže profesor v klidu vylovil zpod zelí a omáčky brambory a stále špinavějšíma rukama je v klidu loupal. Jen mírně mým směrem prohodil: „Muselo to opravdu být?"

Za půl hodiny byl zavolán k veliteli. Dostal první průzkumný úkol a ihned jsme vyjeli. Za námi se v určitém odstupu držel motocyklista.

Kdybychom narazili na nepřítele a byli zajati nebo zabiti, vrátil by se rychle k našim a podal hlášení. Podle rozkazu jsme měli prověřit sjízdnost cest a mostů a zjistit, kam až se můžeme odvážit bez obav z nepřítele. Z toho se mohla vyklubat pěkná polízanice.

Bylo hrozné vedro. Motor se dusil a řval tak, že nás Rusové museli slyšet na kilometry daleko. A kdyby náhodou ohluchli, pak by si všimli oblaku prachu, v němž jsme se pohybovali.

Naše „silnice" byla do mapy zakreslená tak, jak u nás značíme hlavní dopravní tepny. Tady ale chvílemi mizela v trávě, takže jsme se v okolních chalupách museli neustále ptát, zda jedeme správným směrem. Místní nám k naší velké radosti říkali, že ruští vojáci už dávno zmizeli a široko daleko žádné sovětské jednotky nejsou.

Zastavil jsem u studny a těšil se na doušek studeného osvěžení. Spustili jsme dolů vědro, ale nějak se nám nedařilo nabrat vodu. Konečně se to povedlo a lačně jsme hltali jako žízniví koně. Pak jsme s rozkoší opláchli z obličejů prach.

Potom se bohužel vědro vysmeklo z háku na konci provazu a spadlo dolů. Motocyklista se nabídl, že pro něj vleze. Za chvíli vylezl a pomáhal nám svatouškovsky tahat - dokud se na háku neobjevil mrtvý Ivan pověšený za opasek.

S vodou jsme vůbec měli špatné zkušenosti. Někde u Utor-goše jsme na několik dnů zůstali na jednom místě. Polní kuchyně brala vodu z blízkého rybníka, protože to byl jediný vodní zdroj v okolí. Káva z této vody chutnala tak ohavně, že jsme našemu sudetoněmeckému kuchaři neustále nadávali. Záhada divné chuti se vysvětlila ve chvíli, kdy jsme krátce před odjezdem vybrali rybník skoro až na dno a objevili koňskou zdechlinu i s jezdcem.

Pokračovali jsme v jízdě žhavým letním odpolednem. Krajina se zdála liduprázdná. Na okraji cesty stál osamělý domek se slaměnou střechou. Ve dveřích čekala chudě oblečená stařena s do výšky zdviženým krucifixem v ruce. Pravicí nám rozmáchlým gestem žehnala. Udiveně jsme jeli dál.

V další vesnici se shromáždili místní lidé v čele se starostou. Zvěst o našem příjezdu se zřejmě rychle šířila. Obyvatelé se chovali přátelsky a ochotně nám poskytovali informace. Těch několik málo vesnických bolševiků prý odtáhlo s Rudou armádou.

Všiml jsem si slepic, nerušeně se procházejících po cestě. Jedna z hezkých dívek zachytila můj lačný pohled a zkušeným hmatem chytila nejbližší slepici za nohy a podala mi ji. Prozatím jsem ji zavřel do kufru auta. Starosta nám pověděl jméno vesnice a řekl nám, jak vypadají silnice

dál za obcí. Dali jsme mu z vděčnosti bonbony, sirky a zapalovač se zásobou křesacích kamínků. Nic jiného jsme s sebou neměli, ale i tak se zdálo, že muž má z dárku radost. Zato naše cigarety si místní sice zvědavě zapálili, ale zřejmě jim moc nechutnaly.

Důstojník poslal motospojku zpátky s popisem cest a zapsanou výpovědí starosty. Pokračovali jsme dál sami, protože nás lidé ujistili, že Sověti jsou dávno pryč. Už kousek za vesnicí jsme vjeli do strmé rokle. Prudký sjezd do údolí byl rozrytý hlubokými příčnými strouhami. O jednu z nich jsem urazil výfuk. Okamžitě jsme začali vydávat zvuky jako středně velký tankový svaz. Vyškrábali jsme se na druhou stranu rokliny. Po několika kilometrech se před námi objevila další vesnice. Zastavili jsme a z bezpečné vzdálenosti ji sledovali dalekohledy. Nikde se nic nehýbalo. Když jsme dojeli k prvním domkům, vyskočilo ze dveří a oken asi dvacet rudoarmějců a zmizeli ve slunečnicovém poli. Jen několik z nich mělo zbraně. Zřejmě je vyděsil náš hlučný příjezd. Domnívali jsme se, že jsme narazili na dezertéry nebo nějaký rozprášený oddíl bez velitele. Civilisty jsme neviděli. Projeli jsme osadou na plný plyn a zmizeli v blízkém lese. Po několika kilometrech jsme z něj byli venku a před námi se otevřela mírně pahorkatá krajina s březovými hájky. Z kraje lesa vedl dřevěný můstek na protější louku, kde se páslo několik krav. Chvíli jsme se s untersturmführerem dohadovali, jak těžká vozidla by mohl unést. Podle mého názoru by vydržel váhu přepravního nákladáku, ale prázdného, bez mužstva. Grútte ovšem prohlásil, že jemu se zdá moc chatrný.

Už jsme se vraceli k lesu, abychom jeli zpátky, když se k nám rozběhla jedna ze zvědavých dojnic. Takže jsme uvažovali, že ji přivážeme za auto a odtáhneme k našim kuchařům. Jenže jakmile kráva došlápla na můstek, ozval se výbuch a nebohé zvíře vyletělo do vzduchu.

Tento první, ve zdraví přečkaný zážitek, nás s Grúttem docela sblížil a setřel rozdíl mezi důstojníkem a obyčejným vojákem, mezi akademikem a nevzdělancem.

Po prudkých bojích jsme prorazili ruskou frontu u Ugarely a Sakibie a zastavili se mezi řekou Lugou po levé a Ilmeňským jezerem po pravé straně. Nyní jsem mohl každý den hloubat v mapách. Měli jsme ruské i nové německé. Ale všechny byly nepřesné a zavádějící. Nejlepší bylo ptát se místních. Z divizního štábu nám poslali onoho bývalého sovětského vojáka, sibiřského Němce Wahla, který souhlasil s tím, že si oblékne

uniformu SS. Přijali jsme nového kolegu velmi vstřícně a brzy si ho díky jeho přímočaré povaze oblíbili. Neuvěřitelné, jak dokonale se němčina na Sibiři uchovala. Wahl nám o své vlasti často vyprávěl a bylo jasné, že ji velmi miluje. Doufal, že se tam jednou vrátí. Jeho vyprávění přispělo k tomu, že jsme si poopravili názory na ruské „podlidi". Wahl dával najevo, že nám sice zachová věrnost, ale na své bývalé spolubojovníky rozhodně střílet nebude.

V polovině srpna byl náš oblíbený bývalý velitel roty hauptsturmfúhrer Schroder těžce zraněn a zůstal ležet za nepřátelskými liniemi. Jen díky riskantnímu protiúderu jeho mužů se ho podařilo dostat zpátky a s průstřelem plic odeslat do lazaretu v Německu. Divize utrpěla těžké ztráty a její cestu lemovaly nepřehlédnutelné řady hrobů.

Wahl a já se svým adlerem jsme byli přidělení sturmbannfúh-reru Petersenovi, který se měl vrátit směrem na Štolcy a pátrat po nezvěstném důstojníkovi, který se ztratil během uplynulých bojů. Pečlivě jsme prohledávali celou luční oblast. V určitém místě jsem ucítil silný hnilobný zápach. Šel jsem blíž a narazil na pohřešovaného mladého untersturmfuhrera.

Ležel přede mnou s tělem nafouknutým jako sud. V ráně ve tříslech se hemžily tisíce tlustých bílých červů. Vylézali i z nosních dírek a pootevřených úst.

Díval jsem na tato živá stvořeníčka hodující na mrtvém těle. Co je život? Nevýznamné a přírodním zákonům zcela podřízené NIC! Ušlechtilé rysy obličeje zmizí a objeví se kostnatá lebka, tělo zetlí a kosti zpráchnivějí. Člověk se vlastně od okamžiku smrti ničím neliší od ostatních tvorů.

Pod to, co kdysi bývalo člověkem, jsme vsunuli větve a odnesli mrtvolu do blízké vesnice, kde jsme ji pohřbili. Jakási stará žena přinesla bez vyzvání černý květináč s květinami a postavila ho na čerstvý rov. Společně s námi u něj mlčky postála. Matky jsou ty, které nesou největší kříž války. V dopisech čtou útěšná slova: „Netrpěl! Smrt ho zastihla náhle. Padl za císaře, Boha a vlast, nebo za Vůdce a národ."

Ale, k čertu, my přece neumíráme z nějakého potěšení, ale proto, že musíme. Bez patosu, zato plní strachu a bezmoci.

Konvoje naší divize směřovaly podél Lugy zpátky na jih. Proti nám kráčeli pěšáci wehrmachtu. Z obličejů jim čišelo pohrdání. Jeden z nich se neudržel a křikl: „No jasně, elita má padla!" Byli vyčerpaní neustálými pochody a boji. Nedokázali udržet na uzdě projevy svého rozhořčení nad naším domnělým protěžováním. Poznámky vojáků wehrmachtu se nás dotkly a zahanbily nás. Jenže jsme na ně nedokázali odpovědět, protože jsme nevěděli, kam vlastně jedeme. Ale asi těžko na dovolenou a odpočinek, jak se domnívali nevrlí pěšáci. Brzy jsme změnili směr jízdy a zamířili rovnou na východ.

Konečně jsme se dozvěděli, o co jde: Rusové se pustili do protiofenzivy a ze severozápadního směru ohrožovali německé svazy nacházející se pod Ilmeňským jezerem. Společně se 3. motorizovanou pěší divizí jsme měli napadnout a odříznout nepřátelské útočné klíny. Pokud by se náš plán nezdařil, mohla nás 34. ruská armáda snadno sevřít do kotle.

Náš prapor vytvářel čelo a na jeho špici jsme se ocitli my: untersturmführer Grútte, tlumočník Wahl a já. Při spatření nepřítele se měl motocyklista, jedoucí jako obvykle za námi, vrátit a podat hlášení.

Nečekaně jsme narazili na hořící osmikolové průzkumné vozidlo 3. pěší divize, která se ale údajně nacházela vpravo od nás. Někdo z nás zabloudil, my nebo průzkumníci. Vedle obrněného vozidla ležela mrtvá posádka v bílých košilích wehrmachtu. O několik kilometrů dál jsme našli obvaziště. Rusové všechny raněné postříleli. Vlajky s červeným křížem jim byly málo platné.

Pohled na mrtvé naházené na hromady námi otřásl. Nervy jsme měli napnuté k prasknutí. Často jsme zastavovali, zkoumali mapu, vyháněli vystrašené civilisty z jejich sklepů a ptali se jich na stav cest a mostů před námi. Moc jsme z nich nedostali. Všichni měli strach se s námi bavit, protože krátce předtím, během sovětského protiútoku, přišli ruští vojáci a postříleli každého, kdo se předtím choval k Němcům vstřícně. A to včetně žen a dětí. Udavačů se našlo dost.

Pokračovali jsme v jízdě až hluboko do noci. Měl jsem toho plné zuby. Nadával jsem polohlasně, že se mi nechce hrát na pokusného králíka. Naše auto popojíždělo volným tempem bez světel po lesní cestě. Bolavýma očima jsme zírali kupředu. Hluk motoru mi šel na nervy a zachvátil mě jakýsi strach z temnoty.

Všiml jsem si světlejšího místa před námi. Zastavil jsem a zjistil, že tam stojí dřevěný můstek. Vydrží nebo nevydrží? Možná je zase zaminovaný! Vypnout motor. V nastalém tichu jsme slyšeli vzdálené vrčení vozidel našeho konvoje. Ptal jsem se, jestli má vůbec smysl pokračovat v jízdě za

takové tmy. Ale můj profesor už popadl baterku a zkoumal mostní konstrukci. Já zůstal sedět v autě a Wahl hlídkoval přímo na mostě. Náhle nocí zapráskaly výstřely. Samopaly a pušky! Nepřítel? To se dalo těžko poznat. Už se několikrát stalo, že na sebe v neproniknutelné tmě střílely vlastní jednotky a způsobily si těžké ztráty.

Jeli jsme zpět a v jedné osadě se setkali s naší skupinou. Untersturmführer Grútte podal veliteli hlášení. Naformuloval ho správně. Velitel rozhodl, že prapor zaujme kruhové postavení a uloží se k odpočinku. Všichni zůstanou oblečení, řidiči si lehnou rovnou do kabin a ostatní se rozmístí po chalupách. Stráže byly zdvojené. S Wahlem jsem se přihlásil na první hlídku a doufal, že se pak alespoň trochu vyspím.

V několika domech byly u oken a dveří nastražené miny, které vybuchly a způsobily zranění. Dvě z chalup vyhořely. Toho využil ruský U-2. Proletěl několikrát nad vesnicí a v záři plamenů shazoval bomby na jasně osvětlené cíle. Jedna z hlídek byla na kraji osady ostřelována. Strážní zadrželi tři civilisty, kteří se s pistolemi a kapsami plnými granátů snažili zmizet k lesu. Jako partyzáni byli na místě zastřelení.

Brzy ráno zavolali mého profesora k veliteli. Vrátil se s rozkazem k pokračování průzkumné jízdy. Ale přinesl i dva hrnky horké melty a salám z proviantu polní kuchyně. A navíc — světe div se - láhev koňaku z našeho francouzského tažení. S takovými zásobami jsem byl se svým spolujezdcem spokojen.

Jinak se anabáze nijak nelišila od včerejší. Byl jsem nevyspalý a byla mi zima. Tentokrát jsme ale s sebou dostali celou skupinu střelců na motocyklech. To nás sice nezahrálo, ale alespoň jsme měli pocit, že už nejsme vůči nepříteli tak bezbranní. Takže jsme vyrazili, za námi tři sajdkáry a navíc mo-tospojka ze včerejška.

Můstek, od nějž jsme se před pár hodinami vrátili, byl pevný a nezaminovaný. O kilometr dál nad námi prolétl náš vlastní průzkumný letoun, který přiletěl směrem z nepřátelského týlu. Shodil vedle silnice pouzdro, kde bylo napsáno: „Ve vzdálenosti 10 kilometrů se nachází silná nepřátelská tanková a motorizovaná jednotka."

Spojka spěchala k praporu. Sami jsme se stáhli do blízkého lesa a čekali na nové rozkazy. Nepřítel stál na dohled a mohli jsme tedy zase změřit síly. Psal se 19. srpen 1941.

Po třídenních těžkých bojích jsme útočící ruské divize odřízli od jejich trénu. Početně nás daleko převyšující nepřátelské síly musely svůj protiútok kvůli nedostatku zásob zastavit. Poté jsme je ze všech stran sevřeli do kleští, rozdrtili a zbytek vojáků zajali.

Usadili jsme se ve vesnici Gorškovici, kde jsem se po dlouhých týdnech setkal s Mickem. „Schrodel to má za sebou!" vyhrkl ihned. Hauptsturmführer Schrodel už poslal své rotě zprávu, že se brzy vrátí na frontu, ale pak zasáhl osud. Během lehkého tréninkového běhu se Schrodelovi znovu otevřela jeho rána v plicích a zemřel na vnitřní krvácení. Ztratili jsme v něm skvělého důstojníka.

Velké problémy a ztráty nám způsobovalo nepřátelské dělostřelectvo. Zásobovací silnici do Gorškovici nepřítel sice nemohl vidět, ale jakmile se na ní objevil zásobovací konvoj, ozvala se velmi přesná dělostřelba. Bylo jasné, že Rusové mají někde ve vesnici pozorovatele, který jejich palbu řídí. Nemohli jsme ho však vypátrat. Nakonec musel přijet zaměřovači vůz a jeho posádka určila velmi přesně místo, odkud vycházely rádiové signály. Ukázalo se, že se radista skrýval těsně vedle našeho bojového stanoviště. V malém nenápadném sklepě seděl starší, vždy velmi přátelský Rus a vedle něj vysílačka. Anténu měl schovanou v jednom z mnoha kukuřičných stvolů. To nikoho nenapadlo. Zajatý Rus byl v civilu a tím si určil svůj osud. Čekala na něj oprátka.

Dostali jsme rozkaz zaujmout kruhovou obranu na okraji Gorškovici, abychom toto, vzhledem ke své výšce strategicky významné místo, v případě ruského protiútoku udrželi. Se svým autem jsem byl i nadále k dispozici velitelství praporu. Občas jsem vozil do týlu raněné a zpátky přivážel munici.

Mezi Gorškovici a Krasejou jsem objevil parkoviště ukořistěných vozidel. Nacházel se mezi nimi i pásový tahač. Zkusil jsem ho nastartovat a motor opravdu naskočil. Trochu jsem se s ním projel a hned druhý den si ho přivezl ke svému stanovišti. Jenže „mého" tahače si všiml velitel našich ženistů a ihned mi ho zabavil.

Během jízd k hlavní bojové linii jedné z rot jsem vždy musel přejet návrší sledované nepřítelem. Na kraji byla umístěna varovná tabule: „Pozor, v dohledu nepřítele!" Přesně uprostřed nebezpečného úseku mi jednou praskla pneumatika. Dál jsem jet nemohl, protože auto bylo plně naložené municí do minometů. Takže nezbylo než se pustit do výměny

kola — pěkně na očích nepříteli, který měl svá postavení jen několik kilometrů níže.

Vyndal jsem hever a nacpal ho pod vůz. V tu chvíli nade mnou prosvištěly granáty z protitankového kanónu. Zpanikařil jsem a skočil do „úkrytu" za auto. Ihned mi však došlo, že nemá cenu se schovávat za adlerem napěchovaným střelivem. Mohl jsem se zachránit jedině tak, že co nejrychleji odjedu pryč. Pokračoval jsem tedy ve výměně kola.

Každým okamžikem jsem očekával svůj konec, třesoucíma se rukama jsem nasadil všech šest matek. Přitáhnout, jednu, druhou... a poslední! Kolo s prasklou pneumatikou jsem nechal ležet na zemi a hnal se do bezpečí, zatímco nad mou ubohou hlavou svištěla jedna střela za druhou. Byl jsem už mimo dostřel, když se Rusové konečně trefili rovnou na silnici.

Náš trén se uhnízdil v hustém houští. Všichni byli přesvědčení, že svá vozidla skvěle zamaskovali, jenže opak byl pravdou. Pod opadávajícími břízami a olšemi je ruští letci měli jako na talíři. Když jsem tam byl odvelen, seděl jsem neustále jako na trní a nehnul se z kabiny — jako letec při bojové pohotovosti. Jakmile jsem zaslechl hluk dvoumotorových bombardérů, už zdálky jsem odhadoval směr jejich letu. Pokud se blížily k nám a navíc otevřely pumovnice, byl to pro mne poslední signál. Okamžitě jsem nahodil motor a vyrazil napříč ke směru náletu. Tímto stylem se mi dařilo udržovat adlera z dosahu bomb. Na I1-2 ovšem moje taktika neplatila. Zjevovaly se tak překvapivě, že na veškerý úprk bylo pozdě.

Vybudoval jsem si střelecký okop s nízkou stříškou z březových kmenů, které jsem pokryl drny a hlínou. Proti střepinám mi poskytoval dobrou ochranu. Ovšem v případě plného zásahu bych nad sebou potřeboval o tři až čtyři vrstvy klád víc, ale na stavbu takového krytu jsem neměl čas.

K mé malé radosti poblíž mé „pevnosti" vybudovali latrínu, realizovanou podle plánů někdejšího projektanta a současného důstojnického čekatele v hodnosti sturmanna (svobodníka).

Sturmannem byl i náš Franz Wiener, který se tak nejen jmenoval, ale i ve skutečnosti pocházel z Vídně. Doma provozoval prosperující povoznictví. Proč tedy tomuto zkušenému záložníkovi nesvěřit náš vozový park, nejprve samozřejmě pouze štábní roty praporu? Výhledově se Wiener mohl stát vedoucím autoprovozu celého praporu. Franze proto velmi rychle povýšili ze sturmanna na unterscharfuhrera a to mu asi vlezlo na mozek. Naprosto se pomátl.

Po nafasování prýmků začal svým bývalým, i služebně starším kamarádům vykat. Poklonkoval směrem nahoru a řval směrem dolů. Dělal všechno proto, aby se posunul na hodnostním žebříčku o další kus výše. Dali jsme mu chvíli času, aby se zase vzpamatoval. Když se tak nestalo, přikročili jsme k činu.

Wiener se vyznačoval jednou slabinou. Styděl se sedět na latríně najednou s ostatními. Proto svou potřebu vykonával až po setmění. Proč mu tedy nenaříznout trám, na kterém se při dotyčném úkonu sedělo? Netrvalo dlouho a oprýmkovaný Wiener shodil kalhoty a dosedl na ohoblovanou a bíle natřenou kládu. A právě v okamžiku, kdy zatlačil, slastně vydechl a přivřel oči, se s bezmocně vymrštěnýma rukama zřítil dolů.

Ale ani tato škodolibost ho nenapravila. Nechal si navíc pod nosem narůst malý kartáček, aby se co nejvíc podobal svému vrchnímu veliteli. Získali jsme velmi řízného vedoucího a ztratili dříve velmi milého kamaráda.

Už několik dnů crčely z nebes proudy vody. Všechno, co mělo kola, bylo odkázáno na pojíždění po vozovkách zpevněných kulatinami. Jenže bažinatým lesem k našim postavením upravená cesta nevedla. Střelivo, zásoby, raněné i padlé jsme museli vláčet bezedným bahnem, jež do sebe vtahovalo všechno možné, tanky a vozidla, roztrhaná těla mrtvých vojáků i zdechliny koní. Mrtvolný zápach se mísil s výpary bažin, do toho nám nad hlavami létaly granáty a rakety a zdálky vítr přinášel kouř z hořících slaměných střech. Psalo se září roku 1941 a nacházeli jsme se v severním Rusku.

Se svým adlerem jsem nikam vyjíždět nemohl, a tak mi svěřili vedení čety nosičů. Klopýtali jsme lesem a i když jsme stezkou chodili často, stejně jsme museli dávat pozor, abychom nezabloudili a neobjevili se rovnou před dobře zamaskovanými nepřátelskými kryty. Skákali jsme z kořene na kořen a pokud možno se vyhýbali zrádným mechovým bochánkům. Občas stezka zcela mizela pod vodou - především tam, kde se do země zavrtaly rakety ze Stalinových varhan a vyryly hluboké krátery.

Vždy jsme krátce odpočívali u „mrtvého Rusa", což byl nepohřbený sovětský voják, který nám sloužil místo ukazatele. Původně jsme ho třikrát zahrabali pod mech, protože zápach rozkládajícího se těla byl nesnesitelný. Jenže pokaždé ho otřesy způsobené výbuchy ruských granátů zase vynesly

na povrch. Bezvládné tělo zůstalo ležet na stezce a prošly po něm tisíce vojenských holínek. Mrtvola ztratila tvar, už z ní odlezli i červi a přestala zapáchat. Z kalhot vyčnívala noha s přerostlými nehty. Boty mrtvému servala tlaková vlna vyvolaná explozí jedné z nesčetných raket. Lebka už dávno ztratila oči i nos a zuby se v celé své šíři šklebily vstříc příchozím. Z dřívějška jsme věděli, že obličej patříval mladému člověku, ale to už se dávno nedalo poznat. Mrtvý Rus nám jasně ukazoval, že i my se jednou obrátíme v prach.

Včera mezi nás zavítal lékař praporu, měl hodnost haupt-sturmfůhrera. Knochlein mi nařídil, abych lékaře odvedl na bojové stanoviště, kde bude vyznamenán Železným křížem 1. třídy. Lékař se pečlivě nastrojil, oblékl si slavnostní uniformu a vyleštil boty. Musím se přiznat, že jsme ho schválně protáhli nejhoršími místy bažiny, takže ho už cestou přešly veškeré velebné pocity. Nechali jsme ho bez varování došlápnout na zrádné mechové ostrůvky, takže zapadal až po prsa do bahna. Škodolibě jsme sledovali, jak při každém zasvištění blížícího se granátu padá tváří rovnou do močálu. Neměli jsme toho člověka rádi. Svým koženým obličejem mezi nás nezapadal. Všeobecně se vědělo, že od něj nemůžeme v nebezpečných situacích čekat pomoc. Vždy se nejprve staral sám o sebe. A právě on měl dostat vyznamenání za odvahu a obětavost!

S těžkými krabicemi se střelivem a várnicemi na zádech jsme se dovlekli na bojové stanoviště praporu, kde nás už netrpělivě vyhlíželi. Asi za hodinu se dostavil čerstvě dekorovaný lékař, zářil dobrou náladou podpořenou sektem a očekával gratulace. Tu radost jsme mu samozřejmě neudělali. Obtěž-kali jsme se vystřílenými kulometnými pásy, které vojáci od trénu znovu nabíjejí. Převzal jsem dopisy celého praporu, které pak polní pošta letecky dopravovala domů. Vzali jsme s sebou i těžce raněného, který však alespoň mohl chodit. A k našemu nákladu patřili i tři mrtví na nosítkách. Jejich místem určení byl stále se zvětšující hřbitov vedle hlavního obvaziště.

Doufali jsme, že zpáteční cesta s prázdnými várnicemi nebude tak namáhavá, ale spletli jsme se. Vždy dva muži nesli nosítka s mrtvými, kterým jsme už předem sundali těžká bagan-čata. Na primitivní máry jsme přivázali padlé řemeny od krabic s plynovými maskami. Neustále kolem nás kroužila hejna much, přilákaná mrtvolným zápachem. Dalších šest mužů neslo veškeré várnice a prázdné kulometné pásy. Se samopalem jsem šel vpředu, zajišťoval cestu a navíc táhl porouchaný kulomet. I přes veškerou opatrnost se několikrát stalo, že nosiči uklouzli a mrtví jim i s nosítky spadli do kráterů naplněných vodou. Jedině doktor si nesl pouze svůj Železný kříž.

Podzimní deště začaly už v srpnu a zahnaly náš trén do primitivních chalup v okolních vesnicích. Pokud to bylo možné, přemístili jsme hlavní bojovou linii z neprůchodného bažinatého lesa, kde se nedařilo zajistit dostatečné zásobování. Místo toho jsme obsadili výše položená stanoviště s kruhovým výhledem, a veškeré komunikace.

Nastěhovali jsme se do chatrčí, o nichž jsme v létě přísahali, že tam nikdy ani nepáchneme. Jenže bunkry, které jsme si bez zkušeností a bez odborného dohledu vybudovali, nestály za nic. Po prvním vydatném dešti jsme z nich museli utéct, jinak bychom se tam utopili.

Teď jsem dřepěl v ubohé a špinavé selské chalupě. Spolu se mnou se tam nastěhoval dlouhý Kleemann, Knochleinův řidič a pěkné berlínské kvítko. Dalším do party byl velitelův ordo-nanc. Pochopitelně jsme se o chýši dělili s původními vlastníky. Podlaha byla špinavá a zřejmě už léta nemytá. Pokrývaly ji zbytky slunečnicových semínek a každou chvíli přibývaly další. Pod stolem a lavicemi se prohánělo kvičící sele a plašilo slepice. Na stole zkoušel své lezecké umění asi tak roční chla-

pec, „dole bez" a nahoře zahalený do špinavých hadrů. Sele, slepice i klučina vykonávali své potřeby zcela bez zábran. Zvířata na podlahu a kluk na stůl, často se trefil rovnou do bramborového těsta, které tam kynulo. „No nazdar, a dobrou chuť!" vyjelo ze mne. Ale Wiggerl Wohlwart ze štýrského Judenburgu jen klidně poznamenal: „No a co, dyť jsme si vařili polívku a kafe z rybníka, kde se usadilo půl švadrony mrtvejch kozáků i se svejma chcíplejma koňma!"

Hauptsturmführer Knochlein, nový ordonanční důstojník, a dr. Grútte, povýšený na adjutanta, se usadili v sousedním zděném domě. Jeho největší výhodou byla studna přímo uvnitř a nádherná kachlová kamna, která byla postavená tak, že vyhřívala čtyři místnosti najednou. Před lety tady asi bydlel místní statkář a naše roztrhaná chalupa sloužila čeledi. Rozvěsili jsme po světnici polní deky a oddělili se tak od Rusů. Sele a slepice jsme zahnali do chlívku.

Nepřítel neustále dotíral na naše postavení a snažil se nalézt nejslabší místa v obraně. Zásobování bojových jednotek bylo stále obtížnější. Dnem i nocí nás Rusové ostřelovali z minometů, raketometů i děl.

24. září 1941 jsme už na úseku naší divize ani nedokázali rozlišovat jednotlivé výbuchy. Po celé frontě se rozeřvaly tisíce hlavní. Už dlouho jsme větřili ruskou ofenzivu a najednou byla tady. Poprvé jsme se museli bránit. Výslechy zajatců sice poskytly informace o blížícím se protiútoku, ale jeho rozsah nás stejně překvapil.

Okamžitě poté, co se ozvaly ruské těžké kusy, jsem vyběhl z nechráněné chalupy a skočil do krytu pod mým zpola zakopaným adlerem. Plátěná střecha auta byla dobrá proti dešti, ale teď kolem vybuchovaly ruské granáty.

Brzy jsem si však přál, abych pod auto nezalézal. Pokud by ho Rusové zasáhli a zapálili, pěkně bych se pod ním usmažil. Zatraceně! Z té krysí díry se musím dostat! Vylezl jsem ven a skočil za ochranný val obklopující adlera. Jenže tam do mne bušily kameny a kusy vymrštěné hlíny. Takže jsem zase zalezl zpátky. Usmažit se nebo si nechat přelámat páteř balvany a střepinami? Co je lepší?

Naše dělostřelectvo mlčelo. Ztratilo spojení se svými pozorovateli, nebo je Rusové už umlčeli? Konečně zahřměla i naše děla, až ztuhla krev v žilách. Na široké frontě se po obloze přehnaly smrtonosné rakety s ohnivými a kouřovými ohony. Aha, takže tohle byly ty pečlivě strážené a utajované zbraně, které přivezli do postavení za námi a nikoho k nim nepouštěli!

Za chvíli se ozvaly výstřely ještě dál v našem týlu — těžké dělostřelectvo, které začalo bombardovat zjištěné pozice ruských houfnic.

Opatrně jsem vystrčil hlavu z okopu a pátravě se rozhlížel, zda se neblíží Rusové. V té chvíli za mnou čtyřikrát zahřmělo. Tak jsem se lekl, že jsem si málem nadělal do kalhot. Nevšiml jsem si totiž, že v noci přijela do blízkého postavení baterie děl s dlouhými hlavněmi a nyní poslala do ruských pozic svou první salvu.

Nejtěžší bitva zuřila dále na sever. Někde tam se činil náš Buwi se svým kulometem. Mick mi totiž vyřizoval, že se náš kamarád přihlásil k oddílu těžkých kulometů. Určitě by k nim nešel, pokud bychom nebyli od sebe odtržení.

Odněkud zaštěkala dvacetimilimetrová protiletadlová dvojčata. Sice jsem přes kouř z hořících chalup a stodol nic neviděl, ale jasně jsem slyšel, že se nad námi opět prohánějí ruské bi-tevníky. Ty aby si taky něco nechaly ujít!

Vedle mého okopu zastavila motocyklová spojka v zašpiněném gumovém plášti. Muž seskočil ke mně a zařval mi do ucha: „Rozkaz od

velitele! Máš hned odvézt dozadu raněný! Rus může každou chvíli prorazit! Musíme raněný dostat co nejrychejc pryč. Do prdele, ta motorka je v hajzlu. Vidíš, zadní kolo dostalo střepinou!"

Takže rychle z krytu a sundat ze střechy auta kameny a hlínu. Nastartovat - bohudík adler chytil hned napoprvé. Pomalu mě přešel strach a vrátila se mi rozvaha, díky níž jsem už přečkal několik nebezpečných jízd. Motospojku jsem vzal s sebou. Ten chlap objevil mezi sedačkami láhev tříhvězdičkového koňaku od dr. Grútta. Pořádně si přihnul a já dorazil zbytek.

Cestu k bojovému stanovišti praporu lemovaly krátery po granátech. Občas jsem se musel nějakému vyhnout a zajet do bahna. Ve chvíli, kdy jsem dojel na místo, Rusové právě prorazili naše přední linie. Přesto se vpředu ještě držely ostrůvky mužů zaujímajících kruhovou obranu. Můj botanik, dr. Grútte, shromáždil všechny bojeschopné muže z okolí, včetně mě, a s divokým řevem „hurrááá" hnal tento náš směšný hlouček do protiútoku. Házeli jsme kolem sebe granáty a hulákali tak, že si Rusové zřejmě mysleli, že se na ně žene nejméně celý pluk. Ustoupili zpátky. Ale bylo nás opravdu čím dál víc, protože se k nám cestou přidávali další muži ze zákopů. Rusové utíkali! Pustili se do nich i naši kulometníci ze zbývajících hnízd, takže Rusové raději odhodili zbraně a zůstali stát se zdviženýma rukama. Zajatci museli odnést naše padlé a raněné k bojovému stanovišti. Znovu jsme obsadili své výchozí pozice, i když vzhledem ke ztrátám daleko slaběji. První den bitvy skončil.

Bojové stanoviště nebylo k poznání. Původně stálo na chráněném místě uprostřed lesa. Nyní se kolem tyčily pouze ožehnuté pahýly stromů. Dva podzemní bunkry dostaly přímý zásah a veškerá posádka včetně vysílaček byla roztrhána na kusy. Všechna telefonní vedení byla přervána, dva spojaře zabila nepřátelská střelba. I štábní rota praporu ztratila během prvního dne jedenáct mužů. Mnohé oběti připadaly na vrub ruským bitevníkům.

Ranění leželi v kráterech po bombách a granátech a čekali na odvoz. Jako první jsem vzal nejvážnější případy. Dva těžce raněné na nosítkách jsem položil přes sedačky a k nim posadil lehce raněné, aby je drželi. Okamžitě jsme vyjeli, než se přižene další palba.

I podruhé jsem měl ještě štěstí. Jen jsem zjistil, že obě rezervy jsou zničené a k nepotřebě. Když jsem se přes poničené cesty a mokrá pole vydal k bojovému stanovišti potřetí, už jsem se k němu nedostal. Rusové ho obsadili. Velitel ležel se svými důstojníky a mužstvem v příkopu a pokoušel se získat přehled o situaci.

Z našich původních pozic se ozývaly silné detonace, ale naše vlastní kulomety už mlčely. I v oblasti Lušna, dále na sever, se jen občas unaveně

rozštěkal náš kulomet, ale o to čileji rachotily ruské samopaly, pálila děla tanků a práskaly i polní kanóny. Dr. Grútte mi nařídil sesbírat raněné a okamžitě odjet s hlášením na bojové stanoviště pluku. Každopádně jsem měl přivézt co nejvíc nábojů. „A je mi ukradený, kde je vezmete!" Roty už neměly čím střílet a spojení s plukem neexistovalo.

Během jízdy jsem viděl, jak vojáci wehrmachtu na silnici skládají munici z poškozeného nákladáku. V Kraseje jsem vyložil raněné, na bojovém stanovišti předal hlášení a dostal rozkaz pro náš prapor: „Udržet se!" Zpátky jsem se vracel stejnou cestou. Na pochod z Gorškovici k silnici vedoucí směrem na Kraseju se vydali i muži od trénu. Byli mezi nimi ševci, krejčí, zbrojíři a řidiči ze všech rot. Zkrátka všichni, které bylo možné dát dohromady. Jít pěšky bylo bezpečnější než se vydat na cestu automobily, které přímo přitahovaly nepřátelskou palbu. Navíc nad křižovatkami číhaly bitevníky a pálily po všem, co se hnulo. Vlastní letectvo jsme ani nezahlédli.

U muničního skladu wehrmachtu nestála hlídka. Krátce jsem se porozhlédl a zjistil, že je v něm dostatek všemožného pěchotního střeliva, ale i nábojů do lehkých pěchotních děl. Mimo to jsem objevil krabice s už napáskovánými náboji do pušek, vejčité granáty a — světě div se - i pásy s náboji do kulometů. Granáty s rukojetí jsem nebral, protože by zabraly moc místa. Mezitím dorazil velitel skladu a ptal se na pozici našeho praporu. Přijeli i motocyklisté, které jsem přemluvil, aby do svých sajdkár nabrali také co nejvíc střeliva. Pak jsem jel napřed. Šlo to jen pomalu, protože adler byl přetížený. Ještě před výšinou, kterou Ivan po celé délce sledoval, mě čekali naši. Nosiči munice mi rvali smrtonosný náklad z auta. Hrozně mi nadávali, protože já blbec zapomněl vzít střely do minometů. Ale taky mě pochválili za spoustu kulometných pásů.

V bojové linii se narychlo látaly útočné oddíly. Na místa padlých nebo raněných důstojníků nastoupili zkušení poddůstojníci a pak už se šlo rovnou na věc. I nepřítel už byl vyčerpaný a za své dosavadní úspěchy zaplatil velmi krvavou daň. Já do útoku nemusel. Byl jsem ihned poslán s raněnými zpátky a měl jsem se vrátit s dalším nákladem munice.

Konečně přijely sanitky a odvážely těžce raněné, kteří už několik hodin leželi rovnou na mokré zemi.

Naše poslední záloha se s podporou pěchoty vrhla na překvapeného protivníka a do večera se ho podařilo zahnat do výchozích postavení. Obrovské nasazení a lidské ztráty nebyly Rusům nic platné. Od brzkého rána se na nás valila jedna vlna rudoarmějců za druhou. Naši je puškami a kulomety kosili, dokud jim nedošlo střelivo. Drželi se do poslední chvíle a pak padli probodnutí dlouhými ruskými bodáky nebo sražení kolba-mi

pažeb. Spočinuli uprostřed hromad mrtvých ruských vojáků, kteří nad námi dosahovali až sedminásobné početní převahy.

Tak proběhl první den bitvy o Lušno, což je sice bezvýznamné hnízdo, ale tehdy patřilo k důležitým úsekům fronty. I v následujících dnech a nocích pokračovaly nepřátelské útoky. Protivníkových sedm pěších divizí bylo od začátku silně podporováno tankovou divizí a jezdeckými jednotkami. Nejnepříjem-nějším překvapením se pro nás stal nový, masově vyráběný tank T-34. Dokázal se velmi obratně pohybovat i ve velmi těžkém terénu, vyznačoval se silným pancéřováním a vynikajícím kanónem. Pro naše střelecké okopy a kulometná hnízda představoval velké nebezpečí. Co nezlikvidoval tříštivými granáty a tankovým kulometem, to rozdrtil na kaši svými pásy. Naše protitan-kové kanóny ráže 37 mm byly proti silnému pancéřování T-34 bezmocné. Ještě tak s notnou dávkou štěstí stačily na americké obrněnce typu „Generál Lee", které byly v porovnání s ruskými tanky daleko vyšší a méně obratné.

Naše linie řídly a rozestupy mezi okopy a kulometnými hnízdy se zvětšovaly. Dopoledne 25. září se podařilo Lušno znovu dobýt, ale Rusové do nás okamžitě začali opět bušit a útočili svými tanky. Zase se odehrávala stejně hořká hra jako o den dříve. Rusové postupovali kupředu v celých vlnách, pohánění pistolemi svých komisařů. Opakovala se jatka z předchozího dne. Naše těžké kulomety kosily ruské řady už z velké dálky. Nově nastupující jednotky používaly mrtvoly svých padlých předchůdců jako kryty. Rusové disponovali neuvěřitelnými lidskými rezervami! Stále častěji se ozývaly výkřiky: „Sanita!" a „Munici!" Palba T-34 znesnadňovala zásobování a odsun raněných. Nový lékař našeho praporu dr. Butzal se daleko vpředu staral o těžce raněné a ve chvílích, kdy naše dělostřelba přibila protivníka k zemi, se je snažil odnést do týlu.

Naše protitankové kanóny se marně snažily bránit proti ruským obrněncům. Důstojným protivníkem moderních T-34 mohly být pouze naše nové padesátimilimetrové paky, ale těch měla divize zatím jen velmi málo. Pokud se však dostaly do akce, fungovaly skvěle. Hned v první den ofenzivy zničil sturmmann Christen šest tanků z celkem patnácti a zabránil tak jejich průlomu. Další den ráno se pokusilo německými liniemi proniknout dalších deset T-34 v doprovodu pěchoty. V krupobití střel padla celá obsluha našich kanónů, sturmmann Christen byl těžce raněn a optický zaměřovač zničen. Christen otevřel závěr, zaměřoval tanky rovnou skrz hlaveň a vyřídil jich sedm. Některé z bezprostřední blízkosti. Zbytek kolosů donutil k útěku a tímto způsobem sám zastavil celý nepřátelský útok.

Fritz Christen, obyčejný svobodník, zůstal proti ruským obrněncům zcela sám, sousedním kulometům došlo střelivo a musely se stáhnout.

Přesto vytrval a vstoupil do vojenských dějin. Christen se stal prvním nositelem Rytířského kříže z řad mužstva.

Boje pokračovaly až do 29. září. Obrana se střídala s protiútoky. Po šesti dnech se nepřátelské útoky vyčerpaly. Na bitevním poli zůstaly ležet tisíce mrtvých.

Po setmění jsme odnesli raněné, kteří vydrželi až do té doby. Daleko více jich však bez pomoci vykrvácelo, zahynulo žízní nebo bylo zasypáno výbuchy granátů. Během bojů se silnějším nepřítelem nebylo možné se starat o nic jiného, než pouze o zarputilou obranu.

V následujících dnech jsme oslabeného protivníka znepokojovali vysíláním výzvědných oddílů a úderných čet. Pokoušeli jsme se vypátrat jeho obranná postavení a odnášeli jsme své padlé ze země nikoho. V Gorškovici, Kraseje a na dalších místech byly hloubeny hromadné hroby. Déšť odnášel vrstvy hlíny a odhaloval stále nové mrtvé. Z půdy vyčnívaly boty, hlavy nebo ruce a označovaly místo, kde dalšího z vojáků zastihla smrt.

Odjel jsem se svým botanickým profesorem do Gorškovici, ke starému bojovému stanovišti praporu. Ženisté tam právě kopali další masový hrob. Už měli připravené i březové kříže.

Čekal jsem na untersturmfuhrera Grutteho a pomáhal mezitím ženistům v jejich smutné práci. Některé mrtvoly byly děsivě roztrhané granáty. Na některých naopak nebylo na první pohled žádné zranění patrné. Poslední mrtvý, kterého jsme uložili do země, byl zcela neidentifikovatelný. Plavé vlasy měl slepené krví. Chyběla mu půlka obličeje a celá jedna paže i s ramenem. Každou mrtvolu jsme pečlivě zabalili do celty a pak za-házeli hlínou. Jeden z ženistů mi podal připravený kříž s tabulkou. Zabodl jsem ho do měkké půdy a až pak si všiml, že patří někomu z 12. roty. Přečetl jsem si nápis: Siegfried Pa-penfuB, 12./SS-T.I.R. 3, padl 25. 9. 1941.

Takže jsem právě pohřbil jednoho z kamarádů. 1. srpna padl Bfiff a teď tedy Buwi. Náš francouzský čtyřlístek se rozpadl. Kdo bude další řadě - já nebo Mick? Tři měsíce jsme bojovali v Rusku a divize se smrskla na polovinu svých původních stavů. Mrtvé kamarády bylo sice možné nahradit posilami, ale mezera v duši po nich zůstala nezacelitelná.

Na severní frontě jsme hájili své pozice a mezitím se naši kolegové v sousedním středním úseku hnali k Moskvě. Pokud by Sověti u nás prorazili k jihozápadu, mohli naše postupující armády uzavřít do obrovského kotle. Takhle mi to vysvětlil adju-tant dr. Grutte.

Nám se však nepřítele podařilo zastavit a nechat vykrvácet. Boje utichly a věnovali jsme se spíše hloubení dalších hrobů. Bylo také zapotřebí zarovnat terénní nerovnosti, aby se za nimi Rusové nemohli krýt při případném dalším útoku. Na tyto práce se dobrovolně hlásili zajatci a dostávali stejnou menáž jako my.

Dalekohledy jsme pozorovali nepřátelská postavení a stejně jako Rusové se zakopávali stále hlouběji do země. Začátek října byl stejně mokrý jako září, ale už jsme zřetelně cítili první známky blížící se zimy.

Zakopal jsem se poblíž velitelského bunkru a vybudoval si nad svým krytem pořádnou střechu ze silných kmenů. Svého adlera jsem dobře schoval v chráněné prohlubni.

K nepřátelské hlavní bojové linii jsme vysílali výzvědné oddíly, abychom se dozvěděli, co Rusové chystají. Podle výpovědí zajatců se zdálo, že Ivani přisouvají na frontu další posily. Lidských zdrojů a zřejmě i zbraní měli k dispozici snad nekonečné množství. Mohli jsme té hydře useknout libovolný počet hlav, a stejně jí rychle narostly nové. Kromě tanků T-34 stály proti nám i americké obrněnce „Generál Lee" a „Generál Grant", a také pěchotní vozidla. Každou noc k nám vítr přinášel rachot tankových pásů a zvuk motorů.

„Klidné" dny rušily jen nálety bitevníků a občasné dělostřelecké přepady. Ale nečinnost neměla dlouhého trvání. Uprostřed říjnových dešťů jsme se zdvihli k útoku. Proti nám se postavilo skvěle zaměřené dělostřelectvo, vražedná přehradná palba minometů, ze skvěle vybudovaných bunkrů se na nás sypalo krupobití střel z pěchotních zbraní a nechyběly ani pla-menomety. Vytýčeného cíle se nám nepodařilo dosáhnout. Po třech dnech bojů muže proti muži a dobývání jednotlivých bunkrů a zákopů jsme museli přejít do obrany a odrážet nepřátelské protiútoky. Uniformy jsme měli už několik týdnů ve zbědovaném stavu a teď na nás navíc zmrzly.

A nepřítel bojoval nesmírně tvrdě. Pokud jsme při svých protiútocích narazili na vojáky ze „Stalinovy divize", nemohli jsme počítat s tím, že jen tak jednoduše zvednou ruce. Bránili se až do poslední chvíle a raději se nechali zabít, než aby vylezli ze svých děr. Viděl jsem na vlastní oči, jak jejich mladý důstojník odjistil v bezvýchodné situaci ruční granát a lehl si na něj...

Tito gardoví vojáci byli úplně jiní než běžní rudoarmějci, s nimiž jsme se dosud utkávali. Lišili se nejen statečností, ale i samotným vzhledem. Tím nechci snižovat hodnotu obyčejných vojáků, kteří se také vyznačovali neuvěřitelnou odolností. Na rozdíl od nich jsme v nepříznivém počasí začínali trpět značnými zdravotními obtížemi. Přibývalo nemocných

úplavi-cí, ale kvůli vysokým ztrátám a nedostatku mužstva je nebylo možné vystřídat. Mnoho z nich muselo jednoduše nechat věcem volný průběh a pak neměli kalhoty mokré jen zvnějšku, ale i z vnitřní strany, a navíc strašlivě zapáchali. Změnili jsme se v hordu smradlavých a mokrých otrhanců.

Svůj nyní nepotřebný vůz jsem měl stále ještě dobře schovaný a sám se účastnil nočních hlídek a překvapivých výpadů do nepřátelských pozic.

Konečně dorazily posily z Německa. Byli to mladí dobrovolníci, ale na zacelení ztrát nestačili. Ovšem i tak jsme se mohli postupně vystřídat, v zázemí se umýt, nafasovat nové uniformy a nechat se ošetřit.

Po zhroucení ruské ofenzivy se situace v našem úseku trochu uklidnila. Samozřejmě nás nepřátelská letadla i nadále zasypávala krupobitím bomb. Ruské výzvědné oddíly se pokoušely najít slabiny v naší obraně nebo se napojovaly na vedení našich polních telefonů. Pokračovala i palba z minometů a děl. Z ruských zákopů se ozývaly reproduktory, které nás nejčistší němčinou vyzývaly k ukončení bojů, slibovaly dobré zacházení s přeběhlíky, k čemuž patřil dostatek jídla, vína, žen a to nejdů-ležitější — přežití a návrat domů.

Nepřátelská propaganda běžela na plné obrátky i u sousední 30. pěší divize: „Vy, stateční vojáci wehrmachtu, krvácíte na frontě, zatímco příslušníci SS odjíždějí na dovolenou a na Himmlerův rozkaz oplodňují vaše ženy, aby se narodila další nordická potrava pro naše děla. Vy hladovíte a bastardi z SS si užívají jídla v nadbytku. I vy máte právo na dovolenou, ženy a dobré zaopatření!"

Na stromech ještě viselo povadlé listí, ale už přišly první sněhové přeháňky. Koncem října jsme naměřili minus 10 stupňů. Kašovité bahno se změnilo v na kámen ztuhlou krustu. Všichni řidiči museli dávat pozor na to, aby jim auta nepřimrzla k zemi, což se během střídání mrazu a tání mohlo snadno stát.

Začali jsme budovat zimní ležení. Mezitím jsme se ve výstavbě bunkrů docela zdokonalili. A bylo to zapotřebí, protože ženisté nemohli stihnout všechno. Vše nasvědčovalo tomu, že v dosažených pozicích strávíme delší dobu, a to by nám přišlo celkem vhod.

Michalcovo, malé hnízdo mezi Krasejou, ležící u silnice, a trochu stranou se nacházejícím Kaminajagorovem. Právě zde jsme s dr. Brutzalem, v té době untersturmfúhrerem SS a naším lékařem, a jeho saniťákem,

unterscharfuhrerem Wannerem, pracovali za pomoci sovětských zajatců na přípravě zimního bunkru.

Nejprve jsme vyměřili plochu mezi zříceninami domů a pak na ní celý den pálili ohně. Po roztátí vrchních vrstev půdy jsme začali hloubit a odstraňovat zeminu. Měli jsme k dispozici jenom rýče, lopaty a kbelíky. Krompáče ani kolečka nebyla k sehnání. Bylo zapotřebí vykopat jámu o rozměrech 4 x 4 metry. Dohlížel jsem na Rusy a pracoval s nimi. Samozřejmě dostávali stejné zaopatření jako my. Tak to nařídilo velitelství divize a pro Rusy to bylo velmi výhodné ustanovení. Přes noc půda pochopitelně zase zmrzla, ale my si už večer připravili dlouhé a hluboké otvory, do nichž jsme ráno zasunuli ruční granáty a ty pak odpálili. Tímto způsobem jsme si půdu řádně nakypřili.

Po prvních nepovedených pokusech jsme bunkr postavili podle ruského vzoru a přidali trochu německého smyslu pro praktičnost. Vybrali jsme si osamělou kůlnu, pečlivě očíslovali její trámy, rozebrali je a pak je zase dali dohromady v naší dva a půl metru hluboké jámě. Všechny díly do sebe skvěle zapadly. Stejně pečlivě jsme vybudovali podlahy a strop. Ten se skládal z jedné vrstvy silných trámů, na ně přišla zemina, na ni další vrstva napříč položených břeven a další drny a hlína. U trénu jsem si „vypůjčil" velkou celtu, kterou jsme položili úplně nahoru. Sloužila místo střechy k zadržování a odvádění deště. Bojová stanoviště rot a štáby se podobaly podzemním vesničkám. Když jsme zjistili, jaké krátery dokáží vyhloubit granáty ruského těžkého dělostřelectva, položili jsme na náš bunkr ještě další vrstvu trámů a zeminy. Výstavba bunkrů však nepokračovala snadno, protože nás obtěžovaly nálety ruských I1-2, před nimiž jsme se schovávali do zákopů a děr jako plaší svišti.

S pomocí zajatců jsem začal stavět mohutná kamna. Venku v kotli jsem vařil jíl sloužící ke spojení červených cihel uzmu-tých z jedné rozbořené chalupy a v bunkru dával dohromady svůj první kamnářský kousek. Vlastně se jednalo o jakýsi sporák. Vpředu jsem umístil ohniště zakryté pláty, také nalezenými ve zříceninách domů. Vzadu se tyčila dvoumetrová cihlová kobka.

Na Štědrý večer jsme byli se svým dílem hotoví. Pozvali jsme zajatce ke stolu. Dr. Butzal a Wanner se s nimi bavili lámanou češtinou. Rusové se pořádně najedli, dostali na cestu spoustu dalšího jídla a teprve pak jsem je odvedl do jejich hlídaného bunkru. Pak jsme zapálili první oheň, ale k mé velké rozmrzelosti to dopadlo katastrofálně. Plameny nešly do komína, ale šlehaly mi z dvířek do obličeje. Bunkr se zaplnil dusivým kouřem. Nakonec saniťáka napadlo strčit zvenku do komína hořící lepenku. Teprve pak chytila kamna správný tah. Téměř slavnostně jsme na žhnoucí pláty postavili ešusy naplněné sněhem a sledovali, jak se voda začíná vařit.

Dosud jsme všechno museli vařit venku a to jenom za dne, protože v noci nás prozrazovala záře ohně a lákala ruské granáty. Ve třech jsme stáli kolem hřejících kamen a radovali se jako malé děti, že už nemusíme ven do mrazu. Teploty v té době klesaly až na minus třicet stupňů. Ale to nám vůbec nevadilo, protože v kamnech praskal oheň a za chvíli bylo v bunkru teplo jako v sauně. Co víc si přát? Nad námi tři vrstvy trámů, tlusté dřevěné dveře pobité navíc hadry a plápolající oheň chránící nás před zmrznutím.

V poledne jsme nafasovali mimořádné sváteční příděly: kořalku, koňak, cigarety a čokoládu. Hned po setmění nám polní kuchyně přivezla skvělou vepřovou pečeni s oblohou. Dostali jsme i dopisy. Pro mě tam byl lístek od matky a psaní od Eriky. Život se zdál být zase jednou celkem snesitelný. Seděli jsme u hrubě roubeného stolu a dokola ve světle karbidové lampy pročítali stránky zaplněné důvěrně známými tahy písma.

Z roztáté sněhové vody jsme si uvařili grog, z ešusů voněla přihřívaná pečené a v kamnech příjemně praskala polena. Neustále jsem se v myšlenkách vracel domů. Wanner ozdobil malý vánoční stromek. Beze slov jsme zapálili svíčky a ponoření každý do svých myšlenek jsme zírali do jejich plamenů. Wanner i dr. Butzal byli ženatí, zatímco já měl jen šestnáctiletou přítelkyni ze svého rodného města.

Z kapsy jsem vytáhl malý diář na rok 1941, kam jsem si občas zapsal své zážitky. Vypadl z něj lístek zaplněný neumělými verši, které jsem složil na Silvestra roku 1940, ještě ve Francii:

Až náš boj svůj konec najde a mrtví se k
věčnému spánku uloží, myšlenka má svou
cestu urazí a naše srdce se k sobě navrátí.

Šťastní půjdeme širým světem, ruku v ruce
kupředu, však zatím mířím za svým Vůdcem,
a bojuji za svou otčinu.

Dlouho jsem se na ony řádky díval a najednou mi připadly nepatřičné. Přisunul jsem lístek k lampě a sledoval, jak se mění v popel.

Československo, Polsko, Francie, Sovětský svaz. Kam nás ještě pošlou bojovat? Z mých nejbližších přátel už dva padli. Bfiff leží v hrobě daleko odsud, v Utorgoši, a Buwi v Gorškovici, jen pár kilometrů od našich pozic. Kdepak asi strávil Vánoce Mick? Venku se ozývalo dělostřelectvo. Jasně se dalo odlišit temné dunění těžkých houfnic od jasného štěkání daleko za ná-

mi umístěných kanónů s dlouhou hlavní. Fronta se neuklidnila ani během svátků.

Dále na jihovýchodě bojovali naši kolegové ve volžském oblouku za třicetistupňových mrazů a sněhových vánic. Na rozdíl od nich jsme mohli sedět pěkně v teple a relativním bezpečí našich bunkrů.

Po Vánocích teploty ještě více klesly. Ostrý vítr si pohrával se sněhovými jehličkami. Nebylo skoro možné nechat otevřené oči, ale hlídkující vojáci museli přesto upírat zrak do dálky.

Proti nám se postavil dosud neznámý protivník: ruské jednotky určené k boji v zimních podmínkách. Jejich příslušníci byli skvěle vycvičení, výborně vyzbrojení a stejně houževnatí jako vojáci z gardových oddílů. Dnem i nocí klouzali na lyžích podél fronty, díky bílým pláštěnkám téměř neviditelní.

Sověti se o své vojáky postarali včas a rozdali jim plstěné válenky, vatované kalhoty a kabáty, kožešinové rukavice a čepice. Ke standardnímu vybavení patřily i lyže a sněžnice. Navíc ruské zbraně fungovaly i za extrémních mrazů. My jsme naopak zimní vybavení velmi citelně postrádali. Přes letní pláště jsme si přehazovali deky jako kdysi Napoleonovi vojáci. Směšně tenkými vlněnými rukavicemi nám profukoval ledový vítr. Na kost zmrzlá bagančata jsme si vycpávali novinami. Snad jediný skutečně užitečný kus výstroje byla vlněná kukla.

Teploty spadly pod minus třicet stupňů. Už to by bylo dost hrozné, ale situaci ještě zhoršoval neustálý vítr prohánějící se po ledových pláních a pronikající až do kostí. Deky se za chvíli pobytu venku měnily ve zmrzlé pláty a vůbec nehřály. Zamrzal dokonce i řídký olej v automatických zbraních, takže samopaly i kulomety se po prvním výstřelu beznadějně zasekávaly. Naše uniformy barvy polní šedi se skvěle odrážely na bílém zasněžením pozadí a skýtaly nepříteli vítaný cíl. To vše jsme s hořkostí přičítali nedostatečné přípravě našeho velení.

29. prosince se na krymském poloostrově nečekaně vylodily ruské jednotky. Řídily se světelnými signály místních partyzánů a pod ochrannou rouškou tmy dobyly město Feodosii. Lodní děla zahájila palbu na zcela překvapené obránce až těsně před pobřežím. Němečtí důstojníci naprosto zklamali a Rusům se podařilo proniknout hluboko do vnitrozemí.

Sovětům padl do rukou lazaret wehrmachtu, nacházející se na křižovatce silnic směřujících do Jalty a Simferopolu. Zraněné a lékaře vyházeli ruští vojáci z oken bývalého několikapatrového hotelu a za dvacetistupňového mrazu je polévali vodou.

Zdravotní sestry byly znásilněny a poté skrz vagíny přitlučeny velkými hřeby k dřevěné podlaze. Po opětovném dobytí Feo-dosie byli vojáci Leibstandarte SS přivedeni před svým odchodem na frontu právě na toto místo, aby mrtvoly viděli na vlastní oči. Vyprávěl mi o tom roku 1988 v nemocnici bývalý příslušník 170. pěší divize, který 18. ledna 1942, po znovudo-bytí Feodosie, povražděné sestry a raněné našel.

Rozkřiklo se, že říšský vůdce SS Himmler přijede na návštěvu fronty. Toho bych nesmírně rád protáhl bažinatým pralesem! Hitlera jsme tehdy uctívali, ale Himmlerem opovrhovali. V neposlední řadě i kvůli tomu, že jsme museli hlídat koncentrační tábory, za jejichž vznik jsme činili odpovědného právě jeho.

„Jestlipak tady bude taky pobíhat v černým letním pláštíku?" položil si řečnickou otázku dr. Butzal. „A s novinama omota-nejma kolem břicha, aby nezmrz," doplnil ho Wanner.

Neúprosná zima ovlivnila i naše zásobování. Dostatek jsme měli jen sušené zeleniny, sýra v tubě a umělého medu. Stále obtížněji se nám dařilo udržovat v pojízdném stavu auta. Baterie jsme samozřejmě museli přechovávat u kamen. Ale ani s pomocí kliky nechtěly motory startovat. Chyběl nám speciální zimní olej. Jediná možnost spočívala v tom, že jsme pod olejovou vanou motoru zapálili oheň a olej zahřáli. Sice jsme tím riskovali požár, ale jedině tak auto naskočilo. Samozřejmě se stávalo, že jsme přitom spálili kabely a docházelo ke zkratům. Bohužel zrovna v té době dosloužil velitelův mercedes, takže musel vzít za vděk mým adlerem. Jezdil jsem s ním často do Demjansku, kde bylo umístěno bojové stanoviště divize, ale i trén, dílny, pekárny, řeznictví, polní lazaret, ošetřovna pro za-jatce a všechno, co už k vojenskému týlu patří.

Taky se povídalo, že v Demjansku je dost „holek", což byla vlastně pravda, protože v některých štábech se o úklid staraly ruské dívky. Ušetření vojáci pak mohli být použití na frontě.

Ke svému velkému překvapení jsem zjistil, že týlové jednotky jsou vybavené zimním oblečením, které nám na frontě tak citelně chybělo. Pocházelo ze sbírek, které byly organizovány v Německu a měly usnadnit situaci bojujícím vojákům. Když se o zneužití Zimní pomoci dozvěděl

velitel divize, nechal sestavit zvláštní komanda, která nemilosrdně zabavovala teplé oblečení a nezřídka je strhávala rovnou z těl „týlových ulejvá-ků", rozvalujících se v teplých bunkrech. Na mě po jedné takové akci zbyl barchetový břišní pás, ale stejně vůbec nehřál a oblíbily si ho leda tak moje vši.

Tedy vši se staly opravdovou pohromou! Venku na mrazu ty potvory dávaly celkem pokoj, ale v teplém bunkru začalo nesnesitelné svrbění. Navíc jsme se obávali propuknutí nemocí.

Na hlavní bojové linii panoval relativní „klid". Německé i ruské výzvědné oddíly podnikaly výpady k protivníkovým pozicím. Na svých nových zimních maskovacích uniformách jsme nosili černé pruhy na pažích, abychom se odlišili od podobně oblečených Rusů. Přesto se někdy stávalo, že jsme střídali na vlastní. Ve vytí ledového větru se snadno přeslechlo heslo a už vypukla palba. Například na silvestrovský večer zabloudila jedna z našich vícečlenných hlídek a dostala se k sousednímu úseku. Tam ji pokládali za Rusy a všechny postříleli ze svých dobře maskovaných postavení.

Ale jinak denní zprávy wehrmachtu suše konstatovaly: „Jižně od Ilmeňského jezera se neodvíjí mimořádná bojová činnost!"

V našem bunkru vládla velmi dobrá, téměř demokratická atmosféra. Práci jsme si rozdělili podle návrhu našeho doktora. Sám Butzal se staral o praní, Wanner převzal odpovědnost za shánění dostatku otopu a já byl určený k tomu, aby byl na kamnech vždy dostatek horké vody. Také jsem nosil jídlo a občas „sehnal" nějaký špiritus.

Byli jsme noblesním spolkem. Doktor pocházel z Brna a vyznačoval se ležérními způsoby, kterými postupně „nakazil" i mne.

Jednou jsem při hledání čistého sněhu k přípravě vody spadl do zaváté studny a po zledovatělých kamenech nemohl vylézt zpátky nahoru. Mé volání nikdo neslyšel a tak jsem začal střílet do vzduchu svítící náboje. Doufal jsem, že si toho někdo všimne. Našel mě dr. Butzal. Stáhl si obětavě kalhoty, nařídil mi vyhodit nahoru karabinu, sundal z ní řemen, připevnil ho ke kalhotám a takto improvizovaný „žebřík" mi spustil dolů. S jeho pomocí jsem už ze studny vyšplhal. Jenže řemen se přitom tak utáhl, že nešel z kalhot uvolnit. Doktorovi to vůbec nevadilo a vydal se do bunkru

jen tak ve spodkách a s přilbou na hlavě. Nerušeně kráčel kolem bunkrů štábu a nevšímal si ani udivených pohledů přítomných důstojníků.

Během silvestrovské noci se divize chystala k přepadu. Obsluhy děl, osádky tanků a samohybných houfnic, vojáci u minometů i střelci z pušek a kulometů čekali na první vteřiny roku 1942. Úderem půlnoci se rozpoutal ohnivý orkán chrlící ze všech hlavní déšť železa. Podle pozdějších výpovědí svědků se prý Rusové v panice rozeběhli do týlu.

V prvních dnech roku 1942 jsem dostal dopis od Buwiho rodičů. Byl zabalený do balíčku, který jsem měl dostat už o Vánocích. Cestou ze západopruského Riesenburgu do našeho bunkru v severním Rusku se trochu zatoulal. Na adrese odesílatele byl uveden Karl PapenfuB, ale dopis napsala matka. Balíček byl připravený s takovou láskou, jako by patřil vlastnímu synovi.

Po Buwiho smrti jsem jeho rodičům napsal. Oficiální zprávu odeslal velitel roty a moje řádky jim zřejmě byly po onom suchém úředním sdělení útěchou. V uplynulých dnech poprvé seděli u vánočního stromku a věděli, že se jejich syn už nikdy nevrátí. Prohlíželi si fotografie, které jsem jim poslal. Byl na nich zachycen Buwi v partě bezstarostných kamarádů ve francouzské vinárně. Na další seděl zablácený Buwi na své motorce BMW někde u Lugy a vyfotografoval jsem i Buwiho hrob s přesným označením místa.

Museli jsme ke vchodu do bunkru umístit druhé dveře. Mráz dosahoval opravdu vražedných hodnot: 45 stupňů pod nulou! Přibývalo raněných a omrzlých a Wanner už neměl čas na shánění dřeva. Proto jsem se tohoto úkolu ujal a vláčel z okolních zřícenin kusy trámů a všeho hořlavého. Nalezené kusy jsem poblíž bunkru rozřezával na menší polena. Neustále jsem však měl nastražené uši a oči na stopkách, abych mohl včas skočit do bezpečí, protože ruské těžké minomety si nedávaly pokoj ani za těchto podmínek. Vesnice Michalcovo a Kaminajagorov postupně mizely v topeništích našeho praporu.

Občas jsem měl trochu času se pokochat nádherně zasněženou krajinou nekonečných ruských rovin, kterým se nic jiného na světě nemůže vyrovnat.

Ivan měl zřejmě cosi za lubem. Fronta začala být podivně neklidná. Sice se dokonce trochu ztišila, ale ve vzduchu viselo nejasné napětí. V noci k nám vítr z ruského týlu přinášel hluk motorů, podle zastřelování jsme poznali, že na druhou stranu dorazilo mnoho nových baterií a také výslechy zajatců naznačovaly, že se něco připravuje.

Wanner se právě chystal vyoperovat ruskému zajatci z těla kulku ze samopalu, která ho zasáhla zepředu a zastavila se v zádech. Raněný seděl uprostřed bunkru na stoličce, Wanner se posadil za něj a skalpelem rozřízl místo, kde byla patrná malá vyboulenina. S raněným Rusem přitom česky rozprávěl, jednak aby odpoutal jeho pozornost od zákroku, a také aby se dozvěděl něco o nepříteli. Už za krátkou chvíli sani tak uchopil kulku do pinzety a vytáhl ji ven z rány. Rus u nás zůstal až do doby, než ho odvezli do lazaretu pro válečné zajatce v Demjansku. Ochotně nám vyprávěl o každodenním životě ruských vojáků. Prý hladověli, protože většina dopravních prostředků byla vyčleněná pro přísun munice. Velitelé jim radili, aby si jídlo opatřili v německých zákopech. Náš Rus sice věděl, že se něco chystá, ale netušil kdy to vypukne. Schylovalo se ke špatným časům, ale stále jsme tak úplně nevěřili, že by se dalo bojovat v pětačtyřicetistupňových mrazech.

Ve dvě hodiny v noci, uprostřed mrazivé lednové temnoty, jsem z hlídky doklopýtal do našeho bunkru. Na frontě byl klid, jen občas vyletěly k obloze světlice, ale to nebylo nic neobvyklého. Sundal jsem si přilbu a kabát. Přistoupil jsem ke kamnům, abych se trochu ohřál. Bohužel se v té chvíli vzpamatovaly i mé vši a začaly nesnesitelně kousat. Najednou jsem si uvědomil, že ještě musím ke kamnům přinést autobaterii. Zatracená práce!

Vyšel jsem tedy ven a udělal pár kroků k autu. V tom okamžiku se nocí zablesklo a odkudsi z podzemí ruin vesnice se ozvaly zoufalé výkřiky. Hustý kouř označoval místo požáru mezi zřícenými zdmi. Probudil jsem doktora s Wannerem a běželi jsme k praskajícím plamenům, odkud se neustále ozýval nesrozumitelný řev. Přiběhli jsme k bunkru, z nějž stoupal kouř a ze všech štěrbin šlehaly plameny. Nebylo možné se dostat dovnitř. Vodu jsme neměli. Přesto jsem zkusil vběhnout dovnitř, ale v kouři jsem ihned málem ztratil vědomí a oheň mi sežehl obočí i vlasy. Wanner mě strhl zpět a vynadal mi do bláznů.

Bunkr dohořel až ráno. Teprve poté jsme mohli odnést na uhel spálené mrtvoly a položit je do sněhu. Těla se žárem spojila dohromady, takže jsme je nemohli protáhnout úzkým vchodem. Nezbylo než je rozlámat na kusy.

Osazenstvu bunkru se staly osudnými slamníky přibité na stěnách. Stačila převržená svíčka a z příjemného útulku se stala smrtící past.

Při snídani jsme mlčeli. Pořád ještě jsme cítili pach spáleného masa a v uších nám doznívaly výkřiky mužů škvařících se zaživa. A ještě něco jsme si uvědomili. Ruské dělostřelectvo mlčelo, i když nás jejich pozorovatelé museli mít díky požáru jako na dlani. To nevěstilo nic dobrého.

Demjanský kotel

Ze spánku nás vytrhlo běsnění vybuchujících dělostřeleckých granátů. Nejednalo se o rušivou palbu, která zakrátko umlkne, ale o masivní přípravu na dávno tušený nepřátelský útok ve velkém stylu.

Vyskočili jsme z pryčen a přichystali se. Venku se hroutily poslední ještě jakž takž stojící domky Michalcova. Těsně vedle našeho bunkru vybuchla salva granátů ráže 172 mm. Celý kryt se otřásl v základech. Vnitřní dveře, zhotovené z tlustých fošen, vyletěly z rámu a dovnitř se vevalil mour, kouř a zápach střelného prachu. Mezi skřípajícími stropními trámy propadávala hlína. Na Michalcovo se snášelo krupobití střel. Dělostřelecká bitva se rozhořela po celém širokém úseku.

Wanner odhazoval ode dveří zmrzlé hroudy hlíny, které byly výbuchem vmrštěné dovnitř. Já se mezitím prohraboval zpola zasypaným vstupem nahoru, abych zkontroloval stav svého auta. V záři světlic a vybuchujících granátů jsem si všiml, že obě zdi, za nimiž jsem adlera schoval, ještě stojí a vůz je zřejmě v pořádku.

S velkou námahou jsme dveře znovu nasadili do provizorních veřejí. Dr. Butzal přiložil do kamen, aby ohřál vodu a vytopil bunkr. První ranění na sebe určitě nedají dlouho čekat. Ze sporáku občas unikl kouř, když kamna ztratila tah, protože se nad námi prohnala tlaková vlna. Za chvíli náš bunkr zasáhla minometná střela. Trámy však vydržely, jen Wannerův ešus zasypala uvolněná hlína. Saniťák klidně poznamenal: „Jen houšť!" Pod trojitým stropem jsme se cítili bezpeční. Pouze přímý zásah z ruských těžkých polních houfnic ráže 172 mm by nám byl osudný. To samé platilo pochopitelně i pro velko-rážní moždíře, které Rusové přivlekli do pozic před několika týdny. Během klidnějších dnů jsme sledovali, jak se tyto nestvůry zastřelují. Nejprve se ozvalo táhlé „vžuuum" výstřelu, potom bylo slyšet „huíííí" letícího granátu a nakonec temné „bruch" výbuchu. To celé trvalo dostatečně dlouho na to, aby člověk stačil skočit do nejbližšího krytu. Smůla byla, pokud jste dostal přímý zásah. To pak po vás nic nezbylo, protože granáty moždířů vyrývaly do půdy kráter o velikosti menšího domu.

Po rozednění zesílila i palba z pěchotních zbraní. Nepřítel útočil. „Klidné" dny skončily. V prvních hodinách 8. ledna 1942 začala další fáze boje o holý život. Od oné noční události v lese u Utorgoše jsme věděli, co čeká zajaté příslušníky SS. V nejlepším případě ostrý výslech a pak kulka

do týla někde u nejbližšího štábu brigády. Horší variantou byla daleko pomalejší smrt, kterou se nám, nenáviděným Germánům, Rusové mstili.

Možností mučení bylo nepřeberné množství: vypálené oči nebo vytrhané jazyky zdaleka nepatřily k těm nejhorším způsobům trýznění. Viděli jsme i mrtvé, kteří byli s rukama svázanýma za zády pověšení na silné větve a nad malým ohněm upečení zaživa.

Krutosti nelze chápat jen jako věc mentality našich protivníků. Spíše se jednalo o výsledek bezmezného štvaní a propagandy, líčící vojáky se smrtihlavem na čepici jako nemilosrdné vrahy, znásilňovatele bezbranných žen a pznitele nevinných dětí.

Dostal se mi do ruky leták shazovaný ruskými letadly. Byla na něm otištěná fotografie roty vojáků Leibstandarte SS, pochodujících s nasazenými bodáky, na nichž měli nabodnuté kojence z Roštová. Text říkal: „Vojáci s ocelovou přilbou a runami na výložkách nemohou čekat milost — ani ranění!" Na rozdíl od nás měli kamarádi z wehrmachtu alespoň trochu naděje, že zajetí mohou přežít.

Od 8. ledna jsem byl neustále ve službě. Odvážel jsem raněné na hlavní obvaziště do Kraseji a zpátky přivážel střelivo. Moje auto bylo doslova jako řešeto, proděravěné kulkami a střepina-mi. Nepřátelský dělostřelecký útok se za pár hodin naštěstí vyčerpal. Ale i tak na nás nepřítel silně dotíral. Začínal se projevovat nedostatek střeliva, které jsme nestačili dopravovat do předních pozic. Navíc se Rusům dařilo ničit naše muniční skla-dy.

Mráz byl opravdu vražedný. Pokud raněný zůstal ležet bez pomoci, za chvíli umrzl. Neměli jsme je ale brzy kam dávat. Nepřítel systematicky ničil bunkry a poslední zbylé chatrče, takže se před mrazem nebylo kam ukrýt.

Po čtyřech dnech a nocích nepřetržité služby mě na pár hodin vystřídal dlouhý Kleemann, velitelův řidič. Okamžitě jsem se šel trochu prospat.

Ještě v noci mě však vzbudil adjutant praporu obersturm-fúhrer Grútte - můj profesor botaniky: „Brunneggere, ihned připravte vůz! Pojedete s velitelem. Jeho mercedes je mimo provoz, přímý zásah. V sedm hodin vyrážíte! Rusové prorazili severně od nás a taky na jihu u 123. divize. Už teď je máme šedesát kilometrů v zádech. Náš úsek přebírá wehrmacht. My se přesouváme do Iljanova, nebo jak se to jmenuje."

Nedobrá zpráva neprohrála jenom mne, ale i ostatní. Ke stropu stoupaly ty nejhorší kletby. Lehce ranění museli ven a pěšky se dát na pochod. „Lehce raněný" byl každý, kdo mohl chodit, i když mu třeba chyběla ruka. Naším úkolem bylo zastavení nepřátelského útoku a vybudování nové frontové linie. A to v teplotách pod minus padesát stupňů Celsia. Zatra-ceně!

Situace vypadala dost špatně. Deset oslabených německých divizí bylo mezi Ilmeňským jezerem a prameništěm Volhy napadeno šesti nepřátelskými armádami. Naše divize udržela frontový oblouk na severovýchodě, ale na jihu se Rudá armáda s tanky, lyžařskými jednotkami a oddíly vybavenými vrtulovými saněmi převalila přes zamrzlé Seligerské jezero na jihu a Il-meňské jezero na severozápadě.

Hned mi bylo jasné, že nemám dost času na to, abych adlera zprovoznil. Bylo třeba zahřát olejovou vanu a vodu v chladiči, to se nedalo tak rychle zvládnout. Ještě jsem byl v plné práci, když se u mne zastavil velitel s důstojníky štábu praporu. Vztekle požadoval hlášení. Olej byl pořád ještě ztuhlý a nedařilo se nastartovat ani pomocí kliky. Důstojníci přešlapovali netrpělivě z nohy na nohu. Měli na sobě letní pláště, jen velitel byl navlečený do kožešinového kabátu a na rukou měl teplé palčáky, které mu poslala rodina z Mnichova.

Mezitím dorazili střídající vojáci wehrmachtu a nastěhovali se do našich pozic. Mrzutě jsem snášel velitelovo hromování. Na druhou stranu jsem se jeho nervozitě nedivil. Určitě i on měl své rozkazy. Situace nevypadala nejlépe a bylo třeba spěchat. Velitel vyslal do okolí spojky, které po návratu hlásily, že ani jedno auto není zatím schopné provozu. Důstojníci se tedy museli na shromaždiště praporu vydat pěšky.

Nalil jsem do chladiče horkou vodu, která zahřála celý blok motoru. Teď to ještě chtělo, aby se protočila kliková hřídel. Startér žalostně zavyl. Vypnout a počkat! Střídání bylo v plném proudu. Naše první jednotky pochodovaly na shromaždiště v Baljajevčině.

Z bunkru jsem si přinesl svá skromná zavazadla a přitom se na chvíli ohřál u kamen. Bohužel jsme v našem pohodlném „bytečku" zůstávali jen krátce. Sebral jsem i doktorovy a Wan-nerovy věci a uložil je do kufru auta. Oba měli práci někde u rot a možná se už nestihnou vrátit.

Zkusil jsem znovu nastartovat, ale motor ani nezakašlal. Startér sice zabral, ale vůz nechytil. A Rusové se dali na pochod! Po silnici běhali vyplašení cizí vojáci. Zatraceně! Za chvíli mě dostanou, pokud hned nevypadnu...

Poslední pokus. Zkusil jsem profouknout benzinovou hadici. Jediné, čeho jsem dosáhl, bylo, že jsem se polil benzinem a navíc se ho i napil. Úplně mi ztuhly prsty. Takže zase dovnitř a ohřát se. Pak jsem vzal svíčku a plamenem nahřál nejspodnější část benzinového vedení. Mohla tam být zmrzlá kapka vody znemožňující průtok paliva. Třesoucími se prsty jsem vleže pod autem držel oharek svíčky a mumlal modlitbu: „Dobrotivý Bože, ať ta mizerná kára konečně naskočí!"

Zase jsem nastartoval a zase nic! Znovu a znovu a znovu... hurá, chytlo to! Motor sice hned zase „chcípl", ovšem záblesk naděje tady byl.

Opětovně jsem stiskl startér, auto zachrchlalo, ale vzápětí se můj skvělý adler rozběhl.

Vojáci, kteří nás teprve před chvílí vystřídali, už zase pádili po silnici zpět směrem na Kraseju a křičeli: „Tanky! Tanky!"

„V kině a ve válce jsou nejlepší místa vzadu, vepředu se to moc blýská!" říkával Ziegenbein.

Nepřítel pronikl do našich původních pozic v Kaminajago-ru a svými tanky už ostřeloval výše položené Michalcovo. I přes zmatek panující na silnici se mi podařilo večer 13. ledna dostihnout náš prapor. Naším novým stanovištěm se stala malá vesnice jižně od Umeňského jezera a západně od Lova-tě. Nastěhoval jsem se do jedné z ubohých rolnických chalup a auto jsem před slídivými zraky bitevníků schoval do přilehlé kůlny.

Prapor zatlačil dotírajícího nepřítele zpět a obsadil silnici. Naši mrtví leželi v prázdné stáji a čekali na to, až slunce rozehřeje půdu a budou moci být pohřbení. Padlí zmrzli v pozicích, v jakých je zastihla smrt. Jeden měl rozepjaté paže jako kněz při mši, druhý se zkroutil do sebe, další se držel za prostřelené břicho. Všichni však byli zmrzlí na kost.

18. ledna 1942. 50 stupňů pod nulou. Ruská zima byla nemilosrdná. Kulometníci si vpředu na cestě postavili iglú. Schovali do nich kulomety a vytahovali je až ve chvíli, kdy bylo jasné, že nepřítel opravdu útočí. Na automatické zbraně jsme byli zcela odkázáni. Pokud by přestaly fungovat, byli bychom vystavení napospas mnohonásobné přesile a pobití jako zvířata na jatkách. Hlídky se střídaly po půlhodině. Déle se venku vydržet nedalo. Z mrtvých naši stahovali pláště, ale museli jsme si pospíšit, než padlí kamarádi ztuhnou na kost. Pokud někdo narazil na ještě teplého rudoarmějce, sundal z něj válenky a vatovaný kabát. Jejich krásně teplé ušanky jsme nosit nesměli a přes kabátce bylo třeba navléknout německý plášť.

Teplota spadla o další dva stupně. Neustálý vítr přinášel nové a nové závěje. V noci jsem vozil k pozicím u silnice zásoby a střelivo. Pokud se ovšem dalo projet. Jestliže byla cesta za-vátá, bral jsem si sáně s malým koníkem. V opuštěné stáji jsem našel trochu zatuchlého sena, které však můj „pomocník" velmi vděčně přijal. Vozili jsme spolu nejen zásoby, ale i raněné a mrtvé. V té době nám mráz způsoboval větší ztráty než nepřítel.

20. ledna se „oteplilo" a teploměr se vyšplhal na minus třicet stupňů. Rychle jsme toho využili a naložili rozrůstající se hromady mrtvých na nákladňák a odvezli na místo, kde ženisté pomocí velkých ohňů rozehřívali půdu a připravovali hromadné hroby.

Následovaly tři strašlivé dny a noci, kdy jsme naměřili 59 a jednou dokonce 61 stupňů pod nulou. Nepřítel se pokoušel odříznout nám spojovací cesty. Jeho skvěle vyzbrojené jednotky útočily od Ilmeňského jezera údolím Lovatě a pokoušely se spojit se silami přicházejícími naproti. Cílem bylo uzavření demjanského kotle.

Prvního února jsme se opatrně odpoutali od doposud bráněné silnice mezi Starojou Russou a Cholmem a přesunuli se na západní břeh Lovatě k Čerenčicy. Vzali jsme s sebou i všechny raněné.

8. února obsadili Rusové naše původní pozice u silnice. Tím padlo poslední spojení s vnějším světem. Kotel byl uzavřen. Stáli jsme 80 kilometrů před německou hlavní frontou a proti nám sedmi až devítinásobná nepřátelská přesila. Divize již neexistovala, pouze její zbytky, kterým se hrdě říkalo „bojové oddíly". Včetně trénu nás bylo asi 100 000 mužů, kteří zůstali trčet v kotli. Původní roty zůstávaly i přes posily doraziví po bitvě u Lušna na polovičních stavech.

Dávky stravy se snižovaly, i když špekouni vydali své tajné zásoby, které si časem nasyslili. Naše letadla sice shazovala kontejnery se zásobami, ale vítr je zanášel do ruských pozic. Naopak Rusové nám omylem shazovali své zásoby chleba, trvanlivého salámu a sušených ryb.

Hlavní bojová linie probíhala těsně vedle vesnice Kulakovo. Místní domky i obyvatelé vypadali zámožněji, než jsme byli dosud z Ruska zvyklí. Možná za svůj relativní blahobyt vděčili rybnaté Lovati. Vesničané odklízeli z cest sníh a dostávali za to od nás jídlo. V noci jsme však museli dávat pozor na partyzány. Ale i přes veškerou opatrnost se stávalo, že oknem přiletěl ruční granát, nebo některá z chalup vyhořela.

Za čtyřicetistupňových mrazů jsem vyjížděl do okolních osad. Díky závějím jsem byl ukrytý před zraky nepřátelských vojáků, ale zato mě prohánělyy bitevníky. Naštěstí se mi vždy podařilo uniknout.

Po obklíčení přestala existovat souvislá frontová linie. Z pluků a praporů se staly bojové oddíly a hlavní bojovou linii nahradily opěrné body, bránící vesnice a křižovatky. Ve sněhových hradech vedle sebe leželi vojáci pamatující první světovou válku, vedle nich osmnáctiletí mladíci z SS a dobrovolníci z řad etnických Němců. Všichni věděli, že pokud ztratí vesnici a ustoupí na sněhové pláně, zmrznou. Chléb a máslo ztuhly na kámen, neměli jsme dostatek dřeva na topení, ukrýt před mrazem jsme se mohli jedině ve vesnických chalupách, a o ty šlo.

V tomto počasí jsem dostal rozkaz, abych odvezl několik raněných na místo, kde si je převezmou sanitky. V chumelenici jsem se propracovával kupředu jen velmi obtížně. Po hodině jsem zcela ztratil orientaci a netušil, kde se vlastně nacházím. Zastavil jsem a vypnul motor, abych se zorientoval podle rachotu našich kulometů. Jenže kolem nás jako by spadla

hustá a neproniknutelná vata. I naše vlastní slova zůstávala viset ve vzduchu. Takže jsme jeli dál. Po čtvrt hodině se proti nám zjevila kolona saní, které jen neochotně uhýbaly stranou, abych mohl projet. Saně byly naložené pytli, dřevěnými sudy a bednami.

Na posledních dvou saních seděli rudoarmějci se samopaly. Okamžitě mi blesklo hlavou, že jsem zabloudil a dojel až k Rusům! Obrátit se a Ivany zase předjet jsem nemohl, to by jim určitě bylo podezřelé. Takže opatrně dál!

Vpředu za zatáčkou se objevil první dům nějaké vesnice. Rozeznal jsem ruské nákladňáky a u cesty postavený protitanko-vý kanón. Před jakousi kůlnou bylo dost místa na otočení. Vojáci od děla mi přátelsky zamávali. Zřejmě neměli pražádné podezření. Jak by taky mohli, naše auto bylo celé zasypané sněhem.

Jednoho ze zraněných jsem znal, pocházel ze Sedmihradska. Domluvil jsem se s ním co dělat, až zase budeme míjet zástup ruských saní. Za chvíli jsme je dojeli. Energicky jsem zahoukal, sedmihradský Němec se zdvihl ze sedadla a hulákal na překvapené Rusy jejich mateřštinou, ať se koukají uklidit stranou. Tak se i stalo a my se v pořádku prosmýkli kolem a zmizeli ve vánici a mlze. Co nejrychleji jsme jeli v našich vlastních stopách zpátky.

Denně jsme fasovali už jen 400 gramů chleba, lžíci rozehřáté marmelády, umělý med nebo sýr v tubě a desetinu másla nebo stejné množství, tedy 25 gramů, margarínu.

Hlad nás soužil ve dne v noci. V mrazu jsme pociťovali nedostatek jídla dvojnásob palčivě. Přesto bylo mnoho vojáků, kteří si tento hubený příděl dokázali rozdělit na tři části. Já k nim nepatřil. Raději jsem se jednou denně alespoň trochu najedl a pak se snažil hlad vydržet. Stříleli jsme a jedli všechno, co se hýbalo: kočky, psy, vrány, straky, sněžné králíky. Bojovali jsme, mrzli a hladověli, ale nikdo druhému neukradl ani kousek másla, který by zaručil o trochu delší přežívání. Základem našeho úspěchu bylo kamarádství a vzájemná důvěra.

Počet obránců kotle se stále snižoval. Mnozí padli, zmrzli nebo utrpěli zranění. Protivník na nás útočil dnem i nocí. Nebyly to románové bitvy muže proti muži, ale spíše jatka muže proti dvaceti, třiceti i padesáti! Ovšem naši kulometníci dokázali během pár sekund pokosit celou řadu

útočících rudoarmějců, které poháněli dopředu jejich komisaři se samopaly v rukou.

Když jsem nebyl na výjezdu, ležel jsem na hlídce za kulometem, „Hitlerovou kosou", jak říkali Rusové. Brali jsme mrtvým Sovětům zbraně a obraceli je proti nim. Nábojů do ruských kulometů s bubnovým zásobníkem jsme měli více než do našich. Naši dělostřelci nahradili své rozbité protitankové kanóny 37 mm ruskými paky ráže 47 mm. Po nočních protiútocích jsme vybíhali do pole a z mrtvých Ivanů stahovali válenky, maskovací pláštěnky a vatované kabáty. I nadále platil zákaz nošení ruských kožešinových ušanek, ale nikdo na něj nedbal a nikdo jeho porušení netrestal. Skvěle se také osvědčily ruské kožešinové rukavice. Ovšem koho by Rusové dopadli v částech jejich výstroje, ten si měl raději prohnat kulku hlavou. Milost čekat nemohl. Já sám se rozhodl zůstat v německé uniformě. S raněným, který byl převážen domů, jsem vyměnil svoje rukavice za jeho palčáky. Protože byly všechny sanitky přeplněné, odvezl jsem ho za jeho laskavost osobně až k letadlu Ju-52 na polní letiště v Demjansku. Jezdit v palčákách se dalo velmi dobře, ale při střelbě jsem si pravou rukavici musel sundat.

I přes ukořistěné části teplých oděvů přibývaly každý den těžké omrzliny. A nejen to. Z ruských uniforem se naši nakazili skvrnitým tyfem a úplavicí. Smrt obcházela ubikace. Všude se vznášel zápach výkalů a uhnívajících omrzlých končetin. Těžce ranění znepokojeně naslouchali hluku bojů a vítěznému pokřiku Rusů. Ti z nich, kteří se mohli pohybovat, nabíjeli kulometné pásy a dělali další užitečné práce.

Někdy v druhé polovině února jsem měl hlídku za kulometem a sledoval silnici z Kalitkina do Demjansku. Za mnou byla kůlna s narovnanými hromadami zmrzlých mrtvol. Na druhé straně silnice stál připravený ukořistěný ruský protitankový kanón. Dosud neměl moc práce, protože tanky nás zatím nechávaly na pokoji.

Směrem od osady ležící za námi se blížily dvoje saně naložené senem. Pomyslel jsem si, že naše koně budou mít radost, že dostanou trochu sena místo shnilé slámy sundané ze střech chalup. Stejně už byli tak zesláblí, že na sběrná místa mohli vozit padlé jen po jednom.

Probral mě varovný výkřik. Vojáci na druhé straně silnice otáčeli dělo a zaměřovali je na saně se senem. První granát vklouzl do hlavně. Velitel děla ještě váhal a oba povozy pozorně sledoval.

Pak rozkázal: „Na druhé saně, čtyři sta, pal!" Pomátl se? Granát zasáhl saně. Seno se rozlétlo na všechny strany a ukázalo se, že pod ním nejsou saně, ale lehký tank s kulometem a kanónem ráže 47 mm. Před ním byl zapražený kůň, což mě dokonale zmátlo, ale naše dělostřelce naštěstí ne. Obrněnec opětoval palbu. Jeho granát nám prosvištěl nad hlavami. Ohlédl

jsem se k paku. Kanonýři se krčili za ochranným štítem a vzápětí odpálili druhou ránu. Nepřátelský tank vybuchl, vzplál a hořel na místě až do rána.

Za svůj život jsme vděčili bdělosti velitele děla, selského synka z Banátu, který si všiml podezřele volně visících potahů zapraženého koně. Fůra sena a především čerstvé maso zabitých koní nám přišly velmi vhod.

V následujících dnech se nepříteli podařilo zničit několik našich opěrných bodů, které bránily oddíly složené ze zbytků nejrůznějších bojových jednotek a trénu. I jim byly shazovány „propustky" slibující bezproblémový přechod fronty do zajetí.

V bezvýchodné situaci se tedy naši obránci vzdali. Ovšem ranění byli postříleni ihned, důstojníci a poddůstojníci až po výslechu. O těchto událostech jsme se dozvěděli od několika těžce raněných, kterých si Rusové nevšimli.

Vlevo od Lovatě se nachází obec Kobylkino a na druhém břehu leží Korovičino. Několik týdnů je držel náš ženijní prapor a četa silniční roty. Při nedostatku munice však byl boj stále obtížnější. Vojáci odráželi nepřítele v boji muže proti muži a improvizovanými náložemi ničili ruské tanky. Naprosto odříznutý od vlastních jednotek a odkázán na zcela nedostatečné letecké zásobování se hauptsturmführer SS UUrich v noci z 22. na 23. února rozhodl vyklidit Korovičino. Připojil se k němu i velitel 1. roty obersturmführer Seela, který hájil Kobylkino. Padlým mohli už jen vyhrabat hroby ve sněhu, ale všechny raněné vzali s sebou na pochod do nitra kotle. V hlubokém sněhu se jim podařilo nehlučně proniknout obklíčením. Hluboké ticho rušily pouze steny těžce raněných ležících na nosítkách a tiché kletby kamarádů, kteří je nesli na ramenou nebo vlekli za sebou sněhem. Ustupující se cestou několikrát střetli s nepřátelskými jednotkami operujícími v „zázemí" a probili se k opěrným bodům u řeky Robji. Vyhladovělí a vyčerpaní zaujali nové pozice poblíž Kukuje, v sousedství Knochleinova bojového oddílu, který bránil jihozápadní úsek kotle poblíž Ko-slova a Velikovo Sela.

Teprve po dosažení Robji mohli být těžce ranění dopraveni na letiště v Demjansku. Lehce ranění zůstali u svých jednotek nebo v polním lazaretu.

Nepřátelská přesila se snažila prodrat do kotle. Po vyklizení Kobylkina a Korovičina se Rusům uvolnila cesta do kotle, ale podařilo se je zastavit už v Biakovu. Náš oddíl měl odříznutou cestu nejen k nové bojové linii, ale i k

letišti v Demjansku, což byla poslední naděje pro naše raněné. Pokoušel jsem se v noci pronikat ruskými pozicemi a odvážet je k letadlům. Někdy se mi to povedlo a zpátky jsem přivezl i zásoby a munici, jindy mě Rusové zahnali zpět.

Střeliva jsme měli celkem dost, ale chyběl nám lékař a se zásobováním to taky nebylo růžové. Přes den nás ostřelovalo ruské dělostřelectvo a prohánělv Il-2 s raketami a palubními kanóny. V noci útočili pěší rudoarmějci. Mezi Čerenčicy a Kulakovem ležely už stovky padlých. Slíbené letecké zásobování naprosto zklamalo. Dávno jsme už nefasovali ani 400 gramů chleba denně. Měli jsme jen to, co jsme sebrali z kapes mrtvým Rusům.

Večer 28. února jsme začali chystat vyklizení Kulakova a průnik k nově vzniklé obranné linii kotle. V noci jsme za neustálých nepřátelských útoků naložili raněné na saně. K našemu údivu opustili místní obyvatelé vesnici ještě před námi. Měli k tomu však důvod. Když naši před šesti dny vyklidili Kobylkino a Korovičino, zacházeli ruští vojáci s civilisty nesmírně krutě, protože údajně spolupracovali s nenáviděnými „Germánci". Vesničané se ve snaze o zachránění vlastní kůže vzájemně udávali. Zpráva o mučení a vyvraždění celých rodin se zřejmě roznesla po všech okolních vesnicích.

Naše opěrné body bychom opravdu nemohli držet tak dlouho, pokud by civilisté nepomáhali s odklízením sněhu z cest. Obecně jsme s ruskými občany i zajatci udržovali dobré vztahy. Mnozí nám dobrovolně pomáhali. Na druhou stranu je pravda, že naši propagandisté je označovali za podlidi, což bylo pro nás frontové vojáky zcela nepřijatelné.

Kůlnu, do které jsme uložili naše mrtvé, jsme zapálili — lepší pohřeb žehem než žádný. Poslední ještě stojící domky jsme za-minovali. Potom se už naše skupina i se zraněnými dala na pochod směrem na jihovýchod. Já dostal rozkaz, abych zůstal na místě s posledními dvěma kulomety, které měly předstírat, že ves je ještě kompletně obsazená a bráněná našimi lidmi. Na poslední chvíli bylo zapotřebí zbraně i obsluhu naložit a co nejrychleji zmizet za našimi. Poté ještě zbývalo vyhodit do vzduchu dřevěný můstek a zabránit tak pronásledování. Stalo se podle plánu a naši jednotku jsme brzy dohonili.

Cestou jsme zajali ruské sáně, jejichž kočí si nás spletli s vlastními vojáky. Skvělé bylo, že povoz byl napěchovaný proviantem. Za setmění jsme se dostali do Velikovo Sela. Kotel se v posledních dnech velmi smrskl. Řady obránců řídly a mizely jako sníh na prudkém slunci. Mick mi vzkázal, že ještě žije. ZiegenfuB se ze svého zranění zotavil doma v Německu a požádal, aby byl znovu poslán do kotle. „Blbec!" poznamenal Mick při našem pozdějším setkání.

Poslali nás do Godilova na „zotavenou". Byl tam i lékař, který se ujal našich raněných a omrzlých. V mnoha případech se omrzliny ukázaly daleko nebezpečnější než střelná poranění. Lékař musel sahat k amputacím a ranění byli letecky odvážení z kotle do lazaretů v zázemí.

Godilovo nebylo velké, ale celkem úpravné. Dřevěné domky se skvěly čistotou a jejich obyvatelé také. Jednou se objevil stařičký dvojplošník U-2 a shodil bomby na stáj. Pár dalších dnů jsme k obvyklým třem stům gramů chleba dostávali přídavky koňského masa. Bojová nálada se okamžitě zlepšila.

Ve vedlejším domě bydlela dívka hezká jako obrázek. Když jsme ji požádali, prala nám špinavé spodky a zašívala roztrhané uniformy. Odměňovali jsme se jí maličkostmi, které ráda přijímala: mýdlem, zapalovači, svíčkami, tabákem a podobně. K lítosti mnoha našich hrdinů však kromě praní k jiným službám nebyla svolná. Ruská děvčata nám většinou připadala trochu příliš podsaditá, s tupými nosy a širokými obličeji. Ovšem Nataša odvedle vypadala spíše jako ztělesnění germánské ženy. Plavovlasá, modrooká, štíhlá, správně urostlá. Když se někdo choval příliš dotěrně, dokázala se zatvářit tak, že chlapi odlezli jako spráskaní psi. Jednoho dne s několika místními Rusy zmizela, zřejmě utekla do lesů k partyzánům.

Nepřítel svíral demjanský kotel do železných kleští. Bylo nás stále méně, ale letecky dopravované zásoby stejně nestačily. Dělostřelectvo střílelo jen v těch nejnutnějších případech a to ještě pouze po jednotlivých granátech. Jízdy automobily podléhaly přísným kontrolám. Hladověli jsme! Zhubli jsme a stali se vlastními stíny. Pokud střepina zabila koně, vrhli jsme se na něj a rvali mu maso z ještě teplého těla. Rychle jsme ho opekli a zhltli. Výsledkem byly samozřejmě úporné průjmy. Doma ve vytopené nemocnici by to nebyl problém. Tady však šlo bez dostatečné péče a léků o život. Lehce ranění i nemocní museli sloužit stejně jako zdraví. Bez jejich pomoci jsme se nemohli obejít. Mnoho nemocných zemřelo na stráži se zcela promočenými a smradlavými kalhotami. „Nejkrásnější smrtí ze všech je ta vojenská...," zpívá se v jedné písničce. Který blb ji napsal?

Godilovo leželo trochu dál od fronty kotle, a tak zde byl přes den relativní klid. Na jiných místech se však nepřítel zuřivě pokoušel naši frontu rozštěpit. Mnohé vsi uvnitř kotle byly obklíčené, ale jejich obránci kladli i nadále urputný odpor. Naši ve Velikom Selu, Děmidovovu,

Kalitkinu a jinde hladověli, mrzli, ale neustále odráželi útoky nepřátelské přesily. Mezi jednotlivými odříznutými opěrnými body existovalo spojení pouze pomocí radiostanic a telefonního kabelu, který už byl v té době ukrytý hluboko pod sněhem.

Nepřítel se „pevnosti" Demjansk potřeboval zmocnit do jara. Jen přes Demjansk totiž vedly pevné cesty na západ, po nichž bylo možné zásobovat ruské svazy, které pronikly daleko za nás. Pokud by Demjansk nepadl, dostali by se Rusové do velkých potíží a mohli skončit v kotli sami.

V polovině března seskočilo do kotle 6 000 sovětských výsadkářů a zaútočilo na Demjansk. Adjutant praporu ze západního tažení Stúrzbecher dal rychle dohromady zbytky vojáků od trénu a vrhl se proti přesile skvěle vyzbrojených Rusů. Jeho muži byli sice téměř do posledního pobití, ale získali potřebný čas, během nějž se podařilo zorganizovat obranu a udržet vojáky 1. a 4. sovětské výsadkové brigády v prostoru jejich seskoku.

Se svým terénním automobilem jsem dostal mimořádný úkol. Spolu se skupinou starých mazáků pod velením sturmbannfúh-rera Hartjensteina jsme se měli pokusit prorazit novou zásobovací trasu směřující ven z kotle. Jinými slovy šlo o to, abychom podnikli zoufale odvážnou akci a vyhrabali ve sněhu cestu vedoucí na západ.

30. pěší divize nám dala k dispozici třínápravový sněžný pluh se dvěma drsně vyhlížejícími svobodníky. Dostali jsme i dostatek pohonných hmot a mimořádné příděly proviantu.

Náš dům v Godilovu se stal hlavním stanem. Sturmbannfúh-rer Hartjenstein rýsoval do mapy nejvýhodnější směr postupu a my mezitím připravovali vozidla. Na korbu pluhu jsme namontovali dva kulomety, na všech šest kol připnuli sněhové řetězy. Navíc jsme přihodili i pořádná dřevěná polena.

„Zmrzlé robátko se ohýnku nebojí!" řekl by Ziegenbein-chen. Dalo se čekat, že někde uvízneme, a pak by nám otop mohl přijít velmi vhod.

Důstojník nám vysvětlil situaci: Podle leteckého průzkumu soustřeďoval protivník své hlavní síly u východní a severovýchodní části kotle. Naopak jihovýchod zůstával skoro neobsazený. A právě tam jsme se mohli pokusit o průnik ven a o spojení s hlavní frontou.

Na cestu jsme vyrazili jednoho březnového dne, za úplné tmy a ve sněhové vichřici. Pouštěli jsme se do akce, která pro nás mohla snadno skončit „na nebesích". Sturmbannführer Hartjenstein mi při společné večeři řekl, že s okamžitou platností patřím ke Knochleinovu bojovému oddílu.

Velitel mě však vyčlenil pro tento nebezpečný podnik. Hauptsturmführer Knochlein prý řekl doslova: „Vemte si s sebou toho přechytra-lýho Brunneggera, ten se odevšad vrátí zpátky!"

K okraji kotle to bylo asi pět kilometrů. Pluh s pohonem na všechna kola zhasl světla, sjel ze silnice a svou špičatou radlici zabořil do závějí. Náš oddíl se skládal z důstojníka, pěti příslušníků SS a dvou svobodníků, kteří seděli v kabině pluhu. Kulometníci a oba radisté patřili k místním etnickým Němcům a uměli rusky.

Mráz polevil a mohlo být „jen" dvacet pod nulou. V určitém odstupu jsme sledovali vozidlo před námi, které do vysokého sněhu probojovávalo sjízdnou stopu. Jasně jsem si však uvědomoval, že každou chvíli můžu v kyprém sněhu uváznout.

Po půlhodině musel do kabiny pluhu vylézt důstojník s kompasem. Řidič totiž v naprosté tmě ztrácel orientaci a sjížděl ze správného směru. Jenže v budce bylo místo jen pro dva, takže jeden ze svobodníků musel dolů. S mnoha nadávkami vylezl ze svého vyhřátého hnízdečka a přisedl ke mně do auta, o němž mluvil jako o „ledový káře na výrobu hemeroidů".

Už před půlnocí jsme napříč přejeli zasněženou silnici. Poznali jsme to vlastně jen díky tomu, že těžce supící motory na okamžik změnily zvuk. Ale to už se pluh zase zakousl do závějí na druhé straně. Snažili jsme se dostat od vozovky co nejrychleji pryč, protože tam mohly číhat ruské hlídky. Jenže jsme museli na chvíli zastavit a námi vytvořené průjezdy po obou stranách silnice zatarasit kmeny olší, aby se nějaký Ivan omylem nevydal po naší stopě.

Ráz krajiny se brzy změnil. Přibývalo pahorků a remízků. Pluh musel stále častěji zastavovat, couvat a s velkým rozjezdem drtit překážky. Obával jsem o svůj vůz, protože křoví nebo pluhem polámané stromky mohly snadno poničit jeho spodek. Vzpomněl jsem si na zážitek z léta, kdy se mi v nejnevhodnější chvíli přetrhlo benzinové potrubí. To bych tedy teď nechtěl zažít znovu!

Kolem třetí hodiny ranní jsme přejeli další silnici. Rusové ji pečlivě pluhovali a zdálo se, že na ní panuje čilý provoz. Sturmbannführer rozhodl, že se otočíme a vrátíme do kotle. To mě dost udivilo. Nač jsme tedy dostali zásoby na několik dnů dopředu? A proč jsem v autě vezl radisty? Cesta zpátky proběhla klidně. Z návrší jsme viděli hořící chalupy a záblesky děl obránců i útočníků. U výchozího bodu naší výpravy stálo samohybné dělo a jistilo protaženou cestu. Nervózní dělostřelci nás snadno mohli poslat na onen svět. Naštěstí nejdříve vypálili světlici a všimli si, že jsme Němci.

Po návratu do Godilova jsme sebou praštili na slamníky ve vytopené světnici. V noci se nic zvláštního nestalo. Nepřátelské dělostřelectvo i minomety daly pokoj. Jen občas se ozval náš kulomet zahánějící na útěk

nepřátelské průzkumné skupiny. Po noční obloze se prohánìl U-2, ale ten nás nemohl v našem spánku rušit.

Druhý den jsme se na výchozím bodě shromáždili již za světla. S úděsem jsem zjistil, že propluhovaná stopa je vidět na kilometry daleko. U-2 si jí už určitě všimly a dalo se počítat s tím, že už na nás někde číhají. Dalekohledy jsme pozorně zkoumali terén až k horizontu. Neobjevili jsme však nic podezřelého.

Před odjezdem z Godilova mě napadlo postříkat naše vozidla vodou a poházet sněhem, pod jehož nánosem zmizela polní šeď, čísla i znaky SS. Přes své kabáty jsme si natáhli šedobílé maskovací pláštěnky, stejně zašpiněné jako ty ruské. Naše černé poznávací proužky jsme si odpárali už den předtím.

Přes den trochu tálo, ale k večeru opět přišel třeskutý mráz. Tentokrát jsme nemohli počítat s ochranou tmy, protože na nebi zářil obrovský úplněk. Vyrazili jsme na plný plyn. Tentokrát jsem jel v čele se svým terénním vozem a pluh se hnal za mnou. Vše probíhalo nečekaně snadno. Pokácené olše na přejezdu přes první silnici byly na svém místě a stačilo je odsunout a po projetí zase dát na místo. Krátce před místem, kde jsme se předešlého dne rozhodli k návratu, se na dohled před námi objevila četa saní. Okamžitě jsme zastavili a předstírali, že se vrtáme v motorech. Kulometníci duchapřítomně přehodili deky přes naše MG-42. Do prdele! Na to jsme nepomysleli. Vždyť jsme si s sebou mohli vzít ukořistěné ruské kulomety s talířovými zásobníky a byli bychom ještě nenápadnější! Naštěstí byli kočí saní místní rolníci, zachumlaní do kožichů, z nichž neměli nejmenší chuť nějak vykukovat. Jejich ubozí koníci byli zapražení do saní pomocí dřevěného chomoutu. Jen na posledních saních sedělo pár rudoarmějců se samopaly v rukou. Jeden z nich nám zamával a my jeho pozdrav opětovali, ovšem s patřičnou nadřazeností, vždyť jsme patřili k motorizované jednotce a ne k „blátošlapům" jako on.

Když Ivani zmizeli z dohledu, přejeli jsme i tuto druhou silnici a zase za sebou zanechali zátarasy z pokácených olší.

Po hodině jsme se dostali k hustému křovinatému lesu, který se nedal objet. Houštiny s mladými břízkami a olšemi se prostíraly až k horizontu a představovaly těžko prostupnou překážku. Razili jsme si pomalu cestu vpřed a náhle se ocitli před širokým a dlouhým údolím. Dole nebyl vidět ani stromeček. „To je Lovať!" prohlásil sturmbannführer. „Podle tachometru přesně padesát kilometrů od okraje kotle až sem, pane plukovníku!" hlásil svobodník, který řídil sněžný pluh. „Děkuji, výjimečně mě

můžete oslovovat majore," odvětil sturmbannfúhrer suše. Nerozhodně přešlapoval ve sněhu. Terén se dolů do údolí svažoval proklatě příkře. Se svým autem bych těžko vyjel zpátky nahoru.

„Tak co, jdeme do toho?" Hartjenstein se řidiče spíše zeptal, než aby mu rozkazoval. „Dolů to pude, ale jak se dostaneme zpátky nahoru, pane plukovníku?" zapochyboval svobodník. Sturmbannfúhrer dlouze uvažoval. „Když to nepůjde jinak, pojedeme přes Cholm! Rozkaz zní: najít cestu přes Lovaťˇ. Takže jedeme!"

Ze svobodníka se vyklubal nadmíru šikovný řidič. Brzy jsme dojeli k říčnímu korytu. Celé údolí bylo široké několik set metrů. Brzy jsme zjistili, že protější břeh je ještě strmější než náš a bylo prostě nad naše síly se na něj vyškrábat.

Jeli jsme podél zamrzlé řeky. Sněhu zde bylo naváto podstatně více než nahoře na planině. Pluh se dostával kupředu jen velmi obtížně. Bylo mi hned jasné, že tady můžeme jezdit několik dnů sem a tam, ale na druhou stranu se nemáme šanci dostat. A zpátky se doškrábeme jen s velkým štěstím.

Po několika hodinách marných pokusů se nic nezměnilo. Břeh na druhé straně sice byl občas nižší, ale o to strmější. Rozhněvaný sturmbannfúhrer Hartjenstein nařídil obrat zpět. „Jestli to eště pude!" prohlásil svobodník nevzrušeně.

Zpátky jsme mohli jen cestou, kterou jsme do údolí přijeli. Jinudy to nešlo. Můj terénní vůz se nahoru bez pomoci nedostal, museli jsme ho přivázat za lano k pluhu. Zůstal jsem ve svém autě sám, všichni ostatní přestoupili na korbu naší šesti-kolky, aby kola mohla lépe zabírat. A pak už jsme se na nejniž-ší rychlost se řvoucími motory hnali do kopce. Měl jsem strach, že to nezvládneme, ale nakonec jsme se přehoupli přes hranu břehu a byli nahoře.

Teprve pak jsme si uvědomili, že posledních padesát kilometrů už za tmy nezvládneme. Marné hledání přechodu přes druhý břeh nás stálo příliš času. I tak jsme velmi přivítali sturmbannfúhrerovo rozhodnutí, že přes určité riziko budeme pokračovat ve zpáteční cestě. Rusové nás stejně tak dobře mohli odhalit během jízdy i někde v úkrytu.

Na křižovatce s „ruskou" silnicí jsme opět potkali kolonu saní, tentokrát bez vojenského doprovodu. Čekali jsme, až všechny saně projedou. Jeden z našich tlumočníků nečekaně seskočil a dal se do řeči s kočím posledního povozu. Po krátkém dohadování vyložil veškerý jeho náklad a poslal ho dál. Když konvoj zmizel, naházeli jsme ukořistěné pytle na pluh a jeli pryč.

I druhou silnici jsme překonali bez úhony. Nebyl z ní odklizen sníh a zdálo se, že ji Rusové nepoužívají. Stejně jako včera jsme se zpátky do kotle dostali bez problémů.

Rozkaz najít cestu z kotle jsme nesplnili. Jediným úspěchem byly tři pytle se salámem, dva s ruským mazlavým chlebem, jeden se sušenými uzenáči a karton německých vepřových konzerv.

Následujícího dne byl sturmbannfúhrer Hartjenstein zavolán k veliteli divize. Jel jsem s ním a po dlouhé době se dostal do samého středu kotle, kde měl své bojové stanoviště obergrup-penfúhrer Eicke.

Rozmluva důstojníků se odehrávala na volném prostranství. Obergruppenfuhrer Eicke našeho Hartjensteina náležitě „seřval". Jasně jsem slyšel, jak na něj několikrát štěká: „Jste naprosto neschopný!"

Nepřísluší mi soudit schopnosti „našeho" sturmbannfuhrera, ale břehy Lovatě se podle mého názoru překonat nedaly. I proto tam Sověti neměli skoro žádné jednotky.

Sturmbannfúhrer Hartjenstein byl zakrátko zproštěn služby na frontě, možná i vzhledem ke svému věku, a odletěl z kotle. Já se po návratu ke své jednotce hlásil u hauptsturmfůhrera Knochleina, který po vyslechnutí mé zprávy prohlásil: „To jste teda měli velkou kliku, když jste se tak potulovali kolem Lovatě! Oba břehy jsou osídlené a pravděpodobně tam Rusové mají hlídky. Za dne byste se odtamtud nedostali se zdravou kůží."

Část naší „kořisti" dostal i Knochleinův oddíl. Vzhledem k hladu, kterým jsme trpěli, stálo i těch několik pytlů proviantu za podstoupené riziko.

Druhá polovina března se ničím nelišila od dosavadních válečných dnů. Selka, u níž jsme bydleli, ubila svou téměř nepohyblivou babičku, která ujídala polévku a zabírala místo na peci, aniž by za to odváděla ještě nějakou práci.

Ke konci měsíce klesala teplota až k minus padesáti stupňům. Dnem i nocí se nad zasněženou pustinou prohánět vítr. Ledové krystaly, ostré jako zuby pily, se zakusovaly do nechráněné kůže a bodaly do očí. Ze severu přicházely šedivé sněhové mraky. Mnoho vojáků umrzlo ve svých sněhových záhra-bech. Byli už příliš vyčerpaní neustálou zimou, nemocemi a hladem a nedokázali dále vzdorovat. Sněhová vichřice jejich těla za chvíli nemilosrdně zavála.

Za jedné noci pronikli sovětští parašutisté do jedné z vesnic uvnitř kotle. Rozpoutal se zarputilý boj o každý dům. Pokud ruští elitní vojáci pronikli

do některé z chalup, dali se jen velmi těžko vykouřit ven. Do svítání obsadili skoro celou vesnici.

Naši nemohli počítat s posilami. Rusům padli do rukou koně i sáně určené k přepravě střeliva a zásob, ale i můj dr. Butzal a jeho saniťák Wanner. O několik dnů později jsme je našli zastřelené. V noci shromáždil jeden zkušený oberscharfúhrer zbytky jednotky. Všichni důstojníci padli, takže převzal velení a dobyl obec zpátky.

Hauptsturmfúhrerův řidič Kleemann a i já jako adjutantův řidič jsme se často zdržovali v bunkru radistů na bojovém stanovišti Knochleinova bojového oddílu. Když se nejezdilo, sloužil Kleemann veliteli jako burs a já pobíhal po okolí jako spojka.

Kleemannovi bylo jedno, jakou práci mu hauptsturmfúhrer přidělil. Jednou opékal chleba nad ohněm, jindy připravoval večeři, ohříval vodu na vaření a mytí, pral prádlo a štupoval Knochleinovy ponožky. Krátce řečeno - od rána do večera se staral o všechno.

„Není ti to blbý?" zeptal jsem se ho jednou. „Nespadl jsi na hlavu, debílku?" prohlásil svým berlínský dialektem. „Ty ani velitel nevíte, co je v jeho krabici s proviantem. Já jo. A mimochodem, Pilz (kuchař štábní roty) by si nikdy netrouf dát hauptsturmfůhrerovi jen těch předepsanejch tři sta gramů chleba. To by brzy mazal od svýho teplýho kotle na frontu a za pár dní by ležel někde v závěji bradou vzhůru. Velitel má dost co jíst a já vedle něj taky. Máš se ještě spoustu co učit, mlíčňáku!" řekl na závěr.

„Můj" dr. Grútte byl jiný. Hned na začátku si všiml, že nesnáším posluhování. Toho bych si přál za velitele roty. S mužstvem dokázal velmi dobře vyjít.

Byl jsem jako spojka přidělen k silnému údernému oddílu, který měl vyčistit od nepřítele silnici do Kalitkina a probít se k bojovému oddílu untersturmfúhrera Karthause, který jako jediný zbylý důstojník velel 1. rotě našeho praporu. Do Kalitkina jsme se probojovali se značnými ztrátami, ale kamarádi nás alespoň velmi bouřlivě přijali.

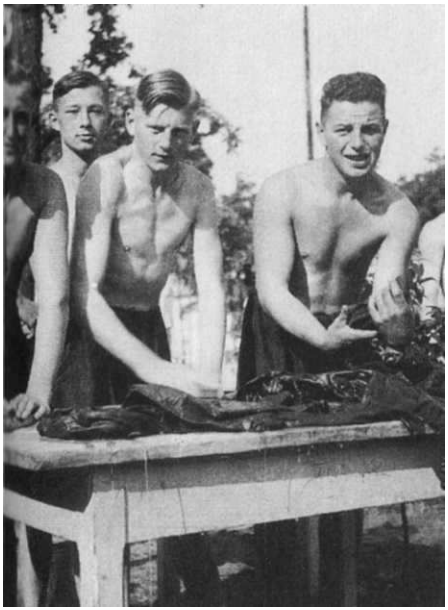
Rusové na předsunuté Kalitkino zuřivě dotírali. V noci se Sověti dostali až k prvním, ještě stojícím stodolám na kraji vsi. Stále sice křičeli „hurráá!", ale bylo cítit, že jsou stejně jako my na pokraji sil.

Trávení volného času v areálu kasáren (autor stojí).

Nezlomili nás! Ani po dvou hodinách trestného výcviku jsme neztratili dobrou náladu (autor vzadu vlevo).

„. To znamenalo, že jsme celý zbytek soboty a v neděli museli drhnout drilichové části oděvu, čistit od posledního smítka celou výstroj, vykartáčovat uniformy a nablýskat zbraně."

Vpravo dole: *Ranní nástup s veškerou výstrojí (autor na písečném cvičišti v Oranienburgu)*

Postup Francií. Pro zajatce boje skončily, z vítězů přežili jen málokteří.

Důstojník SS v obrněném průzkumném vozidle se spolu s několika střelci na motocyklech postavil do čela rychle postupující kolony.

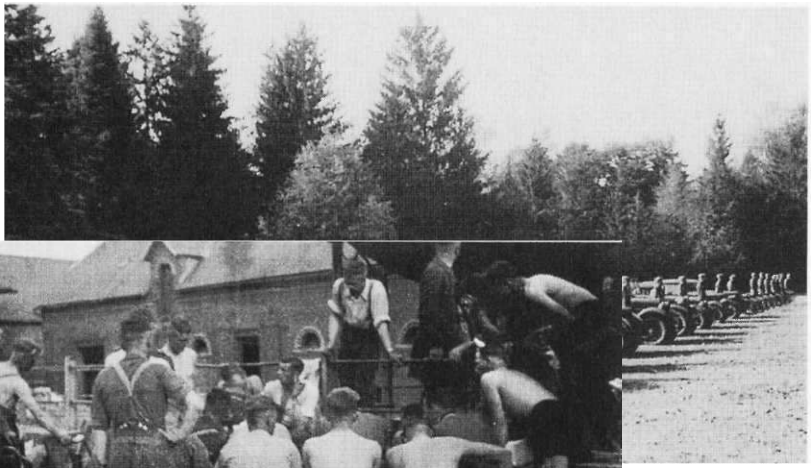
Jízda až do rána, potom zamaskovat a spát.

Hroby padlých v bojích o kanál La Basseé.

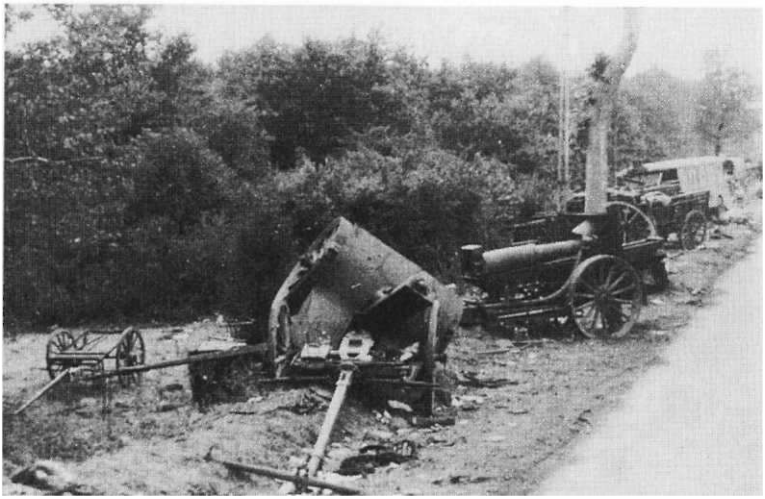
Obávaný nástup s vozidly: transportéry mužstva, terénní auta a motocykly.

Kdo u nástupu „neprošel", musel celý týden každý večer nastupovat ke škrábání brambor.

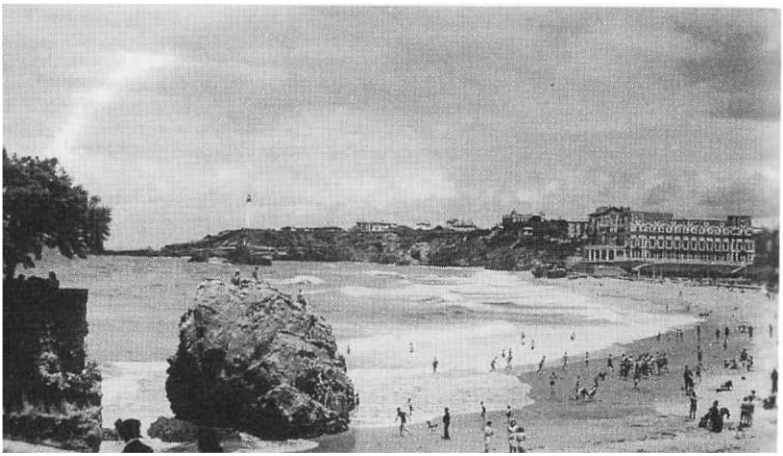
Stopy zhroucení dosud nejmocnější armády kontinentu.

Francouzská stíhačka Morane Saulnier 406.

Den odpočinku v Biarritzu.

1. srpna 1941 u ruského Utorgoše. Autor je 2. zprava. Za ním v dalším okopu vyhlíží Hans Kriegl, zvaný Bfiff. Několik minut po pořízení tohoto snímku byl těžce raněn při nečekaném dělostřeleckém přepadu ruských polních děl a ještě téhož, večera zemřel na hlavním obvazišti. Fotograf padl o několik dní později.

Uprostřed a dole: *Malý válečný hřbitov v utorgošské zahradě. Postupem času přibylo ještě mnoho hrobů.*

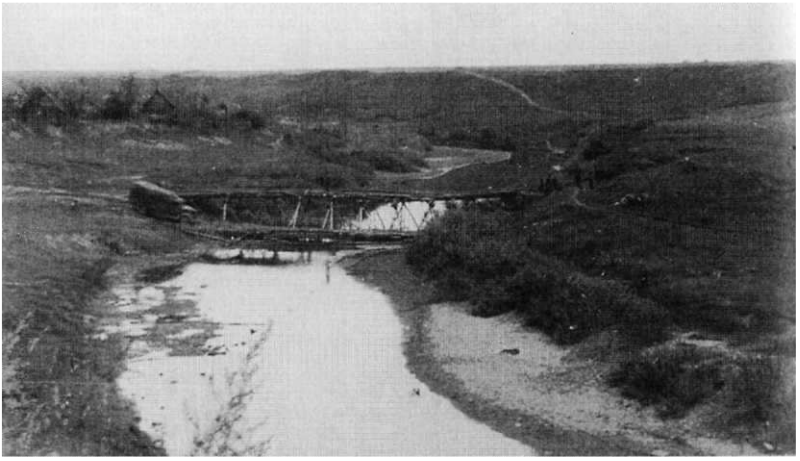
Únor 1942, polní letiště v demjanském kotli.

Most přes Robju, vyhozený v noci z 9. na 10. dubna 1941 autorem do vzduchu.

Ruská stíhačka, sestřelená naším 20mm flakem.

Počátek...

...a konec oběhu vojenské stravy.

Osada kousek za starou ruskou hranicí.

Nouzový přechod přes řeku.

Samohybné dělo provázené motocyklisty. Vpravo se vojáci trénu chystají k protiútoku — poslední zálohy praporu.

Za frontou byli shromážděni ruští zajatci a odvezeni. I oni byli na pokraji sil.

Dorazily čerstvé posily z Německa. Zatím jsou to mladí a nadšení dobrovolníci.

Ukořistěný ruský průzkumný tank.

První sníh v demjanském kotli a hroby našich padlých.

Početní stavy I. praporu 3. pěšího pluku divize SS Totenkopf klesly na 40 mužů (autor v první řadě, pátý zleva).

Druhý den nastal téměř mír. Rusové se stáhli a z nebe modrého jako na kýčovité pohlednici se smálo slunce, které nám svými paprsky připomnělo pomalu se blížící jaro. A tálo, opravdu nastala obleva. Ze zbylých slaměných střech stékaly kapky vody. Pokoj nenarušil ani jediný výstřel. Seděli jsme na sluníčku před posledními nezničenými chalupami, odkládali kusy oděvu a lovili vši.

Za chvíli jsem se zvedl, vzal ešusy a vydal se k polní kuchyni pro trochu koňského guláše. To bylo vítané zpestření, k němuž nám v noci dopomohla střepina granátu. Najednou jsem uviděl několik rudoarmějců se samopaly. Blížili se ve skrytu k jednomu z kulometných hnízd. „Ivan!" zařval jsem ze všech sil. „Poplach!"

Do mého pokřiku padl první výstřel. Naši opalující se ospal-ci sebou praštili do sněhu. Popadl jsem kulomet opřený o blízkou stěnu a dlouhou dávkou pokropil hromadu dřeva, za kterou se Rusové schovali. Nikdo z nich se neodvážil vystrčit ani nos. Chvatně jsem nasadil nový bubínkový zásobník a číhal, až Rusové vylezou.

Výstřely zburcovaly celou posádku vesnice. Za haldu dříví přiletělo pár ručních granátů. Útočníci se museli stáhnout, jenže přitom jsem je opět kropil z kulometu a donutil padnout do sněhu. Po dlouhé době jsme zajali větší skupinu nepřátel. Jediný z Rusů přečkal náš protiútok nezraněný. Z jeho dobráckého obličeje nečišela nenávist ani brutalita. Jmenoval se Vasil a nechali jsme ho u sebe.

Začínalo jaro. Kolovaly pověsti, že máme být ještě před velkou oblevou vysvobozeni z kotle a znovu se stát součástí hlavní fronty. Na severozápadě se opravdu něco dělo! Zatím jsme nic neviděli, ale vítr k nám na vzdálenost padesáti kilometrů přinášel dunění těžkého dělostřelectva. Jestlipak se našim podaří zlomit houževnatý ruský odpor? Z nepřátelského sevření se nás pokoušely vyprostit čtyři čerstvé armádní divize a ty části naší divize, které zůstaly vně kotle.

Přes den už příjemně hřálo slunce, ale v noci padaly teploty stále ještě až k minus třiceti stupňům. Pak se počasí opět změnilo. Zemi znovu bičovaly sněhové bouře a pohřbívaly pod novými záplavami sněhu lidi, zvířata, stroje i zbraně.

Rusové se museli bránit útokům zvnějšku a nám se díky tomu podařilo upevnit vnitřní frontu v kotli a uspořádat obranu. Příliš předsunuté opěrné body jsme vyklidili a narovnali obrannou čáru. Díky mapám a výkladům adjutanta Grůtta jsem měl o situaci velmi dobrý přehled.

Jedné noci jsem jel k sousední opevněné vsi pro raněné. Na zpáteční cestu jsem se vydal až za svítání. Zrovna jsem míjel poslední vesnické domky, když se přihnal „kafemlejnek" neboli „řepák bombarďák", čili úředně řečeno U-2. Okamžitě jsem zajel do blízké stodoly a i s raněnými opatrně vykukoval a sledoval, co bude stařičký dvojplošník provádět. Nevěřil jsem svým očím. Pilot přiškrtil plyn a druhý člen posádky se zdvihl ze sedadla a svrhl dolů bombu, kterou měl předtím celou dobu na klíně. Puma sice vyrvala do zmrzlé půdy velký kráter, ale já se chtě nechtě rozesmál. Od začátku války jsme si lámali hlavy nad tím, proč U-2 během nočních náletů těsně před shozením bomb téměř zastaví motor, což pro nás znamenalo, že musíme co nejrychleji do krytu. Teď to bylo jasné. Kdyby se letadlo hnalo na plný plyn, nedokázal by bombo-metník kvůli vichru zvířenému vrtulí vstát z místa a shodit svůj náklad.

Za několik sekund po shození bomby se ozval náš dvaceti-milimetrový flak a poškodil U-2 tak, že musel nouzově přistát. Oba letci byli přivedení do vsi a bouřlivě uvítáni. Naši jim tak dávali najevo, že si váží chlapíků, kteří se do vzduchu vydávají v takto nebezpečném stroji a přitom dokáží neuvěřitelné kousky.

1. duben 1942. Slunce žhnulo z nebe tak, jako by chtělo naráz roztavit veškerý sníh. Jel jsem na lyžích podél Robji a hledal stopy nepřátelské činnosti. Viděl jsem na kilometry daleko a po nepříteli ani vidu ani slechu. Dopřál jsem si tedy pauzu a skočil do celkem již prohřátých vod líně plynoucí řeky. Nahoře ještě leželo půl metru sněhu, ale břeh už byl pokrytý vonící trávou.

Konečně jsem zase cítil vodu po celém těle! Takový požitek jsem nepoznal několik měsíců. S rozkoší jsem ze sebe smýval mnohatýdenní pot a špínu a ráchal se jako malý kluk.

V noci zase mrzlo. Počasí bylo opravdu aprílové. Ve dne skrápěly deště tající sníh, zatímco v noci tuhla půda znovu na kámen.

5. dubna 1942, Velikonoční neděle. V Kalitkinu opět vypuklo peklo! Předešlého dne nás Ivan počastoval silnou dělostřelbou, která si nijak nezadala s tou za podzimní bitvy o Lušno. Tentokrát shořelo vše, co ještě dosud odolávalo. Těžce zkoušená ves v podstatě zmizela z povrchu země. Demjanský kotel hltavě požíral své oběti. Ti, kteří přežili, z něj vyšli s navěky ztvrdlými dušemi.

Dokáží nás naši osvobodit? Od prvních pokusů o vyproštění uběhlo již několik týdnů a úspěch se nedostavil. Naopak — Rusové na nás opět zaútočili. Místy měli až desetinásobnou převahu. Drtili nás palbou svých těžkých zbraní, útočili ve dne i v noci, za sněhových bouří i vytrvalých lijavců.

Po dělostřelecké přípravě nepřítel překvapivě zaútočil šestnácti tanky T-34. Obě naše děla umístěná na severním okraji Kalitkina byla spojenou palbou šestnácti tankových kanónů okamžitě zničena. Protivník si uvolnil cestu doprostřed vesnice. Pět T-34 se nám podařilo zničit zápalnými láhvemi, talířovými minami a granáty, ale zbývajících jedenáct i s pěchotou proniklo dál a obsadilo severní část Kalitkina.

Stále rychleji jsme ustupovali jižním směrem a hrozilo vypuknutí paniky. Začínali jsme citelně postrádat důstojníky a zkušené poddůstojníky. V poslední chvíli se objevil ober-sturmfúhrer Richter, důstojník od samohybných děl, jež však už neexistovala. Podařilo se mu shromáždit prchající muže a uklidnit je. Pro každého měl cigaretu a hlt něčeho ostrého z polní láhve. Povzbudil nás klidnými slovy a získal si důvěru. Rozdělil muže na malé skupiny, které pod jeho vedením obešly pronikajícího nepřítele a napadly ho ve chvíli, kdy se už cítil být pánem situace.

Ruští pěšáci zrovna nasedli na tanky a chystali se k dalšímu postupu. Doslova jsme je smetli dolů. Většina padla a zbytek jsme zahnali od tanků pryč. Obrněnce bez pěchotní podpory propadly zmatku. Explodovaly na nich talířové miny, hořící benzin ze zápalných lahví protékal škvírami dovnitř a způsoboval výbuchy munice. Posádky se snažily uniknout ven a padaly za oběť dávkám z našich kulometů. Vzhledem k nepřátelské přesile jsme si nemohli dovolit žádná velkorysá gesta. Jeden z našich vstrčil do tankové hlavně odjištěný granát a svalil se stranou ještě dříve, než bylo ústí výbuchem rozerváno na kusy.

Jen čtyřem tankům se podařilo z Kalitkina uniknout. Do setmění jsme zase byli pány vesnice. Plápolající tanky osvětlovaly okolí ještě dlouho do noci. Ale byli jsme na pokraji sil. Lehli jsme si tam, kde jsme se zastavili, a vyčerpáním usnuli.

V noci mnou kdosi zatřásl. Ležel jsem na špinavé podlaze v nějaké chalupě. Dovnitř právě přinášeli raněné, které se venku podařilo najít až teď. Bylo zapotřebí jim uvolnit místo. Ospale jsem vstal a pomáhal je uložit k teplé peci.

Přišla stará selka v dlouhé obnošené haleně. Nikdo nevěděl, kde se tady tak najednou vzala. Dala na kamna velký litinový hrnec s uvařenými bramborami ve slupce, mezi nimiž byly zamíchány malé kousky vepřového masa. Selka si všimla našich lačných pohledů, postavila na stůl velkou pánev, vysypala do ní ohřáté jídlo a každému z nás přisunula tmavou

dřevěnou lžíci. Společně s onou starou ženou jsme pánev vděčně vyprázdnili. Stařenini synové bojovali v řadách Rudé armády proti nám. „Vojna ne dobrý!"

Než jsem byl odvolán zpět do Velikovo Sela, zjistil jsem ještě podle rozkazu bojovou sílu opěrného bodu v Kálitkinu. Napočítal jsem jen něco málo přes čtyřicet mužů. Cesty spojující vesnici s dalšími obrannými místy v okolí byly opět volné. Přijely sanitky a odvezly raněné. Večer na Velikonoční pondělí jsem byl zase zpět u své jednotky.

9. dubna po setmění jsem se zrovna uvelebil na hromadě sena, když do naší chatrče vtrhla hlídka: „Rottenfuhrer Brunnegger, okamžitě k veliteli!" S nadávkami jsem se vyhrabal na nohy a vydal se k velitelskému bunkru na bojovém stanovišti praporu. Ohlásil jsem se u obersturmfúhrera dr. Griitta.

„Rozkaz od velitele...," rozprostřel přede mnou mapu v měřítku 1:100 000 a ukázal najedno místu u Robji. „Tenhle most má být ještě dnes vyhozen do vzduchu. Znáte ho z letních bojů. Je průchodný pro lehká i těžká vozidla. Pokud se ho podaří zničit, zamezíme přesunům nepřítele z jihu na sever. Takže když budou Ivani na severu u Ramuševa potřebovat posily, z našeho prostoru je nedostanou. Je to jasné?"

„Jasné, obersturmfúhrere!" Ještě jsem vyčkával.

„Co ještě chcete?"

„Ten most je už za ruskýma liniema, obersturmfúhrere!"

„To přece pro vás nebude problém," pousmál se doktor. „Kdy a jak to uděláte, to už je vaše věc. Však jste k mé velké radosti dost dlouho tahal s sebou ve voze tu bednu s ukořistěnými trhavinami. Určitě ji tam ještě máte. Navíc si můžete vyzvednout lehce poškozený nafukovací člun, který pak už nemusíte vracet. Vezměte si dva muže, pokud možno dobrovolníky, a vyrazte!"

V tu dobu už na moje auto nakládali malý, ale odolný nafukovací člun. Trhaviny tam pořád ještě byly, jak správně odhadl dr. Griitte.

Z „mé" chalupy se nikdo dobrovolně nepřihlásil. Zpod deky se ozval jeden z kolegů: „Táta říkal, ať se nikdy nehlásím dobrovolně. Prej se i tak dostanu do nebe až moc brzy!" Bylo mi jasné, že nejsem mezi zbabělci, ale jen se jim prostě nechtělo z teplého pelechu.

Uvažoval jsem, jestli si přece jen nemám dva z nich vybrat i proti jejich vůli, když se otevřely dveře a hlásili se dva devatenáctiletí vojáci, kteří měli zájem jít se mnou. Byli stejně staří jako já, ale na frontě patřili spíše k nováčkům.

„No podívejme na ty odvážný snaživce! Skoro se eště mezi náma neohřáli a už si brousej zuby na Rytířskej kříž!" ozvalo se posměšně z kouta.

Vydali jsme se na cestu. K Robji nám zbývalo urazit sedm kilometrů. Poblíž břehu jsem schoval auto do polorozpadlé kůlny.

V mléčném svitu měsíce jsme člun odnesli k vodě. Lehká mlha pohlcovala hluk našich kroků, vrzajících ve zmrzlém sněhu. Lhal bych, kdybych tvrdil, že jsem se cítil bůhvíjak dobře. Teď už nezáleželo na šikovnosti nebo odvaze, ale jedině na štěstí. Nejprve jsme se museli ruskými liniemi dostat ven z kotle, pak záleželo na tom, zda most bude nebo nebude hlídán. A o cestě zpátky po úspěšné destrukci jsem zatím raději ani neuvažoval.

Robja plynula pomalu, příliš pomalu. Měl jsem strach, že se k mostu dostaneme až za světla a Rusové nás budou mít jako na talíři. Vždy dva z nás veslovali a třetí se samopalem sledoval okolí. Pravidelně jsme se střídali.

Mlha řídla a ten zatracený most nikde. Možná jsme zabloudili ve slepých ramenech? Konečně! Konečně jsme proti šednoucí obloze spatřili tmavé obrysy mostní konstrukce. Připravenou zápalnici jsem zavedl k roznětce a tu zastrčil mezi trhací nálože zabalené do mastného papíru. Bylo jich 10 x 10, to by mělo stačit ke zničení obou částí mostu, který byl rozdělen na dvě vozovky. Rozmístili jsme nálože a pak jsem své dobrovolníky poslal na břeh k zajištění okolí. Pod kabátem jsem si zapálil cigaretu a od ní zápalnou šňůru. A pryč!

Sníh u břehu byl oproti očekávání hluboký. Bořili jsme se při každém kroku a dostávali se dopředu jen pomalu. Zapadali jsme až po kolena. Mezitím se plamen prokousával zápalnici stále blíže k náložím. Zvolil jsem délku šňůry odhadem tak, abychom se stačili dostat do bezpečí, ale nepočítal jsem s tím, že nám to tak dlouho potrvá.

Za zády nám zahřměla exploze a vyšlehl oheň. Obě části mostu se po celé své délce zdvihly do výše a zmizely v mlze. Trvalo několik sekund, než kolem nás začaly dopadat břevna a zbytky mostní vozovky. S pohledem upřeným nahoru jsme jako o život poskakovali a tancovali mezi dopadajícími troskami.

Poté jsme poklusem zamířili pryč. Dalo se předpokládat, že se nám brzy pověsí na paty Rusové na svých rychlých saních. Po několika kilometrech jsme se odvážili vzdálit víc od břehu a spoléhali na to, že nás mlha dostatečně ukryje.

Kolem poledne jsem se ohlásil u obersturmfúhrera Grútta: „Úkol splněn. Most přes Robju vyhozen do vzduchu. K dotyku s nepřítelem nedošlo!" Moje hlášení bylo neprodleně předáno dál k pluku, kde se především divili tomu, že jsme neviděli žádné Rusy.

O tři dny později, odpoledne 13. dubna, se části našeho bojového oddílu přesunuly do prostoru severovýchodně od Kalitkina. Krajina zde byla mírně kopcovitá a zasněžená.

V noci jsme skryli svá vozidla za terénními nerovnostmi a čekali na ráno. Stále ještě mrzlo. Vozy stály ve tmě jako zvířata připravená ke skoku. Příprava probíhala zcela hladce, skoro jsem si připadal jako kdysi na manévrech ve „švábské Sibiři".

Nedaleko ode mne parkovalo radistické auto. Zevnitř probleskovalo namodralé světlo. Jeden z přístrojů byl naladěn na německou stanici. Mezi kódovanými radiogramy a tlumenými rozkazy se ozývala tichá taneční hudba. Nad kopci se vznášel srpek měsíce. Za hodinu nás čekal výpad a pokus o průnik až k Ramuševu u Lovati. Po půl roce obrany a boje o přežití se pokusíme nepřítele překvapit, vpadnout mu do zad a spojit se s našimi jednotkami útočícími zvnějšku.

Daleko na severozápadě hřměla děla, blýskaly se výstřely a vybuchující granáty. Ozval se hluk startujících motorů. Za našimi zády se objevil první svit nastávajícího dne. Teprve nyní jsme si všimli, že stojíme nedaleko zasněžené silnice do Bi-akova.

„Tanky vpřed!" Pásy obrněnců se s rachotem daly do pohybu. Na ztvrdlém sněhu jim přesun nedělal potíže. Zakrátko jsme se dostali do silné nepřátelské palby, což byla předehra k našemu boji o svobodu.

Po rozednění jsem postupně získával přehled o síle našeho svazu. Kromě vozidel motorizované pěchoty vytvářela jádro uskupení především samohybná útočná děla. Nejpohyblivější součástí našeho útočného klínu byli motocyklisté se střelci v sajdkárách. Většina vozidel se držela u silnice do Biakova. Motocyklisté se však oddělili a už druhý den dobyli Sakorytno.

Večer jsme s podporou dvou samohybných děl zabrali tvrdě bráněné Biakovo. O den později směřovaly Bochmannův a Kleffnerův bojový oddíl na Omyčkino a prodíraly se přitom lesy a houštinami. Já byl spolu s dalšími řidiči určen k zajištění Biakova. V tajících bažinách jsme s našimi auty stejně nebyli nic platní.

Nepřítel se tvrdě bránil a bojoval nesmírně houževnatě. Snažil se nám ze všech sil zabránit v přechodu Lovati u Ramuševa. Armádní ženijní jednotka postupující po silnici utrpěla těžké ztráty. Omyčkino se našim podařilo dobýt až s pomocí útočících štuk. 20. dubna, v den Hitlerových narozenin, se podařilo dosáhnout Ramuševa na březích rozvodněné Lovati. Kontrolovali jsme tři kilometry pravého břehu řeky. Hauptsturmführer Knochlein byl povýšen na sturmbannführera.

Byli jsme povoláni k Bochmannově bojové skupině. Prodírali se rozbahněnými cestami, mnohá auta najela na miny, jež naši ženisté nestačili objevit a zneškodnit. Trvalo ještě celý týden, než se podařilo pupeční šňůru, spojující demjan-ský kotel s hlavní frontou, rozšířit tak, že se jí dalo alespoň trochu projíždět. I když ani poté nebyla jízda touto únikovou cestou žádnou procházkou růžovým sadem. Po obou stranách se drželi Rusové, na jejichž zahnání nám už nezbývaly síly. Ostřelovali vybojovaný koridor z děl a někdy i pěchotních zbraní.

„Pupeční šňůrou" byli odváženi ranění a zpátky proudily zásoby. Na ní závisely mnohé životy. Proti mnohanásobné přesile ji bránili dobrovolníci z SS Freikorps Danmark. Předváděli úplné divy a mnohokrát prokázali svou bezpříkladnou statečnost. Byl na ně spoleh.

I přes existenci koridoru fungoval i nadále letecký most. Denně odlétaly na nouzová letiště u Demjansku Ju-52 s nákladními kluzáky v závěsu. Po silnici směřovaly do kotle kolony tanků, dělostřelectva a plně naložených nákladních vozů. Ještě před několika dny jsem zastřelil a snědl psa, nepohrdal jsem ani vránami nebo strakami, hlavně když se žaludek zaplnil. Nyní bylo najednou nejen dost jídla, ale i čokolády a kořalky. Náhlý dostatek nám však způsoboval žaludeční potíže.

Usadili jsme se v několika chalupách, které dosud náhodou zůstaly stát. Roty našeho praporu kdysi dosahovaly síly sto dvaceti mužů, nyní se i přes doplnění lidmi od trénu smrskly na dvacet vojáků. Většina příslušníků naší divize padla, zmrzla nebo zůstala pohřešovaná.

Dávali jsme se trochu dohromady a očekávali oznámené posily. Brzy jsme se vrátili k běžnému kasárenskému drilu. Nástup střídal nástup, kdysi špinavé podlahy našich chalup jsme pískem vydrhli doběla a celá osada smrděla „cuprexem", což byl odvšivovací prášek. U rybníka klečeli vojáci a prali své uniformy, jež byly často úplně ztuhlé špínou.

Obyvatelé naší malé vesnice si oddechli, že se v okolí konečně nebojuje. Naše vztahy s místními byly jako vždy velmi dobré. Leckteré původně ušmudlané spodky vděčily za svou běloskvoucí čistotu přátelské pomoci ruských matek. Rádi jsme se jim za ochotu odvděčovali přídavky ze svých zásob.

Během května a června doplnili naše řady především etničtí Němci z obsazených území a záložníci z Říše. Z lazaretů se vraceli i mnozí uzdravení kamarádi. Výcvik probíhal v polních podmínkách a odpovídal tedy tvrdé realitě. Do konce června jsme plnili lehčí úkoly, ale už následující měsíc nás velitelství znovu vrhlo do tvrdých bojů.

Dostal jsem k ruce pomocníka. Jmenoval se Hugo Schrock, bylo mu osmnáct a pocházel z Banátu. Hned při našem prvním setkání mi vyprávěl zvláštní historku:

„S dalšíma klukama nás pozvali do blízkýho města na nějakou sportovní akci. Když to skončilo, tak jsme museli poslouchat ještě přednášku o těžce bojujícím německým wehrmachtu. Na závěr nám tvrdili, že prej jako nesmíme zůstat lhostejný a že je prej věcí svědomí každýho z nás, abychom svou německou vlast bránili před podlidma z východu. Nebo jestli prej máme jinej názor. Nikdo se pochopitelně neodvážil nic namítat. Takže prohlásili, že jsme se právě stali dobrovolníkama a odvezli nás pryč."

Myslel jsem, že mu dobře nerozumím, ale zřejmě mluvil pravdu. Takže takhle se verbovali „dobrovolníci"? Přesto byli kluci z Banátu skvělí chlapi. Štěstí měli ti z nich, kteří se místo k SS dostali do wehrmachtu.

Na severu kotle docházelo k těžkým bojům. Nepřítel se chtěl dostat z bažin a k tomu potřeboval „naše" silnice.

13. července jsme opustili prostor Velikovo Sela a přesunuli se do Sorokopena, vesnice, která nás už na podzim zaujala výstavností a čistotou svých dřevěných domků. Rádi bychom tam zůstali delší dobu, ale již 16. července nás poslali do Biakova, kde se Rusové vší silou snažili proniknout do kotle a zmocnit se zpevněných silnic. Už o den později jsme se dostali do vražedné palby těžkých zbraní. Ohnivý orkán raketometů a dělostřelectva rozdrtil naše spěšně vybudovaná postavení. Mladí „dobrovolníci" se dočkali děsivého křtu ohněm. Mnozí skončili s roztrhanými těly v troskách rozbitých bunkrů. Z bohatě olistěných bříz a olší se staly holé očouzené pahýly, které nás nechránily před slídivými pohledy pilotů ruských bitevníků. Ze všech koutů se ozývaly výkřiky přivolávající sanitu. Všude kolem se povalovali mrtví a umírající. Přeživší vojáci zmateně pobíhali po bojišti a řvoucí důstojníci se snažili znovu nastolit pořádek. Nepřítel nás doslova zadupal do smrdutého bahna. Pro mladé a nezkušené nováčky to byl děsivý zážitek, ale přitom se jednalo pouze o úvod k dalšímu dramatu, k dalším bojům o demjanský kotel, který už vlastně nebyl kotlem, protože ho se zázemím spojovala tenká „pupeční šňůra", jež však mohla být kdykoliv přervána, takže Demjansk v podstatě zůstával kotlem i nadále.

Dnem i nocí se zmrzačenými lesy rozléhalo ruské „urráá-áá!", z něhož nám běhal mráz po zádech. Ale stále znovu se nám dařilo i s pomocí nováčků nepřítele zahánět a držet svá postavení.

Obě strany stály na pokraji vyčerpání. Přesto jsme okamžitě začali budovat polní opevnění. Zenisté káceli motorovými pilami stromy a zbavovali je větví. Na pokud možno suchých místech jsme se zahrabávali do země, okopy zakrývali kmeny a doplňovali hlínou.

Bunkr sturmbannfúhrera Knochleina postavili ženisté. Byl zahlouben více do země, dostal strop ze čtyř vrstev klád a navrch skoro dvoumetrový zásyp hlíny. Velký vnitřní prostor rozdělovaly příčky a byl obložen kmínky mladých břízek. Podlaha se skládala ze silných prken. Knochlein měl k dispozici výklenek na spaní, denní místnost s velkým stolem a lavicemi, kamna zhotovená z benzinového sudu a dokonce i elektrické osvětlení napojené na autobaterii. Dlouhý Kleemann nadále sloužil jako řidič i osobní sluha a staral se o veškeré pohodlí svého pána. Čistil uniformu, pral prádlo, filtroval a převařoval vodu z bažin, připravoval jídlo, uklízel...

„A večer mu určitě zpíváš ukolíbavku!" posmíval jsem se mu občas.

„Jasně, že jo! A mám za to slíbenej Železnej kříž první třídy!" odpovídal Kleemann.

„Blbě kecáš!" pošťuchoval jsem ho a mohl si to dovolit, protože jsme byli kamarádi.

„Stopro! A ty dostaneš hovno, i když s tebou vytřou každou prdel. Mimochodem, Grútte tě navrhnul na Železnej kříž za ty tvoje věčný pochůzky Rusům v zádech. Jenže náš starej to stopnul. Prej to všechno byly jen běžný úkoly. Nic mimořádný-ho!"

Později jsem o našem rozhovoru trochu přemýšlel. Vzpomněl jsem si na adjutanta, citujícího velitelova slova: „Vemte si s sebou toho přechytralýho Brunneggera, ten se odevšad vrátí zpátky!" Proč bych měl být „přechytralý"? Vždyť jsem s velitelem nikdy pořádně nemluvil. Jen jsem poslouchal rozkazy a podával hlášení.

Vzhledem k narůstajícím ztrátám jsem musel převzít úkoly spojky a zdržoval jsem se proto prakticky pořád ve velitelově bunkru. Až na nálety bitevníků panoval na frontě téměř klid. Mezi jednotlivými pochůzkami mě měl na triku Kleemann, který mě prosil, abych mu pomáhal v péči o Knochleina. Služby tohoto druhu jsem nenáviděl a byl bych je ochotně dělal jen pro „svého" adjutanta, botanického profesora. Jenže právě on je nevyžadoval.

Jednou jsem několik hodin dřepěl u kráteru naplněného hnědou břečkou a pomocí polního filtrovacího přístroje cedil tu hnojůvku do kýble. Lamely filtru už byly zanesené a měly být dávno vyměněné. Jenže náhradní jsme nedostali a tak jsem vodu filtroval po kapkách — dokud se neobjevil

Kleemann. Vyhodil lamely, až na jednu, do sousedního kráteru a přefiltroval vodu přes jedinou zbývající. Šlo to rychle, i když o účinném vyčištění tekutiny nemohla být řeč. Jenže kdo by to poznal! Za chvíli měl Kleemann plný kbelík a spěchal připravit svému veliteli lázeň nohou nebo možná čaj.

Jindy jsme dostali za úkol připravit padesát obložených topinek pro důstojníky štábu praporu a pozvané oficíry z armádního dělostřelectva, které zaujalo pozice za námi. A to co nejrychleji! Kleemann vyštěkl na ordonančního důstojníka: „Podle rozkazu, za deset minut to bude hotový!" Nakrájeli jsme padesát krajíců, Kleemann je pečlivě srovnal vedle sebe, přinesl velkou stříkačku, kterou měl neustále naplněnou benzinem, protože s ní zapaloval kamna. Postříkal chleby a zapálil. Plátky se zabarvily do hnědá. Pak jsme na ně nakladli salám, sýr nebo med, čímž jsme do značné míry zakryli podezřelý benzinový zápach. Pro jistotu jsme si ještě připravili výmluvu, že chleba asi při transportu ležel na sudu s pohonnými hmotami.

V době svého pobytu v bunkru jsem měl možnost se blíže seznámit s Knochleinovou osobností. Vůbec neodpovídal představám o důstojníkovi SS. Spíš byste ho pokládali za vědce, pokud by neměl rezavě ostrý velitelský hlas a nevyznačoval se velmi chladnokrevným chováním v nebezpečných situacích. Ke své jednotce byl nesmírně tvrdý a často vyžadoval nadlidské výkony. Ohleduplnost pro něj byla cizím slovem, šlo mu především o dosažení cíle. Velení ho považovalo za schopného muže, ovšem podřízení, včetně důstojníků, tento názor nesdíleli. Za Knochleina by nikdo dobrovolně život nenasadil, jak to vojáci například udělali pro zraněného hauptsturmführera Sch-rodela, bývalého velitele roty, když ho přivlekli těžce zraněného z ruských linií.

Prakticky pořád jsem byl přidělen ke Knochleinovu štábu. Jen nakrátko jsem unikl k III. praporu, kde jsem měl kamarády z francouzského tažení. Jenže zakrátko jsem zase skončil u Knochleina. To nemohla být náhoda.

Spíše jsem měl pocit, že mě velitel chce mít stále na očích. Zřejmě mi nemohl zapomenout, že vím o jeho vině na masakru v Le Paradis a také o tom, jak střílel do houfu bezbranných žen. Dosud jsem se domníval, že na mne dávno zapomněl, ale asi jsem se mýlil. Teď mi začínalo svítat, proč mě neustále posílal do těch nejnebezpečnějších míst a pověřoval mě úkoly, z nichž jsem jen náhodou vyvázl se zdravou kůží. Navíc jsem za poslední tři roky jako jediný příslušník praporu nedostal ani den dovolené a na rozdíl třeba i od vojáků trénu jsem na blůze dosud neměl jediné vyznamenání.

Co říci o následujícím období? Byl jsem příliš unavený, než abych si do diáře psal deníkové záznamy. Vše se stále opakovalo: věčné boje, ztráty blízkých přátel, útoky a ústupy, prostě nic zvláštního, jen běžná rutina v demjanském kotli.

Počátkem srpna jsme přešli do ofenzivy. Snažili jsme se rozšířit „pupeční šňůru" a vybojovat zpět pozice, které jsme ztratili v zimě.

Byli jsme úspěšní. Ve vhodném terénu se podařilo rozvinout sílu motorizovaných jednotek a dobýt na našem úseku vše, co jsme měli ve svém držení na konci minulého roku. Konečně jsme se dostali z bažinatého lesa do suchých zákopů podél silnic.

Během jednoho výzvědného výpadu jsem s obersturmfúhre-rem Grúttem jen o vlásek unikl ruskému zajetí. S ohromnou dávkou štěstí se mi opět podařilo uprostřed nepřítelem obsazené vesnice otočit auto a uniknout překvapeným Rusům rovnou před nosem.

Zůstávali jsme v kontaktu s protivníkem. Jednou jsme pronikli na území nikoho a na noc se uložili mezi nízké pahorky. Pravděpodobně nás však vypátrala ruská jízdní hlídka. V noci nás totiž překvapil útok polních houfnic tažených koňmi a způsobil nám velké ztráty. Vše se událo nesmírně rychle. Když uprostřed našeho tábořiště explodovaly první granáty ráže 76,2 mm, netušili jsme nejprve, co se to vlastně děje. Vůbec nás zprvu nenapadlo, že bychom se mohli dostat do přímé palby polního dělostřelectva. Rozespalí jsme zmateně pobíhali a teprve záblesky plamenů z ústí děl nás vrátily do reality. Kdo se rychle neschoval do nějaké prohlubně, měl smůlu. Naštěstí jsem se už večer uložil do malé propadliny. Po výbuchu prvních granátů ke mně skočil Adi Wunder z Bavorska a hned začal řvát. Zasáhla ho totiž střepina do holeně. Koněspřežná baterie zmizela stejně rychle, jako se objevila. Rusové se dokázali se svými děly zjevovat jako duchové a vynutili si náš velký respekt.

Zachrchlala vysílačka a z velitelství pluku dorazil rozkaz pro náš malý bojový oddíl: „Nepřátelskou baterii vypátrat a zničit!"

Motocyklová hlídka po rozednění objevila palebné postavení, odkud na nás Rusové v noci stříleli. Povalovaly se tam světlé nábojnice. V měkké půdě byly jasně vidět stopy kol. Poslali jsme po nich motocyklistu a v určitém odstupu postupovali za ním. Předpokládali jsme, že se nám podaří nepřítele překvapit, protože s naším pronásledováním nebude počítat.

Cestou postupně přibývalo houštin a nakonec jsme se zastavili před neprostupným nízkým lesem. O kus dál na mírném návrší se za hustým keřem krčil náš motocyklista a mával na nás.

Spatřili jsme překvapivý obraz: Na okraji olšového lesa tábořila „naše" lehká polní baterie. Houfnice byly jen velmi špatně zamaskované větvemi a průzkumné letadlo by je mohlo snadno odhalit. Jenže tudy zrovna žádné

neprolétávalo. Podle velikosti tábořiště se zřejmě jednalo o hlavní stanoviště této ruské dělostřelecké jednotky. Odsud houfnice pravděpodobně vyrážely na svůj noční lov.

Motospojka se vrátila, aby přivolala obrněná průzkumná vozidla, minomety, kulomety a oba naše trofejní protitankové kanóny. Těžké zbraně po příjezdu zaujaly postavení a jejich obsluhy je zamířily.

„Palba bude zahájena najednou a na můj rozkaz," slyšel jsem hlas obersturmfúhrera Grútta. Těžké kulomety umístěné na lafetách vyčnívaly jen nepatrně nad trávu. Všechno bylo skvěle skryté před pohledy ruských hlídek.

„Vzdálenost 400!"

Všichni napjatě čekali na povel, zatímco několik set metrů od nás se odehrávala téměř mírová scenérie.

Grútte ještě váhal: „Velitelé družstev ke mně!" Všichni se rychle seběhli. „Pánové, musíme postupovat sehraně jako na koncertu. Po zahájení palby jim tam toho pošlete co nejvíc! Požaduji krátkou, ale intenzivní střelbu! Po zastavení palby budou pokračovat jenom minomety. S obrněným vozidlem se rozjedu až k Ivanům do tábora. Třeba se mi na jejich velitelství povede ukořistit něco cenného. Dokud tam budeme, ostřelujte týl. Kulomety a protitankové kanóny nás budou krýt. Sledujte neustále okolí! Nechceme zažít žádné překvapení. Pokud bychom se nevrátili, vypadnete odsud co nejrychleji. Velení převezme oberscharfúhrer... (jeho jméno jsem zapomněl). Všichni připravení?"

„Pal!"

Zcela překvapení ruští dělostřelci propadli panice. Padali koseni dávkami z našich kulometů. Z větví odletovaly štěpiny, granáty našich kanónů vybuchovaly mezi děly a lafetami. Vzdálenost byla pro naši střelbu naprosto ideální. Dvacetimili-metrový kanón našeho obrněného vozidla poslal do nízkého houští sprškу tříštivých granátů. Někde tam se skrývala převážná část ruské jednotky. Osmdesátimilimetrové minomety zasáhly ruské zásoby munice. Došlo k řetězovému výbuchu, který ještě více přispěl ke všeobecnému chaosu v ruském táboře. Koně se pokoušeli uniknout z pekelné pasti, padali však koseni dávkami kulometů nebo je roztrhaly výbuchy granátů. Uniknout se podařilo jen několika jezdcům, kryli se v křoví a naše kulomety je nedokázaly zasáhnout.

„Zastavit palbu!" Dr. Grútte skočil ke mně do auta a mávl na oberscharfúhrera v obrněném vozidle, aby ho následoval.

Sjížděli jsme dolů, zatímco minomety ostřelovaly lesík za táborem. Strašlivou spoušť způsobenou našimi zbraněmi jsme dokázali posoudit až přímo na místě u lesa. Z pohledu na roztrhaná koňská i lidská těla, z nichž

se ještě kouřilo, se nám chtělo zvracet. Někteří sovětští vojáci ještě žili, ale pro mnohé z nich by byla rána z milosti vysvobozením. Jeden z našich mladších vojáků se k tomu už chystal, ale dr. Grútte mu to energicky zakázal.

Asi padesát metrů od okraje lesa visely ze stromů cáry velkých stanů. Podle počtu padlých důstojníků se jednalo o důležité stanoviště. Sebrali jsme veškeré písemnosti, které jsme našli. Přitom jsem zakopl o zraněného Rusa ukrytého pod celtou. Úzkostně se na mně podíval, obličej zašpiněný od krve. Naznačil jsem mu, aby vstal. Vyskočil celkem svižně. Tomu nic moc nebude, řekl jsem si a vzal ho s sebou.

V otevřeném polním kotli bylo teplé jídlo, ale smíchané s kameny a hlínou. Jeden z našich si z něj holou rukou hodlal něco vylovit, ale můj doktor se na něj nezvykle ostře obořil: „Nejste tady kvůli žrádlu, ale abyste nás jistil! Tak to laskavě dělejte!"

Vzali jsme zajatce a dali se na ústup, protože se dalo čekat, že za chvíli dorazí ruské posily. Z vozu jsem udělal pár snímků, ale většina se nepovedla. Ještě jsem dal ránu z milosti koni, který se marně snažil postavit na zlámané nohy. Tu samou noc jsme se vrátili k naší jednotce poblíž Biakova. Vzali jsme s sebou i své padlé.

Den po našem návratu z bojové akce byl náš motorizovaný oddíl rozpuštěn a mužstvo se vrátilo ke svým jednotkám. Zase na nás čekala poziční válka na okraji kotle. Prozatím jsme si vykopali mělké zákopy v křovinatém terénu a čekali na další rozkazy. Pod tenkou vrstvou jemné hlíny byla tvrdá a kamenitá půda, což byla v místní krajině neobvyklá věc. Nad okopy jsme postavili stany a žili si celkem luxusně. Existovaly stany pro jednoho muže, jako ten můj, pak pro dva a maximálně pro tři. V opuštěných ruských pozicích jsme našli dost užitečné kořisti, mimo jiné i dva ruské protitankové kanóny, které jsme v hlášení nazývali „pěchotní kanóny", aby nám je velitelství nezabavilo.

Nepřátelské bitevníky nás udržovaly ve střehu. Jedinou účinnou obranou proti nim bylo dokonalé maskování, a to už jsme celkem zvládali. Dlouho kolem nás létaly, a nic. Ale jednou nás přece jen objevily a vystřílely na nás všechno, co jim ještě v zásobnících zůstalo. Od té doby si I1-2 zvykly „nadělovat" při zpáteční cestě. Naše kulomety byly proti opancéřovaným létajícím obludám bezmocné. Ovšem i tak jsme zaznamenali jenom jednoho raněného. 29. srpna to dostal „dobrovolník" Hugo Schrock z Banátu. Utrpěl průstřel břicha a o den později zemřel v polním lazaretu. Ta sportovní akce u něj doma se mu stala osudnou.

Už delší dobu používali Sověti nad kotlem i čtyřmotorový noční bombardér. Jeho styl bombardování byl velmi zvláštní. Svrhával své minibomby tak nepravidelně a necíleně, jako by je posádka házela dolů lopatou jako uhlí. Proto jsme mu taky říkali „uhlák".

Zase jsme se ocitli kdesi v bažinatém lese. Ženisté nám připravili bunkry, ale okopy a postavení pro zbraně jsme už museli do mokré půdy vyhloubit sami pomocí lopat a krumpáčů. Začínala stará známá hra.

Za několik dnů nás vyslídily bitevníky a věnovaly nám mimořádně intenzivní pozornost. Naše stíhačky se objevovaly jen zřídka a když už přiletěly, pak většinou pouze ve dvou, zatímco počet I1-2 se nepříjemně zvyšoval a jejich piloti se proháněli po obloze téměř nerušeně.

Na našem úseku se činily i ruské raketomety. Během pár dnů nezůstal na stromech snad ani jediný lístek. Holé kmeny vystrkovaly k nebi přelámané větve. Zelené listí padlo za oběť plamenům výbuchů granátů a raket.

Ani obloha neznala slitování. Byla neustále zatažená dešťovými mraky, z nichž trvale proudily provazce vody. Mělo to sice výhodu v tom, že bitevníky zůstávaly v takovém psím počasí na zemi, ale zato se do nás o to prudčeji pouštělo ruské dělostřelectvo. Početní stavy rot klesaly. Každého raněného bylo třeba namáhavě odnášet do týlu, auta byla kvůli hlubokému bahnu nepoužitelná.

Náš úsek zřejmě plnil jakousi významnou úlohu. Vpravo ani vlevo jsme neměli spojení s dalšími našimi jednotkami a byli jsme tedy předsunutí před hlavní bojovou linii. A tak jsme byli na všechno sami. Nepřítel se opět se svým „urráá á!" tlačil mezi naše bunkry a způsoboval nám ztráty. Ze služebně nejstar-ších rottenfúhrerů to odnesli Salau, Paul Grúnberg a Davidov-ski, které jsme po kolena v bahně odtáhli dozadu na pevnou cestu, odkud je mohlo odvézt auto. Palba raketometů stála život Heinze Meesena z Hamburku, Hugo Dirschauera a Berlí-ňana Jakoba Sauera.

Jednoho dne vpadl do mého bunkru starý kamarád Mick. Venku zatím řádily Stalinovy varhany. Za chvíli se připojilo i těžké dělostřelectvo a my jen starostlivě koukali ke stropu.

Zeptal jsem se: „Kdo asi bude další na řadě?" Odpověď jsme zatím neznali. Mick byl stále ještě motospojkou u III. praporu. Přivezl hlášení sturmbannfúhreru Knochleinovi. „Ten si tě nějak oblíbil," řekl Mick ironicky. Během přestávky v palbě jsem skočil naproti do bunkru ke Kleemannovi a vrátil s načatou lahví poněkud nechutné kořalky, kterou jsme si přesto rádi „nalili do hlavy". Vzpomínali jsme na zlaté časy ve

Francii s Bfiffem a Buwin, dokud nás nepřerušil pokřik: „Spojka k třetímu praporu...!"

Každý den jsme do mokré lesní půdy kopali mělké hroby. Čím více mrtvých, tím byly hroby mělčí. Tahat se mrtvými až do týlu by vyžadovalo příliš mnoho vojáků, a ty jsme nemohli postrádat. Stačilo, že jsme dozadu museli odnášet raněné. Proto se padlí všech rot vydávali na svou poslední cestu hned u bojového stanoviště praporu. Ze začátku měl každý svůj vlastní hrob, ale brzy jsme je museli ukládat hromadně do kráterů po vybuchlých bombách.

Už několik týdnů bez ustání pršelo a voda byla všude. Dokonce protékala i stropy bunkrů a vytvářela na podlaze hluboké louže. V zákopech a střeleckých okopech jsme stáli po kolena v bahnité břečce. Nemohli jsme ani rozdělat oheň, abychom své věčně mokré oblečení usušili.

Bylo to stejné jako před rokem. Řádila horečka, mnozí nedokázali udržet svá střeva a měchýře na uzdě a znečišťovali si kalhoty. V noci k nám vítr přinášel hnilobný pach z rozkládajících se těl mrtvých sovětských vojáků v předpolí. Těžká ruská děla ráže 172 mm posílala do našich pozic granáty, jejichž detonace vyhazovaly z hromadných hrobů naše rozkládající se padlé. Zbýval nám jedině šibeniční humor, díky němuž jsme dokázali mrtvé kamarády zase zahrabávat zpátky.

Po jednom z těžkých náletů nepřítel zaútočil a prorazil naše linie, dostal se však jen k bojovému stanovišti praporu. Za pomoci záložní roty jsme Rusy zahnali zpět a zničili přitom dva tanky T-34.

Před našimi zákopy zůstal ležet raněný Ivan. V obličeji nedával znát sebemenší rozrušení, ačkoliv si musel uvědomovat bezvýchodnost své situace. Odtáhli jsme ho do kráteru, aby ho nezasáhly střepiny. Obvazovat ho nemělo smysl.

O něco později jsem se ze svého krytu podíval ke kráteru a všiml si jednoho z našich, který mi byl už dříve nápadný svou surovostí. Teď stál s napřaženou karabinou u okraje jámy. Zazněl výstřel. „To je skvělý, jak je ta nová munice účinná! Lebku má na kaši!" Pro těžce zraněného Rusa to bylo vysvobození, ale stejně se většině z nás tyto praktiky hnusily. Jaký nebetyčný rozdíl byl mezi takovými bezcitnými parchanty a vojáky typu Bfiffa nebo Buwiho!

Těchto bestií bylo mezi námi sice málo, ale na nás i na naše hroby vrhly na věky nepěkný stín.

Z Německa se vrátili šťastlivci, kteří dostali dovolenou. Na zaplnění prořídlých řad však nestačili. Přidělili ke mně jednoho z nich, otce čtyř dětí. Usadil jsem ho do bunkru ženijní skupiny, respektive do toho, co z bunkru zbylo. Těšil jsem se na zprávy z domova a poprosil tedy „svého" záložáka, aby počkal s vyprávěním, dokud se nevrátím. Za chvíli jsem se v dešti vracel ke krytu a najednou...

Probral jsem se na zemi mezi polámanými stromy. Kamarádi se snažili probourat do bunkru rozdrceným stropem. Odhazovali břevna a o mne se prozatím nikdo nestaral. Proč taky? Bunkr vybuchl a těm vevnitř bylo podstatně hůř než mně, který zůstal téměř nezraněn.

Kolegům uvnitř se stal osudným jediný granát z polního děla ráže 76,2 mm. Náhodou pronikl průzorem až do bunkru a vybuchl uprostřed připravených ručních granátů a střel do minometů. Opět jsem se zachránil jen díky neuvěřitelné náhodě. Postupně se mi vrátil sluch i řeč a jako trvalý následek mi zůstala jen neschopnost napsat číslici 3 jedním tahem.

Jeden z nováčků přišel z Finska, z divize SS „Nord". Vyprávěl mi o smrti mého kamaráda Krampulika, který padl v bitvě o finskou Sallu. Náhodou jsem se také dozvěděl, že unterscharfiihrer Padrik - můj sadistický trýznitel z přijímače -byl popraven. Kamarád Rudi Gschwandtner z tyrolského Landecku zahynul v torpédovaném člunu. Naše řady nezadržitelně řídly. Nejvíce mě zasáhla Krampulikova smrt. Pocházel z Dolních Rakous, za války se tomu říkalo Dolnodunaj-ská župa. Byl v naší rekrutské skupině jeden z nejstarších a často se mě zastával, když už si na mne ostatní moc dovolovali. Slíbil jsem si, že jednou navštívím jeho rodiče a promluvím s nimi.

Pokračovalo každodenní umírání v rozbředlém bahně. Každý den přibývali noví zmrzačení. Do svého záznamníku jsem si nezapsal ani slovo o mladém kamarádovi pohřbeném pod nízkým borůvčím. Po průstřelu břicha jsme ho mohli jen nouzově obvázat. Dva dny řval bolestí, prosil o vodu a plakal. Byli jsme v té době obklíčení Rusy a nemohli ho odnést do lazaretu, kde by se dočkal ošetření a transportu do nemocnice v zázemí. I bez písemných poznámek si vzpomínám na mladého vojáka, který s průstřelem lebky seděl celý týden opřený o bunkr a kýval hlavou, celý den a celou noc, pořád jen kýval, nikoho nepoznával a po týdnu zemřel.

Nejstarší z nás, hubený Barnim, dostal zprávu z Německa: manželka, dvě dcery a syn se utopili v zatopeném protiletec-kém krytu. „Táta Barnim"

poté vylezl ze zákopu a šel směrem k Rusům. Kráčel, dokud ho nesmetla kulometná dávka a neposlala ho k jeho rodině.

Raketa vypálená z bitevníku I1-2 utrhla etnickému Němci Schuhmacherovi obě nohy nad koleny. Ještě z nosítek na nás řval, ať mu je přineseme. Ale ležely rozdrcené někde v bahně. Zemřel během přepravy k obvazišti. Jeho beznohé tělo jsme hodili do kráteru sloužícího jako masový hrob. Zaházeli jsme ho pár lopatami hlíny a písař napsal oznámení: „Padl za Vůdce, národ a otčinu.

Konečně jsme se měli dočkat vystřídání. Listí ze stromů opadalo a ohlásily se první známky rychle se blížící zimy.

Vydržet ještě jeden útok! Ještě jednou jsme se hnali kupředu, abychom kamarádům z wehrmachtu vybojovali lepší pozice.

Vojáci nás vystřídali v zákopech a jejich plukovník se rozhlédl po našich mužích a zeptal se, kdo velí naší četě.

„Pane plukovníku, tahle četa, to je náš prapor!"

I. prapor 3. pěšího pluku divize SS Totenkopf měl tehdy pouhých čtyřicet mužů.

Listopadové slunce

Zbytky naší divize vyšly z kotle „pupeční šňůrou" a byly umístěny v Staroj Russe. Tam jsme se naposledy setkali s ruskými bitevníky, což se naštěstí obešlo bez následků.

V ranních hodinách jsme za mlhy dorazili do Rigy a už za hodinu prošli odvšivením. Konečně jsme si užili teplou sprchu a mohli se zbavit špinavých vousů. Nafasovali jsme čisté prádlo. Mezitím prošla odvšivením i veškerá naše zavazadla a uniformy byly chemicky vyčištěné. Roztrhané kusy byly nahrazené novými.

Netrpělivě jsme čekali ve vagonech až se vlak rozjede a my se konečně dostaneme z nebezpečné blízkosti fronty. Stačil by ruský průlom, a místo na zotavenou by nás poslali zpátky na frontu!

Konečně jsme podle mírného škubnutí ucítili, že železničáři připojili lokomotivu. Ale zase jsme čekali, nesnesitelně dlouho. Začínal nový den a

v mlze se rýsovalo moře, když jsme konečně vyjeli. Nechali jsme za sebou Lotyšsko, Litvu, Východní i Západní Prusko. Jen dál! Na nádraží v Rize nám nikdo nedokázal, nebo nechtěl prozradit, kam vlastně náš vlak pojede. Opět se objevily vzájemně si protiřečící fámy. Zásoby jsme fasovali na čtyři dny dopředu a za tu dobu se dá ujet pěkně daleko!

Vlak duněl přes rýnský most a nám začalo svítat, že cíl naší cesty už nebude daleko. Z Francie jsme vyrazili, do Francie se vracíme! Zbylo nás však jen málo, kteří jsme tuto neblahou pouť přežili.

V jihozápadofrancouzském Angouleme jsme vyložili naše vozidla. Aniž bych to tušil, viděl jsem své auto naposledy. Neměl jsem příležitost se s ním rozloučit a pohladit přední sklo proděravěné na mnoha místech střepinami. Nepodíval jsem se na rozloučenou na všechny ty průstřely v karosérii. Vůz mi sloužil jako věrné zvíře. Vozil mě tisíce kilometrů prachem cest, bahnem močálů, po haťových stezkách i hlubokým sněhem. Bfiffa jsem v něm odvezl k jeho „poslední stanici". Zažil jsem v něm spoustu strachu, když jsem se přimotal rovnou doprostřed kolony ruských saní. Rád bych mu ještě naposledy řekl: „Ty zatracená káro!"

Již po dvou dnech strávených ve Francii jsme dostali dovolenou. Do deníku jsem si zapsal:

Odjezd: Mont Moreau 12.14
Mylhúzy 07.00
Linec 14.00
Příjezd: Waidhofen 18.00

Cestou z nádraží k domu svého dětství jsem se učil přijmout zklamání a vyrovnat se s realitou. Rodiče mé zbožňované, znepokojení mou nejistou budoucností, přiměli svou dceru, aby se už déle neprotivila naléhání studenta s podstatně nadějnějšími životními vyhlídkami. Co s tím? Byl náš vztah jen mladickým románkem, nebo snad něčím víc? Co na tom záleží! Každopádně pro mě Eričiny dopisy ve Francii i v Rusku znamenaly nesmírně moc, četl jsem je stále dokola a nemohl se dočkat dalšího shledání. Teď ale nastal konec.

Pokračoval jsem v jízdě do Štýru, kam byl můj otec původně služebně přeložen. Za tmy a po dlouhém hledání jsem našel řadový domek v dělnické čtvrti Múnichholz. Okno v přízemí bylo dokořán. Na stole svítila lampa a ozařovala útulnou světnici. Šedovlasá žena uklízela byt a chystala

se na odchod do práce ve zbrojovce. V této cize vyhlížející paní jsem poznal svou matku. Beze slova mě objala.

Listopad, jako většinou i tentokrát šedivý a bezútěšný, mě zastihl ve Štýrsku, na statku mých prarodičů, z nějž byl můj otec jako mladší syn „vyplacen", aby se mohl stát samostatným stavebním podnikatelem.

Nyní vedla hospodářství má teta a její muž. Statek sloužil jako výukové středisko pro praktikanty a honosil se příkladě obhospodařovanými polnostmi i stájemi.

Večer po mém příjezdu slavila jedna z praktikantek svátek. Široký a mohutný stůl byl slavnostně prostřen i osvícen. Všichni se horlivě podíleli na přípravě slavnosti. Na ručně tkaném ubrusu se skvělo barevné nádobí ze svátečního příborníku. Poslední listopadové květiny dotvářely atmosféru, k níž přispívalo i praskání smrkových polen v obrovských zelených kachlových kamnech. Seděl jsem u nich na lavici a užíval si nezvyklé chvíle pohody. Sledoval jsem mladé dívky v dirnd-lech, poslouchal jejich tichý smích, registroval kradmé pohledy, vnímal tikot starých stojacích hodin a nasával jsem atmosféru domu, v němž bydleli už moji prarodiče. Nejúžasnější však bylo to, že jsem se nemusel obávat ruského dělostřelectva ani kvílení raket vypálených z I1-2, ani pokřiku „urrááá!", a náladu mi nemohl zkazit ani velitel Knochlein. Život byl zase báječný! Všichni moji kamarádi, kteří stejně jako já dokázali utéci hrobníkovi z lopaty, dostali také dovolenou. Nemusel jsem tedy cítit výčitky svědomí a klidně jsem užíval domácí pohody.

Praskání polen za mými zády a teplé světlo lampy mě uspávalo. Vzbudil mě jakýsi hluk, rozhlédl jsem se a zjistil, že světnice je prázdná. Slyšel jsem, jak si děvčata povídají v sousední kuchyni. Chtěl jsem zase zavřít oči, když do místnosti vstoupila mladá dívka. Seděl jsem zády opřený o kamna a pozoroval ji zpod přivřených víček. Jasně, správně vychovaný muž by vyskočil a představil se. Ale cítil jsem, že právě nastalo cosi, co velkolepým způsobem naplní mé ideální představy. Nedá se to popsat, jen prožít. Takový pocit má člověk jen jedinkrát za život, a ještě není dopřán všem.

Dívka možná vnímala totéž, snad mezi námi přeskočila neviditelná jiskra. Zastavila se uprostřed světnice a podívala se do temného kouta, kde jsem seděl. Nenuceně urovnala slavnostně prostřený stůl. Proč by se taky měla ostýchat? Co by na mně viděla? Byl jsem mladý muž v uniformě barvy polní šedi, s ba-gančaty na pohodlně natažených nohou. Jenže polní šeď byla tehdy vidět všude: na nádražích, v kinech, v hospodách i v kostelech. Proč bych ji tedy měl vyvést z míry?

Na chodbě zazněly hřmotné kroky a dveře se rozlétly dokořán. Sedlák se vrátil z honu. Obličej i šíje se mu leskly potem od toho, jak nesl skolené zvíře. Překvapeně odpověděl na můj pozdrav: „Lovu zdar!" Neznal mě, protože jsem do domu svých prarodičů zavítal poprvé v životě. Vstoupila teta a představila mě. Strýc mi mocně potřásl rukou a nechtěl mě pustit, ačkoliv bych se už raději věnoval Elisabeth, což byla ona dívka z bavorských Alp, jež na mne udělala tak silný dojem.

Šli jsme ke stolu. Dívky byly slavnostně nastrojené. Jen já se sedlákem jsme se lišili prostým oblečením i tím, že jsme byli jedinými muži. Cítil jsem se tak dobře, jako bych zde pobýval odjakživa. Sedlák si sedl vedle mne do čela tabule a sršel skvělou náladou. Já byl v sedmém nebi, protože teta vedle mne usadila Elisabeth. Měla na sobě dirndl, lehce vlnité plavé vlasy se jí leskly a rámovaly něžně dívčí obličej. Klidnými a jistými gesty se odlišovala od ostatních dívek a vyzařovala z ní hřejivá ženskost a budoucí mateřství.

Zamiloval jsem se. Poprvé v životě opravdu naplno. Mnozí básníci se tento cit pokoušeli vyjádřit slovy. Já to nedokáži, ale zůstane navždy v mé paměti.

Vlak s vracejícími se dovolenkáři rachotil tmou. V bledém světle měsíce jsem spatřil na polích první sníh. Kolem oken se míhala krajina u jezera Chiemsee, na jihu jsem více tušil než viděl řetězec hor. Ta mohutná je možná Fels, k jejímuž úpatí se choulí Elisabetina rodná ves. Dohodli jsme se, že ji tam během příští dovolené navštívím. Z domu jejích rodičů je prý Fels vidět v celé své kamenné kráse.

Dny strávené v domě prarodičů uběhly příliš rychle. Zbytek dovolené jsem prožil u matky ve Štýru. Příbytek naší rodiny se vylidnil. Nejstarší bratr sloužil u horských myslivců na jihu

Ruska. Mladší, šestnáctiletý, byl na letecké přípravce v Mnichově, a otec, který sloužil za první světové války jako sapér, se nyní ocitl také v Rusku. Doma zůstala jen matka s naší malou sestrou. Úzkostlivě na nás čekala a každý večer nám věnovala modlitbu.

Početní stavy rot se podstatně zvýšily. Každé střelecké mužstvo mělo k dispozici dva kulomety typu MG-42 s graná-tometem určeným k obraně proti tankům a pěchotě. Prapor dostal padesátimilimetrové protitankové

kanóny, 120mm minomety a pěchotní děla ráže 75 mm. Od 9. listopadu se naše divize nazývala 3. divize pancéřových granátníků SS Toten-kopf.

Můj nový terénní vůz byl vyroben ve Škodových závodech. Měl daleko měkčí pérování než můj starý dobrý adler, motor tiše vrčel, z výfuku nestřílelo a výbava vypadala téměř elegantně. Auto bylo panensky nedotčené, nikde ani škrábaneček. Stejně bych ho ale okamžitě vyměnil za svého adlera, pokud by to bylo možné.

Bohužel jsem se už neshledal s kamarádem Kleemannem, který se ve všem tak dokonale vyznal. Kvůli poruše se do Starej Russy dostal až později. Jel s jiným konvojem a když už si byl jistý, že se zase podívá do klidné Francie, dostaly ho ruské bitevníky. Zemřel ve frontovém lazaretu. Ke své malé radosti jsem se stal velitelovým řidičem a musel jsem od této chvíle sedávat vedle muže, jehož jsem si vůbec nevážil.

V polovině listopadu 1942 jsme následovali jednotky obsazující dosud neokupovanou část Francie. Vlakem jsme dojeli do Perpignanu a v noci pokračovali po vlastní ose k tajemným horám Pyrenejí. Když svítalo, stál náš konvoj již před Ameliou. Po pravé straně zurčela horská řeka a na levé straně se rozkládalo město postavené na terasách u úpatí mohutného skalního masivu.

Městečko se ještě neprobudilo ze spánku. Postávali jsme kolem aut, kouřili a bavili se. Jako první se ukázaly ženy. Přicházely strmými uličkami a nesly těžká vědra a nádoby. Nerušeně prošly kolem nás k řece a vyklopily obsah kýblů do vody. Hotovo!

Chvíli nám trvalo, než jsme pochopili, že místní dámy takto elegantně vracejí do přírody noční produkty svých rodin. Doufali jsme, že nebudeme muset bydlet přímo ve městě. Zatraceně! Museli jsme!

V následujících dnech se v noci válečníci s řády za statečnost i bez nich stydlivě plížili uličkami k řece. Jen ti zcela otrlí — převážně otcové rodin — používali bez ostychu noční nádoby, které jim domácí vstřícně stavěli k postelím, a ráno je svěřovali jemným ženským rukám.

Jezdil jsem se sturmbannführerem Knochleinem do Narbon-ne. Středozemní moře se zrcadlilo vedle. Kontrast mezi nebezpečnými bažinatými lesy ruského severu a hlubokým mírem středomořského zálivu u Lionu nemohl být větší.

Krátce před Vánocemi jsme městečko neznající záchody zase opustili. Vedle zvláštního vykonávání tělesných potřeb jsme nejvíce vzpomínali na místní růžové víno. Dojeli jsme až k moři těsně u španělských hranic. Během delší zastávky jsem takříkajíc z úpatí Pyrenejí skočil rovnou do

Středozemního moře. Ne že by bylo takové vedro nebo že bych podlehl jakémusi nutkání, ale šlo o to, že jsem si chtěl odnést neopakovatelnou vzpomínku, stejně jako 1. dubna na sněhem pokrytém břehu Robji. Na jaře jsem se koupal v zasněženém Rusku a v zimě na nejjižnějším místě Francie.

V Mont Moreau jsem se o Vánocích dobrovolně přihlásil na hlídku, aby se starší kolegové mohli zúčastnit oslav. Stejně jsem byl raději sám se svými myšlenkami. Neměl jsem chuť slavit. Příliš silně jsem cítil, jak mi chybějí kamarádi, se kterými jsem slavil vánoční svátky před dvěma lety v podstatě nedaleko odtud.

Na strážnici mě zastihl dopis od Elisabeth. Bylo to slíbené „vánoční psaní" a v obálce jsem našel i pohlednici z Elisabeti-na rodného města - nádherné místo s úpravnými domy v alpském stylu, kolem roztroušené statky, kostel se hřbitovem, aby se ani mrtví nemuseli s tímto nádherným koutem země loučit. Krásnější vánoční dárek jsem si nemohl přát. Vše najednou vypadalo růžověji. Nebyl jsem sám!

Hned po svátcích nás čekalo první polní cvičení. Jel jsem právě se sturmbannfúhrerem Knochleinem k jednotkám, když nás předjela spojka na motocyklu. Okamžitě jsme se poznali, byl to Mick! Krátce na mne kývl, včas si všiml, že vedle mne sedí velitel a ne dr. Grútte, jak tomu bývalo. Můj profesor botaniky tentokrát seděl vzadu. Na hrudi se mu skvěl Železný kříž 1. třídy. Dostal ho za účast na zničení nepřátelské baterie polního dělostřelectva v zemi nikoho na okraji kotle. Vedle něj seděl nový ordonanční důstojník, pětatřiceti až čtyřicetiletý, také akademik. Jeho jméno jsem dosud neznal. Takže Mick se taky dostal v pořádku z kotle! Jeho kamarád z oddílu motospojek, ZiegenfuB zvaný Ziegenbeinchen, zahynul bídnou smrtí. Padl do rukou Rusům. Později byl nalezen mrtvý a hrozivě zmučený. Mick a já jsme zůstali poslední z naší užší party z roty hauptsturmfúhrera Schrodela. I on zemřel. Jen Knochlein nám zůstal na krku.

Počátkem ledna mě jmenovali pomocným učitelem autoškoly a přeložili mě s ostatními školiteli a žáky do Jonsacu. Se svými svěřenci jsem na

přepravním automobilu mužstva Opel Blitz trénoval denní i noční jízdy za jakéhokoliv počasí. Zajížděli jsme dál než nám dovolovaly jízdní příkazy a navštěvovali rybářské vesničky kraje Gironde, prozkoumali jsme i staré městečko se sympatickým názvem Cognac. Ukazoval jsem nováčkům, jak se jezdí v těžkém terénu, a teorii jsem přednášel na okrajích listnatých lesů. Sladká Francie, kde panuje nádherné jaro již v prvních lednových dnech! Přesně na den, jako by ani nebyla válka, jsem dostal Elisabetin dopis s blahopřáním k 20. narozeninám. Co bych dal za to, kdybych mohl být s ní právě teď, před odjezdem na nějakou novou žhavou frontovou linii!

Počátkem února nás čekaly zkoušky. Moje skupina dosáhla nejlepších výsledků ze všech. Bylo to i díky nácviku dlouhých nočních jízd. Vysloužil jsem si všeobecné uznání.

Následovaly prohlídky, které měly zjistit, zda jsme schopní služby v Africe. Vyzkoušel jsem si uniformu Afrikakorpsu. Proč ne? Všechno by bylo lepší než Rusko!

V těch dnech se chýlilo ke svému konci stalingradské drama. Veškeré oběti byly zbytečné. Vojáci padli, byli zmrzačeni nebo odvlečeni do zajetí nadarmo. I z oficiálních zpráv wehrmachtu se dalo vyčíst, že neselhali obyčejní vojáci, ale nejvyšší velení, které se dopustilo hrubých chyb a neslo veškerou zodpovědnost za nesčíslné krvavé oběti.

Stalingradská katastrofa ovlivnila celý jižní úsek východní fronty. Odevzdali jsme už nafasované africké uniformy a dostali nové zimní vybavení. Nebylo mu možné nic vytknout: široké, dobře vatované kalhoty, kožešinou podšité bundy, teplé filcové boty, měkoučké palčáky a vlněné kukly. Naše auta jsme přestříkali na bílo. Rozkaz k odjezdu jsme čekali každým dnem. Kde asi zanecháme své další hroby?

V polovině února 1943 jsem stál v čele našeho praporu, připraveného k odchodu. Nacházeli jsme se na severním konci Mont Moreau. Rozhlédl jsem se po koloně a poznal některé ze svých žáků: Bischoff, Frers, Kock, Vochtmann, Heinz, Gotz, Bug-gart... V té chvíli jsem ještě netušil, že se ani jeden z nich z války nevrátí.

U Angouleme jsme auta naložili na vagony a zajistili je klíny a řetězy. O několik hodin později vlak vyrazil. Znovu jsme mířili do nejistoty a neznáma...

Zimní bitva o Charkov

Dávno jsme za sebou nechali přátelské bavorské a durynské vesnice a minuli jsme i východoněmecká města s jejich horečnatě pulzujícími zbrojovkami. Projeli jsme Katovicemi, Przemyšlem a Lvovem. To s největší pravděpodobností znamenalo - pokud se nejednalo o zastírací manévr - že míříme na jižní úsek východní fronty. Zůstávali jsme ve střehu a nedůvěřovali fámám. Od té doby, co jsme na jaře roku 1941 byli ubezpečováni, že „nám Rusko povolilo průchod k perským naftovým polím", jsme už jen tak lehce nenale-těli.

Za Kyjevem jsme po chatrně vyhlížejícím a mnohokrát spravovaném mostě překročili Dněpr. Vzápětí přišlo varování před partyzány, kteří vyhodili do vzduchu nákladní vlak jedoucí před námi a ukořistili mnoho zbraní. Všude kolem bylo opět bílo a panoval třeskutý mráz. Nezávislé topení v mé škodovce nebylo na takovéto podmínky stavěné a nedokázalo v kabině vytvořit ani náznak tepla.

17. února se náš přetížený vlak zastavil, protože nedokázal zvládnout stoupání trati. V té chvíli jsme se ocitli pod silnou palbou z minometů a kulometů. Z blízkého lesa vyrazily saně s partyzány, kteří si už brousili zuby na zdánlivě bezbrannou kořist. Tentokrát se však přepočítali. Zkosilo je krupobití střel z našich zbraní, takže se nejen nedostali k vlaku, ale většina z nich ani nestačila zmizet v bezpečí lesa.

Dvě roty sesedly a pronikly mezi stromy. Ženisté mezitím rozštípali partyzánské saně a udělali z nich otop pro lokomotivu. Poté ještě v lese našli chaty a palivové dříví, které se nám také hodilo. Nakonec se vlak dal těžkopádně do pohybu a doplazil se na nejbližší nádraží.

Od partyzánského přepadení rostlo napětí každou hodinou. Malou rychlostí jsme jeli dál na východ. Proti nám šly zprvu malé a pak stále početnější skupiny neozbrojených německých vojáků. Volali jsme na ně posměšně: „Kampak, pánové? Koukejte mazat zpátky. Nebuďte baby!"

„Nejpozdějc za čtyřiadvacet hodin budete taky zdrhat na západ!" odpovídali nám roztrpčeně. Jistě, i my jsme už museli ustupovat a někdy

hodně rychle, ale nikdy se nestalo, že bychom zahodili své zbraně. Vojáky, kteří malomyslně prchali z fronty, demoralizovala katastrofa u Stalingradu. Ztratili důvěru ve své velitele a už nikdy nebyli a nechtěli být takoví, jací byli na začátku války.

Rusové po těžkých bojích dobyli Charkov, bráněný kromě armádních svazů i 1. a 2. tankovou divizí SS, které byly z odpočinku ve Francii spěšně povolány do bojů ještě před námi. Velel jim generál (obergruppenfůhrer) Zbraní SS Paul Hausser. Hitler mu několikrát nařídil, aby Charkov držel „až do posledního muže". Hauser ovšem neposlechl a na vlastní odpovědnost před mnohonásobnou nepřátelskou přesilou ustoupil, aby se nedostal do kotle. Jen díky jeho odvaze vzepřít se nesmyslným instrukcím se podařilo zabránit druhému „Stalingradu". Poté byl zavolán do Vůdcova hlavního stanu, kde byl jeho postup dodatečně schválen.

Naše 3. divize SS Totenkopf byla poslána na pomoc bojujícím divizím Leibstandarte Adolf Hitler a Das Reich. Brzy ráno 19. února se vlak pomalu blížil k Poltavě. Viděli jsme, jak z blízkého letiště startují poslední letadla. Na dohled od města jsme po provizorních rampách sjeli se svými vozy z vagonů. V dlouhé koloně aut, vozidel pěchoty a tanků jsme spořádaně mířili k Poltavě. Dřívější setkání s prchajícími vojáky wehrmachtu se na nás neprojevilo nikterak demoralizujícím dojmem. „Staří" povzbuzovali „bažanty": „Jen klid, to už jsme všechno zažili! Však to zase zvládnem!"

Ubytovali jsme se dál mimo Poltavu, v malé vsi s čistými a udržovanými dřevěnými domky. Místní lidé se chovali přátelsky a podle svých sil nám pomáhali.

Vítr k nám přinášel ozvěnu dělostřelby. Po několika dnech jsme v bojové formaci nastoupili k znovudobytí Charkova. Protiúder tankového sboru SS, složeného ze tří elitních divizí, Rusové očividně neočekávali. Už si byli jistí vítězstvím a místo toho se na ně snesla opravdu pekelná palba. Rozpoutalo se několik bitev, jež vedly ke zničení sovětských jednotek.

Neustále jsme se hnali kupředu a tak jsem si ani nestačil zapisovat data a názvy míst, kudy jsme procházeli. Už druhého nebo třetího dne jsem zůstal těsně před setměním „viset" v hlubokém sněhu a v mlze. Mohla za to porucha motoru. Sturmbannfúhrer Knochlein a zbytek posádky přestoupili do dalších aut, jejichž řidiči mě s nadávkami objížděli závějemi. Osaměl

jsem. Za chvíli vítr zavál všechny stopy a já netušil, co budu sám uprostřed nepřátelské krajiny dělat.

Malá kamínka jsem si dal pod kabát mezi kolena a pokusil se co nejvíce zahřát. Nakonec jsem v kabině usnul.

Vzbudil jsem se zimou. Už svítalo a já nedaleko auta uviděl tři Rusy na koních. Okamžitě jsem odvrácenou stranou vypadl z vozu a začal po jezdcích pálit z karabiny. Střílel jsem rychle, aby se Rusové domnívali, že mají proti sobě několik mužů. Povedlo se a Ivani se snažili zmizet v mlze. Ještě jsem si stačil všimnout, že jsem jednoho zasáhl do ramene.

Po úplném rozednění jsem zjistil, že jsem v noci dostal sousedy a nejsem tedy už tak opuštěný. Přibližně sto metrů za mnou uvázla skupina ženistů se svým náklaďákem. Ve vleku měli těžké pěchotní dělo, které převzali od porouchaného tahače.

Situace byla nejasná. Nacházeli jsme se na mírném návrší a vlevo dole od nás byl slyšet hluk boje. Museli jsme počítat s tím, že se u nás mohou každou chvíli objevit Rusové, kteří byli na koních a na saních v hlubokém sněhu daleko pohyblivější než naši.

Ženisté odházeli kolem našich aut sníh, abychom se mohli pokusit vyjet. Z kufru své škodovky jsem vylovil pájecí lampu, nahřál jsem motor a svíčky. Trochu jsem „propláchl" i rozdělovač, kolem vzduchového filtru omotal hadr napuštěný benzinem a zkusil nastartovat. Motor chytil napoprvé. Vlastně to nebylo zvláštní umění, vždyť teplota nedosahovala ani minus dvaceti stupňů.

Řidič tříosého ženijního náklaďáku tak úspěšný nebyl a pořád se ještě hrabal v motoru. Mezitím ryk boje zesílil a někde poblíž se odehrávala regulérní bitva. K čertu, kde jen můžeme být? Pokoušeli jsme se sluchem odlišit naše a ruské zbraně. Brzy jsme zjistili, že mlha zkresluje směr přicházejícího zvuku, a navíc se bojující jednotky zřejmě rychle přesouvaly.

„Pozor! Nepřátelský tanky!" zařval jeden z mladých ženistů a plácl sebou do sněhu.

„Jen pomalu, mladej! Netrojči!" uklidňoval ho jeden ze starých mazáků. Vojáci vypráhli dělo a natočili ho směrem, odkud se ozýval rachot tankových pásů. 150mm granát zajel do hlavně a dělo bylo připraveno k palbě. Ocelové obludy se mlhou blížily rovnou k nám. Naši, nebo Rusové? Velitel děla zdvihl ruku. Rozeznali jsme věž tanku, smýkla sebou naším směrem a naráz se zastavila.

„Naši!" ozval se úlevný výkřik. Zvedli jsme se ze země. Po chvíli opatrného vyčkávání se otevřel poklop a kolos přijel blíž. My i posádka tanku jsme se úlevou smáli. Stačilo, aby kdokoliv z nás ztratil nervy, a tankisté nebo my bychom byli nadranc.

Velitel tanku nás informoval o situaci za neproniknutelnou hradbou mlhy. Naše divize v noci prorazila ruskou frontu a obklíčila nepřítele. Když se mlha konečně zdvihla, mohli jsme se na vlastní oči přesvědčit o rozměrech dramatu, jež se odehrávalo pod námi. Početné sledy se pokoušely proniknout na západ nebo ustoupit na východ. Ruské jednotky si v nastalém zmatku navzájem překážely. Tanky, náklaďáky a saně chaoticky křižovaly sem a tam, zatímco naše svazy je z okolních návrší zasypávaly doslova vražednou palbou. Minomety, děla, kulomety a rychlopalné kanóny nedávaly Rusům šanci. T-34 se marně snažily opětovat střelbu. Naši je z dobře krytých pozic ničili jeden za druhým. To už nebyla bitva, ale pobíjení zcela dezorientovaného nepřítele.

Neustále jsme vystřelovali bílé poznávací světlice, aby nás naši taky „nevzali do prádla". Byli jsme totiž blíže k Rusům, než k vlastním liniím.

Nedaleko od nás se odehrávalo peklo, když tu k nám nečekaně přišel asi tak dvanáctiletý kluk. Zřejmě nás zpočátku pokládal za rudoarmějce. Nevěděli jsme, co s ním máme dělat. Většina včetně mě ho chtěla nechat běžet. Někteří ho hodlali pro jistotu nechat u sebe, alespoň prozatím. Nakonec jsme ho pustili. Mávl jsem na něj a energicky zavolal: „Davaj! Davaj!" Chlapec se rozběhl. Po sto metrech se zastavil a rozhlížel. Třeskla rána a srazila ho k zemi. Téměř fyzicky jsem cítil, jak malý Rus nechápe, co a proč se stalo. Stál jsem trochu stranou a měl pocit, že se vyčítavě dívá přímo na mne. Namáhavě se ve sněhu posadil, ale druhý výstřel ho zabil. Jeden ze záložáků, určitě otec rodiny, zařval na střelce: „Bylo tohle opravdu nutný, unterscharfůhrere?!"

Dostal chladnou odpověď: „Ten malej Ivan byl stoprocentně špehoun rudoarmějců. Kdyby se dostal ke svejm, určitě by nás brzy vyřídili!"

Jednalo se o krutou vraždu, nebo o neúprosný zákon války? Pro mě to bylo zbytečné a nesmyslné zabití malého kluka. Mohli jsme ho přece vzít s sebou, ale zastřelit ho bylo jednodušší. Trápil jsem se výčitkami svědomí, vždyť právě já mu ukázal, že může jít. Ale mudrování už ruskému chlapci nepomohlo.

Ženijní náklaďák se konečně rozjel a já se držel v jeho stopě. Cesta byla skrytá hluboko pod sněhem a řidič ji mohl spíše jen vytušit. Jenom teď neuváznout! Nákladní automobil za sebou nechával hluboké koleje a moje škodovka chvílemi dřela podvozkem o sníh nebo kola dokonce zůstávala viset ve vzduchu a já se spíše klouzal.

Odpoledne jsme dohonili náš bojující svaz. Bitva už byla rozhodnutá. Rusové ztratili tisíce mužů, zatímco naše ztráty byly jen malé.

Náš úder směřoval nejprve na jihovýchod. Počasí se zlepšilo a objevily se první známky ruského jara. Pohybovali jsme se bažinatým terénem, který jsme museli překonat pokud možno ještě za mrazů.

Nový ordonanční důstojník byl stejně jako svého času dr. Grútte akademikem a záložním důstojníkem. Bylo mu určitě víc než pětatřicet let a jmenoval se Herr. Jako vždy, na ordo-nančního důstojníka vycházely ty nejnebezpečnější průzkumné jízdy. Nezkušený untersturmführer a jeho stejně „zelený" řidič nebyli zrovna těmi pravými pro takové úkoly.

Naše divize postupovala kupředu ve dvou úderných klínech, zatímco silné nepřátelské svazy se stahovaly na východ vedle nás, za námi a pravděpodobně i před námi.

Untersturmführer Herr dostal rozkaz navázat kontakt s před-vojem tankové divize SS Das Reich, která se nacházela severovýchodně od nás, ve vzdálenosti přibližně třiceti kilometrů. Untersturmführerovi ani jeho řidiči jsem jejich úkol nezáviděl. Jenže v tu ránu jsem slyšel Knochleina, jak říká ordonanční mu důstojníkovi: „Pojede s vámi Brunnegger!" No, to tedy na mě zase ušil pěknou boudu! Alespoň jsem se uklidňoval tím, že velitel nechtěl s nezkušeným Herrem posílat stejně nezkušeného řidiče. Zastavil se u mne ještě adjutant dr. Grútte a řekl, že s sebou dostaneme rusky hovořícího vojáka z řad etnických Němců.

Vyjeli jsme kolem poledne. Den byl podmračený a nad dobře propluhovanou cestou se vznášela mlha. Byli jsme odkázáni jen sami na sebe a museli mít oči zatraceně dobře na stopkách. Sklopil jsem střechu, aby důstojník mohl vstávat a obhlížet okolí.

Ujeli jsme už třicet kilometrů a pořád ještě nespatřili ani živáčka. „Untersturmführere, takhle dojedeme až do Charkova!" Nezdálo se, že by můj vtip spolujezdce bůhvíjak pobavil. Usilovně zíral do kalného odpoledne. Najednou sebou vyděšeně praštil do sedačky. Zezadu nízkým letem přisupěl U-2 a přeletěl nad námi. Untersturmführer Herr zřejmě tento stařičký dvojplošník ještě neznal a neseznámil se blíže ani s jeho odvážnými piloty. Už před jízdou jsem z kapoty sundal poznávací znak s hákovým křížem, takže se nemohlo nic moc stát. Oba spolujezdce jsem poučil, ať pilně mávají, pokud by se ruská „vrána" vrátila. Ale nestalo se to.

Po dvou hodinách jízdy jsme konečně poblíž nějaké větší vesnice narazili na předvoj 2. tankové divize SS Das Reich. Náš důstojník odešel podat hlášení a já se dal do řeči s kolegy.

Nazpátek jsme se vydali před soumrakem. Zase nás překvapil U-2, ale opět nás nechal na pokoji. Možná to byl pořád ten samý.

Sníh na cestě namrzal a musel jsem jet hodně pomalu, jinak bychom sklouzli do příkopu, odkud bychom se bez pomoci nedostali.

Už za hodinu nastala tma. Untersturmführer nebyl zrovna přeborníkem v zacházení s mapami a navíc jim příliš důvěřoval. Já raději spoléhal na buzolu nebo na slunce, případně i na Velký vůz, a dobré bylo vyptávat se místních a pamatovat si významné orientační body. Kromě toho člověk v ruské krajině potřeboval pořádně vyvinutý orientační smysl.

Úzké paprsky reflektorů pronikaly hustou mlhou jen velmi nedostatečně. Znovu se nám nad hlavou ozvaly letecké motory, takže jsem světla raději vypnul úplně a řídil se jen jedním světlometem zastíněným směrem nahoru.

Sledoval jsem cestu a na každé křižovatce se dohadoval s untersturmführerem, zda jedeme správně. Nakonec dal naštěstí vždycky na můj názor.

Ticho a temnotu prořízly dvě exploze. „Dvojplošník," blesklo mi hlavou. Okamžitě jsem zhasl i poslední paprsek světla. Jenže to nebylo letadlo. Vpravo a vlevo od silnice vylétly do výše světlice a vydaly nás napospas nepřátelským samopalům. Dávky svítící munice nám křižovaly nad hlavami. Po obou stranách vozovky jsem postřehl protitankové kanóny. Ty asi byly odpovědné za ty první výbuchy. Těsně u cesty na nás mířil ruský voják protitankovou puškou. Třeskl výstřel a náš tlumočník sedící za mnou vykřikl bolestí.

Sešlápl jsem plyn. Po obou stranách vedle mého auta se hnaly dvoje ruské sáně s koňským spřežením obsazené rudoarměj-ci pálícími ze samopalů. Levé sáně se mě pokoušely předjet a zatarasit cestu. Na silnici proti nám stála německá sanitka s velkým červeným křížem. Všechny dveře byly dokořán a kolem leželi mrtví vojáci. Při tomto pohledu jsem se pokusil ještě více zrychlit, i když sebou auto nebezpečně smýkalo. Důstojník stojící vedle mne se snažil odjistit samopal, ale nedařilo se mu to. Pravou rukou jsem po něm sáhl a uvolnil pojistku. „Do prdele práce, to mám teda dneska posádku!" Za mnou skučel tlumočník a vedle se kymácel zmatený untersturmführer. Ani jeden nebyl schopný cokoliv udělat pro naši obranu. V poslední chvíli se na nás usmálo štěstí. Podařilo se mi proklouznout kolem saní, které se už přehouply přes levý příkop. Rusové za námi sice pořád stříleli, ale už jsme je nechali za sebou. Až teprve teď začal můj spolujezdec pálit. Dost nepředpisově jsem ho okřikl, ať toho nechá, protože by Rusové mohli vidět záblesky z hlavně.

O chvíli později jsem zase zapnul zacloněný reflektor a zastavil u stodoly, abychom se mohli postarat o raněného. Společně s untersturmfuhrerem jsme ho zvedli ze sedačky a položili do sena. Pravou nohu měl podivně ochrnutou. Pomalu jsem ho vymotal z pokrývek, do nichž se během jízdy zabalil. Ze záhybů vypadla střela z protitankové pušky. Nožem jsem opatrně rozřízl nohavici, abych se dostal k ráně. Ale

kromě tmavé modřiny na stehně jsem jiné poranění nenašel. Ten chlap měl neuvěřitelné štěstí. Když jsem mu to řekl, okamžitě přestal naříkat. Tlustá vrstva pokrývek mu zachránila nohu, o kterou by jinak jistě přišel. Když začal zase kňourat, došla mi trpělivost a uštědřil jsem mu pořádný pohlavek. Konečně se vzpamatoval a už bez pomoci nastoupil zpátky do auta. Jenže co dál? Nevěděli jsme, kde se přesně nacházíme. Možná měl na křižovatkách pravdu důstojník, a ne já.

Museli jsme dál! Bez dalších příhod jsme k ránu našli svoji jednotku. Ordonanční důstojník šel podat hlášení veliteli a já se zařadil na své místo v koloně. Pokračovali jsme k Charkovu.

Při postupu nás podporovaly střemhlavé bombardéry a mes-serschmitty. 26. února jsme se pohybovali v prostoru Orelka. Velitel divize se svým adjutantem se vydali na letecký průzkum. Jejich fieseler storch byl před našima očima sestřelen ruským protiletadlovým kanónem. Na nepřátelské území se okamžitě vydal úderný oddíl a přinesl zpět tři mrtvé. V troskách letadla zahynul obergruppenfúhrer SS a generál Zbraní SS Theodor Eicke, který byl během průzkumu těžce raněn už dříve na severním úseku fronty. Následoval tak svého syna, který padl v hodnosti poručíka, i manželku a dceru zahynuvší při bombardování.

Naše divize, podporovaná zprava 2. tankovou divizí SS, pronikla na sever, vybojovala západně od Charkova několik bitev, 8. března dobyla Olšany a o dva dny později Dergači. Pokud jsem mohl soudit, utrpěli jsme v prudkých bojích značné ztráty. Stále dokola jsme ničili armády tanků ruské, anglické a americké výroby, ale stále znovu se objevovaly nové. Za své úspěchy v boji s přesilou jsme vděčili geniálnímu velení našeho „Papá" Haussera. Jako skutečný otec vojáků dal všanc svůj život a vzepřel se Hitlerovu rozkazu, aby ušetřil své „hochy" osudu bojovníků od Stalingradu. Přesto nakonec zvítězil.

V následujících dnech jsme natahovali náš oblouk od Olšan přes Dergači a dál na jihovýchod kolem Charkova. Odráželi jsme zuřivé sovětské protiútoky a umožnili tak 1. tankové divizi SS Leibstandarte a 2. tankové divizi SS Das Reich průnik do Charkova a jeho znovudobytí. U nás došlo k těžkým bojů s nepřátelskými tankovými svazy mezi Olchovem a Čugujevem.

Navždy se mi do paměti vryly strašlivé obrazy moderního tankového boje. V několikakilometrové vzdálenosti od sebe stály mnohatunové ocelové kolosy a zápolily ve svém vražedném souboji.

Polovina března. Nevěděl jsem přesně, kolikátého zrovna je. Během rychle se střídajících dějů jsem ztrácel pojem o čase. Po náročné noční jízdě - kolikáté už vlastně? - se náš konvoj složený z tanků a dalších vozidel, zastavil v lehce zvlněné, ale dobře přehledné krajině. Vlevo od nás se nacházela plochá a protáhlá pánev, zřejmě jakési vyschlé řečiště. Dalekohledy jsme pozorovali protější okraj této prohlubně, kde se rozvinula široká fronta nepřátelských tanků s nasednutou pěchotou. Rusové zcela jasně hodlali prorazit naši obranu a zamířit na Charkov!

Naše tanky odbočily doleva a zaujaly výhodná obranná postavení. Obrněná a bojová vozidla se rozestavila v hlubokých rozestupech za tanky, aby je v případě útoku jistila před nepřátelskou pěchotou.

Naše tygry zahájily palbu na vzdálenost 1 500 metrů. T-34 se pokoušely manévrovat, ale za chvíli už první z nich stály v plamenech. Co ale znamená pár zničených tanků v takovém množství? Nepřátelské obrněnce se prodraly na vzdálenost 1 000 metrů a opětovaly střelbu. V té chvíli do boje zasáhly i naše tanky Pz IV. V hřmění tankové bitvy se už nedaly odlišit výstřely od explozí granátů. Už za chvíli byly dva naše Pz IV zasaženy a vybuchly. Na obou stranách se k nebi zdvíhaly sloupy černého dýmu. Jedna z našich zasažených ocelových „rakví" stála na tak příhodném místě, že vítr hnal kouř přímo před naši linii a znesnadňoval nepříteli zaměření našich neustále manévrujících tanků.

Ruští pěšáci už dávno seskočili z obrněnců a zalehli do krytu. Sám jsem se také ukryl do prohlubně a dalekohledem napjatě sledoval probíhající tankovou bitvu. Vpravo ode mne se zastavil tygr a rychlými ranami ostřeloval nebezpečně se blížící T-34. Náhle mohutná exploze zdvihla šestnáctitunovou věž do vzduchu a ta dopadla zpátky na podvozek. Ze všech štěrbin se vyvalil dusivý dým. Nemohli jsme se k tygru přiblížit, protože kolem něj i nadále vybuchovaly granáty.

Ruští důstojníci a komisaři zvedli do útoku pěšáky a nutili je k postupu za tanky. To byla chvíle pro zásah našich bojových a obrněných vozidel. Kulometné dávky a rychlopalné kanóny způsobily mezi ruskými rojnicemi strašlivá jatka.

Po hodině boje utrpěl nepřítel trojnásobné ztráty v porovnání s našimi. Přerušil útok a ustupoval pronásledován palbou z děl ráže 88 mm našich tygrů.

Konečně jsme mohli přiběhnout k zničenému šedesátitu-novému kolosu poblíž nás. Vytáhli jsme posádku ven a položili na trávu. Nikdo z nich nebyl mrtvý, i když to zní neuvěřitelně, ale nikdo také dlouho nepřežil. Nepředstavitelná síla exploze jim zničila vnitřní orgány. Příčina výbuchu byla následující: při odpálení došlo k selhání granátu. Podle předpisu měla osádka určitou dobu počkat a až poté otevřít závěr. V bitevní vřavě zřejmě

nabíječ uvolnil závěr příliš brzy a ve stejném okamžiku se granát přece jen odpálil. Tlak vyvolaný vypálenou střelou měl v těsném prostoru tanku zničující účinky.

Po definitivním zhroucení ruské ofenzivy v prostoru Charkova, čtvrtého největšího města Sovětského svazu, jsme svůj postup otočili o 180 stupňů na sever.

Byly za námi týdny bojů v obklíčených kotlích, do nichž byly bleskovým tempem zahnány ruské svazy a doslova rozdrceny mezi třemi tankovými divizemi SS. Za vyvrcholení těchto střetů lze označit bitvu u Jeremejevky 5. března 1943, kde byly zničeny části dvou sovětských tankových sborů, jezdeckého sboru a tří pěších divizí. Ukořistili jsme tehdy obrovské množství zbraní a dalšího vybavení Rudé armády.

Přečkali jsme období jarních dešťů a rozbahněné půdy. Charkov byl dobyt dvěma divizemi SS, které se z něj původně stáhly. Byl to velký strategický úspěch. 1. tanková divize SS Leibstandarte Adolf Hitler navíc dobyla město Bělgorod, nacházející se severně od Charkova. A právě tam jsme mířili.

Počátkem poslední březnové dekády jsme stáli na bělgorod-ské výpadovce. Lemovaly ji jednoduché nízké domky, postavené z pevného materiálu.

Potřeboval jsem dolít chladič své škodovky a vstoupil proto do prvního domu po levé straně. V prostém, ale čistém pokoji jsem nalezl starší paní a s ní mladou, velmi hezkou ženu, která mě hned německy oslovila. Napumpovala mi do plátěného kbelíku vodu a já s ní krátce promluvil. Bydlela v Moskvě a přijela sem na návštěvu k matce. Po vypuknutí války se už nestihla vrátit domů. Dost jsem se divil, že tak hezkou a navíc dobře německy hovořící ženu nevzali Sověti s sebou. To nebyl jejich styl.

Náš prapor obsadil západní část Bělgorodu a zajistil Doněc. Bojové stanoviště bylo umístěno do téměř komfortního domu. Díky překvapivému úderu tankových svazů divizí SS neměli Rusové ani čas podminovat domy, jak to jindy pravidelně dělávali.

Sturmbannführer Knochlein požadoval perfektního tlumočníka, což jsme ale z vlastních řad nedokázali zajistit. Pověděl jsem tedy veliteli o svém setkání s německy hovořící Ruskou — okamžitě mě zamrzelo, že jsem nedržel jazyk za zuby. Ihned jsem pro ni měl dojít.

Dům jsem našel snadno. Ženě jsem navrhl, ať odejde jinam a já jednoduše řeknu, že jsem ji nenašel. K mému údivu odmítla a ochotně šla se mnou. Byl jí vykázán pokoj hned vedle velitelova. Od té doby překládala

výslechy zajatců, odposlouchávala „napíchnuté" ruské telefonické a radiové rozhovory. Ovšem jen ve dne. Velitel co nepřísněji zakázal příslušníkům své štábní roty, aby ho nebo tlumočnici v noci rušili, lhostejno z jak závažného důvodu. Ostatní důstojníci si totiž brzy povšimli půvabů naší Rusky a snažili se k ní pod nejrůznějšími záminkami dostat. Proto ten zákaz.

Válka se na našem úseku doněcké fronty mezi Charkovem a Bělgorodem uklidnila do té míry, že jsme si připadali jako na dovolené. Bojová činnost se omezovala na menší akce výzvědných a úderných oddílů, občasnou dělostřelbu a zřídkavé přelety dvoumotorových bombardérů a průzkumných letadel, abychom zcela nezapomněli, že je válka.

Z Německa přijely mladé posily. Nováčci byli čerstvě vycvičení a rozhodně ne všichni se dali k SS dobrovolně. Tvrdá disciplína a frontové nasazení Zbraní SS sice mnohé přitahovaly, ale mnohé i odrazovaly.

Začínali jsme mít vážný nedostatek zkušených poddůstojníků. Podle rozkazu z divize se vojáci s bojovými zkušenostmi mohli hlásit do poddůstojnických kurzů. Doufal jsem, že se zbavím Knochleina, a tak jsem se přihlásil taky.

Ve městě probíhal celkem příjemný život. V prázdném sále se usadilo frontové divadlo a staralo se o zábavu, zatímco v doněckem údolí nováčci na obou stranách zdokonalovali opevnění pozic a pod velením zkušených mazáků se snažili získávat zajatce.

Z domova jsem dostal svazek dopisů. Nejdůležitější pro mne byly pochopitelně ty od Elisabeth. Dostal jsem najednou všechny, které se nastřádaly v době bojů, kdy jsme byli pro poštu nedostupní. Užíval jsem si každičké písmenko. Kamarád mi žertem říkal: „Hele, Brunneggere, ty ten dopis úplně inhalu-ješ!" Vystihl to přesně. Samozřejmě jsem měl tentokrát i více času na odpovědi. Vždycky mě udivovalo, jak dokonale polní pošta funguje. Dopis z ruské fronty domů šel stejně dlouho jako z Berlína do Bavorska.

Frekventanti poddůstojnického kurzu byli přeloženi do útulné vesnice západně od Bělgorodu. Spolu s dalšími kolegy jsem se nastěhoval do selského domku k přátelským lidem. Sice přišli o jednu místnost, kterou nám museli dát k dispozici, ale nebyla na nich vidět ani stopa nenávisti nebo zlosti. Z nás deseti měla vždy polovina službu, k níž patřila i výuka a

písemné práce. Druhá půlka se věnovala výcviku v terénu. Takže v domě nás bylo vždy jen pět. Díky tomu mohli domácí zůstat ve vedlejší světnici, za což nám byli vděční. Všude kolem panoval hluboký mír, až na občasný přelet letadel. I partyzáni nám dali pokoj. V neděli jsme měli volno, stejně jako doma v kasárnách. Psal jsem dopisy Elisabeth a těšil se na to, že až budeme staří, vyhrabeme je odněkud ze skříně a ponoříme se do vzpomínek na mládí.

Náhoda tomu chtěla, že Mick bydlel v sousední vesnici. Nás „mazáků" z roku 1938 už zůstalo opravdu málo. Všude jsme potkávali nové obličeje. Kolik z nich asi ještě někdy uvidí domov? Bohužel, v Rusku byla ještě spousta místa pro naše hroby.

Výcvik během kurzu byl tvrdý a zcela postavený na zkušenostech z války. Šablonovité předválečné postupy přestávaly platit. Vedoucí kurzu, untersturmführer Platz, zdůrazňoval, že musíme vždy *sami* zhodnotit situaci a pak se rovněž *sami* rozhodnout. V praxi se až po úroveň velitele roty používaly „sta-rorakouské" způsoby. To znamenalo, že velitel svým mužům tykal a dával tím najevo vzájemnou pospolitost. Opačně si však nikdo tykat nedovolil a disciplína nijak netrpěla.

Po čtyřtýdenním školení jsem před zkušebním důstojníkem plukovního štábu prokázal schopnost vést mužstvo a úderný oddíl. Další úkol spočíval v tom, že jsem s výzvědným oddílem zkoumal cesty a mosty. Třetí den vedl pořadový výcvik roty, pronášel připravenou přednášku o zbraních a poté jsem spatra mluvil deset minut na volné téma. Nakonec mi bylo oznámeno, že jsem absolvoval kurz s vyznamenáním a byla mi přislíbena třídenní dovolená.

Už jsem se těšil, jak při útoku na nepřátelské opevnění nebudu předpisově velet: „První střelec, jedno sto rovně, bunkr. Zahájit palbu na střílnu, jakmile zaútočíme!", ale zařvu: „Hanne-si, popolez támhle stranou a připrav si tu svoji stříkačku! Hned jak na ně vlítnem, tak jim zepředu pokropíš průzor! Ale nena-pal nám to do zadku!"

Sturmbannführer Knochlein nebyl mým úspěchem nadšený, ale nepokoušel se mi bránit v postupu. Očekával jsem, že někde jinde u pluku nahradím padlého nebo raněného poddůstojníka. Pokud bych zůstal u Knochleina, určitě bych to jednoho dne odnesl. I to nejpevnější poleno jednou shoří, když ho budete dost dlouho držet v ohni.

V den mého prozatímního návratu k praporu se rozdávala vyznamenání. Untersturmführer Herr obdržel za zdařené navázání kontaktu s předvojem tankové divize SS Das Reich Železný kříž 2. třídy. Na mne zbyl „Bronzový

odznak za vzornou řidičskou službu". Vlastně jsem ani nic cennějšího neočekával.

Jeden ze tří dnů dovolené jsem věnoval návštěvě Micka. Nadšeně jsem mu vyprávěl o svém budoucím přeřazení.

„Škoda!" pronesl suše. „Copak je něco lepšího, než bejt oby-čejnej vojcl?" Znělo to skoro jako rozloučení.

„Hele, Micku, jsem voják už pět let a pod Knochleinem bych se nikam dál nedostal. Proč ses vlastně nepřihlásil taky?"

„Ale, kámo, já to tenkrát podepsal jen na čtyři roky a ty sou dávno pryč! Kromě toho je úplně fuk, jestli budeš zespodu ke kytkám čuchat s prýmkama nebo bez nich - jako Bfiff, Buwi, Ziegi a všichni ostatní. Nebo si snad myslíš, že z těchhle sraček vylezeš živej?"

V dalších dnech se Mick přihlásil k obsluze lehkého polního děla a odešel z naší řidičské party. U děla našel tlupu kamarádů z jeho rodného Solnohradska, což mu vyhovovalo.

Já šel dál svou cestou.

Největší materiálová bitva v dějinách

Klidné dny rychle uplynuly. Lidské i materiálové ztráty byly podle možností nahrazeny. Docházelo k budování nových divizí SS a k nim odcházeli důstojníci, poddůstojníci i mužstvo, což oslabovalo původní divize. Výcvik nováčků se stále zkracoval, výzbroj nových jednotek byla čím dál nedostatečnější a skládala se většinou z ukořistěných zbraní. Příslušníci nových sborů přicházeli z řad etnických Němců žijících na dobytých územích, nebo se jednalo o dobrovolníky jiných národností. Nestačili jsme se divit, koho všechno říšský vůdce SS Heinrich Himmler do Zbraní SS povolává. Neštítil se do nových divizí začleňovat dokonce i trestance. Nechápali jsme, co se s původně slavnými Zbraněmi SS děje, a to byl ještě teprve začátek.

Byl jsem převelen k 1. rotě našeho praporu a převzal velení mužstva. Z Knochleinova dosahu jsem se tedy stejně nedostal. Ze starých mazáků 1. roty, které jsem znal z doby francouzského tažení, jsem nenašel nikoho. Buď padli, byli pohřešovaní, ranění, nebo je převeleli do nových divizí.

Počátkem června jsme odešli na pozice. Hned na úvod jsem dostal za úkol vybudovat předsunuté postavení. Dosud obvyklé rozkazy typu:

„Pojede tam Brunnegger!" nebo: „Ten most vyhodí do vzduchu Brunnegger!" se změnily na: „Vezměte si na to Brunneggera!"

Předsunuté postavení se nacházelo přibližně 1 000 metrů před hlavní bojovou linií a kontrolovalo lehce se svažující a dobře přehledný terén až k osm set metrů vzdáleným ruským pozicím. Jedinou výjimku tvořil malý lesík, který se táhl skoro až k našim zákopům a končil asi dvě stě metrů před nimi.

Prostor před námi byl dobře pokrytý dělostřeleckou přehradní palbou. Horší to mohlo být v noci. Před několika dny Rusové přepadli kulometné hnízdo nejbližší k lesíku. Osádku pobili nebo odvlekli s sebou. „Nechápu, jak se jim to mohlo stát, když jim velel tak zkušený rottenfiihrer!" prohlásil oberschar-fuhrer 1. tankové divize SS, se kterým jsem po příchodu na pozice mluvil. Rusové proti nám na tomto úseku údajně postavili úderné oddíly složené ze skvěle vycvičených důstojnických čekatelů. Bylo tedy třeba zachovávat mimořádnou opatrnost.

Část nepřátelských postavení se rozložila v troskách vesnice, která původně stávala podél cesty. Rusové se dokonale zamaskovali a nebylo možné je odhalit. Pouze brzy ráno, dokud byl vzduch chladný, stoupaly z různých míst malé obláčky machorky a prozrazovaly, kam se Ivani zakopali. A právě podle těchto ranních pozorování jsem si nakreslil poměrně přesnou skicu ruských pozic. Mužstvo jsem celý den nechal pracovat na vylepšování našich krytů. Předpokládal jsem, že by nás Rusové mohli zkusit přepadnout zezadu. Proto jsem požádal ženisty, aby za námi položili minové pole a nechali v něm jen úzké průchody. Z této strany jsme se tedy nepříjemného překvapení obávat nemuseli.

Mé mužstvo se skládalo ze samých mladých kluků ze všech koutů Říše. Pouze můj zástupce byl třicetiletý záložník. Dopřál jsem jim i dost času na odpočinek, aby si mohli vychutnat příjemný přechod mezi jarem a létem. Lehávali jsme pod ovocnými stromy sadu, kterým se naše postavení táhlo. Během klidných týdnů jsme se téměř dokonale odvšivili, takže jsme si mohli užívat sluníčka bez obtížného svrbění. Stačilo jen dávat pozor na palbu nepřátelských minometů. Pokud se na druhé straně ozvalo charakteristické plesknutí, měli jsme několik sekund času na skok do bunkru.

Po nějaké době jsem pro své předsunuté postavení získal další dva kulometné oddíly. Měli jsme poté k dispozici celkem osm kulometů (čtyři

lehké typu MG-42, dva těžké MG-42 a dva trofejní ruské s talířovitými zásobníky), což byla na tak malý prostor pozoruhodná palebná síla.

Jednou dopoledne se u mě ohlásil poddůstojník luftwaffe. Měl nalézt vhodné stanoviště pro svého řídícího důstojníka. Zdržel se docela dlouho a dost nás mrzelo, když pro něj přišla rotní spojka, aby ho provedla zpátky minovým polem. Vyprávěl nám totiž své osobní zážitky ze Stalingradu a zněly úplně jinak než všechno, co jsme se dosud dozvídali z oficiálních zdrojů.

Dny a noci ubíhaly velmi klidně a nic mimořádného se nedělo. Ani bitevníky si nás nevšímaly a veškerou svou pozornost věnovaly hlavní bojové linii za námi.

Jednou po soumraku jsem jako vždy nechal obsadit všechna kulometná hnízda, jež byla uspořádána do mírného půlkruhu kolem našich hluboko zakopaných bunkrů. Můj zástupce až do půlnoci kontroloval spojovací zákopy, do nichž byly zapuštěné střílny.

Ve dvanáct hodin mě vzbudil. Sice se nic mimořádného nedělo, ale přesto jsem z něj cítil určitou nervozitu, kterou si on sám nedokázal vysvětlit. Ani si jako obvykle nelehl na pryčnu v bunkru, ale uvelebil se ve výklenku zákopu poblíž bunkru. Samopal přitom nepustil z ruky. V bunkru zůstal jen spojař u polního telefonu.

Hned po první kontrole hlídek jsem také ucítil zvláštní napětí. Ostatní na tom byli stejně. Všichni hlásili: „Během mé služby se nic zvláštního nestalo!" Ovšem ve vzduchu se cosi vznášelo.

Noc probíhala stejně jako všechny předešlé. Z dálky zazníval hluk boje, občas zazněl jednotlivý výstřel. Tu a tam vypálil ku-lometník z hlavní bojové linie za námi souvislou dávku na nějaký podezřelý cíl. Zastavil jsem se na delší dobu u nejkrajnějšího kulometného postavení na levém křídle. Pokládal jsem je za nejohroženější místo, protože se nacházelo nejblíže k lesíku a navíc jsme vlevo neměli styk s naší linií. Oba kulometníci pozorně zírali do noci. Dorozumívali jsme se jen šeptem a dotyky. V naprostém tichu byl jakýkoliv hlasitější zvuk slyšet velmi daleko. Teprve teď jsem si uvědomil, co ve mně vyvolalo ono neurčité napětí. Bylo to právě naprosté ticho, které se v našem úseku rozhostilo. Už jen proto, abych uklidnil sám sebe, jsem vzbudil zbytek oddílu a nařídil mu pohotovost.

Daleko před námi se na nebi začal rýsovat světlý proužek. Nastávala tradičně nejnebezpečnější hodina. Útok téměř vždy přicházel krátce před svítáním, kdy jsou hlídky nejunavenější. Nařídil jsem mužům, ať dávají mimořádný pozor.

Znepokojeně jsem bloumal po zákopech, když jsem ze spojovacího zákopu zaslechl kroky. Proti pomalu se rozjasňující noční obloze jsem

rozeznal obrysy německých přileb. Přesto jsem na přicházející zavolal a požadoval heslo. Místo něj se však ozvalo jen tlumené: „No jo..." Ti dobráci jsou nějak lehkomyslní, pomyslel jsem si. Znovu jsem energicky vykřikl: „Stůj! Heslo!" Současně jsem ucítil nezaměnitelný ostrý zápach machorky.

„Nepřítel! Poplach! Rusové v zákopech!" stačil jsem ještě zařvat. Vybuchly ruční granáty, do vzduchu vystřelily světlice a zalily okolí bledým světlem. Podél zákopů se rozletěly dávky z kulometů. Kdosi řval rozkazy. Ozývaly se varovné výkřiky. Práskaly kulomety. Pro případ přepadení jsem nařídil, aby ku-lometníci zůstali na svých místech a bránili je. Opuštění stanoviště by ve tmě bylo smrtelnou chybou a chlapi by se mohli postřílet navzájem.

Samopalem jsem vyřídil první útočníky, kteří spadli na vlastní, už odjištěné ruční granáty. Vystřelil jsem červenou a zelenou světlici, což byl signál pro zahájení přehradně palby na blízký lesík. Předpokládal jsem totiž, že právě tam se ukrývají další Rusové, připravení po úspěšném útoku obsadit a bránit naše předsunuté stanoviště.

Krátce poté už v háji vybuchovaly granáty ráže 105 milimetrů. Ale to už malá mezihra odehrávající se v našich zákopech končila. Zajali jsme osm sovětských vojáků, někteří byli ranění. Osm dalších bylo během přestřelky zabito a nyní leželi na zemi. Po rozednění jsme zajatce nahnali do bunkru, kde po výbuchu granátu zahynul náš telefonista. Polní telefon byl nadranc a neměli jsme spojení s hlavní bojovou linií.

S pomocí našeho tlumočníka z řad ruských Němců jsem se ptal nejvyšší šarže mezi zajatci, jak se tak snadno dostali do našich zákopů. Odpověď byla překvapivá: onen poddůstojník luft-waffe byl ve skutečnosti Němcem zajatým u Stalingradu. Obrátili ho na svou stranu a on teď slídil v našich pozicích, dával se do řeči s vojáky a přinášel Rusům velmi přesné informace. Špion nepříteli zcela přesně zakreslil průchod minovým polem a orientační body. Díky tomu se nám Rusové dostali nepozorovaně do zad. Vysvětlení bylo neuvěřitelné, ale zřejmě pravdivé.

Ještě před rozedněním k nám dorazilo výzvědné družstvo. Měli s sebou i spojaře, který u nás hned zůstal i s telefonem. Sice se mu moc nechtělo, zvlášť když viděl, jak dopadl jeho kolega, ale nedalo se nic dělat. Později zatelefonoval adjutant a sdělil mi, že velitel zuřil a prohlásil, že Brunnegger také prošel spojařským výcvikem a proto nikoho k telefonu nepotřebuje. Suše jsem obersturmfúhreru Gruttovi sdělil, že jsem pověřen velením předsunutému stanovišti a nemůžu pořád dřepět u přístroje. Dr. Grútte mě měl rád a celou věc pak už nějak zahrál do autu.

Ani Grutte ani ordonanční důstojník untersturmfúhrer Herr o poddůstojníkovi luftwaffe hledajícím vhodné postavení pro řídícího

důstojníka nic nevěděli. Takže náš návštěvník byl skutečně přeběhlíkem a zrádcem.

O několik dní později se objevil znovu. Tentokrát u trénu a v hodnosti rotmistra. Naši už ale byli varováni. Zajali ho a předali k výslechu. Později ho válečný soud odsoudil jako zrádce k trestu smrti zastřelením.

Od nepodařeného ruského útoku jsme neměli klid. Během dne všude kolem nás vybuchovaly granáty ráže 172 mm. V noci se Ivan pokoušel znovu a znovu proniknout do našich předsunutých pozic. Pokaždé jsme ho dokázali odrazit. Rusové se poté vždy schovali do kráterů mezi lesíkem a našimi zákopy a ještě před rozedněním se nepozorovaně stáhli zpět. Proto jsem požádal ženisty, aby krátery tajně zaminovali. Díky tomu Rusové při dalším ataku utrpěli těžké ztráty. V jednom trychtýři zůstal zřejmě ležet těžce raněný Rus. Jeho kolegové ho nechali jednoduše být. Pořád křičel: „Pomoc! Germánsky kama-rát!" Náš saniťák se pro něj chtěl odplazit. Nakonec jsem mu to povolil. Sténání vzápětí umlklo a zdravotník se už nevrátil. Bohužel jsem ho nechal vlézt do pasti.

20. června jsem na bojovém stanovišti praporu spolu s dalšími převzal od dr. Griitta rozkaz oznamující mé povýšení na unterscharfuhrera SS. Můj botanický doktor se lehce usmíval, protože dobře věděl, jak dlouho jsem už po nové výložce toužil. A určitě byl taky rád, že se sturmbannfúhrer Knohlein tentokrát nemohl rozkazu z velení pluku protivit.

Cestou zpátky jsem trochu přemýšlel. Během války jsem ztratil mnoho kamarádů, ale získal dívku. Vlastně ne, už mladou ženu. Chápal jsem to jako odměnu shůry za své nepříliš radostné dětství. Také jsem myslel na Knochleina, který nezapomněl, jak jsem ho okřikl, když střílel do houfu bezbranných žen. Proto mě posílal na nejnebezpečnější místa. Podle mého nejhlubšího přesvědčení se mě celou dobu pokoušel jednou provždy zbavit.

Zatím jsem měl štěstí. Ale co bude dál? Kam až půjdeme při honbě za „životním prostorem na východě", který prý Německo tak nutně potřebuje? Dosud jsme nalezli pouze prostor pro své hroby. Kdy skončí umírání? Budeme potom mít ještě dostatek lidí, kteří by tato dobytá území osídlili? Prý se z nás stanou rolníci na nové půdě. Ale Elisabeth už jasně řekla, že pokud se má stát selkou, pak jedině doma v Bavorsku. Kdybych se s ní chtěl oženit, potřeboval bych zvláštní povolení od Rasového a osídlovacího úřadu. Podle platných předpisů se totiž tato dívka nehodila za partnerku pro mne, dokonalého Germána. Do předepsané míry ji chyběl celý jeden centimetr. Minimální výška totiž podle moudrého Heinricha Himmlera činila 160 centimetrů.

Vojáci vracející se z dovolené v Německu vyprávěli o dlouhých transportech zbraní a munice směřujících na frontu. Za naší linií zaujímalo postavení početně značně posílené dělostřelectvo, ale i raketomety a tanky, mezi nimi i nový typ Pant-her. Šeptalo se o strašlivých zbraních, které budou použity poprvé. Polní letiště se připravovala na hejna štuk, stíhaček, bitevníků a bombardérů. Známky nedostatku materiálu zmizely, jako by Stalingrad nikdy neexistoval. Rýsovala se ofenziva netušených rozměrů.

Také v našich zákopech bylo i nadále rušno. Za jasného dne k nám z lesíka přišli dva přeběhlíci, mávající bílým šátkem. Okamžitě jsme jim dali najíst. Dostali konzervu, chleba, čokoládu, cigarety a čaj. Prozradili nám něco, co jsme sami ještě netušili: rozsah a přesné datum zahájení naší ofenzivy!

Teprve 4. července jsem se po telefonu dozvěděl, že druhý den začne útok. Už za půl hodiny se to v našich zákopech jen hemžilo předsunutými dělostřeleckými pozorovateli a také příslušníky luftwaffe z leteckého operačního střediska. Všichni si libovali, jak nádherně jsou od nás vidět ruské pozice.

Čilý ruch bohužel neunikl nepříteli. Zaduněla těžká děla a naše dosud pečlivě zamaskované předsunuté postavení během několika minut rozmlátila na třísky. Ofenziva ještě nezačala a už jsme měli první mrtvé a raněné.

Večer došlo další hlášení. Brzy ráno, ve tři hodiny, udeří zničující silou těžké zbraně a současně budou ruská stanoviště a zásobovací cesty napadeny letectvem. Předsunuté postavení zůstane obsazené do doby, než budeme odveleni na hlavní bojovou linii. Nás se tedy útok v první fázi netýká. Vůbec jsem nechápal, proč nebyl změněn alespoň čas ofenzivy, když už ho Rusové znali.

5. červenec 1943. Celou noc jsme nespali. Odpovídali jsme totiž za bezpečí všech pozorovatelů, kteří se k nám nastěhovali. Právě na nich závisel účinek palby. Byli by pro štáb ruského gardového sboru vítaným soustem. „Návštěvníci" nám však naši práci nikterak neusnadňovali. Celou noc čile a hlučně pobíhali po zákopech, jako bychom nebyli pár set metrů před frontou, ale za ní.

Ve tři hodiny jsme stáli na stanovištích a s napětím čekali ohlášený úder těžkého dělostřelectva. Na minutu přesně se na německé frontě rozpoutalo

ohnivé peklo. Nad našimi hlavami svištěly granáty. Dělostřelci pracovali nesmírně rychle. Jejich úkol jsem jim vůbec nezáviděl.

Rakety syčely, zanechávaly za sebou stopu a padaly do ruských obranných linií. Pouhým okem jsme sledovali, jak střely z minometů stoupají do výše a pak se strmě vrhají na obránce. Věděli jsme dobře, jak vypadají zasažení tlakovou vlnou výbuchu. Zdánlivě nezranění, ale přesto bez života.

Ruské dělostřelectvo opětovalo palbu. Ale to už se blížily perutě štuk a s prvními slunečními paprsky se vrhly na nepřátelské baterie, shromaždiště tanků, soustavy bunkrů a další důležité body. Messerschmitty 110 zaútočily na spojovací silnice, tankové a automobilové konvoje. Me-109 elegantně kroužily mezi bombardéry Heinkel a štukami. Jen ze svého místa jsem najednou viděl více než stovku strojů! Po skončení své smrtonosné mise odlétaly na polní letiště. Doplnily zásoby paliva a munice a znovu vzlétaly proti nepříteli. Celkově bylo v úvodu této materiálové bitvy nasazeno na úzkém prostoru tisíc letadel. Nedokázal jsem si představit, že by v nepřátelských zákopech mohl kdokoliv přežít. Jen během palebné přípravy bylo použito více bomb a granátů, než během celého polského a západního tažení dohromady!

Ze svého daleko předsunutého stanoviště jsme jako z lóže pozorovali nástup naší divize Totenkopf. Tygry se za neustálé střelby prodíraly nepřátelskými zátarasy. Nepřítel stále kladl zuřivý odpor. Díky tomu, že znal přesný termín útoku, dokázal včas z velké části vyklidit své přední pozice a uchovat tak jádro svých jednotek. Od jednoho z našich dělostřeleckých důstojníků jsem se dozvěděl, že kvůli prozrazení termínu byla ofenziva už dvakrát odložena. To jsme v roce 1941 ještě nevěděli.

Kolem poledne jsem dostal rozkaz opustit předsunuté postavení a odejít k hlavní bojové linii. Přijel pro nás transportní náklaďák a odvezl nás k naší rotě. Okamžitě po svém příchodu jsme se zapojili do útoku. Na našem úseku už Rusové své hlavní síly stáhli a očekávali nás až ve druhé nebo třetí linii.

Využili jsme situace a poklusem jsme zabírali prostor. Palba ruských kulometů nás chvílemi přibíjela k zemi. Se supěním jsme padali a zase vstávali a běželi dál, abychom se ustupujícímu protivníkovi udrželi v patách.

Po setmění jsme dosáhli stanoveného cíle a zakopali se. Moje jednotka zatím neměla ztráty. Ženisté nás ihned obklopili minovými poli a zabezpečili tak proti nepříjemným překvapením. Vykopal jsem si okop uprostřed svých mužů a přetáhl si přes sebe celtu proti dešti. Zabalil jsem se do deky a zdříml si. Jako by ve snu jsem uslyšel své jméno:

„Unterscharfuhrere Brunneggere!" A znovu: „Unterscharfuhrere Brunneggere!" Sakra, to není sen!

„Unterscharfuhrere! Máte jít okamžitě na bojové stanoviště roty!" Ohlásil jsem se a velitel roty obersturmfuhrer Schmoll mi sdělil, že podle rozkazu velitele praporu se mají v noci vydat dva výzvědné oddíly k předpokládaným nepřátelským pozicím u silnice z Bělgorodu do Kursku. Vedením jednoho z nich jsem byl pověřen já. Ani mě to nepřekvapilo!

Druhý oddíl připadl unterscharfůhreru Schulzovi. Ve svitu baterky jsme si pomocí dvou sirek vylosovali cesty. Vytáhl jsem si „kratší" dřívko a to znamenalo pochod ke vzdálenějšímu cíli v pravém úseku. Vzal jsem s sebou polovinu svého mužstva. Výzbroj: pouze samopaly a vajíčkové granáty. Přilby, bodáky, lopatky ani plynové masky jsme s sebou nebrali. Ani nic dalšího, co by mohlo vydávat hluk nebo nám překážet v běhu.

Podle mapy jsem nastavil buzolu a stanovil vzdálenost. Orientovali jsme se podle ohně plápolajícího na východním horizontu. Už po krátkém pochodu nás zastavily výkřiky: „Stůj! Stůj! Jste uprostřed minového pole!" K čertu, to je síla! Jediný krok a mohli jsme být v pekle. Nechal jsem mužstvo dřepnout, nesměli se ale opřít rukama o zem. Počkali jsme na ženisty a podle jejich pokynů opatrně vycouvali zpět. Podařilo se nám z minového pole vymotat beze ztrát. Nikdo nás dopředu o minách neinformoval a naopak ženisté netušili, že tudy půjde výzvědný oddíl.

Šli jsme husím pochodem a zachovávali mezi sebou dvoumetrové rozestupy. Vůbec jsme neviděli, kam šlapeme. Bylo slyšet jen oddychování a šustot stébel trávy. Za mnou postupoval důstojnický čekatel Karp, který se měl osvědčit na frontě a poté odejít do důstojnické školy. Pokud bych padl, vedl by skupinu dál místo mne.

Občas jsem podle buzoly zkontroloval směr pochodu, ačkoliv jsme se stále řídili podle ohně na obzoru. Jenže za chvíli se mi zdálo, že se buzola zbláznila. Střelka ukazovala na všechny možné strany, ačkoliv jsem neměl ocelovou přilbu, která by ji mohla zmást. Zatím to nebyl problém, protože jsme viděli oheň, i když už slábl, ale podle čeho se budeme orientovat na zpáteční cestě?

Mírný vánek k nám zanesl pach machorky. Bylo nám jasné, že Rusové jsou blízko. Ale ještě jsme zdaleka nedošli k silnici, kterou jsme měli prozkoumat. Pro všechny případy jsme s sebou i tentokrát vzali rusky mluvícího místního Němce. Pošeptal jsem mu, aby se — pokud potkáme nepřítele - vydával za velitele skupiny.

Opatrně jsme postupovali dál. Pach machorky zesílil. Pak jsem spíše vytušil než spatřil u svých nohou lidská těla. Sklonil jsem se a zjistil, že to jsou dva Rusové spící za svým kulometem. Karp namířil samopal, ale stiskem ruky jsem ho zastavil. Opatrně jsme Rusy obešli a postupovali dál.

Blížili jsme se k cíli a slyšeli hluk automobilových motorů a řinčení tankových pásů. Díky tomu jsme mohli jít rychleji, protože naše kroky byly přehlušeny zvuky ze silnice. Taky jsme se nemohli moc skrývat, abychom se nestali podezřelými, kdyby nás někdo sledoval.

Najednou jsme byli přímo u silnice a spatřili siluety T-34. Jejich řidiči měli otevřené průzory a svítili si uvnitř baterkami. Klidně bychom mohli na obrněnce vyšplhat a otevřenými poklopy jim poslat granátové pozdravy. V nastalém zmatku by se nám mohlo podařit uniknout.

Jenže to už začalo svítat a museli jsme se co nejrychleji vydat zpět. Buzola pořád ještě bláznila. Mohl jsem se spolehnout jen na svůj orientační smysl.

Rychle jsme zmizeli od silnice a zamířili na západ. Nyní nám pomáhal světlejší horizont. Pomocí hodinek jsem určil, kde bude v šest hodin vycházet slunce, a v tom okamžiku jsme je museli mít v zádech. A opravdu jsme cestu zpátky našli poměrně snadno.

Výkřik: „Stůj! Heslo?!" nám zněl jako rajská hudba. Na bojovém stanovišti praporu jsem podal hlášení. Shodovalo se s poznatky druhého oddílu. Unterscharfiihrer Schulz šlápl při návratu na minu, která mu utrhla nohu. Jeho muži ho obvázali a přivlekli zpět, ale nakonec stejně cestou na hlavní obvaziště vykrvácel. Takže zase jsem měl štěstí já...

V osm hodin ráno jsme překvapivě zaútočili bez dělostřelecké podpory a kolem poledne dosáhli oné silnice, kterou jsme zkoumali už v noci. Krátce předtím jsem nečekaně potkal kamaráda z vojenského přijímače Franze Hubera ze salcburského Oberpinzgau. Byl to právě on, kdo vlepil pořádnou facku „Průsakoví" z výdejního skladu za to, že se posmíval „blbcům z hor". Roky jsme se neviděli a teď jsme se mohli jen krátce pozdravit. Přišli jsme ale právě vhod, protože Huberův oddíl uvízl na strmém svahu a nemohl blátem nahoru vytáhnout svůj miniaturní protitankový kanón ráže 22 milimetru. „Takovej prcek, a tak se s ním nadřeme!" poznamenal někdo z našich pohrdavě, když jsme Huberovcům pomohli. „Šak počkej, cák ten krám šecko dokáže!" bránil Franz svou zbraň, určenou jako novinka ke zkoušce v boji.

Okamžitě jsme zapadli do příkopu na druhé straně silnice. Úkol zněl: udržet dosažené pozice. Od příkopu se terén svažoval prudce dolů a otevíral nám pohled na kilometry daleko do ruského týlu. Okamžitě jsem nařídil, ať se všichni zakopou co nejhlouběji. Bylo nad slunce jasnější, že nás Rusové i přes začínající déšť začnou co nevidět ostřelovat z děl.

Vpravo dole jsme viděli, jak jedna z našich rot proniká do nepřátelských zákopů. Rusové se houževnatě bránili. Probíhal tam boj muže proti muži. Ke slovu se dostávaly především samopaly a ruční granáty. Naši dokázali úsek obsadit až odpoledne, ale museli ho zaminovat a opustit, protože by ho v noci nedokázali udržet. Podle výpovědí zajatců se za těmi rozsáhlými spodními zákopy nacházela další řada opevnění. A za ní se rozkládalo gigantické shromaždiště tanků určených k mohutné protiofenzivě. Nemohl jsem se zbavit dojmu, že jsme pouze udeřili do prázdna a veškeré nasazení lidí a materiálu bylo zbytečné. Dokázali jsme prorazit pouze první, slabě obsazenou obrannou linii. Už u druhé nás Rusové zastavili.

Noc byla chladná a začínalo pršet. Opřel jsem se zády o stěnu zákopu, sklonil hlavu s přilbou a na pár minut si zdříml. Už dávno jsme se všichni naučili využívat každičké chvilky k odpočinku a načerpání nových sil. K ránu jsem se znovu rozčílil na přidělené dělostřelecké pozorovatele a řídící palby, protože k nám svým naprosto nezodpovědným chováním přitahovali pozornost nepřátelských odstřelovačů a dělostřelectva. Jeden z těchto „arcidebilů", jak se vyjádřil Franz Huber, se po rozednění vzpřímeně procházel zákopy a pohrdavě se díval na mne, ubohého červa krčícího se u země. Zřejmě nám hodlal předvést, jak vypadá vojáčky chladnokrevné chování. Zařval jsem na něj, jestli si myslí, že si tady hrajeme na maňáskové divadlo? Řízně na mě vyjel: „Jak se jmenujete? Poženu vás k ra-portu!" Neudělal na mne dojem. Pokud bude takto pokračovat, stejně se nedožije poledne!

I přes trychtýře a krátery mezi zákopy a střeleckými okopy jsme jako by zázrakem neutrpěli ztráty. Jektali jsme zuby zimou. Celty a uniformy byly tak mokré, že jsme je mohli ždímat. Franz na mne křikl: „Přestaň se svlíkat, cák bys chtěl zka-pat v podvlíkačkách?"

Ruské dělostřelectvo nám opět věnovalo svou laskavou pozornost. Každý teď byl vděčný za svůj hluboký okop, kam se mohl zavrtat jako šnek do ulity, i když mu pak natekla bahnitá břečka do bot. Ale lepší být skrz naskrz špinavý a mokrý než „tuhý".

Během krátké přestávky v palbě jsem se rychle rozhlédl a zjišťoval, jestli už máme Rusy před zákopy a jak vypadají naše ztráty. Střelec Hartwig ležel bezvládně vedle svého okopu. Obličej mu už šedl. Zavolal jsem saniťáka, ale ten už mohl jen konstatovat smrt. Hartwiga jsem moc neznal, protože byl zamlklý a příliš o sobě nemluvil. Jen jsem si vzpomněl na jeho loučení s rodiči, jejichž jediným dítětem byl. Během přepravy do Ruska jsme na delší dobu zastavili v jeho rodném městě. Hartwig dostal povolení k návštěvě rodičů, kteří bydleli nedaleko nádraží. Když s ním přišli zpátky, i ti nejotrlejší z nás propadli dojetí. Staříci se snažili statečně usmívat, ale jako by už tušili, že své dítě líbají naposledy. A jemný Hartwig byl dítětem.

Říkali jsme mu „pianista", protože se od nás ostatních hrubiánů lišil vyšší inteligencí a znalostmi. Sloužil u kulometu a vždy statečně vláčel obě schrány s municí, i když byl daleko slabší než ostatní. Teď ležel pod celtou, kterou jsem přes něj přehodil. Zemřel rychle. Blízký výbuch ho doslova vymrštil z okopu.

Nůžkovým dalekohledem jsme objevili dva zakopané a výtečně zamaskované tanky, které zajišťovaly bok dlouhého střeleckého zákopu. Nastala chvíle pro Franzův minikanon. Dvakrát krátký třesk a oba obrněnce začaly hořet, zatímco členové posádky se snažili zachránit a padali kosení našimi kulomety. Speciální střely malého paku prorazily pancéřování díky své dvojnásobné rychlosti oproti granátům ráže 88 mm.

Nová palba nás zahnala zase do krytů. Všude kolem bez ustání vymršťovaly výbuchy hromady zeminy do výše. Celá fronta se změnila v peklo, z nějž blýskaly výstřely z děl a stoupaly fontány dýmu. Bitevníky za námi „čistily" bombami a raketami silnici a pálily z kanónů na vše, co se hnulo. Lehké i těžké rychlopalné kanóny jim zuřivě oplácely stejnou měrou. Piloti 11-2 i naši protiletadloví dělostřelci předváděli divy hrdinství. Moje skupina kupodivu nezaznamenala další ztráty.

Večer na chvíli vysvitlo slunce a současně jsme dostali rozkaz k předání pozic a odchodu na shromaždiště. Mrtvý Hartwig zůstal na místě a my ostatní se vydali k připraveným transportním vozům, které nás odvezly na určené místo.

V protáhlém údolí stály namačkané tanky a obrněná vozidla, připravené vyrazit na místo bojů. Kromě toho jsme nalezli domky, stáje a stodoly se suchou slámou. Dokonce jsme se mohli i rychle opláchnout v čisté vodě, zastupovat největší díry v ponožkách, ale hlavně na nás čekala celá noc nerušeného spánku!

9. červenec. Zase další pošmourný a zamračený den. Nasedli jsme na tanky a připravili se vyrazit do útoku. Ocelové kolosy ještě stály zamaskované větvemi, ale bitevníky nás už stejně zase odhalily a spustily palbu. Naše rychlopalné flaky na samohybných lafetách jim odpovídaly a jedno z letadel sestřelily.

Dopoledne zazněl znovu rozkaz: „Nasedat!" Krčil jsem se s polovinou svého oddílu za věží tanku Panzer IV. Vyjeli jsme do lehce stoupajícího svahu a rázem se ocitli na naprosto přehledné několikakilometrové planině, kde na nás bylo ze všech stran vidět a Rusové nás měli jako na talíři. „No jak tohle dopadne?" blesklo mi hlavou.

Jako předpotopní obludy se obrněnec za obrněncem šplhaly z údolí. Rozprostřely se do šíře a s velkými rozestupy se rozjely proti nepříteli.

Minuli jsme pole s falešným letištěm. Všude stály atrapy letadel ze dřeva a lepenky. Naše letectvo se však nedalo zmýlit a neshodilo sem jedinou bombu.

Najednou se před námi objevily hluboké, úzké a protáhlé rokliny. Dříve jsme je během východního tažení proklínali jako nepříjemnou překážku, ale dnes nám přišly velmi vhod, protože jsme se v nich mohli ukrýt.

Ve vzdálenosti asi tisíce metrů vyjel z jedné strže (rusky se jim říkalo balka) silný svaz T-34. Naše tanky prudce zastavily. Dělové věže se otočily do pozice deseti hodin a začal dělostřelecký souboj. K nebi stoupala oblaka černého dýmu, pancéřování ocelových oblud pukalo. Nerovný boj jsem sledoval dalekohledem. Napočítal jsem čtyřicet T-34 a z nich bylo za chvíli patnáct mimo hru. Zbytek se rychle stáhl zpět do balky. Velitel našich obrněnců pokynul a dali jsme se opět na pochod.

Nepřátelské tanky jsme sice zahnali, ale zato jsme se dostali na dostřel těžkých ruských baterií. Snášela se na nás hustá pře-prška granátů. Výbuchy přehlušovaly i řev motorů. Celou tankovou jednotku zahalil kouř, z nějž probleskovaly plameny. Obrněnce se pokoušely na plný plyn přehradnou palbou projet, ale nedařilo se to. Ve vysoké rychlosti jsme na tancích viseli z posledních sil. Jednou rukou jsme se drželi čehokoliv pevného a druhou svírali zbraně.

Blízký výbuch nás smetl z tanku jako podzimní listí a zasypal hlínou. Ucítil jsem palčivou bolest na stehně, kam mě zasáhla střepina. I druhá polovina mého mužstva spadla z obrněn-

ce. Dal jsem je dohromady, každý měl nějaký ten šrám, ale na nohách jsme se udrželi. Vedl jsem je pod okrajem balky, abychom se nevystavovali poletujícím střepinám. Takto v krytu jsme postupovali za tanky. I pěšáci z tanků popadali, nebo je smetly výbuchy. Na pláni zůstávali ležet mrtví a ranění a stát ochromené a hořící kolosy.

Naše Pz IV zastavily a čekaly, až je doženeme. Tankisti se cítili bezpečnější, když nás měli u sebe. Nepřátelská postavení se musela skrývat někde blízko, protože už k nám dosahovaly i granáty z minometů. Před nimi se nemohli zachránit ani ležící vojáci, protože střepiny svištěly těsně nad zemí. Postupovali jsme rychle kupředu a donutili ruské minometníky k ústupu.

Pod ochrannou palbou tanků jsme zaútočili na vesnici, respektive na trosky vsi. Okamžitě poté jsme se zakopali a očekávali další nepřátelské „požehnání" shůry.

Rána na stehně se pořádně rozbolela. Saniťák mi dal protite-tanovou injekci a chtěl mě poslat zpátky na obvaziště. To jsem odmítl a nechal se jen obvázat, čímž jsem zdravotníka pořádně dopálil.

Za chvíli se u mého okopu objevil velitel roty obersturmfúh-rer Schmoll. Podíval se na mé zranění a rozhodl, že můžu zůstat u svých mužů. Tenhle velitel 1. roty patřil mezi oblíbené důstojníky a i moji chlapi si ho vážili. Proto všichni zůstali na místě, i když také mnohé další „zdobily" čerstvé obvazy.

Skočila ke mně spojka a začala mi nadšeně líčit historky o zázračné zbrani, která prý zaujala postavení kdesi za námi. Údajně se jednalo o obrněné vozidlo s rampou pro devadesát raket, které je možné vypálit během jediné minuty, a každá z nich pokryje 4 čtvereční metry plochy. Poslal jsem toho chlapa do háje i s jeho zázračnou zbraní a raději si z trosek přitáhl dveře, kterými jsem zakryl svou díru. Takto jsem byl chráněn alespoň proti střepinám.

Náhle za námi vypuklo peklo, jinak to snad nejde nazvat. S neuvěřitelnou rychlostí vystřelovaly z různých míst do výše rakety. Stačil jsem zařvat na své muže: „Všichni do krytu!" Pak jsem vklouzl pod dveře a špehýrkou sledoval prostor před sebou. Vypadalo to jako raketový koberec. Vlna výbuchů začala zcela vlevo a stále více se blížila k našim pozicím. Ze stěn mého ubohého okopu padala hlína a půda se chvěla jako při zemětřesení. S obavami jsem sledoval dveře nad sebou a myslel na ony čtyři čtvereční metry. Za minutu bylo po všem.

Do krytu pronikly dusivé plyny z vybuchlých raket. Rychle jsem vylezl ven a vystřelil bílou světlici, což byl signál: „Tady jsou vlastní!" Bál jsem se, že nás druhá špatně mířená salva smete. „Ty zatracený idioti neuměj ty svý nový krámy pořádně zamířit!" ozývalo se ze všech stran. V naší rotě nedošlo ke ztrátám jen díky tomu, že velitelé mužstev a čet včas zahnali své chlapy do okopů a sklepů.

Doběhla pro mne spojka a vyřizovala, že se mám dostavit na bojové stanoviště roty. Vzal jsem s sebou jednoho z našich raněných. Dostal střepinou pod ledvinu, když nás dělostřelba smetla z tanku. Tvářil se statečně, ale teď už se bolest nedala vydržet.

Stanoviště se nacházelo v hlubokém sklepě na brambory. Hlavním tématem porady byla příprava na zítřejší útok a informace o situaci. Studoval jsem na mapě, jak daleko na sever máme proniknout. Cílem útoku byla řeka, jejíž jméno jsem na rozmočeném papíru nedokázal přečíst. „Za

ní jsou Rusové s tanky. Musíme je napadnout a zničit dřív, než se připraví na protiútok!"

Nafasovali jsme menáž a střelivo a pár hltů koňaku nám pomohlo lépe snášet mokré uniformy. Na krytých místech se rozhořely ohně, přisedali jsme k nim tak blízko, až se z nás valila pára.

Po relativně klidné noci jsme vyrazili na zteč a přes silnou nepřátelskou palbu postupovali rychle kupředu. Během překonávání planiny ostřelované minomety vybuchl jen deset metrů přede mnou granát a střepina mě zasáhla do nohy. Ale i poté jsem mohl dost obstojně běhat, i když jsem měl těsně nad podrážkou celkem slušnou díru. Za chvíli jsem se štěstím unikl dalšímu granátu, tentokrát z polního děla. Vybuchl ještě blíž, ale nezranil mě.

Kolem poledne jsme dosáhli cíle útoku a okamžitě se zakopali. Přišel saniťák, obvázal mě a znovu nadával, že nechci na obvaziště. Za našimi pozicemi se seřadily tanky a jejich posádky je zamaskovaly. V mělkém údolí 200 kroků před námi protékala bahnitým řečištěm klidná řeka, široká přibližně 25 metrů. Protější břeh byl strmý a o něco vyšší než náš. Proto měli ruští dělostřelečtí pozorovatelé velmi dobrý výhled na naše jednotky, ale my naopak Rusy neviděli.

Odpoledne se nás Ivan pokusil překvapivě napadnout přibližně třiceti svými tanky T-34. Obrněnce se snažily vyřídit především ženijní jednotku, která dole u řeky stavěla pontono-vý most. Ruské obrněnce nemohly z hřebene břehu střílet šikmo dolů a musely trochu popojet po svahu. Visely tam jako mouchy na mucholapce a pálily rovnou pod sebe. V této poloze se však vystavily všanc našim kolosům Pz IV. Rusové brzy poznali svou beznadějnou situaci a pozpátku se stahovali zpět. Poslednímu T-34 se stal osudným zázračný minikanon kamaráda Franze Hubera. Po zásahu okamžitě vzplál, ale posádce se podařilo vylézt ven a uniknout za hranu břehu.

Zašel jsem za velitelem čety a podíval se do jeho rozmazané mapy. Rozeznal jsem pouze dvě místa se stejným názvem: Pro-chorovka. Taky bylo jasné, že se řeka před námi nazývá Psjol a právě přes ni jsme se museli dostat. Dále vpravo od nás ležela další obec, snad se jmenovala Andrejevka. Po setmění se naše 1. rota odsunula právě tam a Andrejevku jsme měli rovnou pod sebou. Na návrší mimo dohled nepřítele si rozložil své bojové stanoviště sturmbannfúhrer Knochlein.

V noci začalo pršet a naše okopy byly za chvíli plné vody. Obě rány mě začaly pekelně bolet. Cítil jsem horečku a nedokázal zadržet jektání zubů. Trochu mi pomohlo pár tablet od saniťáka.

Po rozednění se rozpršelo ještě víc, jako by měla přijít další potopa světa. Nůžkovým dalekohledem, který jsem si vyprosil od dr. Grůtta, jsem sledoval boj našich tanků, které se marně snažily proniknout po silnici do vesnice nebo městečka pod námi. Musely se držet na pevné cestě, protože vpravo i vlevo se rozkládala bažina nebo mokřady. Ani jeden z obrněnců se nedostal přes jedno určité místo, kde byla nepřátelská palba nejsilnější. Ruští protitankoví dělostřelci pracovali bezchybně. Kromě toho se zamaskovali tak dokonale, že jsem vůbec nedokázal vypátrat, kde se jejich kanóny skrývají.

O něco později se o průnik pokusila samohybná děla. Tentokrát úspěšně. Možná jim pomohla jejich oproti tankům nižší silueta. Ale stejně se ani ona nedostala až přímo do vesnice.

Přestalo pršet a vysvitlo letní slunce. Opřely se do nás paprsky a z uniforem se začínalo pářit. Musel jsem si rozříznout levou holínku na nártu, kam mě zasáhla střepina. Noha mi totiž tak natekla, že jsem se do boty jednoduše nevešel. Nárt celý zmodral a nedokázal jsem odhadnout, jak dlouho ještě budu moci chodit. Naštěstí přestala bolet alespoň rána na stehně.

Kolem poledne se znovu zatáhlo. Spojka sturmbannfúhrera Knochleina přinesla rozkaz hovořící o přípravě k útoku. Co se nepodařilo tankům, to měli zřejmě zvládnout pěšáci. Dělal mi starosti dlouhý svah, který jsme potřebovali překonat - pod palbou nepřítele. Taky mi nešlo na rozum, proč nám nedal instrukce přímo velitel roty, ale přiběhla jen Knochleinova spojka s nejasným rozkazem: „Připravte se k útoku!"

Do mých úvah vpadly naše minomety, které začaly ostřelo-vat vesnici. Za chvíli se přidala lehká pěchotní děla. Každou chvíli jsme mohli očekávat povel k útoku. Všiml jsem si, jak zezadu přichází velitel. Blížil se naprosto klidně, beze spěchu a vzpřímeně.

„Tak padejte, chlapi! Čím dřív budete dole, tím menší budou ztráty! Útočí celý prapor!" Sice jsem kolem nás nikoho jiného z praporu neviděl, ale někdo holt musí jít první. Ten zatracený svah! Naše děla a minomety se soustřeďovaly na vesnici a opomíjely lužní les před ní. Z mapy jsem nedokázal vyčíst, jestli se ves rozkládá za řekou Psjol, před ní nebo po obou stranách.

„Jdeme! Všichni za mnou a tryskem! Dole okamžitě zapadneme do lesa!" Jestli tam ovšem doběhneme, ale to už jsem neříkal nahlas.

Chlapi vyběhli, ne však za mnou, ale přede mnou. Už po několika krocích mě totiž přepadly silné bolesti v obou ranách. Saniťák měl pravdu,

měl jsem se nechat pořádně ošetřit. Kulhal jsem za svými muži. Krátce jsem se ohlédl. Vzadu na kopci stál sturmbannführer Knochlein, ruku zastrčenou ve výstřihu svého gumáku - pravý Napoleon.

Před lužním lesem byl ještě kousek roviny. Muž přede mnou v plném běhu nadskočil a svalil se k zemi. Krátce jsem se na něj podíval. Byl to mladík, kterého jsem teprve před několika hodinami dostal jako náhradu za Hartwiga.

Chlapi z oddílu na mě počkali. Vrhli se do příkopů a kryli se. Díval jsem se na svah a vyhlížel naše útočící roty. Jenže se nic nehýbalo, i Knochlein zmizel. Dřepěli jsme osamocení v hustém houští. Co teď? Třeba nás velení obětovalo. Nechá nás ostřelovat nepřítelem, aby bylo možné odhalit jeho maskovaná palebná postavení? Kde zůstal zbytek praporu?

Nemohli jsme trčet v lese. Nahoře na návrší se nic nehýbalo. Rozhodl jsem se postupovat lesem k vesnici. Na ni útočí i ostatní jednotky, a jedině tak se můžeme zase dostat k našim. Rozdělil jsem skupinu na dvě části. Můj zástupce si vzal na starost druhý kulomet s obsluhou a držel se po pravé straně na dohled ode mne. U sebe jsem si nechal sturmmanna (svobodní-ka) Karpa a jeho kulometníky.

Pronikali jsme hustým lesem s olšemi, vrbami a různým houštím. Půda byla rozměklá lijáky, kluzká a rozbrázděná hlubokými příkopy, jimiž jsme se museli brodit až po břicho ve vodě. Vlézt do vody nebyl problém, ale dostat se na druhé straně ven, to už bylo složitější. Holínky plné vody ztěžkly a klouzaly, chytali jsme se vrbových větví, které praskaly a my poté padali po zádech do příkopu. Šel jsem vpředu, samopal připravený k palbě. Za mnou našlapoval Karp. Do kulometu vložil bubnový zásobník, aby mohl okamžitě střílet. Kulometný pás s dalšími sto náboji měl přehozený kolem krku.

Nepřítel se buď stáhl, nebo nás nechal projít kolem sebe a my si ho v jeho zamaskovaných postaveních nevšimli. Postupovali jsme pomalu, ale nerušeně dopředu. Objevila se před námi mýtina. Zastavil jsem a sledoval protější stranu. Nic se tam nehýbalo. Zatraceně! Už musíme být blízko vesnice! Opravdu, nad korunami stromů probleskla bílá věž kostela. Střídavě jsem dalekohledem pozoroval okraj mýtiny a okna na kostelní věži. Váhal jsem. Na místě Rusů bych hlídal mýtinu, na niž byl skvělý výhled. A taky bych do oken kostela umístil odstřelovače. Od vesnice zaznával hluk boje. Rozhodoval jsem se, že mýtinu raději zdaleka obejdeme. Obrátil jsem dalekohled zpátky ke věži a zahlédl namířenou hlaveň. Praštil jsem sebou k zemi a vzápětí štěkla krátká dávka. Prosvištěla mi nad hlavou a zasáhla mě do zadku. Mohl jsem mít prostřelenou hlavu! Zase nade mnou stál neuvěřitelně schopný anděl strážný. Opatrně jsem vykukoval z houští a cítil, jak mi do kalhot prosakuje teplá krev. Ve věži

jsem nikoho neviděl. Rusové asi seděli v temném vnitřku a nebyli vidět. Obrátil jsem oči zpátky na mýtinu...

Zahodil jsem dalekohled, sáhl po samopalu a stačil vypálit nemířenou dávku na obrovského Rusa, který se hnal rovnou na mne. Zasáhl jsem ho, ale on běžel s napřaženým bajonetem dál! Teprve na dosah ode mne se zhroutil. Čtyřhranný bodák jeho pušky zajel do hlíny vedle mé hlavy.

Takže už o nás vědí a asi otáčejí všechny hlavně naším směrem. Pokynul jsem Karpovi s jeho MG-42: „Stříleli tam z těch horních oken na věži. Vzdálenost 200. Trochu to tam pokrop. Ale mař pořádně!" Dávky svítící munice zajely přesně do oken. Doufal jsem, že se kulky uvnitř odrazí, rozletí se na všechny strany a trochu pokazí Ivanům radost. Příští dávkou počastoval Karp okraj lesa, kde se mohli skrývat další Rusové.

Naše druhé kulometné mužstvo jsme nikde neviděli ani neslyšeli. V nastalém zmatku jsme je ztratili. Krvácel jsem jako prase a obě starší rány nesnesitelně pálily.

Co dělat? Jsou v lese další Rusové? Kde jsou naši? Vždyť museli slyšet kulomet a mohli se zorientovat. K čemu je tahle mizerná akce? Jak to říkal Knochlein? „Útočí celý prapor!" A kde teda je? Nutně jsme potřebovali saniťáky, aby se postarali o ty, kteří zůstali ležet na svahu. A já potřeboval doktora, aby se postaral o dva moje zástřely a krvácející ránu na zadku.

Rozhodl jsem se nechat svou poloviční skupinu na místě, aby v případě potřeby „odchytila" druhé kulometné družstvo a nenechala je vběhnout rovnou na mýtinu.

Velením jsem pověřil Karpa a nařídil mu, aby za půl hodiny postupoval směrem, odkud se ozýval hluk boje. Třeba se mu podaří proniknout k našim.

S odjištěným samopalem jsem kulhal zpátky a doufal, že někde najdu zbytek svých mužů. Snad mě nepřivítají dávkou z kulometu! Pokusil jsem se přeskočit příkop zaplněný vodou. Na kluzkém jílu mi podjela noha. Podvědomě jsem zdvihl samopal nad hlavu, aby se nenamočil, protože pak by jeho citlivý mechanismus určitě přestal fungovat. Zbraň se mi zamotala do větví a jak jsem padal, vypadla mi z ruky. Ozval se výstřel a kulka mě škrábla do nohy. Zase jsem měl štěstí! Stejně tak dobře jsem si mohl prostřelit něco jiného.

Vyšel jsem z lesa a v mírné nížině narazil na oddíl pěchotních děl, přichystaných k postupu. Na jednom z vozidel jsem poznal Micka.

„Kde se tady bereš?"

„Ále, jen tak hledám nějaký sanatorium!"

Přihlížející důstojník mi ukázal cestu k nejbližšímu obva-zišti. Mick mi dal pár suchých cigaret a naškrábal mi na kus papíru svou domovskou

adresu. Slíbil jsem mu, že během zdravotní dovolené, kterou jsme podle jeho názoru musel dostat, navštívím jeho rodinu a vyřídím pozdravy. Ani jsme nestačili dokouřit a už zarachotily pásy tahače. Ani jsme si nepodali ruce, nerozloučili se, jen máchli rukou. Naše cesty se rozdělily.

14. července jsem se s mnoha dalšími raněnými dostal do záložního lazaretu v Kyjevě. Když jsem se, vykoupaný a odvši-vený, natáhl do bíle povlečené postele, připadal jsem si jako v nebi. Kolem mne jen přátelské sestry, svědomití lékaři a hlavně nikde ani jediný ruský bitevník nebo dělo. Oddával jsem se slunci, spánku a klidným nocím, které rušilo jen tiché našlapování sester.

Ráno mě probudilo píchnutí jehlou. Saniťák mi dal protiteta-novou injekci. Už druhou za posledních pár dní. Na lístku, který jsem přivezl s sebou do lazaretu, nebyla ta první zapsána. Byla to i moje chyba. Měl jsem ji ihned na obvazišti nahlásit lékaři praporu. Teď mě čekaly nepříjemné následky. V noci jsem dostal horečku a zimnici a po celém těle cítil nesnesitelné svrbění. Strhal jsem ze sebe košili a lehl si na chladné dlaždice, což mi na okamžik přineslo úlevu. Jenže pak mi natekly rty tak, že jsem nemohl mluvit. Naštěstí můj raněný kolega z vedlejší postele zavolal lékaře a řekl mu o dvojité dávce vakcíny. Díky hbitému zásahu jsem nakonec přečkal i tuto nepříjemnost.

Proud raněných neustával. Kdo byl schopný převozu, mířil do lazaretů v Německu. Já musel počkat, až se můj stav znor-malizuje. Měl jsem spoustu času k přemýšlení. Hlavně jsem se zabýval Knochleinem. Je možné, že by mě s mým oddílem poslal schválně na jistou smrt? Sliboval útok celého praporu, ale nakonec jsme zůstali sami. Já opět přežil, na rozdíl od dvou mých kolegů. Od Le Paradis se nakupilo až mnoho takovýchto „náhod" a „nedopatření".

Přes lazaret ve Lvově jsem se konečně dostal až do Naum-burgu na Sále a 17. srpna jsem byl v nové uniformě propuštěn na třítýdenní zdravotní dovolenou. Elisabeth mě pozvala ke svým rodičům a já za naše setkání vroucně děkoval osudu.

Moje štěstí se nedalo popsat slovy. Unikl jsem na několik týdnů frontě a mohl sevřít svou milovanou dívku v náručí. Její ruce kolem mého krku mě pevně držely při životě, o nějž jsem tam venku často s velkou dávkou štěstí bojoval.

Poprvé jsem poznal šťastný rodinný život. Elisabetini rodiče mě přijali velmi srdečně a její sourozenci, ještě v dětské věku, se mne ani v nejmenším neostýchali. Přitom jsem jim musel připadat jako podivný cizinec, který se chová velmi zvláštně. Jakmile spatří důstojníka, sklapne podpatky a vystřelí napřaženou ruku k pozdravu. Neříká přitom „dobrý den" nebo „pozdrav pámbu", ale „Heil Hitler".

Ovšem tento cizinec byl velmi vděčný, že mohl svou dovolenou trávit právě s touto rodinou.

V den, kdy jsem poznal nový život a uvědomil si, že právě po něm toužím, byl Mick těžce raněn. Jeho dělo odráželo tankový útok. Zemřel už během převozu do polního lazaretu. Poslední z naší party. Odešel mi přítel, kamarád, bratr...

Stařičký úředník v jeho městě zapsal do obecní matriky: „Rottenführer SS Michael Druckenthaner, 6. 5. 1922, padl 18. srpna 1943 v ruské Poltavě, hodina smrti neznámá."

Milizia Armata

Na návštěvu matky a sestry ve Štýru-Munichholzu mi zbylo jen pár dnů. Jen těžko jsem se loučil s poklidným životem v podhorském městečku mé Elisabeth. Teprve idylické poměry v její rodině mi ukázaly, o co jsem byl já osobně v dětství a mládí ochuzen. Nádherné zážitky posledních dnů se mi navždy vtiskly do paměti a odnesl jsem si je jako posilu do světa nešvarů.

Průmyslový Štýr na mne nepůsobil dobrým dojmem. Matka stále ještě pracovala v továrně na kuličková ložiska, kde působila řada dalších žen. Mnohým z nich padli manželé ve stalin-gradském kotli, nebo byli kdesi v Rusku v zajetí.

Zašel jsem do kina a ve filmovém týdeníku s překvapením viděl, že 1. tanková divize SS Leibstandarte odzbrojuje na Apeninském poloostrově italské jednotky. To znamenalo, že ruský tankový sbor SS byl rozdělen a jednotlivé divize jsou posílány „hasit" nejožehavější úseky. Naše mohutná ofenziva skončila i díky prozrazení neúspěchem. Ztratili jsme spoustu materiálu a mužů, kteří nyní chyběli při obraně proti ruské pro-tiofenzivě. Co se to dělo s nejvyšším velením, které jen tak zbůhdarma obětovalo tolik lidských životů?

Ještě před koncem dovolené jsem dostal písemný rozkaz, abych se okamžitě hlásil ve Varšavě u III. náhradního praporu. Mickovy rodiče jsem navzdory slibu navštívit nestačil. Okamžitě jsem se sbalil, krátce se rozloučil s matkou a sestrou a spěchal na nádraží. Jel jsem osobním vlakem do Lince, odkud jsem chtěl chytit spoj na Vídeň a Varšavu. Během zastávek se osobní vlak dost naplnil, ale já kupodivu zůstával v kupé sám. Vůbec jsem to nechápal. Copak se lidé bojí nebo štítí jednoho vojáka?

V noci jsem ještě přestupoval na bezútěšně působícím vídeňském Východním nádraží a druhý den jsem už dorazil na varšavské hlavní nádraží. Celkem příjemně mě překvapilo, čekal jsem něco daleko horšího. Na nádražním velitelství mi řekli, kde mám hledat sídlo III. náhradního praporu SS. Cestou jsem se stal svědkem přestřelky a pronásledování několika mladíků, kteří se pokoušeli uniknout kontrole dokladů. Tady bude pěkně horko! pomyslel jsem si.

Polské hlavní město vřelo jako kráter naplněný lávou. Po příchodu do kasáren jsem byl ihned poučen, že podobné události jsou tady na denním pořádku. Vojákům bylo výslovně zakázáno vycházet ven méně než ve třech. Zbraně si brali pochopitelně všude s sebou. Dostali jsme seznam bezpečných restaurací, do ostatních nebylo radno vcházet. Běžně se stávalo, že němečtí vojáci beze stopy mizeli. Za nějaký čas se jejich zbraně nebo součásti uniforem objevily u příslušníků polských odbojových organizací.

Jednou byl nečekaně zatčen náš unterscharfůhrer, vyznamenaný Železným křížem 1. třídy. Bezpečnostní služba zjistila, že udržuje kontakt s překrásnou Polkou - členkou podzemního hnutí. Na útěku vyskočil z okna a padl v kulometné palbě strážného u brány. Byl to odvážný voják, bojoval v Rusku a několikrát byl raněn. Co ho přimělo k tomu, aby přešel na druhou stranu?

Z lazaretů se vraceli další vojáci, kteří zažili bitvu u Kursku. Jednoho z nich jsem znal z doby, kdy jsem zakončil poddůstoj-nický kurz a stavil se u Micka. Patřil ke stejnému dělu s ním. Vyprávěl mi o Mickově smrti. Oba utrpěli těžká zranění a Mick jim zanedlouho v divizním lazaretu podlehl. Už tam ho přivezli na pokraji smrti. Stalo se to v Poltavě, přesně v ten den, kdy jsem dojatě objal svou dívku. Marně jsem hloubal o tom, zda je to vše pouhá náhoda, nebo snad kdosi řídí naše činy a dá se obměkčit modlitbou? Ale občas se ve chvílích smrtelného nebezpečí přece modlil každý, i ten největší ateista. Mick určitě taky.

Večer jsem si vyšel ven. V rozporu se všemi předpisy sám. Nechtěl jsem kolem sebe mít nikoho, žádnou náhradu za Bfif-fa, Buwiho, Micka a

mnohé další. Varšavské ulice byly prázdné, tmavé a nebezpečné. Kroky okovaných holínek se rozléhaly do daleka. Proč jsem tak riskoval? Vyzýval jsem svůj osud?

V náhradním praporu, v němž se shromažďovali příslušníci všech možných divizních jednotek, jsem našel jediného dobrovolníka z roku 1938. Nikdo nepamatoval ani rok 1939 a založení divize Totenkopf. Kde byli ti všichni, kteří se po vyslechnutí Vůdcova rozkazu na začátku ruského tažení zadumaně rozcházeli, ponoření do vlastních myšlenek? Třeba Hune Moller, který tušil, že se z východu nevrátí živý. Skutečně padl v bojích o Stalinovu linii. S ním tam zůstal i kamarád, který mu sliboval místo docela nahoře v masovém hrobu, jen když už konečně bude zticha. Všichni mrtví, z prvních příslušníků divize snad už nikdo nežil.

Místa padlých zaujali etničtí Němci z obsazených území. Přišli také dobrovolníci ze západní Evropy, Skandinávie a pobaltských zemí. Vyznačovali se odvahou a velkou disciplino-vaností. Nic jsme proti nim neměli a brali je jako kamarády.

Naopak mezi nás nezapadali ti, kteří k naší jednotce přišli v semknutých oddílech z obsazených částí Sovětského svazu. Tito lidé bojovali svým podivným způsobem, mstili se na bezbranných lidech, které pokládali za lovnou zvěř. Jejich činy na nás vrhly hluboké stíny. Pokud bychom se podobných zvěrstev dopustili my, skončili bychom okamžitě před popravčí četou nebo v trestním praporu.

Ruská domobranecká brigáda pod velením Bronislava Vladi-slavoviče Kaminského dosahovala počtu 1 700 mužů a původně byla určená k vytvoření dobrovolnické ruské divize SS. Toto uskupení, nazývané RONA (Ruská osvobozenecká národní armáda), se nechvalně proslavilo strašlivými krutostmi. Jeden očitý svědek mi vyprávěl, že během bojů o Varšavu v roce

1944 tyto bestie zahnaly obyvatelstvo jedné čtvrti do malého prostoru a spálily je plamenomety. Kaminský byl poté 26. 8. 1944 odsouzen stanným soudem k smrti. RONA byla rozpuštěná a část mužstva převedena do divize, které velel ruský generál v německých službách Vlasov.

Oklikou jsem se v myšlenkách vrátil do Le Paradis a ke Knochleinovi, jehož činy jsme tehdy pokládali za nepochopitelný a bezpříkladný případ, ale koncem války podobných zvěrstev přibývalo.

Okamžitě po příjezdu do Varšavy mi byla svěřena skupina etnických Němců. Měl jsem jim poskytnout bojový výcvik. Byli to správní chlapi a na rozdíl například od padlého Huga Schrocka ještě patřili k opravdovým dobrovolníkům.

V polovině září jsem spolu s dalšími kolegy nastoupil před shromážděnou rotu a byl vyznamenán Železným křížem 2. třídy, zkráceně ŽK II. Sarkasticky jsme vyznamenání říkali „řád za druhořadou statečnost". Dříve by mě kříž velmi potěšil. Teď už mi to bylo skoro jedno, protože jsem dávno věděl, jakým způsobem a za co všechno se řád také uděluje. Krátce poté jsem v písárně převzal i odznak za boj proti tankům a odznak za zranění.

Při té příležitosti se mě výkonný rotmistr zeptal, zda si nechci požádat o sponu za boj zblízka. Vždyť jsem určitě dostatečně často viděl „bělmo v nepřítelových očích", což byla podmínka udělení spony. Odpověděl jsem trochu ironicky: „Je mi líto, ale jednou tak hustě sněžilo, že jsem neviděl vůbec nic. Podruhy byla tma a mlha, a navíc jsem neměl vůbec čas koukat po nějakým bělmu. Jindy jsem možná v záři výbuchů něco žahlidnout moh, ale místo toho jsem radši řval: ‚Rusáci jsou tady!' A naposledy, když mě Ivan chtěl přišpendlit k zemi bajonetem, tak jsem to bělmo fakt viděl, ale to asi nestačí!"

Ten samý večer vybuchla ve vojenském kině nastražená puma. Zachránil se jediný voják. O několik dní později před mýma očima explodoval vlečňák tramvaje, kterou jsem jen taktak nestačil doběhnout.

Během jedné vycházky jsem zabloudil k vysoké cihlové zdi. Zamřížovanou bránou jsem nahlédl dovnitř, ale nic zvláštního neviděl. Přesto se dovnitř nesmělo. Bylo to židovské ghetto, údajně s vlastní správou a pořádkovými silami.

V souvislosti se založením italských brigád SS byl vytvořen přípravný štáb. A právě k němu mě odveleli a se mnou řadu dalších Rakušanů a mužů z jižního Tyrolska. Dali jsme se na cestu k vojenskému výcvikovému prostoru Můnsingen. Sturmbannführer Knochlein mě už nikdy do rukou nedostal.

V Munsingenu jsem nalezl smíšenou skupinu, která se skládala z německých a italských důstojníků a převážně italského mužstva v italských uniformách.

Nemohl jsem přehlédnout napětí mezi Italy a Jihotyroláky, vyvolané tím, že Vůdce slíbil jižní Tyrolsko Itálii. Jak jsme jim měli vysvětlit, že takový slib nemá valnou váhu? Vždyť se Sovětským svazem nás pojil pakt o neútočení, a potom jsme došli skoro až k Moskvě!

Při ranním rozkazu jsme se postavili před náš uniformovaný, temperamentně diskutující a štěbetající houf. Snažili jsme se do něj vnést pořádek a disciplínu, ale už za chvíli jsme si nebyli jistí, jestli jsme narukovali opravdu ke zbraním SS. Jen jsme doufali, že se s touhle tlupou nikdy nedostaneme do skutečného boje.

Koncem října jsme se po železnici přesunuli do Verony. Po úžasné jízdě přes Brennerský průsmyk, horská údolí a nádherné jižní Tyrolsko jsme dorazili do města ponořeného do podzimní mlhy, v níž jsme mohli jen tušit krásy památek.

Ubytovali jsme se ve zchátralých kasárnách uprostřed města. Mohl jsem na základě svých zkušeností porovnat vojenské ubikace v bývalém Rakousku, Francii, Polsku, Rusku a teď i v Itálii. Cizí kasárna, která jsem dosud poznal, neuspokojovala ani velmi nenáročného člověka.

Naši Italové byli po návratu do své vlasti ve svém živlu. Z barů a putyk duněly vojácké odrhovačky a ozývala se líčení hrdinských činů.

Z Verony nás brzy odveleli do Pinerola, západně od Turína. Štáb brigády se přesunul do Caldiera, nenápadného místa dvacet kilometrů východně od Verony. Společně s italskými oficí-ry a důstojníky SS jsem se nastěhoval do prázdné vily, stojící u hlavní silnice z Verony do Vicenzy.

Postupně se dařilo vnést pořádek alespoň do štábu. Na dotaz, zda bych si troufl na vybudování a správu zbrojního a muničního skladu, jsem odpověděl kladně. Dostal jsem plnou moc ke konfiskaci vhodných prostor, k nákupu materiálu a náboru pomocných sil. Byl jsem podřízen „nejvyššímu vůdci SS v Itálii a vůdci policie", obergruppenfůhreru SS Wolffovi, jenž sídlil v zámku v San Martinu poblíž Verony. Z Wolffova hlavního stanu jsem dostal požadavky týkající se výzbroje a střeliva. Můj úkol spočíval v zajištění příslušných dodávek od zbrojovek a jejich skladování nebo rozvoz k jednotkám.

Takže jsem přebíral v Turínu a Milánu automatické zbraně, pěchotní lopatky v Cremoně, optické přístroje u jezera Como, pistole značky Beretta u jezera Garda, miny a střelivo v Pia-cenze, Pavii, Cremoně a Feraře. Pracoval jsem do úmoru a pokoušel se své úkoly plnit co nejlépe. Ve volném čase jsem se zabýval studiem techniky a vojenských záležitostí, protože jsem musel počítat s tím, že mě jednou znovu povolají k bojovým

jednotkám. Chtěl jsem být připraven. Ale prozatím jsem se pořád ještě rozmáchle podepisoval: „Vedoucí výzbrojního a muničního skladu velitele zbraní SS v Itálii."

Vzhledem k narůstajícímu neklidu v severní Itálii jsem byl pověřen vybudováním obranných postavení poblíž mého skladu. Asi i díky úspěšnému plnění úkolů jsem se v den letního slunovratu roku 1944 dočkal povýšení na oberscharfůhrera SS. Slavnostní akt se udál před nastoupenou štábní rotou. Současně jsem dostal dekret potvrzující udělení Demjanského štítu, což pro mne bylo významné ocenění. Vzápětí mě velení pověřilo sestavením pohotovostní jednotky a svěřilo mi její velení.

V té době jsem dost často spolupracoval s jedním naším záložníkem. Měl stejnou hodnost a pocházel odkudsi ze severního Německa. Měl několik dětí a v civilu pracoval v advokátní kanceláři. Uměl výborně italsky a proto vypracovával písemné překlady.

Z Pinerola, posádky brigády Milizia Armata, k nám byl poslán mladý italský poručík, který měl být souzen kvůli jakémusi závažnému provinění.

V krátkosti byl svolán polní soud a příslušníci štábu se museli zúčastnit líčení.

Soud zasedal dopoledne v caldierské škole. Byl povolán soudce a určeni dva přísedící — italští důstojníci. Obhajoby se ujal mladý poručík, přítel obžalovaného. Za žalobce se dobrovolně přihlásil příslušník štábu.

K mému nesmírnému překvapení to byl můj známý ober-scharfúhrer, s nímž mě pojilo jisté přátelství. Obviněnému bylo kladeno za vinu, že zfalšoval údaje o svém studiu medicíny a podvodem získal důstojnickou hodnost a doktorský titul, jen aby se dostal jako lékař do lazaretu. Žalobce přečetl obžalobu v italštině i němčině. Dost mnou otřásla nemilosrdná neúprosnost formulací, jejichž výsledkem mohl být jedině rozsudek smrti.

Obhájce ještě nikdy dřív nikoho neobhajoval a proti pádným argumentům obžaloby nenašel účinnou protizbraň.

Žalobce požadoval nejvyšší trest. Soudce bez milosti odsoudil třesoucího se poručíka k degradaci a trestu smrti zastřelením. Přísedící neprotestovali.

Jihotyrolským strážným bylo nešťastníka líto a namluvili mu, že když před popravčí četou vykřikne heslo — „Eviva il Fůhrer!" - dostane milost.

Ještě toho dne odpoledne zemřel nešťastník s neexistujícím „heslem" na rtech. Snad ještě v dešti kulek popravčí čety věřil milosrdné lži svých krajanů.

Letní dny byly v Itálii roku 1944 mimořádně horké. Vzduch se tetelil nad černými asfaltovými silnicemi. Na Vůdce byl

20. července spáchán pumový atentát. Jaké síly ho provedly a jak dlouho se v skrytu připravovaly? Sabotáže a zrada dokonce i ve Vůdcově hlavním stanu? To byl pro nás všechny pořádný šok!

Prožil jsem i další těžké osobní zklamání. Jednou v neděli jsem se podíval ze své horní palandy na postel pode mnou a spatřil kolegu, který se přehraboval v hromadě malých šperků. „Co to tam máš za krámy?" zeptal jsem se zvědavě.

„Ále, to je od Židovek z varšavskýho ghetta," odpověděl nevzrušeně.

„Tys jim to sebral?"

„No jo, trochu jsem jim od toho pomoh, hned po povstání."

Nevěřil jsem svým uším. Ale onen unterscharfúhrer ze Sudet určitě mluvil pravdu. Ani ho nenapadlo, že by udělal něco špatného. Pro mne to byl další důkaz úpadku našich jednotek, které byly zpočátku symbolem slušnosti a čestnosti.

Byl to ojedinělý případ? Možná. Spíše se ale vyskytovala celá řada podobných „ojedinělých" případů. O mnoha se ani neví.

Ten německý voják se za své počínání vůbec nestyděl. A přitom měl na sobě stejnou uniformu jako já. Nebyl to cizinec navlečený do mundůru, do nějž se mu nechtělo a k němuž neměl vztah.

Američané se už dávno vylodili v Itálii i ve Francii. Skoro každý den přilétaly jejich bombardéry a útočily na strategické cíle. Stíhací bombardéry ničily vlaky a jednotlivá vozidla.

Často jsem zajížděl do větších severoitalských měst, kde jsem z továren a skladů přebíral dodávky střeliva a výzbroje. Vytvořil jsem si vlastní strategii, která mě několikrát zachránila před náletem stíhacích bombardérů i před vjetím rovnou do kobercového náletu. Na pravý blatník jsem vždy posadil pozorovatele, který se neustále rozhlížel po nebi a pátral po nepřátelských letounech. Pokud se ukázaly stíhačky, okamžitě jsme zajeli doprava do jednoho z mnoha maskovaných ochranných okopů, které byly rozmístěné podél silnic a označené věchty slámy. Tam jsme v klidu počkali, až se nebezpečí přežene. Před velkými městy jsme zastavili u krajnice, vypnuli motor a „zavětřili". Pokud jsme neslyšeli hluk motorů bombardovacích svazů, rozjeli jsme se tryskem do města, převzali dodávku a šupem pryč!

Jednou v noci do mého plně naloženého náklaďáku narazilo mezi Brescií a Veronou neosvětlené osobní auto wehrmachtu. Jeho opilá posádka a stopař, kterého jsem vzal na korbu, byli na místě mrtví. Náraz napasoval

můj nákladní transportér mezi dva stromy a otočil ho současně proti směru jízdy. My tři v kabině zůstali jako zázrakem nezranění.

Jednou při odjezdu z „mé" vily mi nějaké dítě podalo zalepenou obálku. Uvnitř byl dopis s výzvou, abych při jedné ze svých jízd podél západního břehu jezera Garda „ztratil" na označeném místě bednu s pistolemi. Dopis jsem předal na velitelství. Napříště jsem s sebou dostával vojenský doprovod. Partyzáni se mohli pokusit získat násilím to, co se jim nepovedlo dostat výhrůžkami a úplatky.

Bylo mi jasné, že odbojáři musí mít v Caldieru prostředníka, který má velmi dobrý přehled o mých jízdách i o stavu výzbrojního skladu. Zostřil jsem bezpečnostní opatření a byl neúprosný i vůči vyšším šaržím, pokud jsem je ve funkci velitele hlídky načapal venku po desáté hodině večer. Od té doby jsem si vysloužil přezdívku „Il Maresciallo arrabiato - zuřivý maršál".

Jednoho rána zmizel služební vůz náčelníka štábu Milizia Armata standartenfúhrera von Elfenau. Jeho řidič, velmi sympatický bilingvní Ital s rakouskými kořeny, který strávil dětství u matky ve Vídni, zfalšoval jízdní příkaz a přeběhl k partyzánům, údajně někam k Bergamu. V minulosti jsme spolu měli mnoho co do činění, takže byl velmi dobře informován o mých jízdách a rozdělování zbraní a střeliva. Zřejmě právě on byl onou odbojářskou spojkou v našem štábu.

Kvůli stále rostoucí partyzánské aktivitě jsem v nepravidelných intervalech kontroloval stráže u skladů. Sloužili tam Italové s velmi civilním pojetím své vojenské služby. Jednou ráno jsem vyhlédl z okna svého pokoje a kromě hory Monte Pasu-bio, proslulé dík bojům z první světové války, jsem v prvních slunečních paprscích spatřil i obláčky kouře, stoupající z blízkého vinařství. Dal jsem smluvené poplachové znamení — tři salvy ze samopalu — a spěchal k požáru. Během dopoledne se nám požár podařilo uhasit. Vytvořili jsme řetěz a podávali si kbelíky s vodou. Za odměnu jsme až do konce svého pobytu v Caldieru měli na služebně neustále připravený sud vína k volnému použití.

Na podzim útoky stíhacích bombardérů natolik zesílily, že bylo nutné přemístit sklad do bezpečnějších oblastí, konkrétně do jihotyrolské Lany u Merana.

Okamžitě jsem se dostal do byrokratického soukolí tvořeného wehrmachtem, NSDAP a Zbraněmi SS. Musel jsem velmi razantně zlomit odpor župního úřadu i místního obyvatelstva a umístit zbraně a střelivo do moderně vybavených a prostorných sklepů místního ovocnářského podniku. Sotva jsme všechno vyložili, přihnaly se stíhací bombardéry i sem.

Ubytováni jsme byli opět velmi komfortně, ve vile patřící továrně na výrobu lanovek. Naši Jihotyroláci tady byli doma a zvali mě na ochutnávky skvělého vína s uzeným špekem a chlebovými plackami. V Laně jsem se stravoval v hostinci svého nedávno zesnulého kamaráda. V Meranu žila rodina jednoho z mých poddůstojníků. Jeho překrásná dcera pracovala na velitelství wehrmachtu jako telefonistka a v rozporu s předpisy mi velmi často umožnila telefonovat Elisabeth.

Září bylo i v jinak velmi příjemném jižním Tyrolsku nehostinné a deštivé. Elisabeth mi psala, že pokračuje ve svém zemědělském studiu na dívčí rolnické škole v Korutanech. Kromě vojensko-technických příruček jsem si už v Caldieru obstaral odborné knihy o zemědělství, z nichž jsem čerpal alespoň ty nejzákladnější znalosti. Samozřejmě jsem nikdy na vlastní oči neviděl telící se krávu, ale teoreticky jsem byl připraven. Přemýšlel jsem jaké to bude, až na sebe obléknu civilní oblečení, kterému jsem za šest let vojny úplně odvykl.

Počátkem prosince jsem dostal rozkaz, abych v Mnichově převzal větší transport zbraní a střeliva a po železnici ho dopravil do Itálie. S sebou jsem dostal četu Jihotyrolanů.

Trať vedoucí přes Tyrolsko byla bombardováním přerušena, proto jsem se vydal oklikou přes Korutany. Vůbec mi to nevadilo, protože jsem se mohl stavit ve škole u Elisabeth, jak jsem to už jednou v létě udělal. Vedení učebního ústavu nás velmi přátelsky uvítalo.

Elisabeth mě provedla po celé škole i po vzorně udržovaných stájích. S údivem jsem zíral na přežvykující dobytčata s ohromnými hlavami. V knížkách tak mohutně nevypadala. Nejistě jsem se zeptal: „To jsou asi bejci?"

„Ale co tě vede, to jsou jen kravičky!"

Elisabeth mi řekla, že pastviny patřící ke školnímu statku ovládají místní partyzáni, které vede bývalý desátník wehrmachtu, jenž mezi svými muži udržuje řádnou disciplínu a doposud se k dívkám choval velmi korektně.

Dlouze jsme spolu hovořili a nic si nenalhávali. Jiskřičku naděje ve mně sice ještě probouzelo halasně ohlašované nasazení tajných zázračných zbraní, ale spíše jsem se klonil k názoru, že válka je prohraná.

Starostlivě jsem se Elisabeth ptal: „Co když válka opravdu přes veškeré oběti dopadne tak, jak si ještě dnes nedokážu představit?"

„Tak se musíš dostat k nám a já tě schovám někde v chatě na horách!"

Ustavení transportu se vzhledem k blížícím se svátkům opozdilo. To se dřív nestávalo. Zdálo se, že vojenské soukolí začíná opravdu skřípat!

Zašel jsem na městské velitelství a dokázal pro své Jihotyro-láky vyhádat dovolenou, kterou navíc mohli strávit ve své vlasti. Rukoudáním mi slíbili, že se vrátí, jakmile jim pošlu telegram.

Také Elisabeth mohla jet na svátky domů, a tak se mi naskytla jedinečná příležitost oslavit Vánoce v kruhu její rodiny.

Ale stejně jsem si nečekanou dovolenou nedokázal užít. Přemýšlel jsem sám o sobě. Zastával jsem funkci, na kterou by stačil i invalida. Bojovým jednotkám veleli důstojníci s amputovanýma nohama, existovali jednorucí velitelé tanků. Já se „ulejval" v zázemí a mezitím v Budapešti krvácely divize Zbraní SS a odrážely útoky Rudé armády. Bylo to jiné než v říjnu 1942, kdy byli všichni bojovníci z demjanského kotle posláni na zaslouženou dovolenou. Minulý rok jsem čerpal dovolenou na zotavenou, i tu jsem dostal zcela oprávněně. Ale teď? Trápil mě pocit, že bych měl být někde úplně jinde.

Každý den jsem telefonoval do mnichovské služebny, ale odpověď byla stále stejná: transport ještě není sestaven. Prý bude vypraven až po Vánocích a nakonec mi říkali, že až po Novém roce!

K mému překvapení se vlak podařilo dát dohromady přece jen ještě mezi svátky. Moji Tyroláci se vrátili a v noci se vlak dal do pohybu směrem ke Kufsteinu a poté přes Brenner a Bol-zano do Lany u Merana. Ještě před Novým rokem jsme dokázali munici vyložit z vagonů a schovat do hlubokých sklepů na ovoce. Jen chvíli poté se přihnala americká letadla a rozstřílela vagony napadrť.

Leden 1945. Ještě mi zněl v uších proslov k německému národu. Navždy jsem si zapamatoval slova: „... pokud německý národ tuto válku prohraje, pak nebyl hoden ji vyhrát!" Nebo tak nějak to bylo. Jak asi tyto věty zněly těm, kteří z tohoto boje vyšli jako mrzáci? Nebo třeba ženám, které ztratily

muže, syny a děti? Těm, kteří přišli o domov a celou dosavadní existenci? Nebo těm, kteří se vraceli ze zajetí, pokud se vůbec vrátili? A nakonec - jak asi bylo těm, kteří šli do boje pevně přesvědčení a věřící v jeho spravedlnost?

Situace na všech frontách byla stále složitější. Vojenské komise sháněly všude možně poslední rezervy a hodily na frontu všechny, kteří ještě udrželi zbraň.

Nečekal jsem, až na mne přijde řada, a přihlásil se na frontu dobrovolně. Nebyl to hrdinský čin, stejně by mě dříve či později „dostali". Nedělal jsem si iluze, že bych Německo svou nepatrnou účastí zachránil před zánikem. Možná jsem ve svém zklamání spíše podvědomě usiloval o bezděčnou „sebevraždu".

Vše proběhlo velmi rychle. Předal jsem sklad a prožil v Me-ranu rozlučkový večer s kamarády a jejich rodinami. Rovnou z večírku jsem šel na nádraží, v kapse jízdní příkaz do Hamburku. Místo určení: 18. náhradní mechanizovaný prapor SS. Do Hamburku jsem měl podle rozkazu dorazit 6. února 1945. Krátce předtím slavila Elisabeth narozeniny, takže jsem si trasu jízdy upravil tak, abych mohl jet přes její rodné město a poblahopřát jí. Samotnému mi bylo před několika dny teprve 22 let.

V Salcburku na hlavním nádraží mě kontrolovali polní četní-ci a vyhnali mě z vagonu. Cestou na strážnici se mi v tlačenici podařilo zmizet a nepozorovaně naskočit zpátky do vlaku. Teprve teď jsem si naplno uvědomil, jak se mi zfalšování jízdního rozkazu mohlo nevyplatit. A přitom stačilo oficiálně požádat obersturmfúhrera Thiemanna, který by mi jistě stanovil jízdní trasu podle mého přání. Takhle jsem taky mohl skončit na šibenici jako dezertér. Naštěstí jsem četníkům utekl a večer se dostal do bavorského městečka, kde už probíhala oslava Eli-sabetiných narozenin. Raději jsem však tak nečekaně neměl jezdit. Večer proběhl ve stísněné atmosféře a všichni se tvářili, jako by mě provázeli na smrt.

Elisabeth mě doprovodila až do Mnichova. Seděli jsme v pomalu jedoucím vagonu a dívali se na studenou zimní krajinu.

Rozbitým oknem pronikal do nevytápěného kupé kouř z lokomotivy. Držel jsem Elisabeth za ruku a cítil, že je to člověk, který pro mne znamená absolutně všechno.

Mnichov se v sedmém roce války změnil v trosky. Procházel jsem kolem rozbombardovaných domů a s podivným pocitem nahlížel rozbitými stěnami do ložnic a koupelen. Krátký kousek cesty k hlavnímu nádraží

jsem musel urazit pěšky. Vlak už stál připravený u nástupiště. Všude se loučili vojáci v uniformách barvy polní šedi se svými plačícími matkami, dívkami, dětmi a manželkami.

Ještě ve vlaku cestou do Hamburku jsem se dozvěděl, že sturmbannführer Knochlein byl povýšen, jmenován velitelem pluku a vyznamenán Rytířským křížem. Můj profesor botaniky, obersturmfuhrer dr. Grutte, padl u Charkova.

Poslední dějství

V Hamburku jsem dostal přesně osm týdnů času, během nichž jsem svou četu provedl bojovým výcvikem. Velké nároky jsem na své svěřence klást nemohl. Většinou se jednalo o kluky navlečené do uniforem, a postarší záložníky, kteří byli dosud od vojenské služby osvobození a pracovali na různých místech, převážně v dolech v Porúří. Rozhodně se nejednalo o elitní jednotku. Rozdělili jsme se na šest družstev, skládajících se z 62 poddůstojníků a příslušníků mužstva.

Během výcviku jsem se snažil muže připravit na opravdu frontové podmínky. Věnovat se kasárenskému drilu nemělo smysl. Ale stejně jsem je ani zdaleka nestačil naučit všemu potřebnému !

Velitelem náhradního praporu byl standartenfúhrer, kterého jsme nikdy na vlastní oči neviděli. Příděly byly více než hubené. Otop jsme nedostávali vůbec a od moře vanul ledový seve-rák, často provázený nepříjemným deštěm. Uniformy nestačily přes noc uschnout. I proto se množila onemocnění, především mezi staršími záložníky. Pokud jsme ještě večer byli dostatečně svěží, chodili jsme do města, kde byla restaurace, v níž se dalo najíst i bez potravinových lístků. Zavítali jsme tam dost často, abychom se trochu nasytili, protože v kasárnách byla k dostání skoro výhradně jen řídká řepná polévka. Během jednoho nočního cvičení jsme se schovali před studeným deštěm na blízkém statku. Ve stáji se právě rodilo tele. Všechno probíhalo tak, jak jsem si přečetl v učebnicích. Sedlák byl na frontě a jeho ženy jsem se zeptal, zda bychom si od ní mohli něco koupit. Odpověděla, že ne, protože je to zakázané a načerno nic prodat nesmí.

Mohla by přivést do neštěstí celou rodinu. Ale každému z mé čety dala koflík čerstvého mléka a tolik vařených brambor, že jsme se po dlouhé době opravdu dosyta najedli. Byla to pro nás skutečná vzácnost!

Počátkem dubna 1945 jsme se po pěti dnech jízdy dostali do Munchenbergu, přibližně 30 km východně od Berlína. Cesta trvala dlouho, protože nás neustále napadali hloubkoví letci. Ze všeho nejdříve jsme poblíž nádraží pohřbili naše padlé. Na ulicích panoval obvyklý ruch a neklid frontového města. Kupředu spěchaly oddíly kluků z Hitlerjugend s pancéřovými pěstmi a domobranci s dlouhými puškami, pamatujícími první světovou válku. Mezi nimi se motali uprchlíci, převážně starci, ženy a děti. Na zbylých nádražních budovách byly nápisy: „Kola našich železničních vagonů nás dovezou k vítězství." Na plotech z prken a na zdech stálo: „Vůdce rozkáže, my poslechneme!" Někde jsme také četli: „Vítězství nebo chaos."

Nebe bylo zatažené. Z obličejů sedmnáctiletých kluků a přestárlých horníků, pochodujících za mnou, čišelo napětí a vědomí vážnosti okamžiku. Jen z těch, kteří už zažili boje na frontě, vyzařoval klid a uvolněnost. O ně jsem se mohl opřít. Nošení těžkých zbraní a zavazadel unavovalo. Po sedmi kilometrech jsme došli do Heinersdorfu, malé vesnice, kde na nás čekaly další dvě čety. Mužstvo naší roty tedy bylo kompletní, ale někde ve víru zmatků se ztratila veškerá vozidla.

Z velitele roty se vyklubal mladý untersturmführer Weiss, pocházející z Bratislavy. To bylo další zklamání. Čekal jsem spíše nějakého hauptsturmführera s frontovými zkušenostmi. Weiss mě požádal, abych se stal jeho zástupcem a podílel se na velení rotě. Nevěděl jsem, co si o tom myslet. Podřídit nedostatečně vycvičenou a nesehranou rotu mladíkovi bez zkušeností, který právě vyšel z důstojnické školy, to byl skoro zločin.

Alespoň jsem se snažil o to, aby se příslušníci roty co nejvíce sehráli. Neustále k nám přicházely nové posily, především čtrnácti a patnáctiletí kluci z Hitlerjugend. Z těch jsem nadělal hlavně spojky.

Už delší dobu jsem trpěl abscesem na mandlích, které jsem si musel nechat odstranit. Zrovna uprostřed zákroku přiletěly ruské bitevníky. Ležel jsem na stole a viděl oknem, jak s otevřenými pumovnicemi nalétají na Heinersdorf. Na lékaře však neudělaly sebemenší dojem a zcela klidně operaci dokončil.

Připravovali jsme obranu Heinersdorfu. Kopali jsme zákopy, se dvěma četami jsem zaujal postavení před vesnicí. Zbytek roty s untersturmfuhrerem Weissem se usadil v lese.

Noc na 16. dubna byla mokrá a studená. Měl jsem vysokou horečku. Injekce, kterou jsem dostal po operaci mandlí, vůbec neúčinkovala a prášky taky ne. Saniťák mě léčil zvláštním roztokem, který připravil z dvaadevadesátiprocentního lihu, zabaveného v nedalekém lihovaru, a řepného sirupu. Věděl jsem, že následující dva dny se s největší pravděpodobností nic dít nebude, a tak jsem se v klidu natáhl na slámu a nechal se kurýro-vat. Ještě chvíli jsem ze západu vnímal štěkání našich protile-tadlových flaků a výbuchy bomb a pak jsem usnul.

Zdál se mi děsivý sen. Půda se chvěla pod pásy těžkých sovětských tanků, které rachotily kolem mého stanu. S křikem jsem se probudil. Země se opravdu třásla. Odhrnul jsem celtu a viděl, jak muži znepokojeně zírají směrem k Odře, odkud zazníval pekelný rachot. Noční obloha žhnula a připomínala polární záři. Někde tam u Kostrzynu se musely činit tisícovky děl. Zalezl jsem zpátky do stanu a spal dál.

Postupem noci se města a vesnice u oderské fronty měnila v suť a popel. I Heinersdorf dostal svou „nadílku". Výbuchy mě ještě několikrát vytrhly ze spánku, ale ihned jsem byl zase v limbu.

Když jsem konečně zase přišel k sobě, bylo už poledne. Dosud nám bombardování nezpůsobilo ztráty. Náš stanový tábor mimo vesnici se osvědčil. Po silnici projížděly transporty s raněnými a my se ptali, jak to vypadá „vepředu". Rusové prý nijak významně nepostoupili. Většina raket a granátů dopadla do opuštěných pozic. Sovětům se neosvědčily ani světlomety, jimiž hodlali oslepovat naše obránce. Ruské tanky se totiž v jejich světle motaly v oderských bažinách a naše baterie je ze svých nových pozic pohodlně ostřelovaly a způsobovaly jim těžké ztráty.

Za chvíli kolem nás projížděla malá skupinka zajatců. Jeden ze strážných s sebou vezl ukořistěné písemné provolání ruského maršála ke svým jednotkám. Rudoarmějci byli vyzýváni, aby se Němcům mstili a neznali slitování. Vše německé teď patří jim. Tím dalo ruské velení pokyn k rabování a znásilňování.

Podobně jako Žukov se vyjádřil i ruský spisovatel Erenburg v letácích shazovaných rudoarmějcům po překročení německých hranic. Prvním postiženým městem byl Gussev, kde byly znásilněny všechny ženy, od osmileté dívenky po osmdesátiletou stařenu. Poté byla většina povražděná jako „odplata za znásilňování ruských žen a dívek německými vojáky". Erenburg napsal:

„ Zabíjejte! Zabíjejte! Zabíjejte! Zabíjejte,
stateční rudoarmějci! Neušetřete ani děti v
matčině lůnu ani starce! Všichni jsou vinni!
Zlomte násilím rasovou pýchu německých žen! Vezměte š i j e
jako svou právoplatnou kořist! Zabíjejte! Zabíjejte! Zabíjejte!
Zabíjejte, stateční rudoarmějci! "

17. dubna. Všude se to jen hemžilo bitevníky a stíhacími bombardéry! Napadaly naše dělostřelecká postavení a střílely po všem, co se hnulo. Díky tomu se Rusové dostávali kupředu. Podle nejnovějších zpráv byl odvolán „polní maršál" Himmler, který si nechal vyrvat oderské předmostí, a nahrazen schopným generálem wehrmachtu. Himmler a vojevůdce! Nám byl nesympatický i jako říšský vůdce SS!

Nemohl jsem se zbavit horečky, neměl jsem kde si nechat uschnout uniformu, ale stejně jsem se i nadále staral o plnění svých úkolů.

18. dubna. Saniťák mi dal další láhev se svou kořalečnou medicínou. Ani doktor nevěděl o lepším prostředku, když nepomohly injekce a prášky.

Znenadání jsme se dostali pod silnou dělostřeleckou palbu. Že by už byl čas? Po skončení dělostřelby jsem v dost podnapilém stavu a díky tomu ve skvělé náladě zašel dopředu k našim dvěma zakopaným četám. Nepřítel se zatím neukázal, takže jsem zamířil daleko před naše pozice, abych získal lepší výhled na mírně svažitý terén. Objevil jsem opuštěné staré postavení a dřepl si na hromadu hlíny. V dálce jsem spatřil stahující se německé jednotky, ustupovaly spořádaně, bez známek paniky. Pravděpodobně odcházely do nových pozic. Slunce vykukovalo za mraky a hřálo tak příjemně, že jsem si na chvíli zdříml. Probudil mě až rachot tankových pásů. Kolem mne projížděly tři T-34 bez pěchotního doprovodu a mne, ubohého červa, si ani nevšimly, ačkoliv jsem jim ve svém rozverném stavu vesele mával. Krátce se zastavily na mém návrší, otočily se mírně doprava a zmizely směrem k Münchebergu. Určitě se jednalo o průzkumný oddíl.

Pěchota na sebe určitě nenechá dlouho čekat. Trochu jsem vystřízlivěl, zvedl se a šel zpátky k rotě, abych chlapy připravil na blížící se boj.

Odpoledne se nic netušící Rusové poklusem rozeběhli po volné ploše. Na střední vzdálenost je smetlo dvacet našich kulometů MG-42. Tušil jsem, co teď přijde, a stáhl jsem obranu na kraj Heinersdorfu. Mezi domy jsme se proti tankům mohli lépe bránit pancéřovými pěstmi a měli se kde krýt. V zákopech by nás Rusové rozstříleli dříve, než bychom stačili použít ruční zbraně.

Bohužel jsme neměli vysílačky ani telefon. Na protitankové kanóny a vlastní tanky jsme taky mohli zapomenout. Ani jsme nevěděli, k jakému praporu patříme. Zaslechl jsem, že jsme určení k ochraně jakéhosi štábu, a především s námi počítají jako s rezervou pro protiútok. Jenže nikdo nic přesně nevěděl.

Sotva jsme se stáhli ze zákopů, už se na ně snesla prudká palba, která by nám jistě způsobila vysoké ztráty. Ale útok kupodivu nenásledoval.

Pozdě večer ostřeloval nepřítel naše opuštěné okopy znovu. Pěchota se však postupovat neodvážila. Pokud bychom měli alespoň minomety, mohli jsme Rusy držet v šachu. Čekal jsem, že nám velitel roty pošle střelivo. Přesně tak jsme se domluvili.

Nic však nepřišlo, proto jsem po setmění vyslal na bojové stanoviště roty dvě mladé spojky, aby přitáhly munici, zásoby a pro jistotu i saniťáka. Kluci se vrátili s prázdnýma rukama a hlásili, že nenašli ani bojové stanoviště, ani zbytek naší roty. Jen z Munchebergu slyšeli silný hluk boje.

Zatraceně! Untersturmführer se stáhl a vůbec mě neinformoval. Proč k nám neposlal spojku? Přitom se zdálo, že se nejednalo o útěk, ale nařízený spořádaný ústup. Tomu nasvědčovaly i sbalené a odnesené stany. Nemělo smysl, abychom my zde na ztracené vartě zůstávali.

V noci jsme tedy potichu opustili pozice. Obyvatelé vesnice říkali, že naši jednotku viděli na silnici do Arensdorfu. V Múnchebergu už byli Rusové, volná zůstávala jedině cesta na jih. Šli jsme neznámým terénem, nebe na všech stranách žhnulo výstřely děl. Rozsáhlé části lesů a vesnice hořely. Za doprovodu dělostřelby jsme pochodovali do neznáma. Na koho narazíme? Na přítele nebo nepřítele? Po levé straně vystřelovaly k nebi rakety ze Stalinových varhan. Na západě hořela souvislá fronta lesa a rámovala celkový obraz zkázy. Dosud jsme neměli ztráty a nemuseli s sebou nést ani raněné. Alespoň to nám hrálo do karet.

19. dubna. Za svítání jsme se opatrně přiblížili k Arensdorfu. Ve vsi stály dva tygry tankové roty SS a očekávaly útok Rusů, kteří se zakopali na okraji obce.

Posádky obrněnců nás radostně přivítaly. Armádní pěchota se totiž stáhla, ale velitelé tanků dostali rozkaz zůstat na místě a odrážet útoky. Chvíli po našem příchodu se ozvaly tankové vysílačky. Někdo z velení nařizoval opuštění Arensdorfu. Pochodovali jsme tedy na západ. Doufali jsme, že narazíme na naši jednotku. Všude kolem propukal chaos. Ucelené svazy už neexistovaly, místo nich se všude hemžily bojové oddíly, sestavené narychlo z rozprášených a lehce raněných vojáků, z bývalých příslušníků luftwaffe a námořnictva, domobrany a Hitlerjugend. Všichni stejně jako my hledali jednotky, k nimž byli posláni — nebo předstírali, že je hledají.

Neměl jsem ponětí, kdo je velitelem divize. Netušil jsem, k jakému pluku a praporu patříme a kdo jim velí. Nevěděl jsem, jestli vůbec ještě nějaké pluky a prapory existují. Teprve posádky tygrů mi díky svým vysílačkám mohly poskytnout alespoň mlhavé informace o tom, že kdesi ještě nějaké velení působí. Ve všeobecném zmatku jsem se za pomoci zkušených poddůstojníků snažil udržet v našich četách pořádek a pocit sounáležitosti.

Z tankových vysílaček jsme před odchodem z Arensdorfu dostali rozkaz: „Shromáždit se v hangelsberském lese!" Hledal jsem ho na mapě. Rozkládal se jihozápadně od nás. Udal jsem směr pochodu a postavil se do čela. Z návrší jsme viděli pronásledované nebo už obklíčené německé jednotky, usilující o únik na západ.

Snažil jsem se co nejvíc vyhýbat otevřeným prostranstvím. Jednou jsme se přece jen museli vydat na větší nechráněnou plochu. Překvapivě nás předehnalo šest T-34. Tři jsme zničili pancéřovými pěstmi. Pak se přízemním letem přihnaly tři štuky a svými kanóny vyřídily poslední tři tanky. Přišel jsem blíž a nestačil se divit, jak může tak mohutný ocelový kolos tolik hořet.

Zezadu a ze stran se blížili Rusové. V blízké vsi Halbe jsme se zase setkali s našimi tygry. Tanky se postavily do čela, my je jistili zezadu a stali se součástí masy ustupující na západ. Šede-sátitunové kolosy rachotily po lesní cestě, zatímco my raději postupovali pod ochranou korun stromů. Pokud bychom vydrželi nasazené tempo, mohli bychom být za svítání v hangelsberském lese. Velitel tygrů informoval vysílačkou svou jednotku, že se k němu připojily dvě čety z Heinersdorfu. Doufal jsem, že se hlášení dostane k někomu odpovědnému. Munici jsme si cestou opatřili z odstavených nákladňáků. Každý z mužů nesl pancéřovou pěst. Dokonce jsme získali i minomety. Vezli jsme je na dvoukolácích, které jsme taky našli u cesty.

Měl jsem dobrý odhad. Za svítání jsme skutečně došli do hangelsberského lesa a našli tam mimo jiné i naši postrádanou třetí četu. Velitel roty tam však nebyl a údajně se zdržoval někde na štábu nebo bůhvíkde. Už neexistovala fronta a týl. Nepřítel byl všude kolem. Převzal jsem za nepřítomného unters-turmführera Weisse velení nad celou rotou.

Ukázalo se, že večer 18. ke mně Weiss opravdu poslal spojku. Měla mi vyřídit, že ruské tanky prorazily u Múnchebergu a musíme se proto stáhnout k Arensdorfu. Spojka ke mně ale nikdy nedorazila.

Od nějakého obersturmbannfuhrera jsem se konečně dozvěděl, kdo jsme a kam patříme: doprovodná rota štábu XI. tankového sboru SS, vytvářeli jsme zadní voj ustupující 9. armády.

30. duben, myslivna Kleinheide. Po více než padesátikilo-metrovém pochodu jsme byli na pokraji sil. Ostatní jednotky vyrazily k dalšímu spořádanému ústupu, zatímco my jsme se měli na kraji lesa připravit k obraně. To se mi moc nelíbilo, v bažinatých lesích u Demjansku jsem se dostatečně poučil, jak nebezpečné jsou třísky odletující z rozstřílených stromů. Moje námitky nikdo neposlouchal. Rozčileně jsem dal dvěma četám rozkaz k zakopání. Třetí četu jsem přesunul více dozadu na mírné návrší. Spolu s ní se tam přesunuly minomety, které měly krýt náš ústup.

„Pořádně se zakopejte! Hluboko, nebo vás štěpiny z těch stromů provrtají!" hulákal jsem na své muže.

Přestalo pršet. Půda byla bohudík lehká a písčitá. Sotva jsme se stačili zakopat, zahájilo na nás palbu přibližně dvacet nepřátelských tanků. Stály v širokých rozestupech na poli a představovaly by nádherný cíl pro naše štuky a fockewulfy. Ale německá luftwaffe už téměř neexistovala. Chybné rozhodnutí nejvyššího velení způsobilo, že jsme propásli jedinečnou šanci a už se nedokázali bránit nepřátelským bombardovacím svazům. Přitom jsem v Hamburku viděl, jakou spoušť dokáží mezi bombardéry napáchat naše nové Me-262. Jenže nesměly být použité tak, jak by bylo nejvhodnější. Místo sestřelování nepřátelských letounů musely na přímý Vůdcův rozkaz létat s bombami nad Anglii.

Všude kolem vybuchovaly tankové granáty. Obrovské ostré štěpiny se trhaly ze stromů a zabodávaly se do země i do zákopů. Mezi jednotlivými explozemi jsem slyšel výkřiky raněných. Někteří nováčci zpanikařili, vyskočili ze zákopů a pádili dozadu. Na volném prostranství bez možnosti krytu však brzy padli za oběť střepinám nebo je k zemi přišpendlily ostré kusy větví. Palba z kanónů T-34 ustala stejně nečekaně, jako začala. Teď přijde pěchota!

Všude kolem se ozýval řev a sténání raněných. Nemohli jsme jim zatím pomoci, protože jsme museli zůstat v okopech. Přes můj se svalila koruna mohutné borovice. Byl jsem pod ní nádherně schován, ale musel jsem vylézt ven, abych připravil střelce z pancéřových pěstí. Bylo třeba střílet až na nejkratší možnou vzdálenost, jinak nebyla pancéřovka účinná a tanky by nás buď rozstřílely nebo rozmačkaly svými pásy, na nichž by zůstala viset naše střeva.

K mému překvapení se ale útok nekonal. Tanky se jednoduše otočily, ukázaly nám nechráněnou záď a pokračovaly v jízdě na jih. Tankisti zřejmě předpokládali, že v lese jsou ukryté naše protitankové kanóny a nechtěli riskovat.

Místo obrněnců se k nám za chvíli po písčité cestě přiblížilo obrněné průzkumné vozidlo amerického typu. Vyřídili jsme je pancéřovkou.

Konečně jsme měli čas postarat se o raněné. Ztráty byly menší než jsem předpokládal. Nováčci křičeli více strachem, než že by se jim něco vážného stalo. Mrtvé jsme pohřbili na mýtině uprostřed lesa. Vzal jsem k sobě poloviny jejich vojenských známek a dal je do tašky na mapy. Zaházeli jsme padlé několika lopatami hlíny a do země zabodli kříž svázaný dohromady tkaničkami od bot. Jednou ty zpráchnivělé kosti někdo vyhrabe, podle známek pozná, komu jaké ostatky patří a předá je na vojenský hřbitov, kde se mrtví konečně dočkají pokoje. Raněné neschopné chůze jsme museli nést na nosítkách, protože jinak by byli jako příslušníci SS pobití. Ono „Zabíjejte, stateční rudoarmějci!" Ilji Erenburga platilo především pro nenáviděné fašistické SS, kteří kdysi bývali elitou, jež došla až před brány Moskvy. Poté však do jejich řad pronikli mizerové, kteří sice nosili stejné uniformy, ale vojenskou čest zneuctili zločiny a neslýchanými krutostmi.

Táhli jsme raněné s sebou, povzbuzováni jejich neustálými prosbami: „Kamarádi, jen nás tady nenechejte ležet!" nebo: „To mě radši na místě zastřelte!"

Uprostřed nepřehledného lesa jsme narazili na tenkou linii domobrany. Její muži tam trčeli v okopech se svými dlouhými puškami z první světové války. Předpokládal jsem, že na ně všichni zapomněli, a tak je vyzval, aby se připojili k nám. Ale oni se báli, raději zůstali na místě a tupě čekali na svůj konec.

Táhli jsme dál a došli na mýtinu s malou osadou, tvořenou úpravnými domky. Přede dveřmi vyhlížely mladé dívky v tep-lácích. Křikl jsem na ně, že za námi jsou Rusové. Ale i tak se zdráhaly opustit své domovy.

Přestalo pršet, z půdy se pařilo a těsně nad ní se prohánějí cáry mlhy. Asi dvě stě metrů od osady na nás čekala motospoj-ka a předala nám rozkaz, podle nějž jsme měli zaujmout postavení a zablokovat silnici. Zeptal jsem se na obvaziště. Prý je o další dva kilometry dál. Nechal jsem tam odnést naše těžce raněné a nařídil nosičům, aby zpátky vzali co nejvíc obvazového materiálu a nosítek. Motospojku jsem požádal, aby vyřídila mou žádost o dodávku střeliva do minometů. Už cestou jsem sehnal dva polní telefony a dostatek kabelu. Mohl jsem tedy vybudovat předsunutou pozorovatelnu a spojit ji s postavením minometů. Vojáci se tentokrát zakopávali daleko horlivěji než o pár hodin dříve. Použili jsme blízké hromady dříví a postavili z nich zábrany proti střepinám.

Většina roty se nacházela v hloubi lesa. S jednou četou jsem se přesunul na návrší hned nad osadou a měl perfektní několikakilometrový výhled na silnici. Rozmístil jsem do pozic kulo-metníky a střelce z pancéřových pěstí. Velitelům čet jsem nařídil, aby ihned nechali mužstvo na střídačku prospat. Počítal jsem s tím, že Rusové zaútočí v noci.

Po setmění pronikly do osady ruské tanky. Tankisti sesedli a uchýlili se do domů. Z komínů se za chvíli začalo kouřit. Zase se rozpršelo.

Nůžkovým dalekohledem jsem celkem dobře viděl i za tmy. Prozatím jsem zakázal střelbu. Muži si nutně potřebovali odpočinout.

Noc na **21.** dubna proběhla „klidně". Jen na severu a na jihu fronta bouřila a po nebi se prohánělly pekelné plameny. Právě tam se snažily zbytky **9.** armády probojovat k německým svazům stojícím na Labi.

Své patnáctileté spojky jsem nechal prospat a držel hlídku se zkušeným poddůstojníkem z divize Wiking. Nechtěl jsem riskovat nemilá překvapení.

Povídal jsem si také s mladým vojákem, bývalým příslušníkem divize Totenkopf. Dozvěděl jsem se od něj děsivé věci: divize SS se marně pokoušely zastavit nepřátelskou přesilu v prostoru Budapešť - Balaton a musely ustoupit. Vůdce poté rozkázal, aby byly jejich vojákům na znamení porušení vojenské cti odpárány nášivky se jmény divizí, což byla pro dobrovolníky obrovská potupa. Kromě toho byla v týlu divizí sestavená popravčí komanda. Kdokoliv, kdo nemohl prokázat odůvodněnost svého pobytu za frontou, byl bez dalšího vyšetřování přímo na místě oběšen.

Potupené divize byly Leibstandarte Adolf Hitler, Das Reich, Totenkopf a Hohenstaufen. Všechny se mnohokrát osvědčily v krutých bojích a přišly o většinu svého mužstva. Hlavní stan od nich přesto očekával zázraky. Toto líčení mě velmi zasáhlo a dlouho do noci jsem o něm přemýšlel.

Občas vyletěla do vzduchu světlice, vypálená příliš vystrašenou hlídkou. Kolem půlnoci přestal do přileb a celt bubnovat déšť a alespoň trochu jsme slyšeli, co se kolem v temnotě děje. V osadě pod námi začínalo být živo. Během noci tam musely dorazit další ruské posily. Vítr k nám přinášel randál a zpěv. Náhle všechno ostatní přehlušil dívčí výkřik. Bezmocně jsme naslouchali do noci. Děvče sténalo stále slaběji a nakonec jeho nářek ukončila dávka ze samopalu. To samé se do rána ještě několikrát opakovalo. Proč tam jen ty dívky zůstávaly? Vždyť jsme je výslovně varovali!

Mohli jsme jim pomoci? Bohužel ne. Stáli jsme proti mnohonásobné přesile. Silně jsem pochyboval o tom, jestli naše přítomnost má ještě vůbec nějaký smysl.

S prvními paprsky nového dne jsme namířili své kulomety na tanky a domy. Rusové bezstarostně vycházeli ven, už si byli jistí vítězstvím. V té chvíli je pokosily kulometné dávky. O něco později přijela ruská sanitka a dostala se do palby našich zbraní. Jindy bych okamžitě zastavil střelbu, ale tentokrát jsem se poprvé během celé války nechal unést nenávistí a touhou po pomstě. Goebbels ani projevy kteréhokoliv z pohlavárů, líčících ruské zločiny, by mě nerozpálily tolik, jako vztek na to, jak jsme museli nečinně přihlížet utrpení našich žen.

Rusko nepodepsalo Haagskou úmluvu a nevztahovala se na něj ochrana zajatců, raněných a zdravotnických zařízení. Z tohoto pohledu bylo právně v pořádku, že jsem nechal na sanitku střílet. Ale stejně jsem už za chvíli měl ze svého činu nedobrý pocit. Jen jsem se utěšoval, že byla prázdná a stejně se í podařilo uniknout.

Brzy dopoledne jsme se nestačili divit - dorazila k nám dvě terénní auta s náboji do minometů, nosítky a spoustou zdravotnického materiálu. Konečně se o nás někdo postaral. Dokonce nám ve várnicích přivezli ještě teplý eintopf a další jídlo.

Se zásobami přijel důstojník, který mi dal nové mapy a přikázal, abychom se po vyrozumění stáhli k Buchteho myslivně. Nechal u nás radisty s vysílačkou. Bohužel mi odmítl ponechat na místě alespoň jedno z aut.

Teď jsme konečně mohli začít ostřelovat z minometů tanky v osadě pod námi. Některé začaly hořet. Mezi stromy se objevila vyplašená srnka. Stačila jedna rána a měli jsme další pečínku.

Rusové se na nás kupodivu nechystali útočit. Nikde jsme nezahlédli ani jejich pěchotu. Možná mě zmátl jejich noční povyk a myslel jsem, že jich je podstatně víc.

Večer jsme dostali zprávu, že kolem nepozorovaně proniká jezdectvo. Možná se jednalo o jízdní hlídky. Protože jsme tím pádem už měli nepřítele v zádech, dostali jsme rozkaz odejít do Spreenhagenu a připravit se k obraně obce.

22. dubna. Postupovali jsme po silnici, která by nás podle mapy měla zavést podél sprévského kanálu k městečku. Na jedné mýtině nás zastavil policejní důstojník, zuřivě mávající pistolí.

„Okamžitě se svými lidmi zaujměte postavení!" Muži se na mne zaraženě dívali. Policista namířil pistoli a unterscharfůh-rer Haller mu ji vyrazil z ruky. Pochyboval jsem, že se jedná o pravého policistu, a doporučil mu, aby se k nám připojil.

Došli jsme k vesnici, která už byla podle všeho obsazená nepřítelem. Neměl jsem chuť se za značných ztrát probojovávat skrz a odbočil jsem s celou rotou vlevo. Odpoledne jsme dorazili ke kanálu. Jižně odsud se určitě nacházel Spreenhagen. Za námi hřmělo ruské dělostřelectvo a posílalo přes naše hlavy těžké granáty. Z lesa se ozývaly kulometné dávky, které vířily malé fontánky vody.

Pokračovali jsme dál a brzy spatřili první domky. Jenže město leželo na druhé straně a most nikde. Na břehu jsme našli hromadu klád. Pomocí

řemenů od plynových masek jsme sestavili několik vorů, na které jsme naskládali zbraně a munici a přepravili na druhou stranu. Svlékl jsem uniformu, zavázal ji do celty, samopal, mapu a buzolu si pověsil kolem krku, vojenskou knížku dal mezi zuby a takto jsem přeplaval třicet metrů široký kanál. Jenže se mi přitom namočil můj pytel vyrobený z celty a stahoval mě pod vodu, musel jsem ho nechat být. Vylezl jsem na břeh jen v košili a spodkách. Okamžitě jsem rozmístil kulomety podél vody a namířil je proti lesu, odkud nás ohrožovala ruská střelba. Bohužel někteří neplavci - především starší záložníci - propadli panice a sápali se na své kamarády, kteří jim chtěli pomoci. Kvůli tomu jsme měli vyšší ztráty, než nám způsobila ruská palba.

Rottenführer Hubich mi odněkud přinesl plášť od uniformy, abych měl alespoň něco na sebe. Bosý velitel roty, jen v kabátě, spodkách a přilbě, to jsem ještě nezažil!

Hledal jsem bojové stanoviště, odkud jsme dostávali rozkazy a jež se muselo nalézat někde v obci. Díky neuvěřitelně šťastné náhodě jsme našli opuštěný tábor SS, kde jsem sehnal nové oblečení. Sice jsem přišel o všechna vyznamenání a hodnostní označení, ale to mi nevadilo. Připadal jsem si jako rekrut na začátku vojny.

Přihlásil jsem se na štábu SS a moje rota byla okamžitě zapojená do obrany městečka. Zaujal jsem se svými muži postavení východně od obce. Do mého prostoru patřila i střelnice.

Bojové stanoviště jsem si zřídil na jejím kraji a kolem rozložil dvě čety. Jednu jsem ponechal v záloze. Kousek před námi byl les obsazený Rusy a za námi volný prostor až k obci.

Nálada byla celkem dobrá. K ránu jsme dostali zprávu, že v Americe dochází k velké politické změně. Začal jsem znovu doufat, že naše oběti snad nebyly zbytečné a Rudá armáda Německo přece jen neobsadí.

Dopoledne nás nepřítel ostřeloval z děl a poté s několika rotami zaútočil. Palbou jsme udrželi Rusy u okraje lesa a donutili je, aby se s těžkými ztrátami stáhli.

Za dvě hodiny zaútočili Rusové znovu. Z lesa nejprve vyrazily čtyři tanky mně dosud neznámého typu. Všechny čtyři jsme vyřídili pancéřovými pěstmi. Ani se nedostaly k našim pozicím. Bylo mi jasné, co bude následovat. Palba z děl a obr-něnců - dokud se nepříteli nepodaří prorazit. Rychle jsem obě čety stáhl z okopů a odvedl na okraj střelnice, kde jsme se znovu zakopali.

Odpoledne začal další útok. Rusové těžkým dělostřelectvem zlikvidovali naše původní postavení, ale nám žádné ztráty nezpůsobili. Sověti zaútočili na náš úzký úsek s hromovým „urrá-áá!" a překonali naše původní okopy.

Nechali jsme je přiblížit na dosah a pak spustili vražednou palbu. Jen několika jednotlivcům se podařilo otočit a prchat zpátky do lesa. A pouze jediný z nich opravdu doběhl až do bezpečí. Musel se nad ním vznášet anděl strážný. Bohužel pro nás tento jediný voják své dělostřelce určitě informoval, kde máme nové pozice.

Poslal jsem dva kluky z Hitlerjugend do týlu, aby přinesli co nejvíc munice. Mladíci se však už nevrátili a munice taky nedorazila. Poslal jsem tedy dozadu se stejným úkolem unterscharfuhrera Surrera z bavorského Gmainu. Padl po několika krocích - zasáhl ho dělostřelecký granát. Nahradil ho mladý rottenfúhrer, který se sice v pořádku vrátil, ale střelivo nepřinesl.

Bez nábojů jsme se nemohli udržet. Dalekohledem jsem sledoval ruského vojáka, ležícího na okraji lesa. Měl rovněž dalekohled a pozoroval naše okopy. Nespustil jsem ho z očí a jen mávl na jednoho z našich, aby mi podal odstřelovačskou pušku. Za chvíli jsem měl v hledáčku přilbu s rudou hvězdou. Zmáčkl jsem spoušť a hlava i s přilbou se zhroutila.

Jenže stejně už bylo pozdě. Rusové nás odhalili. Následovala palba z děl a těžkých minometů. Když na chvíli ustala, rozkázal jsem odnést těžce raněné. První četa se stáhla ke krajním domkům města a chystala se nás krýt střelbou. Poté ustoupil i zbytek roty.

Vyhledal jsem nejbližšího důstojníka a ohlásil se: „Obers-charfúhrer Brunnegger, velitel doprovodné roty." Důstojník na mě nevěřícně zíral — měl jsem na sobě obyčejnou uniformu bez hodnostního označení — a pak beze slova odešel.

Vysvitlo dubnové slunce a z našich promočených stejnokrojů se začalo pářit. Spojka mě odvedla k bojovému stanovišti. Zastavil jsem za dveřmi, ještě oslepený prudkými slunečními paprsky, a komusi v temnotě podal hlášení. Neměl jsem vůbec tušení, jaký štáb je zde umístěný a jaké úmysly s námi má.

V místnosti bylo ticho. Pomalu jsem si zvykal na přítmí a rozeznal širokoplecího důstojníka, jehož hodnost nebyla pod maskovací pláštěnkou vidět. Nechal si stručně vylíčit události od odchodu velitele naší roty až po ústup do města. Nacházeli jsme se ve spodním patře vodárenské věže, nahoře byla jistě pozorovatelna a důstojník díky tomu určitě dobře věděl, co se před obcí dělo. Propustil mě k rotě. Ale už za několik minut mě kdosi volal jménem: „Unterscharfuhrere Brunneggere!" Co je zase? Šel ke mně mladý důstojník. Překvapeně jsem se zarazil. Karp...! Kulometník a důstojnický čekatel z mého oddílu od Kursku! Postavil se přede mnou do pozoru, ale to už jsme se oba rozesmáli a plácali se po zádech. Říkal, že je

ordonanční důstojník a celou dobu sledoval z pozorovatelny boj naší roty s ruskou přesilou.

Ve Spreenhagenu se to hemžilo nejrůznějšími jednotkami. Motala se zde lehká i těžká pěchotní děla, pojížděly protitan-kové kanóny, obrněná vozidla, protiletadlová čtyřčata a spousta další techniky. Bylo zde i dost motorizované pěchoty wehrmachtu a Zbraní SS, mezi jejímiž transportéry kličkovali na kolech střelci z pancéřových pěstí.

I naše rota se zcela nečekaně dočkala motorizace. Jako velitel jsem dostal motorku se sajdkárou. K ní mi byl přidělen odvážně vyhlížející řidič. Čety nastoupily do přepravních nákladáků. Pozdě odpoledne jsem dostal rozkaz k přesunu roty do prostoru Konigs Wusterhausenu, kde jsem se měl hlásit na štábu sboru. Když jsme odjížděli ze Spreenhagenu, všiml jsem si našeho pohřešovaného untersturmführera Weisse. Opíral se o dva pěšáky a zřejmě mířil na obvaziště.

Silnice byly zcela ucpané. Kolony všech možných povozů téměř znemožňovaly průjezd vojenským jednotkám. Vzhledem k nedostatku komunikačních prostředků vládl velký chaos, protože rozkazy docházely pozdě nebo vůbec. To se stalo i v našem případě. Štáb sboru měl sice už dávno sídlit v Konigs Wusterhausenu, ale ve skutečnosti stále ještě trčel severně od Storkowa. To jsem se ovšem dozvěděl až po příjezdu na místo. Zastavili jsme u rozhlasového vysílače a zjistili, že Rusové jsou doslova za rohem. Všude kolem se ozývala střelba a bylo jasné, že na takto neklidné místo se štáb bude těžko přesouvat. Takže nás poslali na východ, do Storkowa.

Jeli jsme zpátky po stejné silnici, ale Rusové nás brzy zahnali na vedlejší cesty. Snažili jsme se alespoň zachovat přibližně stejný směr. Po setmění jsme dojeli k mostu, který chvíli předtím vyletěl do vzduchu.

Co teď? Stáhl jsem auta do blízkého smíšeného lesa. Rozdělil jsem hlídky a ostatní poslal spát. Uvelebil jsem se v blízké chatě a taky usnul. Ráno jsem se ještě ospalý vypotácel ven a chystal se opodál vykonat potřebu. Vzhlédl jsem a uviděl sedmdesát metrů před sebou tank, který se řítil kamsi do dáli a zrovna začal pálit z děla. O něco dále stály další. Zatraceně! Naše hlídky usnuly. Skočil jsem k nim a přetáhl je klackem přes přilby. Jejich nedbalost mohla mít osudné následky.

Počkali jsme, až obrněnce z lesa zmizí, a pokračovali v jízdě na východ. Po hrbolatých, ale pevných lesních cestách jsme rychle postupovali kupředu. Odpoledne jsme už stáli na severním břehu jezera u Saarowa. Stále jsme se nacházeli uprostřed kotle, který pomalu ustupoval před nepřátelským tlakem.

24. duben jsme přečkali beze ztrát. Nic moc se nedělo, pokud nepočítám nové bitevníky II-10 a Jak-3, prohánějící se po obloze. Sedl jsem si stranou a zapisoval jména padlých a raněných z mé roty. Seznam už byl dost dlouhý.

Nedaleko mne seděli pod stromem dva vojáci wehrmachtu a bavili se. „Co budeš dělat, až se dostaneš domů? A vůbec, seš ve straně?" Dotázaný se krátce zamyslel: „Nejsem. Bejval jsem vždycky sociální demokrat."

Jejich rozmluva mě hluboce zasáhla. Jako politicky naprosto jednostranně orientovaný člověk jsem nedokázal pochopit, že se v hodině největšího ohrožení Říše někdo může hlásit k něčemu jinému než k nacionálnímu socialismu. Takže už se zase budou všichni dohadovat mezi sebou? Socani, náckové, rudí a pak samozřejmě ti, kteří „za nic nemůžou" a vždy byli proti nacistickému režimu. Zatím byli opatrní, ale brzy budou vstupovat do stran a Němci zůstanou jenom tehdy, když to bude nutné. Jak to bylo? „Jeden národ, jedna říše a..." Ještě něco chybí? Ano, „Vůdce", který pohrdal oběťmi, jež přinášel jeho národ. Odhodil ho, když nedokázal vyhrát válku. Zneucťoval vojáky, kteří nedokázali čelit mnohonásobné přesile. Budeme si zase jako dřív rozbíjet hlavy podle toho, kdo je černý, rudý, hnědý nebo třeba fialový? Tak jsem to zažíval v dětství.

Mně už je to ukradené, co přijde! Jen abych tu válku přežil. Kdybych se tak dostal ve zdraví domů! Tam na mě čeká moje Elisabeth. Už skoro tři měsíce jsme o sobě neměli zprávy. Z Hamburku se nesměly posílat dopisy. Netušila kde zrovna jsem - na severu, na Labi, bojuji o Vídeň, jsem v Praze nebo v Berlíně?

„Velitelé rot ke mně!" přehlušil jakýsi hlas mé hloubání. Volal nás muž, který byl přesně stavěný na takto krizové situace. Byl to sturmbannfúhrer od tygrů, svazek map v podpaží. Gestem nás svolával k sobě. Ze stínu stromů se oddělil mladý obersturmfuhrer a společně se mnou šel k veliteli v hodnosti odpovídající majorovi.

„Postavte se do půlkruhu, pánové!" Nejprve podal hlášení obersturmfuhrer, který velel rotě ukryté v lese. Pak jsem přišel na řadu já. Sturmbannfúhrer se na mne udiveně zadíval, když jsem ohlásil svou hodnost. Zmizel ve svém stanu a vrátil se až za několik dlouhých minut.

„Je to v pořádku, můžete velet rotě i nadále! Ostatně, pokud válka ještě nějakou dobu potrvá, možná se vám kolem krku bude houpat nějaká ta ozdoba. Prozatím je vám na pokyn shora udělen Železný kříž I. třídy. Dekret dostanete později." Pomyslel jsem si, že ho o mně asi informoval Karp.

Museli jsme obersturmführerovi odevzdat všechna svá vozidla, až na moji motorku se sajdkárou. Opět jsme měli vytvořit zadní voj. Rozkaz zněl: „Za všech okolností je třeba s sebou vzít všechny raněné!" K tomu ale budeme muset nějaké dopravní prostředky sehnat.

Situace vypadala zhruba tak, že naše obrněné jednotky usilovaly o posunutí kotle, v němž jsme byli uzamčení, dále na západ, kde bychom se na vhodném místě mohli pokusit o průlom a spojení s Wenckovou 12. armádou. My jsme měli bránit nej-východnější část kotle před dotírajícími Rusy a všemi prostředky jim zamezit proniknutí dovnitř, kde se kromě vojáků nacházely tisícovky civilních uprchlíků. Zase jeden úkol, který nám nedával příliš šancí na vyváznutí se zdravou kůží. Kdokoliv by cestou padl těžce raněný k zemi, by byl téměř jistě ztracený, protože bychom neměli čas se o něj postarat. Ústup za boje a zajišťování přesunu dalších jednotek je činností, při níž na odvoz raněných nebývá kdy. Lépe jsou na tom muži patřící k jednotkám útočícím na předním okraji kotle. Za nimi bývá dostatek rukou, které se o raněné mohou postarat.

Byl vydán rozkaz ke zničení veškerých utečeneckých povozů, které překážely na silnicích a znesnadňovaly pohyb vojenských oddílů. Uprchlíci museli nechat své zachráněné majetky na místě a dál pochodovat vedle silnic jen s lehkými zavazadly. Pouze tak měli naději na záchranu. „Pokud to situace dovolí, je možné utečence brát na vojenská vozidla!" Nám stejně žádná nezůstala.

Po vyslechnutí instrukcí jsme vyložili své zbraně z transportérů a usadili se u blízké křižovatky. Kolem nás panoval „nej-hlubší mír", protože jsme se výjimečně nenacházeli někde na kraji kotle. Za námi ještě byly jiné jednotky, které jistily ústup. „Válka začíná až po večeři," prohlásil sturmbannführer od tygrů. „Pak vás tady totiž necháme samotné. Do Beelitzu to zvládnete i bez nás, jen ať vám Rusové neprostřílej díry do zadku!" Jak jednoduché! Vyndal jsem mapu a hledal Beelitz. No jasně, necelých dvě stě kilometrů. Přes kopce možná jen sto. A chlapi z 12. armády nám snad půjdou naproti, aby nás z téhle šlamastyky vysekali.

I když — jakápak šlamastyka! Včera v Saarowě zněla z domů taneční hudba. Kolegové z divize Leibstandarte tancovali s dívkami a popíjeli sekt rovnou z lahví. Vlastně to spíš připomínalo poslední veselou křeč před zánikem. Každý si chtěl užít možná poslední hodiny svého života.

Nafasoval jsem pro své muže dostatek menáže. Každý dostal kulaté balení čokolády a cigaret, kolik jen pobral. Navíc se rozdával koňak pro povzbuzení bojového ducha, na řadu přišlo i teplé jídlo a zrnková káva z polní kuchyně. Teď konečně, v sedmém roce války, jsme dosáhli opravdu takového stupně zásobování, který nám kolegové od wehrmachtu neustále záviděli: „SS mají všechno! Nejlepší žrádlo, pití, zbraně a nejhezčí holky!"

Konečně to byla pravda. Chlebníky jsme měli nadité suchary a máslem. K tomu jsme ještě přihodili ruční granáty. Jednomu z padlých jsem vzal sumku s několika plnými zásobníky a připnul si ji na opasek. Byl jsem totiž posedlý strachem, že mi uprostřed bitevní vřavy dojdou náboje a budu vydán nepříteli na milost.

25. dubna. Zastavili jsme se u pomalu tekoucího potůčku. Slunce vykouklo zpoza mraků a příjemně hřálo. Vojáci shodili uniformy a skočili do potoka, aby ze sebe smyli několikadenní špínu a pot. Břeh svítil poházenými ručníky a prádlem. Blázni! Snad si opravdu mysleli, že jsou v „bezpečí". Jako by něco takového ve válce existovalo. Snažil jsem se je dostat z vody, ale vůbec mě neposlouchali. Už jsem uvažoval, že odpálím granát, abych si zjednal pozornost, když vtom se na horizontu objevily dvě skupiny I1-10 a okamžitě se k nám rozletěly. Muži zpanikařili a snažili se někde schovat. Zařval jsem na ně: „Mávat! Mávat!" Bohudík pochopili, popadli ručníky, spodky a košile a zuřivě je vyhazovali do vzduchu, bitevníkům vstříc. Piloti nás přeletěli a zmizeli v dálce.

26. dubna. Poslední klidné hodiny. I noc na 27. dubna proběhla bez zvláštních událostí. Poslední kolony vozidel a tankových jednotek projely kolem nás na západ. Teď jsme byli posledním vojem, ponechaní sami sobě. Za námi už byli jen Rusové.

Dopoledne jsme dostali vysílačkou rozkaz k ústupu. Sotva jsme vylezli z okopů, ozvala se ze všech stran palba jako na zajíce při honu. Písčitou půdu bičovaly dávky z kulometů, granáty rvaly stromům větve a přitom jsme nepřítele ani nezahlédli. Kolem poledne jsme nahlásili rádiem svou polohu a dostali rozkaz bránit blízkou křižovatku. V noci se zase rozpršelo. Vnější hlídky hlásily hluk lesem pochodujících útvarů. Nařídil jsem střílet jen v případě útoku nebo kontaktu s protivníkem. Možná to totiž byli nějací naši opozdilci, kteří se pokoušeli proniknout na západ.

Za svítání jsme se podle rozkazu stáhli na východní okraj města Márkisch Buchholz. Z opuštěných zahrad jsme si nanosili náruče čerstvé zeleniny a zpestřili si jí svou stravu z konzerv.

Na západě se ozývala silná střelba. Tygry se tam probojová-valy přes ruské zátarasy. Ze severu a jihu Rusové silně dotírali. Kdy naposledy jsme měli nad Rudou armádou převahu? Pro mě osobně v srpnu roku 1941, protože už v bitvě o Lušno od 24. do 29. září jsme stáli proti silné lidské i

materiální přesile. I za bojů o Charkov a během ofenzivy u Kursku jsme už Rusy nepřečíslili.

V noci na 28. dubna se nás Rusové pokusili vyřídit. Byli jsme si už jistí, že za námi může být jen nepřítel. Mohli jsme tedy pálit bez varování. Několik tanků jsme zničili svými pancéřovými pěstmi a zahnali doprovodnou pěchotu. Dalšími pan-céřovkami jsme „pokáceli" stromy přes silnici. Hořící ruské obrněnce zapálily les a my se museli stáhnout dál pod ochranu tmy. Měli jsme mrtvé i raněné. Vysílačkou jsme požádali o auta. Za chvíli dvě přijela a odvezla naše těžce raněné. Lehce ranění došli na obvaziště sami. Za námi Rusové ostřelovali z těžkých děl Márkisch Buchholz. Podle rozkazu jsme se stáhli.

V Halbe, městečku ležícím na železniční trati, uzavřeli Rusové průlom, který se našim tankovým jednotkám podařil. Od nádraží zaznívál prudký bojový ryk. V rychlosti jsem se rozhodl překročit železnici a jít na jih. Postupovali jsme po návrší směrem k borovicovému lesu. Cestou jsme potkali několik našich nepoškozeně vyhlížejících tygrů. Nepřítel se uhnízdil vlevo a vpravo od lesa a ostřeloval z obou křídel německé jednotky snažící se o únik. Pokoušel jsem se udržet rotu pohromadě. Uprostřed svahu jsem si všiml úzkého příkopu, kam Rusové svou palbou od okrajů lesa nedosáhli. Do tohoto příkopu jsem odvedl zbytek svých tří čet a jen doufal, že nenarazíme na miny. Počkali jsme, až nepřátelské palba trochu ochabne, a pak se rychle protáhli hořícím lesem pryč.

Brzy jsme se přiblížili k malé vesnici, kde probíhaly boje mezi naší a ruskou pěchotou. Zalehl jsem za mohutnou borovici a sledoval dění. Zaregistroval jsem, že jen pár metrů vedle leží nějaký oberscharfúhrer a také sleduje dalekohledem situaci. Svět je plný podivných náhod. Přesně tento muž mě před sedmi lety cepoval v oranienburském přijímači. Tento poddůstojník Fett dokázal pěkně řvát, pokud byl nablízku někdo z důstojníků, ale se sadistickými typy jako byl Pandrik měl málo společného.

„Oberscharfuhrere Fette!" Krátce vzhlédl, nepoznal mě a zmizel mezi stromy.

Po úzké lesní cestě jsme nahoru a dolů směřovali k určenému cíli - Baruthu. Silnice už obsadil nepřítel.

Vyšli jsme z lesů a narazili na bahnitý terén. Všichni se natlačili na cestu. Připojili jsme se k dlouhému konvoji. Křižovatky měli pod kontrolou Rusové. Na jedné z nich číhaly protitankové kanóny. Z naší kolony vyjelo samohybné proti letadlové čtyřče a ruské kanóny překvapivým úderem vyřídilo. Proti minometům jsme však byli bezmocní. Způsobovaly nám

těžké ztráty. Přišli jsme o vysílačku i o radistu. Zůstali jsme bez možnosti dostávat rozkazy. Od té chvíle jsem se řídil jen vlastním úsudkem.

Rusové sestřelili kulometnou dávkou řidiče mého motocyklu. Na kopání hrobu nebyl čas. Nepřítel na nás dotíral ze všech stran. Cenná motorka s postranním vozíkem ale zůstala pojízdná. Jeden z poddůstojníků - kdysi motospojka u divize Das Reich — se vyšvihl do sedla důvěrné známého zúndappu a pokračoval v jízdě. Prorazili jsme ruskou palbou, ale zastavili se, protože jsme zezadu zaslechli volání těžce raněných. Pokusili jsme se pro ně dojít, ale padli nám tři muži a k raněným se stejně nikdo nedostal. Už jsme neměli sílu dál odolávat. Každý musel počítat s tím, že pokud nebude schopen chůze, skončí špatně.

Pozdě odpoledne jsme měli po levé ruce Baruth. Našli jsme štáb. Jeden ze strážných ke mně přivedl asi deset ruských zajatců: „Podle rozkazu se máte postarat o to, aby nebyli nebezpeční!" Všichni to byli starší muži s dobráckým ruským vzezřením. Zřejmě bývalí rolníci. Ti by asi neznásilňovali ženy a nevraždili bezbranné. Nechal jsem je prohledat a ukázal, ať běží do blízkého lesa. Nevěřícně a nedůvěřivě se otáčeli. Určitě se báli, že je postřílíme zezadu. Musel jsem párkrát zakřičet: „Davaj! Davaj!" a energicky mávnout rukou. Teprve pak pochopili a zmizeli v lese.

Pokud by mé počínání někdo nahlásil, mohlo to dopadnout špatně. To jsem si ale uvědomil teprve později. Nebyl jsem tedy hrdinou konajícím lidsky úžasné činy. Ale nemohl jsem zajatce tahat s sebou a hlídat je. A postřílet bezbranné Ivany „na útěku" mě ani nenapadlo.

Ovšem nebyl jsem sám před sebou nevinný. Copak jsem z bezmocného vzteku nad znásilněním našich dívek nedal střílet na ruskou sanitku?

29. dubna jsem si zapsal: „Po nočním pochodu jsme napadli ruská postavení... Malé ztráty. Kdesi u Kunersdorfu nebo Ku-mersdorfu."

30. dubna 1945: „Po čtyřhodinovém útoku dobyt Hennic-kendorf. Několik hodin klidu po těžkém boji. Večer průlom na Beelitz."

Bojů o Kummersdorf a Hennickendorf se na ruské straně aktivně účastnili němečtí zajatci, kteří se v sovětském zajetí přidali na antifašistickou stranu.

Nacházeli jsme je padlé v německých uniformách po boku mrtvých Sovětů. Střídali na nás a my na ně. Kdysi jsme byli na stejné lodi — až do Stalingradu.

V šedém osobním autě se odněkud přihnali plukovník, major, rotmistr a jejich řidič. Zastavili jsme je a přinutili vystoupit. Dost je překvapilo, že narazili na příslušníky zbraní SS. Bývalí bratři, dnešní nepřátelé.

Následoval výslech na štábu a krátký soud. Obžaloba z velezrady a okamžitá poprava všech čtyř.

Noc byla nesmírně tmavá. Po písčité lesní cestě se valil lidský zástup, jen občas prostřídaný vozidly. Zepředu se ozval výkřik: „Všichni pryč! Ruské tanky!" Lidé i vozy bleskurychle zmizeli v temném houští po stranách.

Zepředu se blížil rachot pásů, slyšeli jsme hlasité povely, zahlédli paprsky reflektorů. Obrněné kolosy se prohnaly kolem našich úkrytů a pokračovaly směrem na východ, kde zatarasily silnice. Zbytečně, už nikdo nepřijde, protože jsme poslední.

Trochu se rozednilo. Vytvářeli jsme opět zadní voj. Těsně před námi jel krokem terénní volkswagen. Vedle řidiče seděl tlustý výplatčí a netrpělivě pobízel řidiče ke spěchu. Uprostřed silnice ležel rotmistr wehrmachtu s rozdrcenou nohou. Na rozšklebenou ránu se mu lepil šedivý písek. „Vezměte mě s sebou, kamarádi! Vezměte mě s sebou!" žádal úpěnlivě. Výplatčí nevrle nařídil řidiči, ať nezastavuje. Ležící rotmistr se ale zachytil blatníku a nechal se kus cesty vláčet za autem.

„Zastav!" zařval jsem na řidiče. Auto zpomalilo, ale výplatčí vztekle vyskočil a řval, ať je necháme jet. Zvedl jsem karabinu, ale Haller byl rychlejší. Dávka z jeho samopalu srazila výplatčího ze sedadla a smetla ho na silnici. Vyhnali jsme z auta i oba další vojáky, sedící vzadu. Ovázali jsme zraněnou rotmistrovu nohu řemeny od plynových masek a naložili ho do vozu. Víc jsme udělat nemohli, jen doufat, že se včas dostane k lékaři.

Odpoledne jsme se zastavili před křižovatkou. Trochu stranou stál selský dům. Hledal jsem ponožky nebo ovinovačky a klopýtal prázdnými místnostmi. Za jedněmi dveřmi jsem zaslechl hlasité sténání a bolestné výkřiky. Otevřel jsem. Místnost byla temná, protože zavřené okenice propouštěly jen málo světla. Napřažená karabina byla zbytečná. Hlas patřil ženě. Zavolal jsem, ale nedočkal se odpovědi. Skočil jsem k oknu a kopnutím rozrazil okenice. Na posteli ležela zpola oblečená žena, bolestí zpocená na tváři i na krku. Chvějícíma se rukama se držela za vzduté břicho.

Blesklo mi hlavou, že bych měl raději zmizet. Tohle nebylo nic pro mě! Pak jsem si vzpomněl na Žukovova slova: „Neznejte slitování!" a Erenburgovo provolání: „Neušetřete ani děti v matčině lůnu!"

Z okna jsem viděl své muže, stále ještě postávající u cesty. Zatraceně! Co mám dělat? V naumburském lazaretu jsem se teoreticky připravoval na svou budoucí selskou kariéru a ledacos si přečetl i o porodech. To se ale týkalo hospodářských zvířat. A na statku u Hamburku jsem viděl, jak se rodí tele. Ovšem to byly veškeré mé zkušenosti. Zakřičel jsem z okna, ať mi někdo přinese ze sajdkáry lékárnu.

Vyhrnul jsem ženě sukni a současně na ni mluvil co nejklid-nějším tónem. Haller přiběhl s lékárnou a hned zase utekl, ani jsem ho nestačil požádat o pomoc.

Dítě se už dralo na svět. Viděl jsem jeho hlavičku. Žena křičela a tlačila a dítě se dostávalo ven. Nejdříve jsem se dost vyděsil, protože človíček se oproti mému očekávání hrnul na svět obličejem dolů. Z rodiččina lůna se vyhrnula spousta vody a dítě se posunovalo stále více. Objevila se ramínka a maličké mi překvapivě rychle vklouzlo do dlaní, až mi skoro vypadlo. Ozval se jeho první křik. U břicha se houpala zakrvácená pupeční šňůra. Jako u toho telete! Musel jsem ji rychle podvázat, vydezinfikovat a odstřihnout. Na ránu přišel jód. Plačící, zakrvácené a nehezké cosi jsem zabalil do kusu prostěradla a nechal vykukovat jen červený obličejík.

Nedalo se nic dělat, matka i s dítětem musela do sajdkáry. Řidiči jsem nakázal: „Dělej, zmiz odsud! Nemusíš na nás čekat, hlavně projed pryč!"

Nevěděl jsem, jestli jsem se rozhodl dobře. Nejen u porodu. Možná bylo lepší nechat matku i s dítětem v domě? Kromě toho jsme přišli o poslední dopravní prostředek roty a neměli čím odvézt případné raněné.

2. května 1945 jsme ve čtyři hodiny ráno ručními granáty vyřídili postavení ruských děl, ostřelujících Berlín. Prohledali jsme vozy patřící k baterii, vzali si všechno, co se nám mohlo hodit, a táhli dál. Už po sto metrech jsem mžikem oka postřehl, jak se ke mně bleskurychle blíží fontánky písku, zvířené kulometnou dávkou. Ostře jako rána bičem mi podkolenní jamkou projela bolest. Hlavou mi projela myšlenka: To je konec! Patnáct kilometrů před cílem! Na obvázání nebyl čas. Bohužel jsme přehlédli nepřátelské kulometné hnízdo.

Rottenfuhrer Gustl Hubich a další mladý voják se drželi v mé blízkosti, aby mi pomohli, pokud bych už nemohl jít dál. Během krátké zastávky jsem si nohu provizorně obvázal. Pod kolenem jsem měl několik vstřelů, kulky vyšly na druhé straně ven. Zase jsem měl neuvěřitelné štěstí. Kolenní kloub ani šlachy nebyly zasažené. Stačil jediný centimetr nebo o maličko jiný náměr kulometu a měl jsem po noze. Nebo pokud by Rusové použili výbušné střelivo, mohlo být koleno na kaši.

Nedokázal jsem držet krok a nařídil své rotě: „Probijte se podle vlastního uvážení. Jednotlivě nebo po skupinkách. Za námi už nikdo není. Zkuste se nějak prosmýknout ven z kotle. Čeká tam na vás Wenckova armáda — a americký zajetí."

Už jsem nedoufal v obrat ve válce. Od té doby, kdy nám rozhlasové zprávy slibovaly „rozkol mezi spojenci", uběhlo osm dnů a nic se nestalo. Válka byla prohraná a Německo vydáno svým nepřátelům.

Závěrečný akt

Vpravo a vlevo od nás se z lesa ozývala stále silnější střelba. Kolem se povalovala mrtvá těla, za nimiž jsme se kryli. Rána pod kolenem mi pořádně naběhla, ale snažil jsem se pokračovat dál. Pokud bych se zastavil, znamenalo by to definitivní konec.

Dopoledne se před námi otevřela velká kotlina, porostlá řídkými křovinami. Po okrajích se vypínal borovicový les. Prostředkem prolákliny vedla silnice, po níž se valil hustý proud vojáků a uprchlíků.

Ještě několik kilometrů a mohli jsme být z kotle venku! Všichni jsme doufali, že nám Wenckova armáda přijde na pomoc se svými těžkými zbraněmi a pomůže nám ven. Jenže pak jsem se zahleděl na nejméně desetitisícový dav, pomalu se posunující dopředu, a celé mi to připadalo jako velká past. Podobně jsme nachytali a zničili Rusy u Charkova.

Váhal jsem, čekal na poslední opozdilce ze své roty: „Počkejte, až první budou venku z údolí!"

Podařilo se jim to! Přední řady se dostaly z kotliny na druhou stranu. Na západě se ozvalo vytí raketometů a v tom okamžiku jsme uviděli i kouřové stopy raket. Údolí se rozeznělo nesmírným jásotem. „Jdou nám na pomoc! Prostřílej cestu ven!"

Za námi už rachotily pásy ruských tanků. „Tak jdeme, hned se kryjte v křoví!" Kulhal jsem jako jeden z posledních a snažil se uniknout.

Dole vypuklo děsivé drama. Do hustě namačkaných uprchlíků dopadaly rakety a granáty a způsobovaly strašlivé ztráty.

Stalinovy varhany šířily nepředstavitelnou spoušť. Okraje kotliny ožily a snesla se odtamtud smrt vypálená děly, minomety, kulomety a tankovými kanóny. Výbuchy trhaly těla na kusy. Jakýkoliv spořádaný postup se zhroutil. Přede mnou utíkal poddůstojník wehrmachtu. Náhle jeho hlava doslova pukla a zůstal jen krk s potrhanými okraji. Bezhlavé tělo udělalo ještě pár kroků a pak se zhroutilo k zemi. Zoufale jsem se snažil najít sebemenší terénní nerovnost, za níž bych se mohl ukrýt. Pohled zpátky mi ukázal semknutou řadu tanků, které uzavřely vstup do prolákliny. Jejich

děla a kulomety hřměly ve smrtonosném staccatu. Vedle mne ležel asi čtrnáctiletý chlapec, krev mu proudila z rány na krku, kterou si marně snažil ucpat špinavýma rukama. Nebylo mu pomoci.

Po nekonečně dlouhé době - nebo to bylo pár minut - palba náhle ustala. Údolí a jeho svahy se změnily v obrovské pohřebiště. Do nečekaného ticha zaznívaly výkřiky a sténání. Obličej kluka vedle mne začínal blednout. To už jsem viděl mnohokrát. Tváře umírajících se navzájem neuvěřitelně podobají, ať už to byl onen mladý Tomík u Paradis nebo tenhle hoch v uniformě Hitlerjugend, který ještě párkrát zašeptal „mami!" a pak už se jeho vyhaslé oči obrátily k obloze.

Opatrně jsem se rozhlédl. Kde bylo těch 10 000 německých vojáků, kteří ve svém osudném omylu jásavě pozdravovali rakety vypálené ze Stalinových varhan? Spatřil jsem jen jediného, který stál na nohou. Šíleně se smál a pak se sesunul do trávy.

„Vsdej se! Německá voják pod!" Výzvy se opakovaly dokola. Postupně se objevovaly jednotlivé hlavy a naši se zvednutýma rukama vstávali. „Vsdejte se, německý vojáci!" dunělo bez přestávky z reproduktorů. Kolegové z wehrmachtu mohli čekat milost, až na těžce raněné. To jsme věděli. Ale nás, fašisty ze zbraní SS, čekala kulka do týla, pokud bychom měli štěstí.

„Oberscharfůhrere!" Hubich mě volal. Přežil, na rozdíl od svého mladého kamaráda. Zamával jsem na něj. Spolu jsme se plazili nízkým hložím. Museli jsme pryč dřív, než přijdou Rusové. Skoro jsme se utopili v bahnitém příkopu. Na druhé straně začínal hustý borovicový les, kde jsme se mohli dobře schovat.

Rychle sundat přilbu a čepice, pryč s kabáty od uniformy! Vojenské knížky jsme hodili do bažiny. Přes šedivé svetry jsme si navlékli maskovací pláštěnky wehrmachtu, kterých se kolem válelo dost. Tašku s údaji o padlých a zraněných jsem pověsil na větev stromu. Doufal jsem, že ji jednou někdo z lesních dělníků najde a předá Červenému kříži.

Zašli jsme dál do lesa a chtěli tam počkat do setmění. V noci bychom se mohli dostat k jezeru, které se údajně nacházelo vlevo od nás, a přece jen se zachránit v amerických liniích. Hodiny pomalu ubíhaly. Dole v údolí smrti odcházely poslední zbytky 9. armády do zajetí.

Z hustého křoví se vynořil německý voják a objevil nás. „Co je sváma? Proč se nevzdáte?"

„Protože chceme domů a ne do zajateckýho tábora!"

„Blbost! Válka potrvá už jen pár dní a pak všechny pustěj! Stačí podepsat, že už nebudete bojovat proti Rudý armádě, a můžete se dokonce volně pohybovat. Jako třeba já!"

Jasně, takže přeběhlický soudruh! To jsme poznali pozdě, takže jsme s ním zkusili mluvit po dobrém: „No jo, ale my bychom radši šli rovnou domů. Nezradíš nás, viď že ne?"

„Proč bych to dělal? Sami si to komplikujete víc, než je nutný!" a zmizel.

O deset minut později jsme se dívali do hlavní namířených samopalů. Bývalý kolega nás tedy přece jen udal. Hubich mi pomohl na nohy. Rudoarmějci nás odvedli z lesa. Chovali se korektně a předali nás důstojníkovi u zamaskovaného tanku. Ukázal nám, ať si lehneme, a nechal nás na pokoji.

Večer si nás vyzvedli zpustle vypadající pěšáci a hnali nás k Beelitzu, kde nás spolu s dalšími zajatci zavřeli do sklepa nějakého domu. Jeden z vojáků wehrmachtu měl náhodou u sebe tablety protonsilu, pár mi jich přenechal. Pomohly mi zastavit zánět v noze.

Beelitz, kam jsme celou dobu za silných ztrát směřovali, byl tedy obsazen nepřítelem. Naše útočné klíny si tudy pomocí těžkých zbraní v minulých dnech vynutily průchod. Jenže my už byli příliš vyčerpaní a jen s lehkou výzbrojí jsme neměli šanci na průnik.

Teprve ráno 3. května nás Rusové nadávkami vyhnali ze sklepa, seřadili do desetistupů a řadu za řadou prohledali. Sebrali nám všechno, co mělo nějakou cenu. Schoval jsem Elisa-betinu fotku pod košili a s úlekem si všiml, že mám pořád ještě na krku vojenskou známku. Hubich si to uvědomil také a zbledl hrůzou. Museli jsme se jich nenápadně zbavit. Kolega, který mi dal tablety, vyprávěl, že před několika hodinami bylo z řady zajatců vyvlečeno čtyřicet příslušníků SS. Rusové jednoho po druhém před očima ostatních postříleli.

Kolem našeho zástupu obcházel tlustý komisař a číhavě sledoval každý náš pohyb. Doprovázeli ho hromotluci s brutálními rysy obličejů. Občas ukázal na některého ze zajatců: „Ty SS! Ty SS!" Kolohnáti nešťastníka okamžitě vytáhli z řady. Zdálo se, že si komisař namátkou vybíral ty z nás, kteří byli vysocí a blonďatí. Jeden z Rusů oběti šlápl zezadu do kolen, takže muž klesl k zemi, a pak už následoval ostrý výstřel. Stál jsem v první řadě. Tlouštík došel ke mně a tvář se mu zkroutila nenávistí. Vrhl se na mne a řval: „Ty Vlasov! Ty Vlasov!" Pak mě strčil svým pochopům. Slyšel jsem sám sebe, jak ječím: „Dyť já nejsem Rus!" Jeden z obrů už zvedal obušek, aby mě umlčel, když v té chvíli energicky zasáhl vyšší důstojník, který zatím přihlížel opodál.

Za hodinu jsme se dali na pochod. Směřovali jsme k východu. V natěsnaných zástupech se naše lidská masa valila k dálnici, z níž nás ale brzy zahnaly motorizované jednotky. Všechny pruhy ovládly náklaďáky americké výroby a tanky T-34. Po obloze se prohánějí eskadry

dvoumotorových bombardérů a bitevníků. Na chvíli jsme se stali svědky scény, jež symbolicky podtrhla naši porážku. Odkudsi se vynořil poškozený focke-wulf a snažil se zachránit přízemním letem. Jenže to už se přihnala stíhačka s rudou hvězdou a smetla naše letadlo z oblohy.

Zajatci z bývalé 9. armády putovali na východ od města k městu po stopách svých dřívějších bojů. Každý kilometr, každý den, v každé obci se odehrávalo malé drama. Od první chvíle nás provázeli pěší strážní i hlídky na koních. Na konci kolony kráčelo šest rudoarmějců se samopaly. Zaháněli zpátky do řady slabé a vyčerpané. Nemilosrdně zastřelili každého, kdo neudržel tempo. V čele šesti tisíc zajatců pochodovali ti nejzdravější a ti, kteří v předešlých bojích utrpěli nejméně šrámů. Po deseti kilometrech se zástup roztáhl do délky, po dvaceti kilometrech začali odpadat staří, slabí a ranění a zezadu práskaly výstřely. Mrtví zůstávali ležet v příkopech.

Na cestě mezi berlínskou dálnicí a Trebbinem se u silnice nacházelo několik bramborových krechtů. Zajatci se na ně vrhli a holýma rukama nabírali brambory. Strážní několik zajatců postříleli. Po asi tak čtyřicetikilometrovém pochodu jsme se dostali do Trebbinu. Nacpali nás na oplocenou pláň a nechali být. Slíbené jídlo jsme nedostali.

Ale druhý den ráno nám Rusové přivezli žitnou polévku, což vlastně bylo jednoduše uvařené žito. Místo ešusů, které nám rudoarmějci zabavili, jsme používali prázdné plechovky od konzerv. Kdo žádnou neměl, nic nedostal. Takže si jednu půjčovalo několik zajatců. Nebyl to problém, protože každý do sebe svou porci hodil a na řadu mohl přijít další.

Moje rány uschly, zmodraly a velmi silně natekly. Kolenem jsem už nemohl vůbec hýbat.

Když jsme konečně vyrazili k dvacet kilometrů vzdálenému vojenskému prostoru Zossenu, byla pláň pokrytá výkaly. Během pochodu vykonávat potřebu nešlo a tady jsme ji museli vykonat rovnou pod sebe. Podobný svinčík jsem viděl jen jednou, na nádraží kdesi v Rusku. Určitě tam tehdy dovolili zajatcům z transportu, aby se „vyprázdnili", teď jsme byli na řadě my.

Pochod pro mne znamenal nekonečné utrpení. Abych vůbec mohl jít, musel jsem při každém kroku silně nadzdvihnout levý bok. Za chvíli mě z nezvyklého pohybu bolelo celé tělo. O raněné se nikdo nestaral. V žádném případě jsem na své omezení nesměl upozornit, jinak bych byl vyhnán ze své „set-niny". Staří, slabí a ranění nebyli žádoucí, protože přivolávali jedině problémy. Náčelník setniny rozhodoval, koho přijme a koho ne.

Poznal jsem, že Rytířský kříž nebo jiné vyznamenání za statečnost vůbec nejsou dokladem toho, že se jejich nositel vyznačuje lidskými kvalitami. Vyšší armádní důstojníci se seskupili do vlastních „setnin" a svižně pochodovali vpředu. Nasadili rychlé tempo a to znamenalo, že vojáci někde v dvanáctistém pětistupu museli skoro běžet.

Do Zossenu jsme se dostali už kolem poledne, a tak měl jeden německý major dost času na to, aby do reproduktorů přednesl projev o velikosti Sovětského svazu. Mezitím jsme hloubili latríny a poprvé jsme slyšeli německého důstojníka vyslovit slovo „soudruh" a nejen to - spojení „tatíček Stalin" pronesl hned několikrát.

Večer se měla podávat žitná polévka a kus chleba. Nekonalo se. Koneckonců, už jsme dostali najíst ráno. Druhý den jsme pochodovali dál.

5. května 1945. Třicetikilometrový pochod do Luckenwaldu. Koleno se změnilo v namodralý tvrdý chuchvalec. Dalo mi hodně práce, než jsem se narovnal a mohl se belhat s ostatními.

Neuvěřitelně se oteplilo. Přecházeli jsme potoky, kde jsme mohli uhasit žízeň. Vedle nás se napájeli koně.

Na konci zástupu se umíralo. Hynuli tam staří domobranci, kteří si už za první světové války vytrpěli své, ale i vyčerpaní a nemohoucí.

V Luckenwaldu nám místní lidé házeli z oken chleba. V úzkých uličkách vypukl mezi zajatci nelítostný boj. Většina jídla byla botami zašlapaná do země.

Utábořili jsme se pod širým nebem. Voda k dostání nebyla. Jen žitná polévka, ta musela stačit k nasycení i k zahnání žízně. Vyčerpáním jsme nemohli ani usnout. Probudila nás salva ze samopalů.

Z jednoho rohu zaznával křik stovek a pak tisíců hrdel: „Vodu! Vodu!" Strážní odjistili samopaly a připravili se k palbě. Vystřelili varovnou dávku nad hlavy. Nejen, že jsme nedostali vodu, ale zřejmě jsme se měli dát na pochod i bez obvyklé polévky. Apaticky jsme klesli k zemi. Už nám bylo jedno, že nás postřílejí.

Za hodinu strážní viditelně znervózněli. Objevil se důstojník, provázený velmi hezkou tlumočnicí, která k nám z reproduktorů promluvila bezchybnou němčinou: „Za půl hodiny nastoupíte jako obvykle. Každá setnina dostane za městem deset chlebů. U řeky jsou připravené polní kuchyně s čajem a polévkou. Pak se budete moci umýt a půjdete dál do Baruthu." Měli jsme si také vybrat jednoho ze svých řad jako mluvčího. Ihned horlivě vyskočil jakýsi důstojník, ale ostatní ho okamžitě ukři-čeli. Důvěru zajatců dostal asi třicetiletý sudetský Němec, který se s Rusy během nepřítomnosti tlumočníků dokázal alespoň trochu domluvit česky.

Stalo se, jak důstojník v hodnosti majora slíbil. Se svou tlumočnicí dohlédl u řeky na výdej čaje a polévky. Smyli jsme ze sebe nejhorší špínu a

znovu se dosyta napili. Major pak prohlásil, že svůj slib splnil a od této chvíle už za nás není odpovědný.

Zase bylo příšerné vedro. Kousek před Baruthem jsem poznal místo, kde jsem nechal do lesa utéci zajaté Rusy, místo abych se postaral, „aby nebyli nebezpeční", nebo jak vlastně zněl rozkaz.

Až do 8. května jsme tábořili na louce u Luckau. Z reproduktorů jsme se dozvěděli o bezpodmínečné kapitulaci Německa. Ani nás to moc nezajímalo, teď už to bylo jedno. Hubich mi věrně pomáhal a snažil se mi ulehčit, jak jen to šlo.

Jedna z místních dívek, hezká jako obrázek, nám neúnavně nosila plechovky naplněné vodou a tišila naši žízeň. Strážní na kraji tábora ji nechávali projít. Bohužel si ji všimli jiní rudoarmějci a při příští pochůzce ji chytili. Jednoho z nich, důstojníka, který kolem nás jezdíval na koni, stačila udeřit do tváře, ale pak už ji odtáhli do kůlny mimo hranice tábora. Mlčky jsme poslouchali její bezmocné výkřiky, které po chvíli naráz umlkly. Za nějakou dobu vyšli vojáci ven a zmizeli. Chtěli jsme se do kůlny podívat, ale strážní nás nepustili. Mohl tam zajít jen jeden starší zajatec. Za okamžik byl venku a křičel na strážné: „Mrtvá! Znásilněná a mrtvá!"

Nějaký surovec z našich řad mu suše odpověděl: „Asi ji měla moc malou na takový klády!"

Zlomený starý záložník nám vyprávěl, že ležela přivázaná k lavici. Udusila se roubíkem, který jí Rusové nacpali do úst.

Z Luckau jsme pochodovali do Calau. Sověti se chovali jako šílení. Slavili kapitulaci po svém. Doslova chlastali a v takovém stavu byli nevypočitatelní. Přestali se starat prakticky o všechno, jen jako u vytržení hulákali: „Germanski kaput, Gitler kaput!"

10. května. Podle hrubých odhadů jsme od 3. května ušli dvě stě kilometrů. Denně jsme dostávali krajíc chleba a trochu žitné polévky. Nebo taky vůbec nic. Stav mého zranění se stále zhoršoval. Modré okraje zčervenaly a otok se dále zvětšoval. Cítil jsem, že pochody už dlouho nevydržím. Navíc to vypadalo, že nás Rusové poženou pěšky až na Ural.

Při odchodu jsem opustil svou setninu a vmáčkl se do jiné, hned za předními důstojnickými. Tak jsem si vytvořil „náskok", ale už dopoledne jsem se propadl skoro až dozadu.

V nějaké malé vesnici stála u silnice spousta rozjařených ruských vojáků. Vybírali si zajatce, tahali je z řady a hulákali: „Davaj děngi! Davaj časy! Davaj boty!"

Jeden z rudoarmějců se snažil stáhnout zajatci z ruky snubní prstýnek. Němec se zdráhal a nechtěl ho dát. Scénu pozoroval ruský důstojník. Přiskočil ke svému vojákovi, dal mu pěstí do obličeje a zajatce strčil zpátky do kolony. Poté se stáhli i ostatní lupiči. Ten důstojník byl pro mne během

několika uplynulých dní už druhým příkladem, že se i Rusové mohou chovat lidsky.

Ale to mi bylo málo platné. Potácel jsem se a padal. Hubich byl sám naprosto vyčerpán a přesto se mě snažil vléci dál. Po několika kilometrech jsem si apaticky lehl na kraj silnice a čekal, až ke mně dojdou zadní strážní se samopaly.

Hubich se mě snažil zvednout a nabídl se, že mi ponese dál můj ruksak. Bylo to od něj velkomyslné, protože v našem stavu vážil každý gram více než kilo.

„Nech mě bejt, já už jsem vyřízenej!" odháněl jsem ho od sebe. Dávno už jsem mu dal malý lístek s adresou. Až to bude možné, pošle dopis Elisabeth a mé matce. Čím déle u mne zůstával, tím většímu nebezpečí se sám vystavoval. Vydržel až skoro do konce. Zmizel, až když kolem nás prošla poslední řada.

Třicet kroků se nic nedělo, pak se u mě zastavili dva v německých uniformách, ale bez bagáže. Jeden držel obušek a druhý stočený provaz. Vrazili mi obušek do kříže a postavili mě na nohy. Ranami mě pobízeli, abych dohnal kolonu. Nešlo to, a tak mě zahnali na kraj silnice. Náhle se vedle nás objevil důstojník na koni, byl to ten, který dostal od mladé, později znásilněné a zabité dívky ránu do obličeje. Oba muži s obuškem a provazy utekli a spěchali za zástupem. Poslední strážní — popravčí komando - prošli volným krokem kolem nás. Jezdec si mě viditelně vychutnával a dával si na čas. Neměl jsem šanci uniknout. Díval jsem se k zemi. Všude bylo jen naseto výkaly. Asi se tady zastavil jiný oddíl zajatců. Nebylo to hezké místo k umírání. Vzhlédl jsem a viděl šklebící se obličej a napřaženou pistoli. Otočil jsem se a čekal na smrt. Na nic jsem v té chvíli nemyslel.

Zaslechl jsem rozčilené hlasy. Ohlédl jsem se. Vedle koně stál ruský voják a něco energicky a rozčileně důstojníkovi vysvětloval. Oficír zmateně zastrčil pistoli a odcválal. Voják mě vytáhl z křoví, kam mě předtím zatlačil kůň, zpátky na silnici a nechal mě sednout. Kolonu jsem už viděl jen ve velké dálce. Kolem nás jely koňské povozy s kotli a zásobami. Voják jeden z nich zastavil a pomohl mi nastoupit. Našel jsem takové místo, abych si mohl natáhnout svou ztuhlou nohu, a okamžitě jsem i přes rachot kol usnul.

Slunovrat 1945

Uběhlo snad několik hodin, když rachot kol ustal a já se probudil. K mému překvapení povoz zastavil před nemocniční bránou. Voják, který mě svým zásahem zachránil před zastřelením, mi gestem naznačil, že mám vystoupit. Teprve teď jsem si všiml množství vyznamenání a řádů na jeho hrudi. Přišly sestry a neznámý Rus beze slova odejel, aniž by čekal na moje poděkování.

Nacházel jsem se v senftenberské nemocnici. Druhé a vyšší patra byla vyhrazená pro válečné zajatce. Z jednoho pokoje právě vynášeli mrtvolu staršího domobrance, do jehož postele jsem se mohl nastěhovat. Proti mně ležel ještě jeden starší muž, také v posledním tažení. Druhý den ho lehčeji nemocní odnesli do márnice.

Během dalších dnů opustili někteří mladší uzdravení zajatci naši světnici a byli odvezeni do zajateckého tábora. Do lazaretu se dostali ještě před kapitulací a dařilo se jim tady velmi dobře.

Podle nejnovějších zpráv měli být zajatci z řad zbraní SS odvezeni na práci do senftenberských uhelných dolů. Tvrdilo se, že tam budou zavření na doživotí.

Ani v lazaretu jsem nikomu neprozradil svou pravou identitu. Pro členy SS totiž válka zdaleka neskončila. V případě prozrazení jsme museli počítat s rozsudkem smrti nebo alespoň doživotím.

Lazaret přečkal obsazení Rudou armádou celkem snadno. Sověti se chovali lidsky, pokud tedy nebyli zrovna opilí. Proto lékaři a sestry hned na začátku všechny zásoby alkoholu zničili. Sestry se snažily vzbuzovat co nejmenší pozornost a tvrdily, že mají tuberkulózu nebo syfilis. Jen vyslovení těchto nemocí stačilo, aby si udržely dotěry daleko od těla.

V ostatních částech Senftenbergu ovšem podle ruského zvyku proběhlo třídenní rabování a znásilňování. Poté bylo dosazeno místní velitelství a zavládl pořádek.

Do přijímací knihy lazaretu jsem byl zapsán jako Herbert Brunnegger, do roku 1944 desátník německého wehrmachtu, naposledy povolán k odklízecím a záchranným pracím v Berlíně. Pomocí jisté ochotné sestry Červeného kříže, pocházející z Porúří, jsem nechal zmizet části uniformy, které by mě mohly prozradit. Sestřička, jmenovala se Matylda, mi ze skladu přinesla blůzu a kalhoty, patřící nějaké oběti bombardování. Předtím je vyprala od krve a trochu vyspravila. Na provázku vyrobeném z obvazu jsem k oknům spodního ženského traktu poslal lístek s prosbou o košili,

kravatu, boty velikosti 43 a ponožky. Po setmění jsem šňůru spustil podruhé a vytáhl ji nahoru i s balíkem, kde bylo vše potřebné, o co jsem prosil.

V té době se dva mladí bývalí poručíci wehrmachtu rozhodli spolupracovat s Rudou armádou. Nikdo nevěděl, kdo a jestli vůbec je pověřil hlídáním zajatců nacházejících se v lazaretu. Jednou se objevili v mém pokoji a velmi se divili, kde se na židli vzalo civilní oblečení. Já žasl neméně, překvapilo mě totiž, že jsem stále ještě pokládán za vojáka.

Začalo mi být jasné, že legálně se na svobodu nedostanu. Válka skončila a pány nad našimi životy se stali vítězové. Veškerá vina byla přičtena poraženým. Kamarádství skončilo. Přátelé byli mrtví a čekali pod nánosy hlíny na Poslední soud. Nad jejich hroby začínaly vznikat silnice a nová města.

Pokud jsme se chtěli dostat domů, museli jsme se naučit používat nové zbraně: drzost, přetvářku, ochotu riskovat, lež a touhu uniknout. Můj civil vzbudil v horlivých poručících podezření a od té doby vždy alespoň jeden z nich seděl na lavici přede dveřmi a hlídal. Já se mezitím snažil rozhýbat a rozcvičit svou uzdravující se nohu. Hnis z ní odtekl, otok zmizel a koleno už nebylo tak ztvrdlé. Potřeboval jsem už jen trochu klidu.

Jednou ráno se poručíci z mé čestné stráže konečně odešli prospat. Rychle jsem vklouzl do civilního oblečení. Skoro přesně sedm let jsem na sobě civil neměl. S aktovkou sestry Matyldy pod paží jsem odhodlaně rázoval kolem dvou ruských strážných u brány. Nevěnoval jsem jim ani pohled. Už jsem byl dost daleko od nemocnice, když se proti mně zastavil jakýsi mladík a zavolal: „Hele brácho, jestli takhle budeš mašírovat dál, tak se daleko nedostaneš. Dneska už se nepo-choduje levá, pravá, ale chodí se pěkně piánko a s rukama v kapsách."

Mladík mě okamžitě odhalil. Také mi řekl, že tady v Senftenbergu bývala posádka praporu Zbraní SS. To mě zrovna nenadchlo. Pak mi ještě ukázal ruské velitelství a řekl: „Dávej ba-cha a moc neriskuj! Nějakej poddůstojník chtěl taky zdrhnout. Dostal se až k Labi a tam ho pro výstrahu zastřelili. Amíci by tě stejně nepřijali, všechny vracej zpátky Rusům." Dobře, že mě varoval.

Stoupal jsem po schodech k ruskému velitelství a nebylo mi zrovna dobře kolem žaludku. Mladé ženě v uniformě Rudé armády jsem přednesl svou prosbu o vystavení dokladů k jízdě do rakouského Innsbrucku. Krátce pronesla: „Papíry?!"

„Nemám papíry! Bomby! Papíry kaput!" Shovívavě se usmála a nejčistší němčinou vysvětlila, že pan major bez dokumentů obvykle propustky nevystavuje. Ale zapsala si mé jméno a řekla, ať přijdu ještě jednou 8. června v 8 hodin ráno. To se budou vydávat propouštěcí příkazy.

S prázdnou, ale velmi důležitou aktovkou pod paží jsem prošel kolem samopalníků v nemocniční bráně a nepozorovaně se dostal do pokoje. Rychle jsem se svlékl a bleskurychle vlezl do postele.

Do osmého června zbývalo několik dnů. Bylo zapotřebí ještě ledacos připravit. Musel jsem si opatřit provaz, po němž bych se mohl spustit do zahrady. Taky jsem se potřeboval pořádně najíst, abych vydržel pár dní bez proviantu. Mapu mi sehnala sestra Matylda.

S jídlem jsem to ještě jednou zkusil v ženském traktu. 6. června jsem spustil z okna lístek s prosbou, zda by mi 7. června večer připevnily na šňůru cokoliv požívatelného. Ve spodních patrech byly léčeny převážně ženy, jež ruští vojáci zranili nebo nakazili pohlavními chorobami. V udanou dobu jsem si nahoru vytáhl ešus plný skvělého bramborového salátu. V duchu jsem tisíckrát poděkoval ochotným pomocnicím, které podstoupily dvakrát velké riziko, jen aby pomohly neznámému člověku.

V noci jsem se nacpal salátem a čekal na rozednění. Když na obzoru začalo svítat, připevnil jsem lano na radiátor a opatrně se spustil dolů. Proběhl jsem zahradou ke zdi a skokem se vyhoupl nahoru. Skoro přesně pode mnou stáli dva ruští strážní a polohlasně se bavili. Po nekonečně dlouhé chvíli se naštěstí rozešli. V ponožkách jsem skočil na ulici, přelezl do zahrady protější vily a odsud zamířil do blízkého lesíka, kde jsem se schoval. Nazul jsem si boty a čekal. Věděl jsem, že sestra Matylda vytáhne provaz nahoru a schová zpátky do komory.

Přesně v osm jsem se přihlásil na místním velitelství. V kanceláři už čekalo na propustky mnoho lidí. Tlumočnice měla v ruce celý svazek dokumentů a postupně je rozdávala. Číhavě jsem sledoval jména, napsaná azbukou i latinkou na předních stranách papírů. Všiml jsem si slova „Brunnegger" a ihned se přihlásil: „To jsem já!" Tlumočnice mi podala vytoužený doklad a usmála se, spiklenecky, jak se mi zdálo. Možná se mi to ale nezdálo, protože po mně nepožadovala jiné dokumenty, zatímco po ostatních ano.

Chtěl jsem už odejít, když jsem si všiml, že po schodech stoupají jeden z mých poručíků s ředitelem lazaretu. Sakra, možná už objevili provaz! Kam teď? Nade mnou byly už jen zamčené dveře na půdu. Ale kancelář měla dvojité dveře. Schoval jsem se mezi ně. Slyšel jsem, jak se oba muži zastavili těsně před mým úkrytem a povídali si: „Myslím, že bude nej-lepší, když si pan major nechá toho chlapa předvést a pořádně si na něj posvítí. Jinak by si zvykl, že může bránou procházet, jak se mu zlíbí!" Takže útěk ještě neodhalili, ale moje „vycházka" asi pozornosti neunikla.

Za několik minut jsem už zmizel v borovicových lesích kolem Senftenbergu. Písek pod nohama tlumil mé kroky. Vyhýbal jsem se silnicím a vesnice obcházel velkým obloukem. Z dálky jsem slyšel hluk

automobilových kolon. Mířil jsem na západ, k Labi. Tím směrem vedla cesta domů.

Večer prvního dne jsem se nechal trochu unést dosavadními úspěchy a vyšel z lesa na silnici, abych se dostal rychleji kupředu. Za ostrou zatáčkou se proti mně znenadání objevil obrovský zástup lidí. Utéct jsem už nestačil. Ani jsem nemohl, abych nebyl nápadný. Šel jsem tedy klidně dál podél lidského hada. Na konci kolony mě zastavil ruský důstojník, který jel na lehkém vozíku ještě s jednou mladou dívkou v uniformě za tímto zástupem Poláků vracejících se domů. Chtěl mě bez okolků zařadit do pochodujícího útvaru a nechal se přesvědčit teprve pohledem na mou propustku se srpem a kladivem. Mávl rukou na západ a řekl: „Charašó!"

Zhluboka jsem si oddechl a pokračoval v cestě. Raději jsem opět zabočil do lesů a remízků, ale tam mě zase překvapilo ruské polní letiště, plné stíhaček s ohnivě rudými vrtulemi.

Neodpočíval jsem ani v noci. Na spánek bez přikrývky byla stejně příliš zima. Za svítání se prudce rozpršelo, ale za chvíli už stálo na obloze slunce a hřálo vší svou silou. Sundal jsem šaty, nechal je uschnout na větvích a sám se uvelebil na seně v polorozpadlé stodole.

Pozdě odpoledne dalšího dne jsem došel do Riesy na Labi (jak jsem se domníval, ve skutečnosti se jednalo o Roderau). Potkal jsem se s nadávajícími pěšáky, kteří tvrdili, že překročit Labe je prostě nemožné. Rusové i Amíci stříleli na všechno, co se v řece pohybovalo. Uvažoval jsem, co budu dělat dál? Ani v noci bych asi neměl moc šancí. Břehy byly kontrolovány a osvětlovány reflektory z obou stran. Kulometníci pálili i na obyčejné plovoucí klády, protože by se za nimi mohl někdo skrývat.

Takže co teď? Na propustku jsem příliš spoléhat nemohl. Mohla by vyvolávat nežádoucí asociace: „Místní velitelství

Senftenberg - prapor SS Senftenberg - uhelné doly Senften-berg..." Navíc mě už po útěku mohli hledat. Raději jsem propustku schoval pod uvolněnou cihlu, ale tak, abych ji mohl kdykoliv najít.

Z návrší jsem sledoval řeku. Přímo pode mnou pracovali dělníci na ocelové mostní konstrukci. Byli to civilisté, ne ženisté. Na obou stranách mostu stály hlídky, ruské a americké. Rusové na mé straně řeky moc velký pozor nedávali a hráli si s dětmi, které se jich vůbec nebály.

Teď! Jestli to má vyjít, tak právě teď! Hbitě jsem seběhl k mostu, vzal z nejbližší bedýnky kladivo a vylezl na konstrukci. Už předtím jsem si vykasal rukávy, takže jsem vypadal jako opravdový dělník. Ostatní montéři se na mne sice udiveně dívali, ale neprozradili mě. Několikrát jsem

kladivem s dlouhou rukojetí poklepal na železo a naslouchal, jak to zní. Pak znovu a kus dál. Několik kroků a udeřit kladivem. Pořád pilně klepat a poslouchat. Takhle jsem to viděl dělat železničáře, kteří otloukali kola vagonů. Brzy jsem byl za půlkou mostu a pokračoval ve své činnosti. Popojít, poklepat a dál. Došel jsem na konec a prosmýkl se kolem znuděného amerického strážného. Byl jsem na druhé straně!

Na kraji města jsem našel stodolu se slámou, do níž jsem se s úlevou svalil. Přátelské ruce mi podaly chleba, což bylo mé první jídlo od bramborového salátu v lazaretu. Ještě jsem se napil teplého mléka a upadl do hlubokého a nerušeného spánku.

Ráno slunce svítilo dovnitř otevřenými vraty a v jeho paprscích poletoval prach. Ležel jsem na slámě a užíval si chvíle klidu. Teprve teď jsem měl pocit, že i pro mne nastal mír. Od přátelských rolníků jsem dostal pořádně najíst a dopoledne se vydal na další cestu. Brzy jsem došel k trati. Slunce už stálo vysoko, když zezadu přisupěla parní lokomotiva. Jen tak na zkoušku jsem mávl na strojvůdce. Ani jsem nedoufal, že by zastavil. Jenže zatáhl za nějaké páky a kolos opravdu zůstal stát. Vepředu nad nárazníkem byla malá plošina, na kterou jsem mohl nastoupit. Usadil jsem se a užíval pocitu, že jedu domů. Slunce a okolní klid mě uspaly. Probudil mě hřmot mnoha lokomotiv a ocelový rachot. S údivem jsem zjistil, že jsem na nádraží mezi zástupy žen, dětí, mužů - a rudoarmějců! Šok na mně musel být jasně patrný. Přistoupily ke mně dvě ženy, mladá a starší. Ptaly se, kam mám namířeno, a sdělily mi, že jsem v Saské Kamenici, což v té době byla ruská enkláva v americké okupační zóně. Rád jsem přijal jejich pozvání domů, kde jsem se mohl důkladně umýt a další den se s jejich pomocí dostat z města ven. Večer jsem se dozvěděl, že manžel mladé paní byl leteckým důstojníkem a v té době se nacházel někde na jihovýchodě Německa. Tedy právě tam, kam jsem se chtěl dostat. Obě přátelské dámy se ráno se mnou rozloučily slovy: „Snad je tam u vás taky někdo, kdo podá našemu Wernerovi talíř polévky." Odvedly mě až k blízké dálnici, která tvořila demarkační linii. Všechny nadchody a podchody dálnice byly kontrolovány sovětskými vojáky. Po protilehlé vozovce jezdila americká hlídková auta. V nestřeženém okamžiku jsem skočil do široké vodní propusti a prolezl jí na druhou stranu. Povedlo se a už podruhé jsem se dostal do americké okupační zóny. Jestli v ní zůstanu, to záleželo na mých pochodových výkonech. Od obou ochotných žen jsem se totiž dozvěděl, že Rusové rozšiřují své obsazené území na celé Sasko a Durynsko. Pokud

bych z lazaretu utekl o jediný den později, dostal bych se rovnou doprostřed ruských jednotek, zabírajících další části země.

Ve vesnicích, jimiž jsem procházel, bylo na obyvatelstvu patrné velké vzrušení a rozčilení. Někde stáli na příjezdových cestách mladíci s rudými vlajkami a očekávali příchod nových pánů. Většina lidí ale mlčky a stísněně postávala před domy. Lidé ve mně zkušeným zrakem poznávali uprchlíka a zvali mě na talíř polévky. Občas mi kdosi z okna podal kus chleba. Skoro jsem se až styděl, s jakou samozřejmostí se mi všude dostávalo pomoci.

Večer jsem dorazil do Glauchau. Procházel jsem kolem velké továrny. Potkal jsem bývalého vojáka, který právě šel do práce. Poradil mi, abych s ním prošel tovární bránou. Už za chvíli totiž město obsadí Rusové a Američané odejdou. „Když vyjdeš z brány na druhý straně, budeš zase u Amíků. Továrnou je to nejkratší. Městem bys to už nemusel stihnout." Pospíchal jsem tedy výrobním areálem a po delším tápání jsem opravdu došel k železné bráně a ocitl se v americké zóně — alespoň prozatím.

Od uprchlíků jsem se dozvěděl, že do Zwickau se dá dojet vlakem a do rána tam Rusové ještě nebudou. V noci jsem došel na provizorně opravenou zastávku. Trať tady začínala. Odsud směrem na východ byla zničená. Okolí bylo poznamenáno krátery po bombách, rozervané koleje trčely v podivných tvarech k obloze. Uvědomil jsem si, že stojím u trati, po níž jsem jako patnáctiletý mladík odjížděl v dubnu roku 1938 vstříc neznámé budoucnosti.

Sedl jsem si stranou čekajících lidí na nějaké dveře vytržené z pantů. Nejraději bych se rozbrečel. Jen nepřemýšlet! říkal jsem si. Hloubání nikam nevede, stejně jako rozervané kolejnice přede mnou. Stejně se mi však hlavou honily různé myšlenky.

Co se to stalo s naším Německem? Změnilo se v trosky a zříceniny. Všude jen kříže, mrzáci a potupa. Miliony mrtvých a pohřešovaných na všech frontách. Od počátku nám lhali a zradili nás. „Věrnost Německu je naší ctí..." Jenže jak se okřídlené věty srovnávají s tím, co mi vyprávěly ony ženy v Saské Kamenici o masovém vyvražďování v koncentračních táborech? Může to být vůbec pravda?

Uvažoval jsem, že se s trochou štěstí dostanu domů a začnu zcela nový život. Ve dvaadvaceti letech má člověk všechno teprve před sebou. Vzpomínal jsem na úpravné městečko v bavorských Alpách, na Elisabeth, která pro mě byla ústředním bodem veškerých úvah. Od ní jsem čerpal sílu a díky ní jsem dokázal překonat všechny nesnáze a nebezpečí. Říkal jsem si, že až společně zestárneme a vybudujeme svým dětem lepší budoucnost, zavzpomínáme i na těžká válečná léta. V úmrtní den svých přátel a o Vánocích zapálím na jejich památku svíčky a pomodlím se. Ne na kolenou

a ne prázdnými modlitbami. To ne! Místo toho vyslovím své díky za ono nepochopitelné štěstí, díky němuž jsem přežil válku.

Mám ale ještě právo na štěstí, nebo jsem si svou dávku už vyčerpal? Dočkám se domova, lásky a budoucnosti? Budu potřebovat spoustu síly, abych se s nastávajícím životem dokázal řádně „popasovat". Ale nebudu sám, po bok se mi postaví žena, s níž všechno společně zvládneme.

Lidé se nacpali do vlaku mířícího na jih. Seděli na střechách, na nárazníčích a viseli z oken i dveří. Zastavili jsme u zničeného mostu. Lidé se museli dostat na druhou stranu širokého údolí po svých a počkat na další vlak. Podobné situace se cestou do Zwickau opakovaly ještě několikrát. Dál železnice nevedla, byla zcela zničená. Pokračoval jsem tedy koňským povozem do Plavná.

Bál jsem se, že mě postupující Rusové dohoní, a tak jsem se štval celou noc, abych se včas dostal do Bavorska a tím i definitivně na americké území. Lilo. Boty i šaty ztěžkly a vadily mi v chůzi. Přesto jsem 14. června ráno překročil bavorské hranice a usnul hned v prvním stohu slámy.

Probudil jsem se v poledne s kručícím žaludkem. Požádal jsem sedláka o trochu mléka, ale odbyl mě. No nic, musel jsem dál. Potkal jsem pár bývalých vojáků. Tvrdili, že se Amíci chovají jako šílení. Na všech silnicích chytají vracející se muže a posílají je do zajateckého tábora v Hofu. Střílejí po každém, kdo nezastaví na první výzvu. Raději jsem tedy zase odbočil do lesů a polí.

Odpoledne jsem narazil na pec, postavenou hned u polní cesty. Rolníci z ní právě vyndávali velké bochníky vonícího chleba. Bylo mi jasné, že musím dostat něco do žaludku, jinak nebudu moci pokračovat v cestě. Sice jsem si dobře pamatoval, jak příkře v poledne sedlák odmítl mou prosbu o mléko, ale nedalo se nic dělat. Zkusil jsem poprosit o kousek chleba. Lidé u pece na mne vztekle křičeli, že sami nemají dost, a ať táhnu. Styděl jsem se za ně i za to, že musím žebrat, to mi vadilo ještě více než hlad. Nechápal jsem ten rozdíl, vždyť v Braniborsku a Sasku se mi lidé snažili všemožně pomáhat a byli v daleko horší situaci než Bavoři pod americkou správou. Možná právě proto. Šel jsem dál a přidal se k vojákovi vracejícímu se domů. Měl na sobě ještě uniformu horských myslivců a ze svých nepatrných zásob mi dal dvě kostky cukru. Měl velkou radost, když se dozvěděl, kam mířím. Dal mi adresu rodičů svého kamaráda. Měl jsem vyřídit, že jejich syn je v Itálii a zanedlouho bude propuštěn ze zajetí. Takhle se tenkrát předávaly zprávy v zemi, kde přestala fungovat pošta.

Často jsem zastavoval a jen pomalu se vlekl dál. Nedalo se nic dělat, musel jsem do města, do Hofu. Potřeboval jsem něco k jídlu. Blížil jsem se k jednomu z prvních domů. Nestačil jsem ani zaklepat, když se pootevřené dveře prudce zabouchly. Kdybych ve vyschlém hrdle měl ještě nějaké sliny, plivl bych na ten zatracený barák. Místo toho jsem jen zaklel: „To jste pěkný soukmenovci!"

V jedné z uliček stála americká polní kuchyně. Kolem posedávalo pár Amíků. Cpali se z ešusů nádherně vonícím jídlem. Přidalo se k nim pár dětí a žádostivě se jim dívaly do pusy. Naši osvoboditelé v klidu dojedli. Děti si už přichystaly prázdné plechovky od konzerv a hladově se dívaly ke kotli. Jenže kuchař netečně vylil zbytek jídla do kanálu. Vařila se ve mně krev a bylo mi těch maličkých nesmírně líto. Nedokázal jsem se déle dívat, jak tam stojí se svěšenými hlavami. Vzpomněl jsem si na rudoarmějce u Riesy, kteří si vesele hráli s místními dětmi a dělili se s nimi o svůj ruský chléb. Kdo asi vyhraje soutěž o srdce těchto malých Němců?

Od kolemjdoucích jsem si nechal ukázat cestu k zajateckému táboru a dobrovolně se přihlásil u brány. Jako nováček jsem se dostal do uzavřené části, kde stály provizorní stany vyrobené z padáků. Výdej jídla jsem zmeškal, takže nezbylo než hladovět dál. Navíc začalo zase pršet. Do stanů zatékalo a země se proměnila v bahno. Na spánek nebylo pomyšlení.

Vedle mě se tiše bavili dva kolegové: „Zítra ráno asi zase budou mezi nováčkama hledat esesáky!"

Zbystřil jsem: „A jak to dělaj?" zeptal jsem a snažil se tvářit nezúčastněně.

„Teda, copak to nevíš? Všichni maj na levý ruce vytetovanou krevní skupinu!"

Jako by mě zasáhl blesk! Celých šest let jsem se naivně domníval, že tohle tetování mají pro případ zranění všichni vojáci německého wehrmachtu! Až teď jsem se dozvěděl pravdu.

Takže zítra na mne přijdou a jako příslušníka SS bojujícího na východní frontě mě vydají Rusům! Útěk ze Senftenbergu byl tedy zbytečný. Jestli nedostanu hned kulku do hlavy, tak mě čeká dvacet let na Sibiři!

Po bezesné noci nás čekala „menáž": na dvacet mužů jedna konzerva hovězího a jeden komisařek. To znamená pět deka masa a pět deka chleba na celý den. Vodu ne. Hned poté začalo rozřazování.

„Nováčci, okamžitě nástup do dvou řad! Vojáci zvlášť, civilisti zvlášť! Mezi řadami rozestup třiceti kroků!"

Krátce jsem uvažoval, kam si mám stoupnout. Nakonec jsem přešel k civilistům a umínil si, že budu říkat stejnou legendu jako u Rusů.

„Otevřít zavazadla, položit před nohy, svléknout do půl těla!"

Vpravo od obou zástupů stál stan vyslýchajícího důstojníka. Seděl na kavalci a znuděně přihlížel. Jeden z vojáků kontroloval zavazadla, druhý si zapisoval jména a vybíral vojenské knížky, pokud jsme je měli. Na druhém konci už začínala prohlídka: „Ruce zdvihnout!" Všiml jsem si, jak se jeden ze starších mužů snažil schovat fotku své rodiny, aby mu ji Američani nesebrali nebo nepošlapali. Jeho počínání neušlo obrovitému Amíkovi. Klidně k vojákovi přistoupil a srazil ho pěstí k zemi. Fotku zadupal botou do bahna. Pak se pomalu vrátil na místo a žvýkal dál. Z řady přímo přede mnou vytáhli jednoho kolegu a pár kopanci za ním poslali jeho svršky. To byla moje šance. Chvíli jsem váhal, pak odhodlaně sebral své věci a co nejpřirozeněji přešel třicet kroků přes volné prostranství do první řady a zařadil se mezi zkontrolované vojáky. Pak jsem co nejklidněji položil své věci k nohám. Všiml si toho jen přihlížející důstojník, ale nezareagoval (nebo reagovat nechtěl).

Civilisti nenápadně zarovnali mezeru, která vznikla po mém odchodu. Zato z mého okolí se začaly ozývat nespokojené hlasy: „Jestli tě chytnou, tak to bude ještě horší! Přihlas se dobrovolně, dokud je čas!" Samozřejmě měli strach, ale naštěstí se brzy uklidnili, když začínalo být jasné, že Američani nijak nezasáhnou. Ani později mě nikdo nezradil. Ještě ten samý den jsme prošli odvšivením. Zatímco ostatní stáli se zdviženýma rukama a nechali si sypat prášek do podpaždí, já se před německého saniťáka postavil se svěšenými pažemi jako nějaký zchromlý sup. Zkušenému zraku nic neuniklo. „Krevní skupina A nastoupí k výdeji rakví," zamumlal tiše. „Člověče, nauč se pořádně svoji pohádku o vojenský službě! Zejtra sou výslechy. Vyšetřovací důstojník je pes, dávám ti dvacetiprocentní šanci, že projdeš. Když tě odhalej, dostaneš se k nám do zvláštního tábora. Jsme tam samý starý mazáci. Říká, se že brzy po-šupajdíme na Sibiř, asi tam budeme Rusy učit pruskej paráde-marš! Já sem z divize Wiking. Tak padej, a hodně štěstí!"

V noci jsem se učil legendu o své sedmileté vojenské službě se všemi podrobnostmi, jmény důstojníků i poddůstojníků. Promýšlel jsem průběh tažení, zranění i propuštění ze služby po těžké autonehodě v Itálii.

Když jsem druhý den konečně přišel na řadu, postavil jsem se před dva důstojníky hovořící plynně německy. Vypadalo to, že jsou skvěle informováni o poměrech v německé armádě i o všeobecné situaci v Německu. Podrobili mě čtvrthodinovému křížovému výslechu - delšímu než obvykle. Na všechny otázky jsem odpovídal přesně a bez váhání. Důstojníci si všechno psali a některé otázky opakovali. Prověřovali si, jestli odpovídám stejně. Bylo vidět, že kdysi žili v Německu a pak asi emigrovali do Ameriky. Díky bohu „desátník" Brunnegger obstál a byl určen k propuštění.

Po několika hladových dnech jsem se dočkal propouštěcích papírů a spolu s dalšími vojáky odejel přes rozbombardovaný Norimberk do Mnichova. Procházel jsem zničeným centrem města, kde se na okrajích už vyklizených ulic zdvihaly hromady sutě.

Feldherrenhalle!

„Tobě, Adolfe Hitlere...," zaznívalo 9. listopadu 1938 nocí ozářenou svitem pochodní.

„... Vůdci a kancléři Říše, přísahám věrnost a statečnost!" Výsledkem byly nekonečné řady našich hrobů na východě.

„Tobě a nadřízeným, které sám jmenuješ, slibuji poslušnost až k smrti."

Od sadistického Pandrika přes Knochleina až po Himmlera!

„K tomu mi dopomáhej Bůh!"

„... dopomáhej Bůh!" poslední slova se odrážela od tmavé fronty domů obklopujících náměstí.

20. července se obloha zbarvila těmi nejnádhernějšími odstíny modré. Za dva dny jsem se z centra Mnichova dostal pěšky až sem, několik kilometrů od svého cíle. Už delší dobu jsem měl po levé ruce šedivé hory, na jejichž úpatí se rozkládalo Elisabe-tino rodné město.

Mé civilní šaty byly špinavé a smrděly. Boty se mi rozpadaly a na tvářích mi rašily několik týdnů neholené vousy. Oči jsem měl zarudlé od prachu a vyčerpání.

Netrpělivě jsem se díval kupředu a vyhlížel špičky kostelních věží, jež jsem si pamatoval z nádherných dnů své dovolené.

Už se ukázaly první domy, nejprve jen řídce poházené po úbočích a pak přecházející do stále hustší zástavby. Viděl jsem kostelní věž, vpravo zurčící potok a naproti louku, kam jsme se s Elisabeth chodili procházet.

Vlevo zatáčela cesta. Najednou mě posedl strach, strach, jaký jsem dosud nepoznal. Cítil jsem, že se blíží rozhodující okamžiky mého života.

Stál jsem před domem Elisabetiných rodičů. Solidní stavba mezi dalšími podobnými, které si vybudovali místní pilní lidé. Sem směřovaly v posledních dnech všechny mé myšlenky, mé touhy prýštící z čistého srdce, sem jsem posílal pozdravy z cizích zemí.

Těch několik kroků předzahrádkou trvalo věčnost. Unikl jsem mnohému nebezpečí jen díky tomu, že jsem věděl, kam patřím — sem, k těmto lidem. Ale najednou jsem váhal a neodvažoval se udělat poslední krok.

Ve dveřích se objevila Elisabetina matka. V obličeji se jí zračil nesmírný údiv: „Co... mysleli jsme... V rozhlase říkali, že jste všichni..." Stísněné mlčení, trapná chvilka.

Matka mě pozvala dál. Elisabeth byla pryč. Pozdravil jsem: „Pozdrav pánbůh!" Poprvé od vzdáleného dětství. Řekl jsem to mimoděk, aniž bych to měl v úmyslu. Snad mě k tomu přiměl pohled na Krista na kříži v rohu světnice. Sedm let jsem nepronesl jiný než vojenský pozdrav.

Sedl jsem si a čekal. Na co? Zdálo se být rozhodnuto. Nesměl jsem si sednout na lavičku před domem - někdo by mě mohl poznat. Sice jsem měl propouštěcí papíry, ale ty platily jen tam, kde mě nikdo neznal!

Musel jsem se smířit s tím, že musím brát ohledy na své blízké. Už jsem nebyl uctívaným obráncem vlasti, ale zločincem a viníkem všech křivd. V kamnech jsem rozžhavil kovový šroub a vypálil si jím „Kainovo znamení" ze své ruky.

Den pokročil a já ještě ani na okamžik nespatřil svou dívku. Nastala noc, směl jsem přespat v Elisabetině podkrovním pokojíku. Stěny byly vyzdobené stříbrnými poháry a čestnými listinami. Zůstal jsem oblečený a čekal na dvě paže, které se mi ovinou kolem krku jako tenkrát, když jsem po svém zranění poprvé vstoupil do tohoto domu. Únavou jsem usnul, ale i ve spánku netrpělivě čekal na důvěrně známou vůni plavých vlasů.

Noční ticho přervaly nečekané údery pažeb pušek dopadající na dveře. Netrpělivé, anglicky hovořící hlasy se dožadovaly vstupu. Skočil jsem na balkon, hodil obnošené boty dolů a vrhl se za nimi. V té chvíli už vrzaly schody pod tíhou vojenských bagančat. Schoval jsem se v roští a čekal, až Američani zase odejdou. K mému překvapení nehledali mě, ale nějakého vysokého muže, kterého vyvedli z domu. Kráčel před nimi se zdviženýma rukama. Byl to důstojník SS, který se vrátil ke své manželce, jež zde žila jako uprchlice v podnájmu. Sloužila vítězům a udala vlastního manžela.

Stezka vedla k horské salaši, kterou obhospodařovala Elisabeth. Kráčel jsem pomalu krok za krokem a snažil se oddálit definitivní rozhodnutí. Daleko pode mnou se rozprostíralo přátelské údolí. O něco níže si americký černoch vedl za ruku dívku v bavorském kroji. Hledali vhodné místo. Nic proti černochům, právě oni se k nám v zajateckém táboře chovali lidsky, ale do Alp nějak nezapadali. Co nám zůstane po zhroucení ideálů, náboženství a tradičních hodnot?

Kráčel jsem do kopce a marně se snažil vyrovnat se zážitky uplynulých dvaceti čtyř hodin. Po zhroucení dosavadního režimu mě reakce

Elisabetiných rodičů neměla překvapit. Řídili se svým zdravým selským rozumem a bohatými životními zkušenostmi. Manžel jejich dcery měl splňovat přesně dané představy — být pevně zakotven v selském prostředí s jeho náboženskými zvyklostmi, tradicemi a obyčeji - a podle nich vychovávat jejich vnuky. Nic z toho jsem nesplňoval.

Dneska mi každý mohl bez obav naplivat do obličeje. Vojáci, kteří dříve statečně bránili vlast do posledního dechu, byli dnes pokládáni za zločince, kteří zbytečně prodlužovali válku. A naopak ti, kteří dříve „heroicky" mlčeli a chovali se vůči režimu pasivně, si dnes horlivě hráli na příslušníky „hnutí odporu" a tím současně degradovali úsilí těch, kteří si své politické přesvědčení drželi od začátku a zaplatili za ně životem nebo dlouholetým věznění.

Kráčel jsem po strmé alpské cestě a vzpomínal na chvíle, kdy jsme zde sedávali a dívali se do Bohem požehnaného údolí. Vždy jsem doufal, že právě zde naleznu svůj druhý domov. Sen a skutečnost jsou však dvě velmi odlišné věci.

Nedaleko odsud se nacházel horský statek, vklíněný do malé kotliny, rámované šedivými velikány. Dveře od stáje byly dokořán otevřené, u koryt stály krávy a jalovice. Na slámě leželo čerstvě narozené tele a pokoušelo se udělat první kroky svého života.

Z pastviny přicházela Elisabeth. Takhle jsem si ji představoval ve svých snech! Mírně zaváhala a ve tváři se jí objevil rozpačitý výraz radosti. Políbila mě na uvítanou, ale neob-jala.

Stísněně jsme mlčeli nebo hovořili o ničem. Krávy netrpělivě bučely a dožadovaly se vypuštění na pastvu. Vyčítavě se dívaly na Elisabeth, která se jim dostatečně nevěnovala. Konečně je odvázala z řetězů a dobytčata proběhla kolem mne. Stál jsem tam a cítil, že sem nepatřím. Nedokázal jsem ten nádherný dobytek obdivovat. Pro mne to byly prostě jen strakaté krávy.

„Herberte, z tebe nikdy sedlák nebude!"

Zeptal jsem se, zda mohu na statku zůstat. Dostalo se mi jen vyhýbavé odpovědi. Pozoroval jsem Elisabeth při práci, které jsem vůbec nerozuměl. Pokoušel jsem se ji napodobit, ale ani silou jsem nezvládl to, co ona uměla snad od narození. Nepatřil jsem do jejích hor.

Mezi kydáním hnoje a obracením sena jsem pochopil, že její polibek na uvítanou znamenal současně i rozloučení. Radost ze shledání byla stejně nelíčená jako pochopení, že už k sobě nepatříme.

Vzpomínal jsem na naše první setkání na štýrském statku svých prarodičů, kde jsme poznali zázrak lásky. První rozloučení před cestou na frontu. Dovolená u Elisabetiných rodičů, nelíčená radost z mého příjezdu. Do toho se míchali padlí kamarádi — Bfiff, Buwi, Ziegi, Mick a mnozí

další. Tomíci povraždění v Le Paradis, masakr v kotli před Berlínem. Rus s hrudí plnou vyznamenání, který mi zachránil život. Útěk, jehož jsem se odvážil jen proto, abych se setkal s touto dívkou.

Společná cesta do údolí se změnila v nepříjemnou pouť. Kráčeli jsme ne spolu, ale vedle sebe, plní rezignace, hořkosti a mlčení. Z mé zbožňované družky se opět stala obyčejná žena, která si uvědomuje, že je třeba se rozloučit, třeba i bolestně. Veškerá víra v lásku a věrnost se zhroutila a ustoupila všedním myšlenkám. Uvědomoval jsem si i své chyby, které přispěly k neutěšenému konci.

Došli jsme dolů, z Elisabetina pokoje jsem si přinesl svůj ošumělý kabát. Naposledy jsme si podali ruce, s pohledem upřeným do zdi a s raněnou duší, jež tiše křičela svůj věčný žal.

Rodiče si oddechli, že se rozchod odehrál tak hladce, a rozloučili se daleko srdečněji než mě přijali. Svá přání všeho dobrého mysleli jistě vážně: „Jdi s pánem Bohem - ale jdi!"

Zase jsem stál na silnici. Kam teď? Ztratil jsem své kamarády, osud mě odtrhl od mé jediné životní lásky, zbavil mě veškeré důvěry v budoucnost, cítil jsem se vykořeněný a nevěděl, co mám dělat a kam se vydat.

Kam?

Sedm let jsem pomáhal budovat to, co jsem pokládal za svou velkou vlast. Nyní jsem stál uprostřed krvácející země rozervané na kusy.

Čemu věřit?

Jak jsem to měl poznat, když jsem ani v minulosti nedokázal odhalit lež a odlišit ji od pravdy? Budoucnost?

Neviděl jsem ji. Láska zemřela, a spolu s ní i důvěra a víra v budoucí. Zato lež přečkala vše a zamaskovala se do nových barev. Ztratil jsem cíl i směr.

Doslov

Svůj rukopis jsem původně nazval „Cesta". Začínal totiž cestou před našimi dveřmi a končil na silnici, kde jsem skončil jako sice přeživší, ale zcela opuštěný, posmívaný a vykořeněný ubožák.

Přesně na Tři krále roku 1965 jsem sedl za náš těžký dubový stůl a začal dvěma prsty ťukat do psacího stroje. Psal jsem vše tak, jak jsem si to pamatoval, a nic jsem nezamlčoval. Někdy jsem napsal jen pár řádek a pak dlouho uvažoval nad vhodným slovem. Jindy jsem seděl nad rukopisem celou noc a ráno se divil, kolik stránek jsem dokázal hodit na papír. Přesto se mi stávalo, že jsem mnoho stránek roztrhal, protože jsem se přistihl, že líčení podvědomě upravuji podle pozdějších poznatků, a to jsem nechtěl. Hodlal jsem psát tak, jak jsem vnímal skutečnosti tehdy za války.

Mohu tedy konstatovat, že jsem se nikdy neřídil politickými provoláními. Goebbelsovy pokusy z posledních válečných týdnů o vyvolání nenávisti a pomsty zůstaly bez ozvěny. Zažil jsem jen několik událostí, které lze označit za zločinné. Všechny jsem zapsal. Bojoval jsem s pokušením, abych je zamlčel. Hlavně proto, že nám bylo později přičítáno k tíži ledacos, s čím jsem neměl osobní zkušenost.

Je samozřejmě pravda, že se i v našich disciplinovaných a přísně vedených jednotkách vyskytovali vyšinutí jednotlivci, kteří se ve svém jednání nechávali unášet nenávistí. A nenávist není pro vojáka dobrým rádcem. A vůbec nelze argumentovat tím, že by zločiny byly „ospravedlněné" podobnými zlořády páchanými druhou stranou.

Důvěřovali jsme svým velitelům a nejvyšším přikázáním pro nás byla slova generálplukovníka Zbraní SS Paula Haussera: „Kde začíná zločin, tam končí kamarádství!"

Chtěl jsem napsat pravdu, aby byly očištěny hroby těch, kteří padli v dobré víře. Pokud by nás čtenáři i pak odsoudili, přijmu jejich odsudek s klidnou myslí, protože jsem vše podal podle svého nejlepšího svědomí.

Na závěr bych chtěl poděkovat všem lidem, kteří mi pomohli přežít válku i zajetí, a díky nimž jsem se dostal až domů. Moje díky patří především hladovějící ruské ženě, která se s námi, nepřáteli, v demjanském kotli rozdělila o poslední sousta. Děkuji mladé sestře Červeného kříže, která mi pomohla utéci z lazaretu. Nechci zapomenout ani na ženy, jež jsem na vlastní oči nikdy nespatřil, ale které mi poskytly boty, šaty i jídlo potřebné k útěku ze Senftenbergu. Pomohla mi i celá řada dalších lidí žijících v sovětské okupační zóně. A v neposlední řadě jsem vděčný příslušníkům Zbraní SS, kteří ve mně v zajateckém táboře poznali „zločince" svého druhu a přesto mě neudali a ušetřili mi tím cestu na Sibiř. A tím není řada těch, kteří si zaslouží můj dík, zdaleka uzavřená.

Co zbývá? Asi už nic. Vše, co jsem chtěl sdělit, jsem svěřil stránkám své knihy, i zcela neuvěřitelné příhody se skutečně staly.

V den Tří králů roku 2000

Herbert Brunnegger